UNIVERSITATEA BUCUREŞTI

FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

„JUSTINIAN PATRIARHUL”

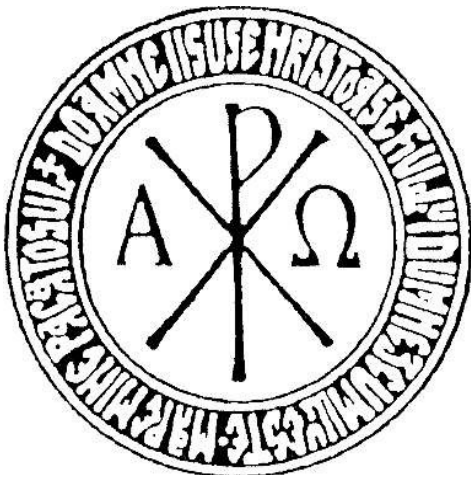

SUPORT DE CURS

„SPIRITUALITATE ATHONITĂ”

Master Doctrină şi cultură

Semestrul al II-lea

Pr. conf. dr. Gheorghe Holbea

Athosul a impulsionat în chip decisiv conturarea dogmaticii ortodoxe. Explicarea semnificațiilor teologice ale experienței mistice vor marca hotărâtor precizarea doctrinară atât a antropologiei, cât şi a teologiei în sens restrâns (ca învățătură despre Dumnezeu în Sine). Dacă in secolul IX (cu victoria asupra iconoclasmului) se incheia în Biserică „ciclul” dogmatic hristologic dominat de motivul întrupării sau înomenirii lui Dumnezeu, începând cu secolul X (cu Sfântul Simeon Noul Teolog) se instaurează,,ciclul" dogmatic antropologic şi pnevmatologic dominat de motivul îndumnezeirii omului prin harul Duhului Sfânt - ciclu ilustrat de isihasm şi palamism, de aprofundarea spiritualității şi teologia îndumnezeirii omului şi a energiilor divine necreate.

După un moment de maximă strălucire în secolul al XIV-lea, când învinge tentațiile scolasticii şi ale umanismului occidental şi se impune eclezial în Sinoadele palamite, iradierea Athosului cunoaşte o eclipsă datorată în principal condițiilor vitrege de existență în regim de supraviețuire impuse de dominația otomană.

Sfârşitul secolului XVIII aduce cu sine - prin Sfinții Nicodim Aghioritul (+1806) şi Paisie Velicikovski (+1793) - renaşterea spiritualității isihaste sub forma ei ,,filocalică", având în centrul ei rugăciunea contemplativă şi taina paternității spirituale.

Renaşterea spirituală a Sfântului Munte în secolul al XVIII-lea

Sfântul Nicodim Aghioritul

Secolul al XVIII-lea a fost un secol al renaşterii spirituale. Ilustra figură a Sfântului Nicodim Aghioritul a apărut pe un fundal teologico-bisericesc scindat. După eliberarea Greciei din anul 1821 se fac remarcate două curente: unul este inițiat de Atanasie din Paros şi Constantin Iconomul, mişcare caracterizată de o mare apropiere şi fidelitate față de Biserică si de Tradiția ei, fiind sprijinită de Patriarhia din Constantinopol; al doilea curent, însă, a fost remarcat de ideile ateo-francmasonice ale iluminismului francez şi de cele ale
protestantismului. Aceştia se împotriveau desăvârşit activității Sfântului Nicodim Aghioritul, care, prin intermediul scrierilor sale, a pus bazele renaşterii filocalice şi pe cele ale desei impărtăşanii - centrul preocupărilor Sfântului Nicodim - în intreaga Biserică Ortodoxă. Influența Sfântului Nicodim a fost foarte vastă, invățătura lui fiind prezentă în Mediterana
Orientală, Athos, Grecia peninsulară şi Arhipelag, Asia Mică, Locurile Sfinte şi
Egipt.

La sfârşitul secolului XVIII are loc asa-numita ,,dispută între colive" sau ,,cearta colivelor", iar pentru finalizarea ei era nevoie de un cunoscator perfect al Tipicului şi al vietii liturgice bisericeşti. Prin implicarea lui în această dispută, Sfântul Nicodim devine un susținător al importanței cultului pentru întărirea credinței ortodoxe. Prezența catolicismului în Grecia - prin prozeliții iezuiți şi capucini - după eliberarea otomană, reprezintă o altă caracteristică a secolului al XVIII-lea. Profitând de faptul că turcii se împotriveau învățământului de orice fel - aceasta deoarece prin el se putea realiza o înălțare spirituală în rândurile grecilor, periculoasă pentru turci – călugării catolici au inființat şcoli, au editat cărți şi au cultivat predica şi spovedania printr-un sistem foarte bine organizat. În acest fel s-a ajuns ca limba italiană să fie vorbită de negustori şi intelectuali.

Sfântul Nicodim Aghioritul

S-a născut în insula Naxos în anal 1749, într-o familie de oameni credincioşi, primind la botez numele Nicolae. După absolvirea şcolii elementare din Naxos, s-a înscris la renumita scoală teologică din Smirna, unde îl are ca invățător şi director pe Ierotei Dendrinos, care, după terminarea studiilor, îi scria tânărului Nicolae: ,,Vino, fiul meu, ca la bătrânețe să te las
după moartea mea dascăl, fiindcă nu am pe altul asemenea ție vrednic".

Legăturile lui cu călugării apuseni, precum şi cu teologia şi cultura lor în general, i-au dat posibilitatea sa-şi facă o părere cât mai completă despre Biserica Romano-Catolică şi despre sipritualitatea apuseană, față de care se va exprima critic în scrierile sale de mai târziu. La revenirea în insula Naxos, mitropolitul Antim al Paronaxiei l-a angajat ca secretar. Cu acest prilej a cunoscut personalități ale vieții duhovniceşti care i-au marcat întreaga viață. I-a intâlnit, astfel, pe calugării athoniți: Grigorie, Nifon şi Arsenie, care fuseseră
alungați din Sfântul Munte pentru sprijinul oferit ,,colivarilor" (apărătorii Tradiției Ortodoxe). Aceşti monahi i-au aprins dragostea pentru viața monahală şi l-au inițiat în asceza şi în rugăciunea inimii. În urma vizitei făcute mitropolitului Macarie al Corintului şi lui Gheron Silvestru din Cezareea - care va deveni primul dascăl al Sfântului Nicodim în ceea ce priveşte viața contemplativă, dusă în neîncetata rugăciune - a înțeles necesitatea editării şi traducerii scrierilor patristice, îmbinând înțelepciunea lui Macarie şi asceza lui Silvestru. Urmând sfatul bătrânului Silvestru, a intrat ca viețuitor în mănăstirea Dionisiu la vârsta de 26 de ani, în anul 1775, primind repede haina monahicească sub numele de Nicodim. Aici a făcut ascultare ca secretar şi citeț, fiind un model pentru toți frații atât în ascultarea lui, cât şi pentru râvna sa pentru rugăciune şi nevoință.

La 14 iulie 1809, Sfântul Nicodim şi-a dat sufletul în mâinile Domnului, la vârsta de 60 ani, în chilia de la Karies, numită Scurti, lăsând în urmă o mare moştenire, cărțile sale rămânând un izvor permanent de învățătura, de mângâiere şi de încurajare pentru împlinirea vieții in Hristos.

În secolul al XVIII-lea, isihasmul a cunoscut o nouă înflorire în Biserica Ortodoxă, în principal datorită Sfântului Nicodim Aghioritul, care publică Filocalia, o culegere de texte de spiritualitate ortodoxă apropiate de viziunea isihastă.

Controversa „colivelor” şi disputa cu privire la deasa împărtăşanie

Ceea ce numim astăzi "controversa colivelor" este de fapt o dispută ce a avut loc în Sfântul Munte Athos, pe la jumatatea secolului al XVIII-lea. Discuțiile ce au luat naştere atunci vizau două mari subiecte: săvârşirea sau nesăvârşirea parastaselor (pomenirii morților) în ziua de duminică şi frecvența primirii Sfintei Euharistii, anume cât de des să se împărtăşească omul.

Controversa "colivelor" şi a împărtăşirii frecvente a agitat întreaga lume ortodoxă din Athos şi Fanar de-a lungul a mai bine de şapte decenii, ultimele ei ecouri având loc prin anii 1821-1829, odată cu evenimentele dure ce au încadrat Revoluția de Eliberare Națională a Greciei. Cadrul istoric este simplu, însă consecințele sunt adânci şi foarte importante.

Între anii 1754-1755, monahii de la Schitul Sfânta Ana au început să ridice o noua biserică, mai încăpătoare decât cea veche. Numărul pelerinilor aflat în creştere, cât şi venirea aici a mai multor viețuitori, a dus la nevoia unei biserici mai încăpătoare. Astfel, cu ajutorul multor donații din partea creştinilor mai înstăriți din Levant, călugării de la Sfânta Ana au inceput zidirea bisericii. Totul a decurs bine, până la un anumit moment, când, din pricina programului extrem de solicitant, cu muncă şi rugăciune, călugării au luat o hotărâre liturgică nouă. Donațiile fiind foarte multe, numărul celor de pe pomelnice (adormiți) ajunseseră până la un total de 12.000 de nume.

Datorită faptului că monahii au început să lucreze şi sâmbăta, pentru a termina mai repede lucrările, dar şi pentru faptul că sâmbăta, o parte dintre ei, erau nevoiți să meargă în Kareia, pentru a-si vinde „rucodelia” şi a cumpăra cele necesare continuării lucrărilor, ei au hotărât să facă pomenirea morților (parastasele) şi duminica, considerând că nu există nici o incompatibilitate între pomenirea mortilor şi Învierea Domnului. Modificarea liturgică hotărâtă de călugării de la Sfânta Ana a atras imediat atenția ierodiaconului Neofit Kavsokalivitul, care a reacționat brusc şi destul de dur la adresa acelora. Fiind o fire mai iute şi mai aprigă în apărarea canoanelor, el a denunțat eroarea "de ordin dogmatic" săvârşită de călugării de la Sfânta Ana, care au încălcat canoanele şi semnificația duminicii, socotită ca zi a

Învierii şi a bucuriei.

Plânsul şi pomenirea morților nu se pot uni cu bucuria pascală, practica celor de la Sfânta Ana încălcând Constituțiile Apostolice (V, 20; VII, 24). Încă şi mai mult, singura zi de pomenire a morților s-a hotărât a fi sîmbăta, când Hristos s-a pogorât la iad, spre a vesti şi celor adormiți Învierea. S-a ajuns chiar la acuzarea lui Atanasie din Paros, susținător principal al Tradiției patristice, de faptul că la Proscomidia duminicii nu mai scotea părticele pentru cei morți. Mai târziu, Sfântul Nicodim Aghioritul preciza că rugăciunile din timpul Liturghiei pentru cei morți nu trebuie eliminate, în schimb s-a opus săvârşirii parastaselor duminica. Pornind de la această contradicție de păreri, privind aspectul pascal-eshatologic al zilei de duminică, s-a ajuns foarte uşor la o nouă dispută, anume la cât de des trebuie să se împărtăşească monahii şi creştinii din lume. Comuniunea euharistică a tuturor creştinilor în Sfânta Liturghie a început a se arăta o realitate neînțeleasă de mulți din acea vreme, precum vedem încă şi astăzi.

Controversele athonite din secolul al XVIII-lea, privind pomenirea morților numai sâmbăta sau şi duminica, cat şi rara ori frecventa împărtăşire, au revitalizat interesul față de adevăratele valori ale Tradiției Apostolice şi Patristice. Tradițiile locale începuseră a căpăta o valoare prea mare în fața Tradiției Apostolice, care era deja privită în mod idealist, deci lipsită de pragmatism. Cele două tabere au început a se acuza de "erezie" şi de "cădere din har", fiecare susținându-şi cât mai polemic părerea. Neofit Kavsokalivitul işi numea adversarii drept "defăimători ai Învierii", "vorbitori de morți în zi de duminică", "idolatri" şi "lipsiți de har", în vreme ce el era acuzat de "recădere în iudaism", împreună cu cei ai lui fiind numiți "sâmbătari" şi "colivari". În inițiativa fostului patriarh ecumenic, Chirul al V-lea, retras la Schitul Sfânta Ana, călugării din Mănăstirea Marea Lavră, de care depindea schitul, i-au afurisit pe "colivari". Odată cu această hotărâre, ei nu au mai putut rămâne în Sfântul Munte Athos. Liderii "colivarilor" de atunci erau Neofit şi Atanasie de Paros. Mai târziu, ei vor fi urmați de Mitropolitul Macarie al Corintului şi de Sfântul Nicodim Aghioritul, ca unii ce vor păşi moderat în dispută, apărând cu blândețe şi consecvența dreapta credință şi canoanele acesteia.

Tradiția Apostolică privind continua împărtăşire a credincioşilor.

În mărturia "colivarilor", reafirmarea sensului pascal-eshatologic al duminicii era strans legată de redescoperirea sensului de comuniune euharistică al Sfintei Liturghii şi de apologia împărtăşirii continue (frecvente) a creştinilor, ca realizare concretă a acestor sensuri într-un etos pascal-eshatologic-euharistic.

"Colivarii" vroiau să fie respectată Tradiția Apostolică, vazută în vreme ca "teoretică", dar mărturisită de canoane şi de cărțile de cult, care prevede în mod foarte clar drept zi de pomenire a morților sâmbăta, iar nu duminica, şi vorbesc clar despre o împărtăşire continuă a credincioşilor la fiecare Sfântă Liturghie de duminică şi de sărbători, iar nu doar de patru ori pe an.

Adversarii "colivarilor" se sprijineau mai mult pe "tradițiile" apărute în timp şi impământenite, mult mai pragmatice decât cele teoretice din cărți, ei insistând ca pomenirile morților să se facă în orice zi a săptămânii, inclusiv duminica, iar împărtăşirea credincioşilor să fie mai rară, şi numai după o aspră pregătire ascetică individuală. "Colivarii" urmăreau în primul rând o recuperare a izvoarelor vii ale Tradiției Apostolice, a duhului ecleziastic-duhovnicesc ortodox. Cea mai mare rezistență o primeau aceştia din partea celor cuprinşi de ritualism şi formalism clerical, create însă pe un fond raționalist teologic de tip scolastic. Indiferența poporului față de Euharistie crescuse într-un mod infricoşător, majoritatea aflându-se în înşelarea potrivit căreia nu sunt vrednici a se apropia mai des decât de patru ori pe an. Orice ar face, omul nu poate fi vrednic de Sfintele Taine, drept aceea să renunțe fiecare la a veni la Altar după o perioadă de uitare şi delăsare.

Controversa colivelor şi implicarea celor din Fanar

Atanasie de Paros se va întoarce în Sfântul Munte în anul 1771, ca director al Academiei Athonite, de lângă Mănăstirea Vatoped. În anul 1775 soseşte în Sfântul Munte şi tânărul Nicola Kallivurtzis, devenit ulterior Sfântul Nicodim Aghioritul (1749-1809), iar în anul 1776 ajunge aici şi mitropolitul Macarie al Corintului (1731-1805).

Patriarhul ecumenic Teodosie al II-lea scrie o scrisoare athoniților, în luna iulie 1772, spre a înceta certurile şi a aduce pacea în Munte. Scrisoarea patriarhală şi sinodală, semnată de alți zece mitropoliti, nu aduce nici un fel de roade, ea neluând partea nici unei tabere şi neprecizând nimic în vederea celor discutate în Munte. Vorbeşte neclar despre pomenirea morților, iar despre Sfânta Euharistie, el spune că nu timpul este important, ci pocăința şi mărturisirea păcatelor. „Cei ce săvârşesc pomenirile sâmbata, potrivit obiceiului vechi, bine fac, iar cei care le săvârşesc duminica, potrivit obiceiului de la ora, nu sunt opriți. Athoniții sunt îndemnați din nou la pace. Pedeapsa excluderii pronunțată de lavrioți împotriva „colivarilor" e anulată, iar duşmanilor acestora li se interzice să-i numească „eretici", „inovatori" sau cu alte apelative ofensatoare pe cei ce „săvârşesc bine pomenirile în zi de sâmbată", dar nici acestora din urmă nu li se permite să facă reproşuri celor ce vor să le săvârşească duminica sau în orice altă zi a săptămânii".

În anul următor, în 1773, patriarhul va mai scrie alte două scrisori patriarhale şi sinodale athoniților, în acestea el analizând mai atent problema pomenirii celor adormiți. El spune că nici unii, nici alții nu greşesc, fiecare putând face pomenirea morților fie sâmbăta, fie duminica. Se ridică, astfel, pedeapsa pronunțată de Marea Lavră asupra "colivarilor" şi li se interzice a se mai numi între ei drept "eretici". La cateva luni distanță, patriarhul Samuil Hangeri, speriat de faptul că Sfântul Munte ajunsese "mai mult sălbatic, decât sfânt", scrie o ultima scrisoare patriarhală şi sinodală athoniților, cu rugămintea de a face pace. Soluția acestuia era una destul de pragmatică: fiecare călugăr să țină randuiala locului de care depinde. În lunile martie-aprilie 1774, "anticolivarii" se vor aduna la Mănăstirea Cutlumuş, unde vor ține un sinod împotriva "colivarilor".

Neparticipând la această adunare, "colivarii" se vor aduna şi ei la Chilia lui Partenie Scurtu, unde vor redacta o "mărturisire de credință". Mărturisirea acestora cuprindea mai multe puncte de întemeiere şi lămuriri a acuzelor primite, după cum urmează:

1. Împărtăşirea credincioşilor nu ține de o pregătire temporală (la 40 de zile), ci numai de una existențială, subiectivă. Nu timpul este important în pregătirea pentru Sfânta Euharistie, ci conştiința păcătoşeniei proprii şi pocăința, mărturisită în Taina Sfintei Spovedanii şi în post. Nu încurajează împărtăşirea zilnică, însă nici pe

cea rară, cel ce doreste să se apropie de Altar des, putând sa o facă cu toată linistea. Ei anatemizează pe cei care susțin că pentru împărtăşire "nu e necesară pregătirea şi o curăție puternică prin pocăință".

2. Pomenirea morților trebuie facută numai sâmbăta, precum îndeamnă şi canoanele Apostolice. Sâmbăta şi duminica sunt incompatibile între ele, plânsul neputând fi în comuniune cu bucuria pascală. Cărțile de tipic şi de cult numesc numai sâmbăta ca zi de săvârşire a parastaselor, iar nu şi duminica. Aceia care fac parastase duminica sunt idolatri şi au pierdut harul, ei fiind anatemizati.

3. Potrivit mărturiilor şi canonelor date la Sinodul VII Ecumenic (787), se mărturiseşte că Sfintele Icoane sunt sfinte şi venerabile prin însăşi întipărirea lor, ele nemaiavand nevoie de o rugăciune specială de sfințire, ori de ungere cu mir. Aceasta din urmă este o practică apuseană, latină, introdusă în Molitfelnicele moderne.

4. "Colivarii" mai răspund şi altor acuze aduse lor de adversarii acestora. Ei mărturisesc realitatea excluderii din Biserică a celor eretici, ca instrument de apărare a dreptei credinşe. De asemenea, ei fac distincție clară între Aghiasma Mare, care işi trage puterea din apele Botezului Domnului, şi cea Mică, care provine din minunea de la Izvorul Tămăduirii. Aghiasma Mică este echivalentă cu Anafura, care este pâine sfințită la Proscomidie, deosebită de Sfintele Daruri.

Ambele partide vor înainta hotărârile lor Patriarhiei Ecumenice. Visarion din Rapsani, adversar al "colivarilor" a reusit să-l convingă pe patriarhul Sofronie al II-lea şi pe sinodali impotriva acelora. Sofronie a întrunit in iulie 1776, în Fanar, un sinod prin care conducătorii "colivarilor" sunt denunțați şi excluşi din comunitate. Atanasie din Paros, Iacob Peloponezianul, Agapie Cipriotul şi Hristofor din Arta sunt depuşi din preoție, excluşi din monahism şi reduşi la starea de simpli laici, iar adepții lor sunt anatemizați. În anul 1776, Atanasie de Paros pleacă din Sfântul Munte Athos. Abia în anul 1781, în urma unei scrisori personale trimise patriarhului Gavriil al IV-lea, el va fi reabilitat în preoție. Tot acum se vor reanaliza actele sinodului din iulie 1776, ajungându-se la concluzia înşelării de atunci. Drept urmare, "colivarilor" li se va da dreptate, marturisirile lor ajungand normative în toata Biserica.

Scoțând la lumină probleme noi ale Bisericii într-o vreme în care se

cerea aceasta, totuşi Sfântul Nicodim Aghioritul niciodată nu a inovat, ci a reactualizat învățătura Sfantului Grigorie Palama şi nu numai. De asemenea sa ocupat şi de diortosirea operelor Sfântului Simeon Noul Teolog, la îndemnul mitropolitului Macarie al Corintului. Dacă se vorbeşte uneori de o reforma în interiorul Bisericii, promovata de Sfântul Nicodim şi de cei pe care i-a influentat, nu trebuie înțeles că a adăugat ceva nou, el reactualizând doar unele probleme care păreau a fi uitate, iar argumentările pe care se baza erau la nivelul Părinților postpatristici. Opera sa constituie dovada faptului că tradiția patristică nu se opreşte nici la Sfântul loan Damaschin, nici la Sfântul Grigorie Palama, ci continuă până la sfinții contemporani.

Sfântul Munte în secolul al XX-lea

Criza duhovnicească

După căderea Constantinopolului în anul 1453 Muntele Athos s-a aflat aproape 500 de ani sub stăpânire otomană, până în 1912. În această perioadă, viața a decăzut, mănăstirile au fost devastate, însă turcii au recunoscut statutul deosebit al Muntelui Athos, inclusiv măsura de interzicere a prezenței femeilor (în 1575, 1753, 1780). Datorită faptului că țările ortodoxe erau subjugate de otomani, mănăstirile au fost susținute în principal de Țările Romane, susținere care încetează după secularizarea averilor mănăstireşti, săvârşita de domnitorul Alexandru loan Cuza în 1863.

În 1822, în timpul războiului de independență al poporului grec (1821- 1829), turcii au ocupat muntele cu forțe militare, ținându-l sub ocupație până în 1828, timp în care mii de femei şi copii işi gasesc refugiul aici. Deşi la lnceput s-au aratat binevoitori față de monahii pe care i-au găsit în Athos, menținând statutul de autonomie şi privilegiile acordate de catre Murat II la 1430, turcii au impus apoi taxe grele, contribuții sub formă de daruri precum şi împrumuturi, au instalat garnizoane în mănăstiri, alungând şi omorând monahi. Toate acestea au condus la reducerea numărului de mănăstiri la 20. Fără intervenția țarului Alexandru I al Rusiei (1777-1825), întreaga comunitate monahală ar fi pierit. Aflându-se sub protecția Rusiei, după

1830 în Athos vin numeroşi călugări slavi-ruşi, bulgari, sârbi, dar şi români. După secularizarea a 400 de mănăstiri în Grecia (1833), comunitatea monahă athonită creşte şi ma.i mult, cu monahi proveniți din aceste mănăstiri.

În 1878, pe baza hotărârilor tratatului de pace de la Berlin, Imperiul Otoman emite o lege prin care recunoaşte deplina autonomie internă a fiecărei mănăstiri athonite, sub supravegherea *„sfintei comunități a Athosului" .*

Începând cu ultima parte a secolului al XIX-lea şi în tot secolul al XX-lea „statutul de autonomie al Athosului este pus de mai multe ori în discutie datorită pretențiilor de suveranitate ale statului grec asupra acestui teritoriu, care deşi se află în imediata apropiere a spațiului elen, aparține ortodoxiei ecumenice prin caracterul său multinațional, statutul său fiind precizat în mai multe tratate internaționale din secolele trecute".

În urma primului razboi balcanic din 1912-1913, Muntele Athos este eliberat de sub dominția otomană, intrând, din acel moment, sub ocupația Greciei, care se angajează să-i respecte autonomia, scopul ei fiind acela de a asigura pacea şi ordinea interioară. În 1912, Muntele Athos avea 7.754 de monahi şi peste 1.000 de muncitori, meseriaşi şi negustori, în majoritate ruşi, iar în anul 1935 numărul călugărilor a ajuns la 3817, dintre care 2350 greci, 900 ruşi, 350 romani, 160 bulgari, 40 sârbi, 17 georgieni, această cifră continuând să scadă, atingându-se un număr „criză" între anii 1960-1970. Astfel, mănăstirea rusească Sfântul Pantelimon, care în 1904 avea 1.978 de viețuitori, în 1959 număra mai puțin de 60. De asemenea, marele schit rusesc Sfantul Ilie (n.r.: 300 monahi la începutul secolului) la jumatatea secolului XX avea sub 5 monahi, iar schitul Sfântul Andrei (n.r.: 800 monahi la începutul secolului) a fost complet închis. La Simonos Petras timp de 40 de ani nu au existat noi tunderi monahale.

În cursul negocierilor preliminare pentru semnarea Tratatului de la Londra din 30 mai 1913, ca şi la Conferința Ambasadorilor ținută în acelaşi an, Rusia a oferit o întreaga serie de propuneri alternative pentru viitorul statut al Muntelui Athos: internaționalizare, neutralitate, suveranitate comună sau protectorat comun sub Rusia şi alte state ortodoxe balcanice. A existat chiar o mică dispută între Grecia şi Rusia în ceea ce priveşte statutul muntelui, monahii

fiind divizați între cele două tabere. Această chestiune a ramas nerezolvată la acel moment, existând o acceptare tacită a suveranității greceşti asupra peninsulei atonite, în urma împărțirii teritoriilor statelor balcanice prin tratatul de pace de la Bucureşti din 10 august 1913.

În timpul primului război mondial, în iarna anului 1915-1916, forțele aliate plănuiesc ocuparea Muntelui Athos. Ele pregătesc în avans o serie de timbre, care trebuiau să apară pe 25 ianuarie 1916; pentru a fi folosite de conducerea republicii monahale, însă lucrurile rămân în stadiul de proiect.

Problema statutului Athosului este ridicată din nou după încheierea primului război mondial, în circumstanțe mai favorabile pentru partea greacă: erau mult mai puțini monahi ruşi, iar regimul bolşevic din Rusia a manifestat un interes scăzut față de această chestiune. Ca urmare, potrivit decretului Sfintei Chinonite din 3 octombrie 1913 şi tratatelor internaționale de la Londra (1913), Bucureşti (1913), Neuilly (1919), Sevres (1920) şi Lausanne (1923), Muntele Athos este considerat parte a statului grec. Însă, în ciuda poziției Greciei, care dorea transformarea Sfântului Munte într-un loc numai pentru monahi greci, tratatele au întărit dreptul cetățenilor de orice naționalitate de a viețui aici.

A urmat apoi stabilirea relațiilor dintre Muntele Athos şi statul grec. În 1924, un comitet alcătuit din 5 monahi a pregătit o *Cartă pentru Muntele Athos,* care codifica rânduielile şi dispozițiile administrative ce işi aveau originea nu numai în sursele scrise (tipice, chrysobulla, sigillia, rânduieli), ci şi în tradiția şi practica uzuală. În acelaşi an, carta a fost aprobată de adunarea atonită, cunoscută sub numele de ‚Dubla Sinaxă".

Prin *Constituția din 1926* „Grecia supune Athosul deplinei sale suveranități, act care se desprinde şi din Statutul Organic al Muntelui Athos". Tot în 1926 Grecia aprobă o lege privind organizarea justiției bisericeşti pe Muntele Athos, care la art. 6 prevede că exercițiul supremului for legislativ şi *de* judecată *(Sinaxa extraordinara dublă)* este supus confirmării de către Ministerul de Externe grec. Din acest moment, viața din Sfântul Munte intră într-o adevarată *perioadă de criza,* întrucât măsurile luate, precum şi principiile după care avea să se conduca acest stat, a cărui autonomie fusese garantată de către marile

puteri, aduc atingere însesi principiilor inițiale după care s-a organizat de la început Athosul.

Aşadar, dacă la începutul secolului al XX-lea ·Grecia respecta în mod formal autonomia Ahosului, la jumătatea secolului va renunța la această atitudine de mascare a pretențiilor sale de suveranitate, tratând Sfântul Munte ca parte a teritoriului său național. Prin impunerea suveranității i se anulează Sfântului Munte caracterul său interortodox, fiind transformat într-o comunitate exclusiv grecească. Dacă statul elen şi-a impus suveranitatea civilă, Patriarhia Ecumenică a impus-o pe cea bisericească, trecând Athosul sub directa sa jurisdicție. Constantinopolul, însă, nu şi-a impus doar jurisdicția spirituală, ci s-a implicat în toate sferele care privesc problemele de organizare şi conducere, săvârşind act de jurisdicție deplină asupra Sfantului Munte. Astfel, după al doilea război mondial au fost trimise la Athos două delegații patriarhale cu scopul de a lua măsuri administrative, încălcând prin aceasta aut·onomia athonită.

În 1947 a fost trimisă prima delegație care, în colaborare cu reprezentanții celor 20 de mănăstiri tradiționale, au luat următoarele hotărâri:

1. Să se organizeze o bună pază a bibliotecilor, arhivelor şi odoarelor de la Athos;
2. Să se reactiveze şcoala athonită;
3. Să se oprească exodul monahilor din Athos, iar monahii athoniți aflați în afara teritoriului Sfântului Munte să fie obligați să revină la metaniile lor;
4. Să se stârpească vagabondajul călugărilor numiți zeloți sau cavioți, care strică rânduielile Athosului, prin măsuri de identificare şi de obligare a lor să renunțe la vagabondaj şi să se supună rânduielilor athonite. În acest scop a fost instituită o epitropie, căreia i s-a dat mandat să ducă la îndeplinire hotărârile luate.

Toate aceste masuri nu sunt rele prin ele insele, ci modul

lor de impunere este nepotrivit, deoarece acestea ar fi trebuit sa fie propuse de conducerea autonomă a Sfantului Munte, şi nu de Patriarhia Ecumenică. Partea negativă a acestor hotărâri constă în inițiativa de a repopula Athosul cu tineri greci, şi nu cu reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe care au aşezăminte acolo.

Din hotărarile luate în anul 1951, prin colaborarea celei de a doua delegații patriarhale cu o "adunare extraordinară" a comunității athonite şi în deplin acord cu guvematorul grec, reiese clar că starea în care se afla Athosul era destul de precară, aflându-se pe o pantă descendentă atat de natură duhovnicească, dar şi economică.

Atitudinea exclusivistă a grecilor manifestată în special după al doilea război mondial a dus la imposibilitatea chiar a vizitării Sfântului Munte. Astfel, în 1951, cu ocazia serbărilor legate de împlinirea a 1900 de ani de la sosirea Sfântului Apostol Pavel în Grecia, participanților nu li s-a permis vizitarea Athosului, cu toate că şi-au exprimat această dorință, decât la sfârşitul serbărilor şi doar delegației sârbe, probabil datorită atitudinii de „tovărăşie" pe care călugării sârbi athoniți au avut-o în unele momente ale istoriei față de greci.

Odată cu anul 1970 începe un proces de repopulare a Muntelui Athos, mai întâi prin venirea unor comunități monahale constituite în afara Muntelui Athos, în principal în Grecia: Meteora, împrejurimile Atenei, insula Patmos etc. Aceste grupuri de oameni au intrat în diferite mănăstiri, precum Simonos Petras (cazul părintelui Macarie, 1973), Grigoriou, schitul Ivironului, Dochiaru, Xenofont ş. a., sau au preluat mănăstiri care erau aproape pustii, precum Stavronikita (1968). Numărul total al călugărilor nu s-a schimbat semnificativ, deoarece mulți monahi din vechea generație au murit şi au fost înlocuiți de cei tineri. În 1990, la Mănăstirea Sfântul Pantelimon erau 35 · de călugări, la Mănăstirea Zografou se găseau 15, Hilandaru număra 46 de viețuitori, iar la schiturile româneşti Lacu şi Prodromu se nevoiau 64 de monahi.

Însă, această întrerupere de câteva decenii a fost decisivă pentru viața monahală atonită, fiind un proces asemanător cu cel petrecut în țările comuniste. Acestui fenomen vizibil de depopulare-

repopulare, cauzat de evenimente politice şi sociale (dar controlat cu atenție de autoritățile civile) i se alătură un fenomen mai puțin vizibil şi mai putin cunoscut, chiar trecut sub tăcere: războiul dintre monahii atoniti şi Patriarhia Constantinopolului pentru apărarea dreptei credințe.

Situația Sfântului Munte s-a schimbat, deci, într-un mod neaşteptat. La începutul anilor 1980 o statistică înregistrată după 1971 demonstrează o creştere a numărului monahilor cu aproape 200. Era prima creştere de acest fel de după primul război mondial. Se poate vorbi astfel atât de o creştere cantitativă cât şi de o creştere calitativ duhovnicească.

În 1965, conform unei statistici în Sfântul Munte nu existau mai mult de 10-15 monahi cu studii universitare, iar astăzi sunt de ordinul sutelor. Doi pelerini occidentali au vizitat în anul 1966 Sfântul Munte şi scriind despre Stavronikita prevedeau sfârşitul ei rapid. În 1968 Stavronikita a fost abandonată dar va fi reînviată câteva luni mai târziu. Un mic grup condus de Vasile Gondicakis s-a instalat la Stavronichita. În curând, Athosul a redevenit centrul viu al monahismului, întrucat Stavronikita s-a dovedit a fi un inceput cu valoare paradigmatică.

În 1973, Efrem de la Nea Skiti, fost ucenic al lui Gheron Iosif Isihastul şia adus ucenicii în mănăstirea Filoteu care era abandonată. Tot în acest an, de Crăciun, părintele Emilian Vafidis a condus o altă comunitate monahală de la Meteora din Tesalia la Simonopetra.

Un an mai târziu, profesorul Gheorghe Kapsanis, fost profesor de teologie la Universitatea din Atena, a condus un alt grup din insula Evia la mănăstirea Grigoriu, iar în 1975 un al doilea grup de monahi de la Nea Skiti conduşi de Hristodoulos s-au aşezat la mănăstirea Cutlumş lângă Kareia.

În anul 1976 la Xenofont a venit un grup de monahi care-şi începuseră viața monahală la Meteora sub conducerea părintelui Alexios. Dohiariu a primit un grup de tineri veniți din afară în 1979, care au organizat viața chinovială, iar în 1980 la Xiropotamu şi Costamonitu au sosit grupuri de monahi plecați de la Filoteu. Mănăstirea Dionisiu a primit din interiorul

Sfântului Munte un grup de monahi sub călăuzirea părintelui Haralambie, ucenic al lui Gheron Iosif.

În anii 1980 Marea Lavră a fost îmbogățită cu o comunitate puternică şi a revenit la viața chinovială. Karakalu a primit un al treilea grup de monahi de la Filoteu, în timp ce Hilandar, Filoteu şi Vatoped au trecut de la viața idioritmică la chinovială.

Pantocrator, ultima mănăstire rămasă idioritmică, a acceptat un nou grup de monahi şi în 1992 a trecut de asemenea la viața chinovială.

Gheron Iosif Isihastul

Gheron Iosif Isihastul (1898-1959), cunoscut şi ca Iosif al Peşterii, este unul dintre cei mai reprezentativi părinți duhovniceşti ai secolului trecut. Dimensiunea sa excepțională rezultă din înălțimea spirituală a vieții şi lucrării sale, dar şi din remarcabila rodnicie a ucenicilor, şase mănăstiri din Sfântul Munte Athos (Filoteu, Dionisiu, Vatoped, Xiropotamu, Costarnonitu şi Caracalu) fiind astăzi conduse de către fiii săi duhovniceşti, unii dintre ei întemeind numeroase mănăstiri în Grecia şi America de Nord. Chiar dacă a dus o viață retrasă, discretă, închinată renunțării de sine, rugăciunii şi contemplației, Gheron Iosif a avut, totodată, o influență imensă asupra vieții duhovniceşti din Sfântul Munte, ale cărei efecte continuă şi astăzi stă se facă simțite. S-a născut în Insula Paros din Grecia, în anul 1898, din părinții Gheorghe şi Maria, purtând numele de botez Francisc. Rămâne în satul natal până la vârsta adolescenței, după care va pleca în portul Pireu, unde lucrează pentru un timp. După încheierea stagiului militar activează pentru un timp ca negustor. După varsta de 23 de ani descoperă frumusețea scrierilor patristice şi în mod particular frurnusetea scrierilor ascetice. Aceste scrieri precum şi un vis al său, au contribuit la sporirea dorinței tânărului Francisc de a intra în monahism.

În Atena a întâlnit un monah aghiorit de la o chilie din Careea, pe care l-a rugat să îl ia cu sine atunci când se va întoarce în Sfântul

Munte Athos. A împărțit apoi toată averea sa săracilor şi celor din casa lui şi a luat hotărârea definitivă de a pleca în Sfântul Munte. Primul său popas în Athos a fost la chilia fericitului monah Daniil Bătrânul, din Katunakia. De aici, simțind râvna fierbinte pentru singurătate, a plecat în căutarea vestitului monah Calinic Katunakiotul, care din motive necunoscute nu l-a primit ca ucenic pe tânărul Francisc. A plecat apoi spre Vigla, în apropierea Marei Lavre, prima mănăstire a Athosului. De la Vigla va trece prin multe peşteri şi locuri, unde au trăit mulți oameni duhovniceşti. În cele din urmă, s-a întâlnit cu Părintele Arsenie, care va deveni împreună-nevoitor cu dânsul, şi a aflat că împartăşesc aceeaşi dorință de isihie, astfel că au hotărât să gasească un Stareț încercat. L-au gasit pe Starețul Efrem Dogarul, şi şi-au rânduit viețile pentru a dobândi un maxim de tăcere necesară lucrării rugăciunii inimii. Pe lângă nevoința şi rânduiala sa de rugăciune, Părintele Iosif mergea la răsărit într-o peşteră, unde rostea Rugăciunea lui Iisus vreme de şase ceasuri. După multe încercări şi nevoințe duhovniceşti s-a învrednicit de vederea luminii necreate, primind şi darul rugăciunii neîncetate.

Gheron Iosif a nutrit o evlavie deosebită față de scrierile ascetice ale Sfântului Isaac Sirul. Capitole întregi le spunea pe de rost, mai ales cele despre faptele monahilor şi despre cum trebuie sa fie monahul exemplu pentru ceilalți. Pasajul cel mai important din scrierile ascetice, pe care smeritul monah Iosif îl spunea tot timpul, era călăuzit de dorința de a-l sluji pe cel de langa el. În luna ianuarie a anului 1938, bătrânul Iosif împreuna cu monahul Arsenie au plecat de la chilia Sfântului Vasile la Sfânta Ana mică, unde locul era total depărtat şi ascuns în munți. Aici au întemeiat o mică biserică în cinstea Sfântului Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului, precum şi trei mici chilii. După o perioadă anume, Iosif Isihastul s-a retras într-o altă chilie, la circa 200 de metri, pe care el însuşi a zidit-o. Treptat, obştea condusă de Gheron Iosif a ajuns la şapte suflete. După aproape 13 ani cantitatea mare de muncă fizică, necesara viețuirii în acel loc, i-a copleşit, cea mai mare parte a părinților îmbolnăvindu-se. Acesta a fost principalul motiv care îl va determina pe starețul Iosif, în iunie 1951, să se mute împreună cu obştea la Nea Skiti, la Chilia Sfinților Fără de

Arginți.

În seara de 14 august părintele a cântat toată slujba la privegherea praznicului Adormirii Maicii Domnului şi când s-a împărtăşit cu Sfintele Taine a spus: „Hrană pentru viața veşnică." Când s-a luminat de ziuă (15 august 1959), el stătea pe scaunul său, în curtea schitului şi işi aştepta ceasul. A urmat apoi o vizită a celui rău, după cum spunea chiar el. Însă văzând că sfârşitul nu mai vine, s-a întristat şi toți cei prezenți au început să se roage pentru el. La un moment a cerut metanie de la toți, şi-a fixat privirea spre cer şi după ce a clipit de câteva ori, sufletul i s-a înălțat la ceruri, spunând înainte câteva cuvinte: „toate s-au terminat. Plec. Binecuvântați!"

Acest minunat părinte athonit a lăsat în urma sa o colecție de scrisori trimise unui ucenic, în care sunt abordate diverse teme, unele mai simple, iar altele mai complexe, dar toate având un adânc sens teologic şi având amprenta unui om pe deplin înduhovnicit. Spre exemplu despre rugăciunea minții, rugăciune pe care el a lucrat-o întreaga vreme cât a viețuit în Sfântul Munte, spune: „a lucra rugăciunea minții înseamnă a te sili pe tine însuți să spui continuu rugăciunea cu gura. Fără întrerupere. La început repede; să nu aibă timp mintea sa nască gânduri trecătoare. Să ai atenția concentrată numai asupra cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă". După mult timp, mintea se obişnuieşte şi o spune de la sine. Şi te îndulceşti de ea ca şi când ai avea miere în gură. Şi doreşti sa o spui mereu. Dacă o laşi, iți pare foarte rău. Când mintea ajunge să se obişnuiască şi să se umple - să o învețe bine - atunci o trimite şi în inimă. Pentru că mintea este cea care hrăneşte sufletul. Lucrarea ei este aceea de a coborî în inimă tot ceea ce vede sau aude, fie bun, fie rău, deoarece în inimă este centrul puterii spirituale şi trupeşti a omului, este tronul minții. Deci, când cel care se roagă îşi păzeşte mintea să nu-şi imagineze nimic şi să fie atent numai la cerințele rugăciunii. Atunci, respirând uşor, cu oarecare efort şi voință, o coboară în inimă şi o coboară înlăuntru şi spune cu ritm rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă. La inceput spune de câteva ori rugăciunea şi respiră o dată. După aceea, când mintea se obişnuieşte să stea în inimă, spune rugăciunea o dată la fiecare respiratie: „Doamne Iisuse Hristoase" inspirând şi „miluieşte-mă" expirând. Aceasta se face până când harul dumnezeiesc va umbri şi va

lucra în suflet. După aceasta, totul este contemplație (vedere duhovnicească)".

Un alt exemplu: în scrisorile cuviosului învață despre păcatele mari şi cele mici, toate fiind iertate prin pocăință. Iată ce scrie unui ucenic care se îndoise că păcatele sale i-ar fi fost iertate: „Orice greşeală va săvârşi omul, dacă se va pocăi, ·păcatul i se va ierta, dar imaginea pacatului îi va rămane până la cea din urmă suflare. Când î1 va lua somnul sau când nu va mai purta de grijă, vrăjmaşul îi va aduce imaginea în trezvie sau în timpul somnului, pentru a-i întina gândul, pentru a-l face vinovat de păcatele cele vechi sau fie numai pentru a-i împrăştia mintea. Nu-l vezi pe proorocul David, când îl mustra Natan pentru Batşeba? Strigă: „Am păcătuit înaintea Domnului!" şi proorocul Natan îi spune: „Domnul a ridicat păcatul de deasupra ta". A fost iertat, deci, de îndată. Cu toate acestea, toată viața lui a fost chinuit de acest păcat. Întâi a murit copilul pe care l-a născut Batşeba, apoi i-a murit şi celălalt fiu, Abesalom... şi toate acestea după ce a fost iertat de păcat. Prin urmare, deşi omul este iertat pentru păcatul său, rămâne imaginea păcatului şi lucrarea lui. Deoarece tu te-ai lenevit în ultimul timp, a îngăduit Dumnezeu să se întoarcă ispita, pentru a te trezi. Aşa că scoală-te şi strigă: „Fiul lui David, vreau sa văd", şi Se va arăta Iisus, Dătătorul de lumină, trimițându-ți lumina pocăinței şi a cunoştinței dumnezeieşti. Fiul meu, nu mă întristez pentru cele trecute, ci mă bucur pentru cele viitoare. Cel mai mic se binecuvântează de către cel mai mare, iar păcatul mic sau mare se şterge prin pocăința cea adevarată. Deci nu te uita înapoi, ci tinde spre cele viitoare."

Starețul Iosif povesteşte într-una din scrisorile sale despre câțiva părinți pe care i-a cunoscut şi pe care el îi numea ca fiind în „lucrarea contemplației". Unul dintre ei se numea Gheron Ghedeon, care vreme de 40 de ani a stat singur, izolat de ceilalți părinți, practicând rugăciunea minții. În urma acestei ru găciuni a devenit un mare povățuitor şi s-a bucurat de răpirea minții. Apoi ma i erau încă doi părinți minunați, pe numele lor Gherasim şi Ignatie. Primul dintre ei a trăit 90 de ani şi dobândise un dar minunat de la Dumnezeu, darul lacrimilor neîncetate. Cel de-al doilea a ajuns şi el la o vârstă venerabilă, de 95 de ani pentru

că toată viața s-a rugat neîncetat, gura sa răspândea o frumoasă mireasmă atunci când cineva stătea de vorbă cu el.

Părintele Daniil este monahul care a lăsat în viața bătrânului Iosif un adânc respect şi un puternic sentiment de apreciere. Acesta era iubitor de tăcere şi în Postul Mare savârşea Sfânta Liturghie în fiecare zi. Tocmai de aceea a trăit vreme îndelungată, fără să fi fost vreodată bolnav. Liturghia facută de el dura uneori 3-4 ore pentru că se cufunda în rugăciune şi de aceea întârzia în a spune ecfonisurile. Darul său cel minunat era tot ce al lacrimilor şi pentru aceasta nu lăsa pe nimeni să stea langă el în Sfântul Altar, mai ales atunci când săvârşea Sfânta Liturghie. Aceşti părinți au lasat o puternică impresie în sufletul monahului Iosif şi tocmai de aceea rugăciunea minții va fi pentru el cea mai puternică armă împotriva diavolilor.

Gheron Iosif ne învață despre cele trei feluri ale harului dumnezeiesc (pe care fără îndoială le-a primit) pe care este posibil să-l primească omul dacă el se sileşte întru aceasta: harul curățitor, cel luminător şi cel desăvârşitor. Astfel, după ce omul ajunge la pocăință pentru păcatele sale cele multe, va suferi lupte fără de număr precum şi multe suferințe. „Atunci, în taină, harul dumnezeiesc îi dă mângâiere şi bucurie, plângere, plăcere şi dulceață din cuvintele dumnezeieşti pe care le citeşte, precum şi putere şi curaj pentru lupta duhovnicească. Acesta se cheamă har curățitor, care ajută în chip tainic pe nevoitorul care se pocăieşte să se curețe de păcate şi să se păstreze în starea cea după fire". Dacă cel nevoitor işi va duce mai departe nevoința şi se va sili pentru roade mai bune, mintea lui va primi luminarea dumnezeiască. Părintele vorbeşte despre cea de-a doua stare a harului: „lumina minții a harului dumnezeiesc este nematerială, fără seamăn şi fără culoare, lină şi aducătoare de pace. De aceea se şi cheamă har luminător, care luminează mintea şi o face să înțeleagă drumurile sigure ale călătoriei duhovniceşti, pentru ca drumețul să nu se rătăcească şi să nu cadă". Cea de-a treia stare şi cea la care se ajunge cel mai greu presupune întâi de toate sporirea celei de a doua. Şi spune gheron Iosif aşa: "aceasta ne desăvârşeşte şi este şi se cheamă suprafirească, deoarece este mai presus de fire. Şi dacă, în primele două stări, omul se sileşte prin intermediul gândurilor bune şi al amintirilor duhovniceşti să păstreze virtuțile: iubirea, smerenia, înfrânarea şi celelalte -

reuşind, în general, prin gânduri cuvioase şi împotrivitoare sa îndepărteze răutatea patimilor şi să păstreze virtuțile -, din momentul în care vine harul desăvârşitor şi mai presus de fire, atunci toate patimile dispar. Iar virtuțile toate se țin ca fiind firea proprie, fără strădanii speciale".

Cu prezența sa de om al rugăciunii şi isihiei, Părintele a adus o mărturie cutremurătoare a lui Iisus Hristos, nu numai în Sfântul Munte, ci şi în afara lui. Pe lângă faptul că a contribuit în chip esențial la renaşterea duhovnicească a Athosului, prin ucenicii şi prin scrisorile sale, el a răspândit învățătura isihiei şi a rugăciunii minții în toată lumea. În timpul vieții sale a avut puțini ucenici, dar remarcabili . Ucenicul care i-a scris viața, părintele Iosif cel Tânar, a devenit ulterior părintele duhovnic al Mănăstirii Vatoped, una dintre cele mai mari din Athos. Un alt ucenic direct al lui Gheron Iosif, Arhimandritul Efrem de la Filoteu, a întemeiat opt mănăstiri în Grecia şi şaisprezece în Statele Unite şi în Canada. Şase din cele douăzeci de mănăstiri ale Muntelui Athos – reprezentând un sfert din numărul vieţuitorilor din Sfântul Munte – sunt astăzi conduse de către ucenici ai părintelui. În timp ce mănăstirile pe care aceştia le conduceau deveniseră idioritmice, nefiind locui.te decât de cațiva monahi şi fiind marcate de o decădere a vieții duhovniceşti, ucenicii lui Gheron Iosif inspirați de modul său de viață şi de învățăturile sale, au restaurat nu numai modul de viață cenobitic (mai potrivit marilor comunități) dar şi tradiția autentică isihastă, care nu mai era reprezentată în Athos decât prin câțiva pustnici sau de mici comunități izolate. Această întoarcere la tradiția autentică ortodoxă, în întregime conformă cu experiența vieții şi învățătura Sfinților Părinți, nu a fost în întregime o întoarcere la trecut, ci, din contră, ocazia unei înnoiri, care a a.tras către viața monahală numeroşi tineri de toate condițiile sociale, dintre care foarte mulți urmaseră studii universitare şi exercitaseră în lume profesii diverse.

Putem vorbi, în ultimul sfert al secolului XX *şi* la începutul secolului al XXI-lea, de un adevărat „miracol atonit", pe care Gheron Iosif Isihastul nu ar fi putut să-l îndeplinească de unul singur, dar la care a contribuit într-o mare măsură.

Sfântul Siluan Athonitul

O altă personalitate athonită din secolul XX este Sfântul Siluan Athonitul. „Marea şi incomparabila experiență a Părinților noştri ne arată din generație în generație că aceia care au fost dăruiți cu vizite ale harului la începutul întoarcerii lor spre Dumnezeu sunt relativ numeroşi; dimpotrivă, rari sunt cei ce au perseverat în efortul absolut necesar în continuare pentru a regăsi în chip conştient harul pierdut. Monahul Siluan se numără între aceştia din urmă".

Cuviosul Siluan (Simeon Ivanovici Antonov) s-a născut în 1866 într-o familie modestă de țărani ruşi, alcătuită - pe lângă părinți - din cinci băieți şi două fete. Tatăl lui Simeon, un om plin de adâncă credință, blândețe şi de multă înțelepciune, îi este primul model în viața sa lăuntrică. încă de mic copil, Simeon şi-a pus în gând - avea doar patru ani - ca atunci „când va fi mare să caute pe Dumnezeu în tot pământul". Auzind mai apoi de viața sfântă şi minunile săvârşite de Ioan Zăvorâtul (un sfânt rus contemporan), tânărul Simeon şi-a dat seama că „dacă există Sfinți, înseamnă că Dumnezeu e cu noi şi n-am nevoie să străbat tot pământul să-L găsesc". De îndată ce şi-a dat seama că a găsit credința - împlinise 19 ani - Simeon, înflăcărat de dragostea lui Dumnezeu, simte o prefacere interioară şi atracția pentru viața monahală. Tatăl său s-a arătat însă categoric, obligându-l să facă mai întâi serviciul militar. Cea de a doua chemare la viața monahală, petrecută cu puțin timp înaintea serviciului militar, a jucat un rol hotărâtor în alegerea căii pe care avea să meargă de acum înainte. Simeon a simțit o adâncă ruşine pentru trecutul său şi a început să se căiască fierbinte înaintea lui Dumnezeu, atitudinea sa față de tot ce vedea în această viață schimbându-se radical. A executat serviciul militar la Sankt Petersburg, în batalionul de geniu al gărzii imperiale. Soldat conştiincios, cu o fire paşnică şi purtare ireproşabilă, a fost foarte prețuit de camarazii săi. Dar gândul său era mereu la pocăință, Sfântul Munte Athos (unde trimitea uneori chiar şi bani). În timpul serviciului militar, sfaturile sale salvează de la destrămare tânăra familie a unui soldat căzut în ispită.

Înțelepciunea şi bunătatea sa creşteau de la o zi la alta, iar când s-a întors acasă a mers la episcopul locului, Ioan de Kronştadt pentru o binecuvântare:

aceea de a fi lăsat să meargă la Muntele Athos. Negăsindu-l, îi lasă o scrisoare în care îi cere să se roage pentru el şi porneşte la drum către muntele cel sfânt. Pe drum, după cum el însuşi mărturiseşte, „flăcările iadului n-au încetat să vuiască". Dragostea sa pentru Dumnezeu a învins toate acele ispite şi odată ajuns la destinație, merge la Mănăstirea Sf. Pantelimon, în toamna anului 1892.

„Grădina Maicii Domnului", citadela monahismului răsăritean şi oaza spiritualității filocalice, Sfântul Munte cunoştea la sosirea sa un moment de apogeu. În vârstă de 26 de ani, intră în mănăstirea rusească a „Sfântului Mucenic Pantelimon" (Russikon), unde este introdus în tradiția seculară atonită: rugăciunea singuratică la chilie, lungile slujbe în biserică, posturi, privegheri, deasa mărturisire şi cuminecare, citirea, munca şi ascultarea. Potrivit tradiției de la Rusikkon, tânărul novice a trebuit să stea o perioadă singur şi să mediteze la păcatele săvârşite, urmând ca apoi să facă o spovedanie generală. Duhovnicul i-a spus apoi aceste cuvinte: „ți-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu, să ştii că toate ți-au fost iertate... De acum înainte începe o viață nouă... Mergi în pace şi bucură-te că Dumnezeu te-a adus în acest liman al mântuirii". Sufletul său simplu şi încrezător a făcut întocmai, fără a şti că şi în bucurie trebuie să ai o măsură, o limită. Iar ispitele şi gândurile trupeşti nu i-au mai dat pace până la următoarea spovedanie, unde a aflat de la duhovnic că gândurile nu trebuie lăsate să intre, ci trebuie alungate. Sfatul acesta avea să îl țină cu sfințenie tot restul vieții.

Fratele Simeon se împărtăşea, astfel, din negrăita bucurie a rugăciunii lui Iisus: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Într-o seară, pe când se ruga înaintea icoanei Maicii Domnului, dobândeşte - ca un dar neprețuit - rugăciunea inimii, ce țâşnea de la sine, fără încetare.

Lipsit de experiență, tânărul frate cade mai apoi pradă unor ispite cumplite: chinurile demonice. După 6 luni de sfâşieri lăuntrice, într-o după- amiază, în timp ce se afla în chilia sa, a atins treapta ultimă a deznădejdii, încercând preț de o oră sentimentul unei părăsiri totale de către Dumnezeu, fapt care i-a cufundat sufletul în întunericul unei spaime de iad. În timpul săvârşirii vecerniei din paraclisul Sfântul

Prooroc Ilie, în dreapta uşilor împărăteşti, în locul icoanei Mântuitorului, îl vede pe Iisus Hristos Cel Viu, întreaga sa făptură umplându-se de focul harului Duhului Sfânt, iar o lumină dumnezeiască l-a învăluit, răpindu-i mintea la cer. Intensitatea viziunii i-a provocat fratelui Simeon o stare de epuizare aproape de moarte. În acel moment sufletul său s-a umplut de lumina harului şi a fost răpit până la cer, timp în care a auzit cuvinte de nespus. Această vedere îl va marca pentru tot restul vieții, viață care va fi marcată însă de multă suferință. Tocmai pentru că majoritatea părinților îmbunătățiți au parte de vederea dumnezeiască către sfârşitul vieții lor; iar cei care o primesc la început, după pierderea harului în scopul de a-ți spori şi mai mult asceza, realizează ce au pierdut şi aleargă după Hristos cu lacrimi. Starea această de bucurie, asemănătoare bucuriei pascale nu durează foarte mult şi după ce monahul Semion are parte de o altă vedere, mult mai slabă ca intensitate, dispare. Sufletul său începe a fi iarăşi chinuit de demoni şi cere atunci ajuorul unui bătrân îmbunătățit, pe nume Anatolie, care avusese şi el parte de vederea dumnezeiască, dar spre sfârşitul vieții. Acesta îl întreabă pe Semion despre experiențele sale şi se arată foarte uimit că primise harul Duhului Sfânt. De aceea face şi afirmația necugetată: *dacă ai ajuns deja aşa cum eşti acum, ce vei fi la bătrânețe?* Tocmai aceste cuvinte aveau să-l arunce pe tânărul monah într-un alt păcat îngrozitor, care-l va depărta şi mai mult de harul ce-l primise: păcatul mândriei. Greşeala starețului Anatolie era una ce nu trebuia niciodată făcută; anume că un om cu experiența lui ascetică nu avea voie să facă aşa ceva şi să aducă în sufletul tânărului slava deşartă. Singurul lucru bun pe care îl face totuşi bătrânul este sfatul legat de rugăciune. Anume că rugăciunea să fie închisă în suflet şi niciun gând să nu pătrundă acolo, în cămara cea tainică a omului în timpul rugăciunii. Paza minții avea să fie o lipsă a monahului ce venise după povață, iar după acest episod va învăța cum să-şi înfrâneze imaginația. Acest lucru permitea diavolilor să-l ispitească în permanență, imaginația fiind canalul prin care ei pot ajunge cel mai uşor la suflet şi-l distrag de la rugăciune.

Cuviosul Siluan face parte dintre acei sfinți care primesc încă de la începutul căii lor ascetice arătarea desăvârşită a harului lui Dumnezeu. Calea lor este însă cea mai anevoioasă, căci sentimentul părăsirii şi al pierderii harului sfâşie sufletul („nu puteți înțelege durerea mea" spunea Siluan). După ce este cercetat de două ori de harul dumnezeiesc, urmează o lungă perioadă (15 ani) de alternări continue între vizite ale harului şi părăsiri dublate de intense atacuri demonice. După 15 ani de la

prima arătare a Domnului Hristos, într-o înfricoşătoare noapte de luptă spirituală împotriva demonilor, Siluan cade din nou în ghearele unei disperări vecine cu moartea şi necredința. Descurajat şi cu inima îndurerată, se ruga fierbinte pentru a descoperi calea de a evita pierderea harului. Şi atunci aude glasul Domnului: „Cei mândri suferă pururea din pricina demonilor". Cere apoi ca Domnul să-l învețe cum să-şi smerească sufletul, iar răspunsul pe care îl primeşte este: „Ține mintea ta în iad şi nu deznădăjdui".

Relatarea acestei experiențe este impresionantă: dorul după Dumnezeu a fost de neoprit şi de nestăvilit până într-o seară când gândul deznădejdii îl încearcă iar, la fel ca în primii ani petrecuți în Sfântul Munte. Atunci, de pe scăunelul care îi era şi pat şi loc de rugăciune, începe a plânge cu lacrimi fierbinți şi tocmai când se pregătea de închinăciune, umbra grozavă a unui demon i se arată, aşteptând ca sfântul să i se închine. Dialogul care urmează între Dumnezeu şi umilul său supus este cutremurător. Descurajat, Siluan se aşează din nou jos, pleacă capul şi se roagă îndurerat : „Doamne, vezi că demonii mă împiedică să mă rog cu minte curată. învață-mă ce să fac ca să se depărteze de la mine". Şi atunci aude în inimă glasul Domnului: „sufletele celor mândri suferă de-a pururea din partea demonilor". Atunci Siluan zice: „Doamne, Tu eşti milostiv, sufletul meu o ştie. Spune-mi ce să fac ca sufletul meu să se facă smerit." Şi din nou Domnul îi răspunde în inima sa, dându-i soluția practică a problemei, metoda cea mai sigură a câştigării smereniei: „Ține mintea ta în iad şi nu deznădăjdui!". Rezultatul acestei descoperiri dumnezeieşti va fi unul important pentru Sfântul Siluan. Începând din acel moment, sufletului său i s-a descoperit că rădăcina tuturor păcatelor, sămânța morții e mândria, că Dumnezeu e smerenie şi cine doreşte să ajungă la Dumnezeu trebuie să dobândească smerenia. Şi-a dat seama că marea smereni a lui Hristos, atât de plină de o negrăită blândețe, pe care îi fusese dat să o guste în clipa arătării Lui, e o însuşire a iubirii dumnezeieşti. Ştia de acum că orice efort ascetic trebuia îndreptat în vederea dobândirii smereniei. Va înțelege prin această experiență multe din tainele sfinților părinți, ai marilor asceți, care au dat dovadă în timpul vieții lor de un adânc sentiment de smerenie, precum Sfântul Pimen cel Mare, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Sisoe cel Mare, Macarie Egipteanul şi nu în ultimul rând, Sfântul Serafim de Sarov, care după pierderea harului, a stat pe un bolovan 1000 de zile şi nopți, rugându-seja Dumnezeu să-l miluiască.

Din acel moment Siluan urmează calea de foc ce i-a fost arătată, iar harul nu-1 mai părăseşte ca mai înainte, primind din nou de la Duhul Sfânt puterea de a iubi. În această stare, Cuviosul Siluan începe să înțeleagă în profunzimea lor marile taine ale vieții duhovniceşti.

Expresia „Ține mintea ta în iad şi nu deznădăjdui!" a fost interpretată în diverse feluri:

1) într-un sens psihologic-subiectiv - ca un cuvânt de mângâiere şi încurajare pentru suferința umană, ca un fel de a spune : „Viața mea e un iad, dar Dumnezeu, prin Siluan îmi spune că şi în aceste condiții dificile nu trebuie să disper";

2) într-un sens analogic-obiectiv - speculativ, ca o expresie particulară a răsturnării paradoxale generale a valorilor naturale, adusă de Evanghelia lui Hristos prin Fericirile şi crucea Sa, ca un fel de a spune : „Nu ajungi la înviere decât trecând prin moarte, la slavă numai prin umilință, la bucurie şi lumină numai prin suferință şi întuneric";

3) într-un sens ascetic-terapeutic - cel mai dificil de înțeles şi practicat: autocondamnarea ca armă de luptă împotriva mândriei şi a disperării, aceasta din urmă fiind ea însăşi o formă extrem de subtilă a orgoliului. Perceput astfel, cuvântul apare ca expresie a unei pocăințe maxime şi permite evitarea celor două extreme păgubitoare : speranța fără conştiința păcătoşeniei(„Sunt un sfânt") şi, respectiv, conştiința păcătoşeniei fără speranță(„Nu mă voi mântui niciodată").

În aplicarea lui însă, cuvântul cuviosului Siluan trebuie adaptat pe măsura puterilor fiecăruia, în sensul unei înaintări prin nejudecare, autocondamnare şi căință pe calea dobândirii smereniei, „poarta împărăției". Sfântul Siluan ne învață: „nimic nu e mai bun decât a vieții în smerenie şi iubire; atunci în suflet va fi mare pace şi el nu se va ridica deasupra fratelui. Dacă vom iubi pe vrăjmaşi, atunci mândria nu va avea loc în suflet, căci în iubirea lui Hristos nu este ridicare deasupra. Mândria mistuia ca un foc tot ce-i bun, dar smerenia lui Hristos e de nedescris şi

dulce. Dacă oamenii ar şti aceasta, tot pământul ar învăța această ştiință. Toată viața, zi şi noapte o învăț, dar nu pot să-i dau de cap. Sufletul meu se gândeşte mereu: n-am atins încă ceea ce doresc şi nu pot avea odihnă, dar cu smerenie vă rog, fraților, care cunoaşteți iubirea lui Hristos: rugați-vă pentru mine, ca să fiu izbăvit de duhul mândriei şi să se sălăşluiască întru mine smerenia lui Hristos ".

Puțin câte puțin, în rugăciunea sa începe să predomine compătimirea pentru cei ce nu-l cunosc pe Dumnezeu. Fiind însoțită de lacrimi din belşug, rugăciunea sa trecea dincolo de marginile timpului. Duhul Sfânt îi îngăduia să trăiască aievea iubirea pentru „întreg Adamul", adică iubirea lui Hristos pentru toată omenirea, smerenia şi dragostea. Ucenicul său cel mai apropiat, Arhimandritul Sofronie, ne relatează o conversație a părintelui cu un monah oarecare. Acesta din urmă îi spune sfântului cu un aer de vădită satisfacție: „Dumnezeu îi va pedepsi pe toți ateii, care vor arde în focul cel veşnic". Iar starețul Siluan, vizibil chinuit îi răspunde: „Ei bine! Spune-mi rogu-te, dacă ajungi în rai şi de acolo poți vedea cum arde cineva în focul iadului, vei putea fi în pace?" „Ce să fac? E vina lor," a spus celălalt. Atunci cu fața îndurerată, starețul a răspuns: „Iubirea nu poate îndura acest lucru...Trebuie să ne rugăm pentru toți oamenii." Ajunsese să-i iubească şi pe cei care nu îl au pe Dumnezeu. El care văzuse slava dumnezeiască nu putea suporta ca cineva să trăiască în lipsuri şi departe de marea iubire a Tatălui Ceresc. Noua sa ascultare la mănăstirea Sf. Pantelimon, cea de econom îl ajuta şi mai mult în a- şi arăta dragostea fără margini pe care o purta cu sine. Se arăta milostiv şi blând față de toți cei pe care îi avea la ascultare, deşi nu erau puțini la număr, îmbinarea aceasta extraordinară între smerenie şi iubire, în persoana starețului trebuie să fie un model tuturor oamenilor.

Înscrierile sale, cuviosul stareț arată şi un mod prin care el îmbina dragostea cu virtutea smereniei astfel: „Ce să dau în schimb Domnului meu? Sunt un ticălos, Domnul ştie aceasta, dar îmi place să-mi smeresc sufletul şi să-l iubesc pe aproapele meu, chiar dacă el m-a ocărât. Neîncetat îl rog pe Domnul, ca El, Cel Milostiv, să-mi dea ubirea de vrăjmaşi, şi prin milostivirea lui Dumnezeu am simțit că este iubirea lui Dumnezeu şi iubirea aproapelui; ziua şi noaptea cer de la Domnul iubirea şi Domnul îmi dă lacrimi să plâng pentru întreaga lume. Dar dacă osândesc pe cineva sau îl privesc de sus, lacrimile seacă şi atunci în suflet lucrează urâtul; şi iarăşi încep să cer de la Domnul iertare şi, Domnul cel Milostiv mă iartă pe mine

păcătosul. Fraților, scriu înaintea feței Dumnezeului meu: smeriti-vă inimile voastre şi veți vedea mila Domnului, şi încă de pe ,pământ veți cunoaşte pe Ziditorul ceresc şi sufletul vostru nu va cunoaşte săturare în iubire". Aceeaşi iubire l-a îndemnat pe Siluan să-şi aştearnă în scris experiența interioară, extraordinara sa viață duhovnicească, ignorată aproape cu totul de confrații săi monahi. În această perioadă a vieții sale îl descoperă Arhimandritul Sofronie, cel care avea să publice însemnările sale.

Sfârşitul pământesc al Cuviosului Siluan de la Athos a fost la fel de blând, liniştit şi smerit ca întreaga sa viață de călugăr. O scurtă suferință a marcat momentul trecerii în lumea celor drepți, starețului Siluan citindu-i-se canonul de rugăciune către Maica Domnului la ieşirea cu greu a sufletului. El părăseşte lumea aceasta perfect lucid, dar smerit, nederanjând pe absolut nimeni nici măcar când şi-a dat sufletul în mâinile Domnului. Era într-o după amiază de septembrie a anului 1938, în 24 de zile când trupul i-a fost pus în mormânt după rânduiala de la Athos, cusut în rasa ce-l acoperise toată viața.

Ne-au rămas de la Sfântul Siluan câteva însemnări, traduse astăzi în mai bine de 15 limbi de circulație internațională. Sunt în felul lor o transpunere a Filocaliei într-un limbaj simplu, capabil să atingă inima tuturor şi o mărturie a vieții de sfințenie pe care el a trăit-o în Duhul cel Sfânt. Prin exemplul vieții lui poate fi numit un Sfânt Părinte al Bisericii Ortodoxe, canonizarea sa, din 26 noiembrie 1987, fiind un exemplu al recunoaşterii vieții sale sfinte.

Un alt lucru important pe care trebuie să-l legăm de viața Sfântului Siluan este înființarea mănăstirii de la Essex, Anglia, de către cel mai apropiat ucenic al său, părintele Sofronie Saharov. Acesta, rus de neam şi cu adevărate înclinații spre studiu, a stat lângă marele sfânt părinte vreme de opt ani, din 1930 până în 1938, la moartea starețului. Cincizeci de ani mai târziu avea să ridice din temelii prima biserică cu hramul Cuviosul Siluan, în inima unei țări divizate total din punct de vedere religios. Linia învățăturilor acestui sfânt părinte merge pe aceeaşi a Starețului său. El afirmă în una din scrierile sale următoarele: „mândria este răutate şi întuneric. Într-însa se află rădăcina tuturor păcatelor. Domnul şi-a început predica pe pământ chemându-ne la pocăință. Cuvântul grecesc *μετανοια* înseamnă o schimbare radicală a vieții noastre, trecerea la o nouă perspectivă şi anume, prin smerenie, în

înălțarea către Cel Preaînalt; căci prin mândrie noi am căzut în întunericul cel mai dinafară".

Poporul român are şi el, prin părintele Rafail Noica, un următor al învățăturilor Sfântului Siluan prin faptul că el a viețuit o perioadă însemnată la mănăstirea de la Essex. Fiul marelui filosof Constantin Noica a plecat din țară la vârsta de 13 ani, împreună cu mama sa, mergând în Anglia. După o rătăcire de mulți ani prin mrejele aşa-ziselor biserici apusene (anglicană, penticostală, baptistă, ş.a.) se decide să revină la Ortodoxie: „am simțit ca o lumină în sufletul meu gândul de a mă întoarce la Ortodoxie", mărturiseşte el după întâlnirea cu Arhimandritul Sofronie. Este tuns în monahism în anul 1965, iar după 38 de ani revine în țară. Smerenia caracteristică cuviosului Siluan este prezentă şi la el, afirmând cu ocazia unei conferințe când este întrebat despre ce a scris: „Am scris o singură carte, care se numeşte Gânduri. Am scris-o, mai ales, din îndemnul cuiva, care se aştepta ca fiul lui Noica să scrie o carte. Şi când a deschis această carte, prima pagină era albă, a doua era albă şi toate celelalte la fel. Acum, la sfârşitul vieții mele, mă gândesc să scriu altă carte care s-ar numi Memorii, fiindcă aşa scriu toți oamenii mari. Or, cum eu mi-am pierdut memoria, această carte va fi asemenea celei dintâi!" De atunci, părintele Rafail s-a stabilit la o sihăstrie din munții Apuseni, venind din când în când în lume pentru a împărtăşi experiența sa.

Prin viața sfântă şi însemnările Părintelui Siluan Athonitul, Mântuitorul Hristos transmite un mesaj umanității strivite de absurditatea experiențelor cotidiene, durere şi deznădejde. Teologia sa este o „teologie simplă, dar profundă, similară celei a episoadelor ioaneice şi clar izvorâtă din rugăciune: *rugăciune* devenită (în litera şi duhul celebrei apoftegme evagriene) *teologie,* iar *teologia* fiind *rugăciune".* Aceasta este însemnata contribuție a Cuviosului

Siluan Athonitul la revigorarea spiritualității athonite, mărturisind fără încetare că Dumnezeu este Iubire nesfârşită, şi nepătrunsă.

Părintele Teoclit Dionisiatul

Cea mai de seamă personalitate athonită care a păstrat linia ascetic-duhovnicească athonită şi totodată cel mai original, fecund şi important teolog al Sfântului Munte din secolul nostru îl constituie incontestabil venerabilul monah Teoclit Dionisiatul.

S-a născut la 6 august 1916 în oraşul Naupaktos din Peloponez, primind la botez numele de Theodoros Boutsinas. După absolvirea gimnaziului la Patras, a lucrat o vreme ca funcționar într-un birou, făcând un stagiu şi în redacția unui ziar eparhial. în vara anului 1937 vizitează pentru prima oară Athosul, după care între 1937-1939 efectuează serviciul militar. Între octombrie 1940 - aprilie 1941 participă la lupta armatelor greceşti contra invaziei naziste. În vara anului 1941, însoțit de un prieten, face vizita hotărâtoare la Athos, în urma căreia la 17 iulie 1941 intră ca frate la mănăstirea Dionisiu (unde cu un secol jumătate înainte intrase în monahism şi Sfântul Nicodim Aghioritul), devenind sub numele de Teoclit ucenicul egumenului Gavriil Dionisiatul (1886-1983). Sub ascultarea părintelui său duhovnicesc începe o lunga perioadă de intensă asceză şi viață de rugăciune, asimilând în acelaşi timp prin intermediul lecturilor intensive esențialul operelor Sfinților Părinți.

Activitatea publicistică va lua proporții cu fiecare an, începând din 1951, odată cu publicarea primelor articole pe teme duhovniceşti în revistele *„Aghioritiki Vivliothiki"* şi „O *Aghios Pavlos Xiropotamitis".* O selecție a articolelor publicate va fi cuprinsă în cele trei volume de „Flori athonite”*,* iar între 1973-1980 va fi redactorul importantei reviste a Sfântului Munte „Athoniki Dialoghi" (Dialoguri athonite). În decembrie 1955 editura „Astir" din Atena editează faimoasa apologie sub formă de „dialoguri" a monahismului athonit: „Între cer si pământ" *,* care va primi „elogiul" Academiei elene. Datorită activității sale din ultimele patru decenii, monahul Teoclit s-a afirmat ca cel mai prolific scriitor teologic şi duhovnicesc al Sfântului Munte din secolul XX.

Între cărțile sale se numără: mionografii despre Sfinții: Nicodim Aghioritul lf (1959), Grigorie Palama (1976), Nectarie al Eghinei (1979), Antim al Chiosului (1987); un al doilea volum de ,,dialoguri athonite" despre Teologia rugăciunea minții (1975); cartea despre Maica Domnului în teologia Părinților şi imnografia Bisericii (1988). De asemenea, s-a evidențiat ca un neobosit traducător din neogreacă şi comentator al textelor filocalice: introducerea la Pateric (1970), traduceri amplu ad-

notate ale Capetelor Sfinților Marcu Ascetul (1974), Evagrie Ponticul (1974; Despre rugăciune), Maxim Mărturisitorul (1976; cele „400 capete despre iubire"), Diadoh al Foticeii (cele 100 de capete), Grigorie Palama (Către monahia Xeni), la care se adaugă introducerea şi notele la cele cinci volume ale traducerii neogreceşti a Filocaliei (A. Gallitis, 1984- 1988).

Asemenea „colivarilor" din secolul al XVIII-lea, monahul Teoclit s-a impus ca un polemist redutabil şi un critic implacabil a tot ceea ce ar fi putut tenta la falsificarea tradiției dogmatice şi spirituale ortodoxe în integritatea ei. Prin publicistica sa, el s-a manifestat ca un adversar intratabil al excrescențelor anticreştine ale modernității, al intelectualismului teologiei academice, pietismului moralist şi pseudomonahal al organizațiilor religioase laice, utopiei „civilizației elenocreştine" precum şi teologiei „neo-ortodocşilor" generației anilor '60 ieşiți din pietismul organizațiilor pentru a cădea într-un existențialism teologic de coloratură „erotică". În ultimele decenii, cuviosul Teoclit Dionisiatul a fost protagonistul unor răsunătoare polemici, dintre care cele mai elocvente sunt: replica dată răstălmăcirii misticii ortodoxe de către teologul academist şi pietist P. Trembelas în 1975 şi critica severă a „erotologiei neonicolaite" a prof. Chr. Yannaras (1987-1990).

Pentru intransigența şi verticalitatea sa morală, pentru larga sa cultură teologică şi spirituală, ca şi pentru atitudinea curajoasă împotriva tentative regimului militar al „coloneilor" de a suprima în 1969 autonomia Sfântului Munte, monahul Teoclit a fost ales în patru rânduri (1974-1975; 1979-1980; 1984-1985; 1989-1990) în funcția de „protepistatis" sau de preşedinte al comitetului executiv (Hiera Epistasia) format din 5 membri ai organului executiv şi administrativ suprem al Sfântului Munte alcătuit din reprezentanții celor 20 de mănăstiri imperiale ale Athosului (Hiera Synaxis). Fără nici o exagerare deci, se poate spune că fără Teoclit Dionisiatul, „reprezentantul şi apologetul cel mai bine cunoscut, monahismul athonit actual n-ar putea fi înțeles suficient".

De asemenea a avut mai multe ascultări în mănăstirea Dionisiou: timp de 12 ani a lucrat la secretariatul mănăstirii, apoi la arhondaric, încă şase ani la bucătărie, iar timp de 25 de ani a fost reprezentant al mănăstirii, fiind ales ca protoepistat de patru ori. Prin redactarea textelor necesare, a colaborat alături de părintele Athanasie Ivir-

itul de la mănăstirea Dionisiu la canonizarea Sfântului Nicodim Aghioritul de către Patriarhia Ecumenică.

Cuviosul Teoclit a locuit în Athos 66 de ani, scriind în jur de 50 de cărți în care a explicat şi a lămurit diferite probleme pe care teologia ortodoxă şi viața bisericească a Greciei, şi nu numai, le-a întâlnit în secolul al XX-lea.

Părintele Teoclit a oferit imaginea vie, pozitivă şi captivantă a autenticei spiritualități ortodoxe în cele două extraordinare cărți de „dialoguri" duhovniceşti (1957, 1967). Primul volum constituie o apologie dialogică a monahismului aghioritic, având ca obiect filocalia, iar în ediția a II-a, cea definitivă, volumul conține relatarea a două serii de dialoguri la Athos, al căror martor şi protagonist a fost părintele Teoclit. Cel de-al doilea volum este axat pe apologia rugăciunii ca teologie supremă în Ortodoxie.

Unind în ele obiectivitatea discursului teologic cu concretețea şi spontaneitatea evenimentului şi patosului liric al confesiunilor, *Dialogurile la Athos* editate de cuviosul Teoclit alcătuiesc poate cel mai important monument literar al teologiei spirituale a Ortodoxiei ultimelor decenii, constituind o veritabilă „summă" dialogică şi o „apologie" unică a tradiției spirituale ortodoxe conservate de secole la Sfântul Munte în întreaga ei profunzime şi sublimitate. Cele două volume reprezintă, pe lângă o expresie fidelă şi memorabilă a spiritului ortodox în integritatea lui autentică şi netrecătoare, şi un „răspuns" concret adresat unor provocări şi interogații specifice formulate la adresa spiritualității ortodoxe în Grecia postbelică. În plus, au o dublă finalitate: ele îşi propun să fie o remarcabilă reafirmare, vie şi concretă, a idealului suprem al spiritualității şi teologiei ortodoxe, în înțelegerea filocalică; în conținutul lor însă, printre rândurile demersului lor precumpănitor pozitiv, se poate citi o polemică implicită, reținută, dar nu mai puțin categorică, față de ceea ce autorul consideră a fi o deformare a idealului patristic al vieții şi spiritualității ortodoxe autentice (volumul 1), şi, respectiv, o pervertire a înțelegerii patristice a teologiei (volumul 2) în viața națiunii elene moderne şi Bisericii Ortodoxe actuale. În mare parte, aceste devieri nu sunt altceva decât ecourile în plan spiritual ale unei acute crize economice, sociale şi ideologice care au marcat şi marchează în continuare istoria elenă modernă. în acest sens putem evidenția câteva repere cronologice: catastrofa elenismului din Asia Mică (1921); ocupația germană şi rezistența (1941-1944); un sângeros război

civil între radicalii revoluționari comunişti şi regimul conservator de dreapta susținut de plutocrație şi de oficialitățile religioase (1946-1949); dictatura juntei militare a „coloneilor", drama cipriotă (1967-1974); aderarea Greciei la Comunitatea Economică Europeană (1980); prima venire la putere a unui guvern socialist, PASOK (1981). În acest context istoric se înscrie o profundă criză de identitate spirituală şi religioasă a Greciei moderne scindată între adepții secularizării şi occidentali zării rapide şi cei ai naționalismului xenofob şi ai fundamentalismului ortodox.

Ca urmare a acestei crize economice, sociale şi spirituale marcate de fenomenele sărăcirii țărănimii, proletarizării şi urbanizării lor în marile aglomerații citadine, crizei economice (care a dus lamigrația temporară sau definitivă a unei părți a populației spre America şi spre Occident ca emigranți), din diferite direcții tot mai multe voci au început să critice idealul spiritual tradițional al Ortodoxiei, ascetic şi contemplativ (reprezentat şi susținut de Athos) considerat „retrograd" şi „pasiv" şi ca atare incompatibil cu exigențele seculare, „practice" şi „activiste" ale modernizării unei Grecii cât mai prospere. în plus, monahismul, spiritualitatea şi teologia isihastă începeau să aibă critici chiar în interiorul Bisericii, printre ierarhi, teologi şi laici. Astfel, ascetismul mistic contemplativ era considerat insuficient şi lipsit de eficiență socială, fiind propus în locul acestuia un ascetism eticist de inspirație protestantă al frățiilor ortodoxe ce promovează un creştinism social şi în acelaşi timp extravertit.

Se reclama insistent o „reformă vasiliană" a monahismului ortodox, „socializarea" lui sau activarea lui ca diaconie socială (apariția monahismului „slujitor"), cu alte cuvinte asimilarea lui cu etosul şi activismul organizațiilor religioase laice „cvasi-monahale" din lume. Prin urmare, între anii 1950-1960, universitățile şi asociațiile laice au creat o atmosferă negativă la adresa monahismului ortodox tradițional şi spiritualității lui, în acord cu încercarea de impunere socială a unui nou „creştinism" activist, necontemplativ, şi a unui nou „ascetism" social de inspirație clar occidentală. Printre primii care au tras un semnal de alarmă avertizând împotriva consecințelor nefaste ale unei asemenea evoluții ecleziale şi teologiei a fost monahul Teoclit Dionisiatul. Pledând cu patos în favoarea verticalismului duhovnicesc, a maximalismului ascetic, a intro versiunii şi personalismului autenticului monahism şi spiritualității ortodoxe a Sfinților Părinți, el a denunțat în termeni categorici iluziile, platitudinea şi inconsistența minimalismului ascetic al extroversiunii orizontaliste şi socializate ce caracterizează creştinismul secularizat „modern" şi pseudo-monahismul, arătând, în

acelaşi timp, că acestea sunt „terra incognita chiar şi pentru episcopi şi clerici". Fiind influenţați de Occident, teologii şi ierarhii greci cereau un monahism social, ignorând sărăcia lui spirituală şi învățând, astfel, un creştinism total necunoscut Părinților. Prin crearea unor false opoziții între Evanghelie şi monahism, între morala socială şi spiritualitate, monahul Teoclit arată că aceştia au uitat faptul esențial că „toți Părinții Bisericii au fost monahi şi au trăit monahal" şi că, în ultimă instanță „teologia ortodoxă e teologia Părinților şi teologia Părinților e teologia ortodoxă". Toate scandalurile şi dezbinările în Biserică, diminuarea sfințeniei, înmulțirea rătăcirilor în teologie şi în viața morală şi spirituală a creştinilor sunt consecințe ale desconsiderării duhului ascetic monahal ce caracterizează viața Bisericii Ortodoxe. Rugăciunea, postul şi privegherea au fost socotite ca fiind potrivite doar pentru monahi, creştinismul actual devenind, astfel, unul superficial, formalist şi căldicel.

Mesajul monahului Teoclit se desprinde cu claritate din cele două volume de dialoguri: *ortodoxia are nevoie de un monahism spiritual şi de o teologie duhovnicească.* Altfel, lipsit de fundament şi suflu duhovnicesc întregul activism misionar şi social al Bisericii îşi pierde specificul, forța şi dinamismul ortodox inconfundabil. Acest gând revine ca un laitmotiv în toată opera cuviosului Teoclit Dionisiatul. El a fost exprimat şi într-o convorbire duhovnicească avută cu un grup de monahi români în frunte cu pr. arhim. Cleopa Ilie cu ocazia unui pelerinaj în Sfântul Munte, convorbire redată de părintele Ioanichie Bălan în frumoasa sa carte de „mărturii" despre acest itinerar românesc la „Locurile Sfinte": „Primul lucru pentru a ne mântui e să ne sfințim viața, să ne despărțim şi să ne unim cu Dumnezeu. Acesta e cel mai mare scop al vieții noastre"; „După ce ne-am unit cu Hristos, diaconia, slujirea vine de la sine şi în chip firesc ajutată de harul lui Dumnezeu. Dacă omul e robit de patimi, sufletul lui e întunecat şi nu poate lumina şi zidi pe alții, pierdem suflete şi ne pierdem noi înşine mântuirea. Deci întâi să ne curățim pe noi, apoi să luminăm şi să vindecăm pe alții."; „Să apărați Ortodoxia! Să mențineți Duhul Evangheliei şi al Sfinților Părinți!"; „Să ne silim să facem pe oameni duhovniceşti, deprinzându-i nu numai cu nevoința trupească, ci şi cu cea sufletească"; Un singur sfat: „Să ne rugăm, să ne rugăm, să ne rugăm!".

Cuviosul Teoclit Dionisiatul se distinge ca un reprezentant şi continuator fidel al Tradiției spirituale ortodoxe celei mai vechi şi autentice, cea a marilor Bătrâni de la Athos din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-

Iea, ca egumenul Gavriil Dionisiatul (1886- 1983) al cărui ucenic şi fiu duhovnicesc a fost, ieromonahul Atanasie Iviritul, ş.a. Prin urmare, teologhisirea sa se plasează în descendența directă a teologiei Sfinților Grigorie Palama (1295-1359) şi Nicodim Aghioritul (1744-1804), prin care asimilează şi continuă fidel, atât în litera, cât mai ales în spiritul şi metoda ei, marea Predanie duhovnicească filocalică şi patristică a Bisericii răsăritene în integralitatea exigențelor ei spirituale şi intelectuale. Părintele Teoclit a deplâns starea profundă de păcătoşenie în care se află lumea de astăzi: unii se răzvrătesc şi spun că nu mai există Dumnezeu, pe când alții îl primesc pe Dumnezeu într-un mod artificial (Yannaras) fiind în afara adevărului şi a adevăratei iubiri şi credințe în Dumnezeu. Superficialitatea constă în întâietatea cinstirii creației înaintea Creatorului, adică a omului înaintea lui Dumnezeu. Orientarea teologiei cuviosului Teoclit se delimitează categoric față de toate direcțiile şi tendințele din teologia greacă actuală, în primul rând față de cele ale „neozoiştilor" inovatori („atoniți" şi „neoortodocşi), cât şi față de cele ale „paleozoiştilor" conservatori al căror mentor teologic a fost prof. Panagiotes Trembelas (1886-1977). în calitatea sa de „vechi-zoist" şi întemeietor al unei noi organizații ortodoxe laice, frăția teologilor „Sotir" (1961), prof. Trembelas face parte din vechea gardă a „Zoi"-ului fiind un adept al idealurilor şi metodelor acestei organizații din care s-a inspirat în mare măsură în orientarea generală a scrisului lui teologic şi pe care le-a susținut activ prin opera sa, conferindu-le un conținut teologic. Reprezentant tipic al unei teologii academice conservatoare, intransigent „ortodoxiste" şi antioccidentale în manifestare, dar în continuitate cu tradițiile şcolii de teologie ateniene din ultimele decenii ale secolului XIX şi începutul secolului XX în care s-a format, el este autorul unei opere teologice imense care acoperă aproape toate disciplinele teologice: dogmatica, apologetica, omiletica şi catehetica, liturgica şi interpretarea Scripturii. Deşi elaborată în mare parte după apelul de reîntoarcere la Părinți lansat de Congresul de Teologie de la Atena (1936), în opera sa, în care biblicismul şi ritualismul domină, se resimte prea puțin din spiritul şi metoda teologhisirii patristice autentice, recursul la) Părinți limitându-se la simple citate de susținere a tezelor proprii scoase din operele Sfinților Părinți, dar numai până la Sfântul Ioan Damaschin inclusiv.

Spiritul şi inspirația generală a teologiei profesorului Trembelas au ieşit mai clar în evidență în ultimul studiu mai amplu, în două părți, scris de acesta la adânci bătrâneți şi intitulat *Misticism-apofatism, teologie catafatică.* Prin acest studiu,

prof. Trembelas îşi propune să ia atitudine împotriva unei false concepții despre apofatism vehiculate în presa elenă în anii '70, în care teologia apofatică apare ca putând exista şi separat de teologia catafatică, prin prezentarea adevăratei naturi a relației existente între apofatism şi catafatism în teologia Părinților.

Axat pe ideea, corectă de altfel, a inseparabilității dintre teologia apofatică şi catafatică şi pe relevarea gravelor consecințe ce decurg din disocierea lor, studiul prof. Trembelas este alcătuit din două părți inegale: o parte generală, foarte scurta (25 pag.), care tratează despre „misticism în genere" şi o parte specială, amplă, în care sunt analizate „apofatismul şi teologia mistică după unii mistici mai însemnați": Dionisie Areopagitul, Macarie Egipteanul, Simeon Noul Teolog, Nichita Stithatul, Maxim Mărturisitorul şi Grigorie Palama.

Fundamentale şi revelatorii pentru poziția şi orientarea teologică a autorului sunt, însă, considerațiile principiale din partea generală referitoare la *„misticismul în genere",* preluate de la anglicanul G. P. Fisher. Astfel, misticismul, definit ca „experiență religioasă personală şi subiectivă", poate avea atât o formă „maladivă" (în religiile şi filosofiile necreştine), cât şi una „sănătoasă", întemeiată pe cuvintele Scripturii şi Tainele Bisericii, fiind indispensabilă pentru trăirea vieții creştine autentice. Apoi, prof. Trembelas precizează că „misticismul sănătos este cel al Evanghelistului Ioan şi al lui Thomas de Kempis", citându-l pe J. Von Oosterzee. Potrivit acestei viziuni psihologice a misticii preluată integral de la Fisher, „misticismul sănătos", bazat pe învățătura Scripturii, Părinților şi Bisericii, nu se limitează doar la sentiment ci include atât intelectul cât şi voința, viața autentică în Hristos trebuind să se realizeze prin toate cele trei facultăți ale psihicului uman. Formele „maladive" ale misticismului sunt cele în care domină exclusiv intelectul sau sentimentul. în ambele forme, care adeseori se preschimbă reciproc una în cealaltă, se ajunge, prin admiterea fie numai a intelectului fie numai a sentimentului ca unică autoritate şi izvor nemijlocit al cunoaşterii adevărului, la contestarea Scripturii, Tradiției şi Tainelor Bisericii. Astfel, misticismul religios deviat poate fi definit, după Fisher, ca „nebunie a sentimentului", în care intelectul şi voința dispar, fiind „sinonim cu extazul".

În ceea ce priveşte apofatismul ortodox, care nu poate fi separat nici opus teologiei catafatice fără a se cădea în agnosticism, ateism sau panteism, el are două sensuri: a) doctrină dogmatică fundamentală despre Dumnezeu, mai exact de-

spre ce nu este El (teologia negațiilor), şi incognoscibilitatea Lui doctrină proclamată de consensul unanim al Scripturii, Părinților şi Liturghiei; şi b) cale şi trăire ascetică practică, experiență a cunoaşterii Dumnezeului transcendent prin necunoaştere, nedespărțită de experiența catafatică a Scripturii şi Tainelor Bisericii, cu care alcătuieşte un întreg, fiind o completare esențială a acesteia.

După prof. Trembelas, „Pseudo-Dionisie" Areopagitul a încercat să grefeze pe această doctrină şi practică ascetică a apofatismului din primele cinci secole, teologia intelectualistă a negațiilor şi - practica sentimentală a Extazului, preluat din neoplatonism. Citând „theologia mystica" a lui „Pseudo-Dionisie", prof. Trembelas afirmă că slăbirea sensibilității dogmatice ortodoxe care a provocat devierea periculoasă a mişcării ecumenice, se datorează familiarizării cu teoriile provenite din neoplatonism. Aceeaşi influență nefastă a scrierilor „pseudo-dionisiene" ar fi responsabilă şi de unele „excese" care apar la teologii mistici răsăriteni recunoscuți ca Sfinți de Biserica Ortodoxă. în opinia prof. Trembelas, aceste „excese" se referă pe de o parte, la concentrarea excesivă a apofatismului practic al vieții ascetice pe vederealui Dumnezeu şi unirea cu El prin Extaz, practică mistică predominant sentimentală, însoțită de desconsiderarea corelativă a Scripturii şi a Tainelor, şi aproape inevitabil înclinată spre panteism.

Pe de altă parte, influența „pseudo-dionisiană" a produs suprasolicitarea teologică a distincției reale dintre ființa şi energiile divine, căreia nu i s-ar fi remarcat suficient caracterul de mister, ipostazierea şi izolarea acestora din urmă de ființa divină într-un mod care ar afecta simplitatea divină introducând un fel de „compoziție" în Dumnezeu.

Pe lângă atitudinea negativă a prof. Trembelas față de scrierile „pseudo-dionisiene" ale Areopagitului şi prin aceasta, suspectarea întregii Tradiții mistice a Bisericii răsăritene influențată de acesta, deosebit de şocante sunt afirmațiile prof. Trembelas referitoare la încă alți doi mari Părinți şi dascăli ai spiritualității ortodoxe autentice: Sf. Simeon Noul Teolog şi Sf. Grigorie Palama. Despre primul spune că iluminările din tinerețea sa în special, sunt specifice unui temperament sensibil şi apărute în urma unei supratensiuni a nervilor şi dintr-o suprasolicitare psihică provenită dintr-o preocupare preexistentă, iar învățăturile -sale, dacă nu pot fi considerate eretice, ele se prezintă cel puțin ca insolite şi bizare. în privința învățăturii

Sfântului Grigorie Palama despre energiile necreate, afirmă că în formularea acesteia a fost atras într-o oarecare măsură spre aceeaşi confuzie ca şi Varlaam, potrivnicul său, şi teologia scolastică reprezentată de acesta, numai că în direcție opusă, sau că „a fost un exces ca el să evite în întregime termenul „creat" din efectul energiilor necreate".

Toate aceste afirmații, ca de altfel întreg studiul prof. Trembelas, au provocat, cum era de aşteptat, scandal şi consternare la Sfântul Munte. Prima reacție critică ce a dat expresie valului de indignare al monahilor aghioriți, a constituit-o amplul comentariu al cuv. Teoclit Dionisiatul cu titlul *„în jurul unui studiu teologic"* publicat în „periodicul aghiorit" editat chiar de el. În introducerea comentariului arată că un astfel de studiu nu ar fi trebuit scris de profesorul Trembelas, întrucât, datorită formației sale, acesta nu dispunea de ţoale premisele şi condițiile teologice şi duhovniceşti necesare pentru un asemenea subiect. Apoi, monahul Teoclit se referă la modul nepermis în care autorul studiului generalizează, extrapolându-le incorect, categoriile de interpretare ale misticismului occidental sentimental asupra teologiei mistice a Părinților răsăriteni, tratându-i nediferențiat în aceeaşi clasă şi, mai cu seamă, la modul inacceptabil şi scandalos în care sunt prezentați şi caracterizați în cartea profesorului atenian Sfinții Dionisie Areopagitul, Simeon Noul Teolog şi Grigorie Palama, încheind cu câteva excelente precizări asupra cauzelor eclipsei apofatismului şi teologhisirii patristice autentice în modul de înțelegere şi predare a teologiei ortodoxe la facultatea din Atena, şi asupra formelor de viață concrete în care se întrupează în Biserică teologia catafatică şi apofatismul, prima fiind îndeobşte trăită în lume, iar cel de-al doilea, de regulă de către monahi.

La toate acestea, Prof. Trembelas a replicat printr-un lung *Răspuns pentru preacuviosul monah Teoclit Dionisiatul,* în care a redat lungi citate aparținând lui G. Florovsky, J. Meyendorff şi VI. Lossky şi prin intermediul cărora el îşi reafirmă energic în primul rând poziția sa față de Pseudo-Dionisie în afirmații tranşante. Astfel, în opinia sa, altceva sunt Părinții şi altceva este Pseudo-Dionisie, cel din urmă nefiind unica rădăcină a apofatismului şi excluzând identificarea acestui cu unii Părinți mai vechi sau mai noi. De asemenea, afirmă că prin critica sa asupra lui Pseudo-Dionisie nu trebuie să se înțeleagă că el critică şi pe Sfântul Maxim, Sfântul Simeon Noul Teolog şi Sfântul Grigorie Palama, iar prin respingerea autenticității scrierilor areopagite, nu înseamnă că respinge apofatismul. în ceea ce priveşte ju-

decățile sale asupra Sfinților Grigorie Palama şi Simeon Noul Teolog el le justifică prin faptul că cel dintâi, influențat de Pseudo-Dionisie, n-ar fi reuşit să surprindă şi să mențină întru totul în formulele sale caracterul de mister al distincției dintre ființa şi energiile divine, iar în cazul celui de-al doilea, expresiile „temperament sensibil" şi „sentimental", „supratensiune nervoasă" şi „descărcare" psihică s-ar referi exclusiv la experiențele sale din perioada încă neduhovnicească a tinereții sale, înainte de intrarea în monahism, şi ca atare sunt folosite „liber" şi „inocent". Urmează apoi o „lecție" prin care vrea să-l învețe pe cuv. Teoclit care este adevăratul apofatism şi isihasm al Bisericii.

Replica monahului Teoclit la lungul răspuns al prof. Trembelas a venit printr-un al doilea comentariu cu acelaşi titlu: *în jurul unui studiu teologic (II),* publicat tot în „Dialoguri atonite". în acest al doilea text, monahul aghiorit îşi reafirmă convingerea sa privitoare la inadecvarea metodei folosite în studiul în discuție de prof. Trembelas, denunță spiritul general de suspiciune față de teologia duhovnicească a Părinților şi superioritatea inadmisibilă şi lipsită de smerenie cu care savantul teolog le acordă sau refuză acestora de la înălțimea spiritului critic şi a ştiinței sale, atestate de ortodoxie. De asemenea, declară cu totul inacceptabilă izolare şi scoaterea Sfântului Dionisie Areopagitul din „simfonia" generală a Tradiției mistice a Părinților care s-au recunoscut cu toții în scrierile lui şi s-au identificat cu experiența spirituală comunicată prin acestea.

Dacă problema istorică a identificării autorului lor rămâne deschisă, în ceea ce priveşte valoarea şi autoritatea lor teologică Biserica şi-a formulat demult opinia favorabilă lor prin canonizarea autorului şi acceptarea lor implicită prin canonul 2 al Sinodului VII Ecumenic şi ea nu mai poate fi pusă în discuție fără contestarea autorității în materie de credință a Bisericii. Cât despre explicația dată caracterizărilor Sfântului Simeon Noul Teolog, aceasta nu este convingătoare, întrucât ea se bazează pe concepția lui Fisher conform căreia izvorul misticii e sentimentul, opinie şi terminologie valabilă pentru misticii sentimentali occidentali care ignorau realitatea tranfigurării afectelor umane sub acțiunea energiilor divine necreate şi prefacerea lor din naturale în duhovniceşti susținută de Tradiția spirituală ortodoxă. în ceea ce priveşte afirmațiile referitoare la teologia energiilor necreate a Sfântului Grigorie Palama, ele îl expun pe autorul lor bănuielii de a nu primi întru totul această teologie sancționată de Sinoadele din secolul XIV, bănuială întărită de faptul că în câteva arti-

cole, dar şi în „Dogmatica" sa, prof. Trembelas susține nemijlocit doctrina despre Dumnezeu ca *„actus purus",* condamnată de Sinoadele din veacul XIV, fapt asupra căruia cuviosul Teoclit i-a atras atenția prof. Trembelas cu prilejul unei întâlniri la Athos în anii '60.

Expunerea Comisiei alcătuite din monahi aghioriți*,* redactată pe baza criticii anterioare a cuv. Teoclit, semnalează aproape aceleaşi puncte atinse în comentariul său de monahul Dionisiat înserându-le, însă, într-o inspirată şi valoroasă privire teologică de principiu asupra problemelor actuale ale teologiei ortodoxe greceşti. Poziția acestui document în secolul nostru poate fi comparabilă numai cu „Tomosul aghioritic", prin care comunitatea Sf. Munte îşi exprima în martie 1341 adeziunea ei la teologia Sfântului Grigorie Palama şi opoziția față de teologia lui Varlaam din Calabria.

O altă dispută teologică semnificativă din Biserica Ortodoxă Greacă o reprezintă controversa publică dintre cunoscutul teolog şi filosof laic atenian *Christos Yannaras* (n. 1935), principalul ideolog şi mentor al direcției de opinie zisă a „neoortodocşilor", şi cuviosul monah Teoclit Dionisiatul. în discuție se află teza prof. Chr. Yannaras referitoare la erosul heterosexual, sentimental şi fizic, ca şi cale de cunoaştere şi manifestare a persoanei şi ca anticipare, prefigurare şi pregustare mistică a erosului dumnezeiesc, mai exact ca modalitate de cunoaştere şi unire cu Dumnezeu Cel descoperit în Hristos ca Iubire (Agape). Această teză propune o interpretare „neoortodoxă" a vieții moralei şi spiritualității ortodoxe în spiritul unei viziuni panerotice (erotoiogice) asupra existenței, cu grave implicații morale şi spirituale, interpretare promovată de mişcarea „neoortodocşilor" în numele înnoirii necesare a Ortodoxiei cu fiecare epocă istorică. Reacția critică a cuv. Teoclit Dionisiatul împotriva acestei grave pervertiri a etosului şi spiritualității ortodoxe autentice a Părinților Bisericii, s-a concretizat într-o suită de patru ample intervenții publicate în cursul anului 1987 în 15 numere ale săptămânalului „Ortodoxos Typos", apărute şi separat în broşura „*Erezia neoortodocşilor. Neo-nicolaitismul d-lui Chr. Yannaras".*

Fost membru al frăției „Zoi", în urma scindării din anul 1959 Chr. Yannaras părăseşte organizația împreună cu P. Nellas şi alți tineri, constituind treptat şi neorganizat gruparea „neoortodocşilor". Din această poziție a scris cărțile *Libertatea moralității* (1970,1979) şi *Metafizica trupului* (1971), ca o consecință a influenței

falselor opinii despre etosul Sfinților Părinți nepătimitori care trebuie acomodat şi la creştinii împătimiți, fără a lua în seamă învățătura Părinților despre nepătimire. Astfel, pentru teologul Yannaras, experiența erotică heterosexuală este considerată drept indinspensabilă pentru ajungerea la erosul dumnezeiesc, erosul păcătos fiind anticamera erosului dumnezeiesc şi a împărăției, împărtăşind astfel modul de gândire al prozelitului Nicolae din Antiohia. în afirmarea concepțiilor sale greşite Yannaras se foloseşte de imaginile erotice utilizate de Sf Ioan Scărarul în descrierea cunoaşterii supreme a lui Dumnezeu prin iubire, „în care a crezut că poate citi o întreagă „metafizică" erotologică „a trupului" pe care a proiectat-o asupra întregii patristici şi spiritualității răsăritene". Potrivit cuviosului Teoclit, textele neoortodocşilor conțin o singură falsificare, dar care prezintă un pericol imens, şi anume „erotismul", „erosul drept cale a cunoaşterii lui Dumnezeu".

Cum era de aşteptat, teoria constantă şi propovăduită până la pasiune de Chr. Yannaras despre eros ca premiză fundamentală a cunoaşterii persoanei umane şi a lui Dumnezeu a provocat în cercurile teologice reacții diferite. Facultatea de Teologie a universității din Atena a respins cartea „Metafizica trupului", unde a fost depusă ca teză de doctorat, pe motivul teoriei ei maladive despre eros. De asemenea, este respinsă şi candidatura acestuia la un post de profesor la Facultatea de teologie ateniană, având la bază acelaşi motiv. Cuviosul Teoclit arată că fenomenele erosului păcătos se datorează pseudo-creştinismului, întrucât termenul „éros" nu există în tradiția patristică pentru relațiile dintre oameni, ci numai cel de „agápe", utilizat în sensul zidirii, sfințirii şi mântuirii celui iubit. Termenul „éros" este folosit de Sfinții Părinți pentru a arăta iubirea agapică înflăcărată care se referă numai la Dumnezeu. „Nicăieri în Viețile şi scrierile duhovniceşti ale Părinților, în Pateric, Filocalie, Minee, Triod şi celelalte cărți de cult ale Bisericii nu există acest duh al iubirii de plăceri sub forma erosului", care îl posedă pe Yannaras şi sub influența căruia a răsturnat termeni, noțiuni, înțelesuri, experiențe ale Duhului Sfânt care reprezintă etosul ortodox.

Nenumăratele intervenții ale părintelui Teoclit s-au datorat atât responsabilității față de Adevăr, cât şi iubirii sale față de „fratele drag" Yannaras pe care vroia să-l ferească de la o rătăcire gravă şi pierzătoare de suflet, recomandându-i evitarea filosofării cu elemente creştine şi o lectură însoțită de o implicare existențială mai serioasă în scrierile Părinților, mai ales a celor filocalice şi cele ale Sfântului Grigorie Palama. Din păcate, Yannaras a ignorat semnalele de avertisment

pe care i le-a adresat decenii la rând părintele Teoclit, continuând să propage această învățătură antiortodoxă care clatină din temelie întreaga Tradiție dogmatică şi spirituală, erotologia sa teologică neonicolaită şi antiduhovnicească ce întreține corupția morală şi aşa destul de întinsă în tineretul grec. Cuviosul Teoclit numeşte teologia lui Yannaras „teologie demonică" în care „elementul erotic" din învățătura dogmatică şi duhovnicească ce se referă la „relațiile Sfintei Treimi şi la relațiile Sfinților cu Dumnezeu, în sensul că Dumnezeu este un lucru drag şi iubit şi atractiv şi care vrea să fie iubit, să se înseteze după El şi să fie cuprins prin iubire şi reciprocitate iubitoare de cei vrednici, curați şi neprihăniți", adică de Sfinți, poate fi înțeles şi de cei împătimiți şi care pot participa la această comuniune „erotică" cu Dumnezeu. Argumentația cuviosului Teoclit Dionisiatul, folosită în sprijinul respingerii învățăturii greşite despre „eros" a teologului grec Chr. Yannaras, este indiscutabilă, fiind fundamentată pe scrierile Sfinților Părinți.

Părintele Teoclit vorbeşte despre necesitatea unei lupte duhovniceşti permanente şi pline de înțelepciune împotriva vrăjmaşului, o luptă care trebuie dusă după lege, adică între hotarele învățăturilor şi poruncilor lui Hristos, ale apostolilor şi ale sfinților Lui: „Fie că te afli în lume, fie că te afli pe vârful Athonului, eşti un luptător şi trebuie să iei aminte. Mai cu seamă în lume, unde pricinile de sminteală sunt mai multe, precum şi de păcătuire, lupta se impune să fie mai puternică şi mai lipsită de concesii. Mai ales e nevoie de atenție la gânduri, pentru că de acolo încep păcatele, precum şi virtuțile. Să avem o neîncetată observare a minții asupra diferitelor gânduri care trec prin ea şi încearcă să intre şi să rămână, şi să ne distrugă partea conducătoare a sufletului nostru. Când îl guşti pe Hristos, nu vrei să te mai dezlipeşti cu mintea ta de El. Te minunezi de lucrarea Lui, ce a făcut, ce iubire are, şi neîncetat doreşti să trăieşti legături pline de dragoste cu El". Temelia virtuților este smerenia iar pocăința este un element constitutiv al vieții duhovniceşti, întrucât avem nevoie de ea chiar şi atunci când am ajuns la cele mai înal te virtuți.

Cuviosul Teoclit reprezintă un reper al invățăturii ortodoxe, deoarece îndelungata sa îndeletnicire şi hrănire cu cărțile patristice l-a făcut să asimileze duhul teologiei ortodoxe în toată profunzimea lui.

Părintele Gheroghios Kpasanis

Părintele Gheorghios Kapsanis este un alt mare teolog al Sfântului Munte dar şi al Ortodoxiei în mod special. Fiind stareț al Mănăstirii Grigoriu, este şi un monah erudit şi binecunoscut al Athosului. A absolvit Facultatea de Teologie din Athena, fiind o perioadă şi profesor acolo. Este doctor în teologie, titlul fiind obținut în urma susținerii lucrării de doctorat la catedra Liturgică, Pastorală şi Misiune creştină. De-a lungul vieții a pregătit mulți tineri teologi, laici cât şi monahi, tipărind în acelaşi timp multe articole în revista „Cuviosul Grigorie", editată de mănăstirea Grigoriu. Legătura dintre mănăstirea al cărei stareț este părintele Gheorghios şi România a fost una foarte strânsă, un alt monah de acolo traducând câteva din scrierile părintelui Ionichie Bălan, respectiv cele două volume *Convorbiri duhovniceşti* şi *Patericul.* Părintele Dumitru Stăniloae se bucură de o mare apreciere în rândul acestei obşti, mai ales că între el şi părintele Kapsanis a fost o prietenie deosebită, comunicând deseori prin scrisori. Este considerat un mare teolog contemporan.

Scrierile părintelui Gheorghios Kapsanis vizează în special îndumnezeirea omului prin asceză, dar şi probleme actuale ale Bisericii privind misiunea şi pastorația ei. Astfel, după cum zice el, primul care trebuia să ajungă la îndumnezeire prin asceză a fost Adam în Rai, dar neascultând nu a reuşit aceasta. Şi spune părintele: „neascultarea lui a anulat îndumnezeirea pe care ar fi dobândit-o prin asceză. Astfel, omul căzut a rupt legăturile cu prima Biserică, adică comuniunea dintre Dumnezeul Treimic şi protopărinții noştri, şi prin voința sa a început să guste roadele amare din pomul neascultării". Asceza trebuie să fie un mijloc, nu un scop în sine: „Scopul ascezei este întotdeauna unirea credinciosului ascet cu Sfânta Treime în Hristos şi în Trupul lui Hristos sau al Bisericii."„Aşadar, Domnul Iisus ne dă această posibilitate, să ne unim cu Dumnezeu şi să ne îndreptăm spre menirea pe care el a rânduit-o omului dintru început. De aceea, El este numit în Sfânta Scriptură calea, uşa, păstorul cel bun, viața, învierea, lumina. El este noul Adam, care îndreaptă greşeala primului Adam." Părintele Kapsanis ne dă şi un răspuns privitor la asceza în epoca postmodernă. Nu trebuie ca Biserica să prezinte un creştinism uşor, lipsit de caracterul ascetic ci unul real cu tot ceea ce presupune el. Chiar dacă idealurile societății sunt plăcerile, succesul şi prosperitatea, Biserica nu trebuie să facă rabat de la nimic ci să fie în continuare la fel de fermă în toate problemele cotidiene. Instruirea şi introducerea credinciosului în viața Bisericii trebuie să înceapă din copilărie, cu concursul părinților şi al slujitorilor: „în vechime, şcoala

ascezei era familia creştină. Aici copilul învăța postul, cumpătarea, tradițiile vechi ale Bisericii. Datorită acestor învățături duhovniceşti, acesta va putea atunci când va ajunge la vârsta exaltării patimilor să se înfrâneze, să fie cumpătat şi echilibrat."

O a doua problemă importantă pe care monahul Kapsanis o aduce în discuție esie ecumenismul dar mai ales unirea Bisericilor, care se tot încearcă în ultimii 1000 de ani. Cele mai importante remarci ale lui sunt legate de romano-catolici şi al lor cap, papa. Capul unei Biserici nu poate fi decât Mântuitorul Iisus Hristos şi numai el ne poate mântui, nicidecum un om ce se declară infailibili „de aceea noi, ortodocşii, nu vom accepta să co-existăm cu romano-catolicii şi cu protestanții...fiecare unire cu eterodocşii constituie o trădare a lui Hristos, care S-a răstignit, a pătimit şi a înviat pentru ca El să devină centrul mântuirii noastre".

Atitudinea Părintelui Gheorghios Kapsanis este intransigentă cu privire la mişcarea ecumenică: „Ce este ecumenicitatea? Bisericile Ortodoxe din întreaga lume sunt organizate, din punct de vedere administrativ, în Biserici locale sub conducerea unor sinoade locale, respectiv patriarhii. Toate bisericile locale sunt organizate la rândul lor sub forma unui sinod ecumenic din care fac parte reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe locale. Ce este ecumenismul? Ecumenismul în schimb, este o formă instituțională prin care, sub numele păcii şi al unității, sunt adunate la un loc toate religiile lumii precum evrei, musulmani, budişti care nu cred în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, şi unde se dezbat probleme economice, politice, sociale, culturale etc. Ecumenismul caută prin toate acestea să se impună ca noua religie a viitorului. Cu certitudine, Biserica Ortodoxă este ecumenică adică ' sobornicească. Una este însă ecumenicitatea şi alta este ecumenismul. Biserica Ortodoxă este ecumenică, dar nu ecumenistă. Ea rămâne ecumenică atâta vreme cât nu cade în ispita ecumenismului. Ecumenicitatea constituie expresia deplinătății Bisericii şi se propune şi celorlalți, fără să se împartă sau să se ajusteze după concepțiile omeneşti. Aşadar Biserica noastră Ortodoxă este ecumenică şi deoarece întreaga lume are nevoie cu adevărat de ecumenicitatea ei, este necesar ca ea să se mențină ecumenică şi să nu cadă în ecumenism. Iar aceasta nu numai pentru a-şi păstra ecumenicitatea ei, ci şi pentru a ajuta cu adevărat lumea."

Ortodoxia trebuie să nu renunțe la valorile ei şi să nu accepte nici

împărtățirea eterodocşilor în bisericile ortodoxe şi nici împărtăşirea credincioşilor ei în alte biserici. Căci afirmă părintele: „unirea sacramentală şi cultică fără unirea dogmatică constituie un mod al schizofreniei şi al ruperii lui Hristos cel unitar, aşa cum învață Noul Testament: un Domn, o credință şi un Botez(Ef.4,5)."

Părintele Vasilios Gondikakis

Părintele Vasilios Gondikakis s-a născut în Grecia, în anul 1936. După studiile teologice făcute la Athena, a plecat în Franța, la Lyon , unde a aprofundat teologia. A luat apoi hotărârea de a intra în monahism la mănăstirea Iviron, fiind apoi unul dintre înoitorii vieții monahale de la Sfântul Munte Athos. A fost ulterior numit stareț al mănăstirii Stavronikita, până în anul 1990, când s-a întors la Iviron, locul său de închinoviere. Venirea sa în Sfântul Munte a adus un suflu nou, pentru că majoritatea oamenilor care îl urmau era studenți şi tineri.

Scrierile sale reprezintă o adevărată valoare pentru teologie şi pentru cei care doresc să trăiască o viață virtuasă, departe de grija cea lumească. Conferințele pe care le-a ținut în diferite colțuri ale lumii au fost culese şi aşezate în cărți, una dintre ele alcătuind cuprinsul prezentului capitol. Este vorba de un titlu sugestiv, *„Frumusețe şi isihie în viața aghioritică* ", arătând tocmai dorința ceae mare a monahilor aghioriți, liniştea sau isihia, acea stare în care omul vorbeşte doar cu Dumnezeu, netulburat de nimeni. Părintele Vasilios începe prin a arăta că viața monahală biruieşte moartea, aşa cum Hristos a biruit-o prin învierea Sa: „această viață şi construcție închipuie şi este o icoană a învierii lui Hristos. Aşa cum în înviere, Hristos a zdrobit porțile morții şi a adus la lumină, linişte şi mântuire pe protopărinți şi toate seriile de închişi, asemenea şi dumnezeiasca Liturghie trage toată viața noastră la împărăția de sus, şi biserica, şi întreaga formă a Mănăstirii trage la lumină, la linişte şi la sfințenie." Astfel, monahii sunt fericiți pentru că „sămânța sfinților asceți este cu ei şi că ei constituie lumina şi speranța pentru viața noastră prezentă şi viitoare." Monahismul este apoi o nuntă în adevăratul sens al cuvântului. Deşi pare paradoxal, pentru că „monahism" provine din grecescul μόνος care înseamnă „singur", nu este aşa. Iar părintele Vasilios ne oferă şi explicația acestui fapt: „părinții numesc drept nuntă relațiile sufletului cu Dumnezeu, cât timp omul trăieşte în trup,

pentru a descrie nepătimirea finală la care a ajuns. Numesc nunta drept relațiile omului cu Dumnezeu în împărăția cerurilor, acolo unde nu există posibilitatea unei nunți trupeşti. Se referă adică la o comuniune şi unire mai puternică şi universală pe pământ - cum este unirea miresei cu mirele - ca să vorbească de cele de negrăit şi de nedescris ale contopirii întregi a nunții dumnezeieşti care se realizează între suflet şi Logos."

Revenind la Sfântul Munte şi la minunăția pe care o oferă el, iată câteva cuvinte ale marelui părinte despre Athos: „Atonul părea un smarald, plin de lumină cerească. Peninsula Muntelui, în aceeaşi lumină orbitoare. Mănăstirile erau albe oarecum la țărmul mării. Nu era un spectacol exterior pe care îl aveam. Nici o frumusețe din cele sensibile. Nu era simplu un moment de linişte. Întreg Muntele, natura, Athosul, mănăstirile, pădurea, stâncile, erau pline de o lumină veselă, erau îmbibate de o frumusețe cerească."

Cartea părintelui Vasilios are ca punct de încheiere impresiile şi gândurile pe care le-a avut la schitul Ivirilor încă de la venirea sa. Erau aici mulți bătrâni îmbunătățiți, care deşi erau săraci, bogăția lor duhovnicească nu putea fi măsurată. Câteva dintre numele lor ne sunt amintite: Eumenie, Gavriil, Mitrofan, care aveau sufletele curate, ca ale copiilor. Felul în care psalmodiau şi slujeau era specială: „psalmodia lui papa Andrei îți aducea ceva din atmosfera marilor dascăli de psaltichie şi din plânsetul micului copil. Îți picura odihna pe care o primesc de sus cei care suportă osteneala cu răbdare."

Părintele Vasilios este cunoscut în istoria Sfântului Munte ca cel care a adus o reînviere spirituală şi o mireasmă duhovnicească deosebită.

Părintele Emilianos Simonopetritul

Viața acestui părinte athonit începe undeva pe la anul 1934, din părinți evlavioşi ce s-au mutat din Asia Mică în Grecia în anul 1924. Numele primit la botez a fost Alexandros Vafeidis. Bunicii săi, oameni evlavioşi şi credincioşi, i- au insuflat de mic dragostea de a se dărui lui Dumnezeu. A început să citească Sfânta Scriptură şi Sfinții Părinți la o vârstă fragedă, tot acum învățând şi rugăciunea lui Iisus. După

studiile primare din localitatea Simantra Halkidikis şi liceul de la Nikaia Pireos, se va înscrie la Facultatea de Drept de la Athena. După doi ani descoperă că vocația lui este alta şi se mută la Facultatea de Teologie a aceleiaşi universități. în anul 1960 se hotărăşte să intre în monahism, mitropolitul Dionisie de Trikkis şi Stagon fiind cel care îl şi tunde în schima mică la o mănăstire lângă Trikala. Este apoi hirotonit diacon şi un an mai târziu preot, de praznicul Adormirii Maicii Domnului. După hirotonie avea să fie numit egumen al Mănăstirii Marele Meteor, cu hramul Schimbarea la Față. Fiind un om deosebit mulți tineri au fost straşi de personalitatea lui şi în scurt timp foarte mulți vin la această mănăstire pentru a face parte din obşte.

Părintele Emilianos îşi începe în această perioadă pelerinajele la Sfântul Munte unde îi cunoaşte pe părintele Efrem şi pe părintele Paisie, despre care am vorbit într-unul din capitolele anterioare. Viața sa se schimbă şi mitropolitul Dionisie îl va tunde şi în schima cea mare, p&ându-şi mari speranțe în persoana sa. Dar în anul 1973 va avea loc un fapt minunat, întreaga obşte de la Marele Meteor mutându-se, în frunte cu egumenul ei în Sfântul Munte Athos, la mănăstirea Simonos-Petras. Experiența sa duhovnicească creşte mult după mutare, mănăstirea Simonos-Petras cunoscând o dezvoltare extraordinară, pe toate planurile. Exemplul ei este luat de mulți tineri care vin şi se stabilesc în Sfântul Munte, făcând astfel un pas important în dezvoltarea monahismului. Următorul pas pe care tânărul egumen îl face este înființarea unui metoc la Omilia, fostul metoc al vatopedinilor pe care l-a cumpărat. Ulterior, în 1991, metocul avea să devină Stavropighie a Patriarhiei ecumenice, în anul 1980 merge în Anglia unde îl va cunoaşte pe părintele Sofronie de la Essex şi va participa, opt ani mai târziu la canonizarea Sfântului Siluan Athonitul.

După aproape 27 de ani de slujire ca egumen, părintele Emilianos va renunța la această ascultare şi din pricina stării tot mai preacare de sănătate se va retrage la metocul din Ormilia. Părintele s-a remarcat ca un foarte bun teolog şi mai ales ca un bun tâlcuitor al textelor Sfinților părinți. „Cuvântul lui Gheronda Emilianos este caracterizat de abordarea prin prisma experienței proprii, de analiza profundă a sensurilor şi a motivelor exprimării. Catehezele sale constituie o moştenire prețioasă şi un izvor viu pentru monahii săi; păstrător deplin al "vinului neîndoit", Gheronda este cinstit de cele două obşti monahale ca un tezaur de mare preț, care s-a descoperit în Biserica lui Hristos drept slujire a dragostei." Cuvântările sale au început a fi traduse în limba română, meritul fiind al maicilor de la metocul unde

vieţuieşte. Opera sa cuprinde multe teme, omilii, predici, erminii ale unor mari părinți ca Grigorie Sinaitul, Sfântul Macarie, Sfântul Pahomie, exegeze la texte din Sfânta Scripturii, precum şi comentarii la unele texte liturgice. Din învățătura lui gheronda Emilian vom sublinia importanța pe care o dă el suferinței şi rolul ei în viața omului: "Atunci când omul îndură o suferință de bună voie, o îndură ca pe o jertfă către Dumnezeu dar dacă este atinsă de vreo angoasă se dovedeşte a fi falsă. Acel om angoasat trebuie să fie ori slab din fire ori păcătos. Angoasa nu are ce căuta în sufletul creştinului pentru că o asemenea stare arată faptul că Dumnezeu are dificultăți în a-Şi împărtăşii veşnicia, dragostea şi mângâierea Sa sufletului respectiv. Credincioşii se laudă "în nevoi" în "suferințe şi-n răbdarea necazurilor" dar niciodată în îngrijorare şi-n frică - numai dacă c vorba de o ispită deosebită din partea lui Dumnezeu, Lacrimile aduc bucurie monahilor. Ei îşi asumă suferința până la capăt pentru a-şi câştiga acel zâmbet final a celei vieți fără de sfârşit."

Cuviosul Paisie Aghioritul – mărturia dragostei şi a smereniei

Cuviosul Paisie Aghioritul este monahul al cărui exemplu de viață a ajuns cel puțin la fel de cunoscut ca cel al Sfântului Siluan. Viața sa începe în Asia Mică, în fosta Capadocie. Localitatea în care el se născuse se numea Farasa sau Varasio, un sat aflat la 200 de km depărtare de Cezarea. Oamenii de acolo erau continuatorii unei tradiții deosebite, de acolo ieşind un mare sfânt, care fusese preotul satului, Arsenie Capadocianul. Şi la el aveau evlavie toți, atât creştinii cât şi musulmanii. Bunica cuviosului trăia o viață curată şi avea chiar un paraclis cu hramul Sfântul Arhanghel Mihail, la care mergea pentru rugăciune deseori. Tatăl său, pe nume Prodromu, provenea dintr-o familie înstărită a Farasei, fiind un om credincios şi evlavios. Evlavia sa şi exemplul vieții l-au ajutat să ajungă primar al localității în care s-au mutat, Konița. In anul 1924, când starețul a fost adus pe lume de mama sa Evloghia, a avut loc schimbul de populație dintre Grecia şi Turcia, iar familia s-a stabilit inițial în Kerkyra, dar după moartea cuviosului Arsenie au venit în localitatea mai sus amintită. Numele primit la botez a fost Arsenie, în cinstea marelui cuvios, cu care dc altfel mama sa era rudă. Exemplul dat de sfântul Arsenie l-au îndemnat încă de mic să ajungă monah, vrând a fi asemenea lui în toate. In copilărie a găsit o Biblie

şi după ce a învățat să citească, citea mereu cele patru Evanghelii, precum şi din Viețile Sfinților.

În acea perioadă frumoasă pentru toți copiii, el începuse deja calea ascezei. Şi nu puține sunt exemplele faptelor pe care el le făcea. Spre exemplu se trezea noapte, aprindea candela şi începea să se roage, deranjându-i prin aceasta pe frații săi. Sau odată a văzut o stâncă mare şi dorind a se face stâlpnic s-a urcat pe ea şi a început să se roage până l-au lăsat puterile. Atunci şi-a dat scama că nu are merinde şi a coborât de acolo, renunțând la a se mai face pustnic. După ce a terminat şcoala primară, nu a vrut să se mai continue studiile, vrând a se face tâmplar. A început să se nevoiască şi mai mult, iar la vârsta de 15 ani a mers chiar la mitropolia Ioanninei unde a întrebat dacă poate intra în monahism. I s-a răspuns însă că trebuie să mai aştepte câțiva ani şi de aceea viața sa a continuat cu o mai mare nevoință ascetică. Mergea la părinții înduhovniciți de prin zonă şi postea îndelung. Ni se povesteşte că odată a postit atât de mult încât a căzut istovit la pământ. Voia să se nevoiască cu orice chip pentru Hristos şi odată, mergând la câmp cu frații lui a rămas în urmă. Aceştia l-au urmărit pentru a-l vedea ce face şi el alerga pe un cîmp proaspăt cosit, picioarele sângerându-i grozav: vroia să fie asemenea mucenicilor şi răbda rănile cu mare bucurie. Bunătatea de care a dat dovadă mai târziu îşi are originea tot în această perioadă a adolescenței, când ajuta pe toți. Avem exemple de oameni care l-au cunoscut pe Dumnezeu prin tânărul Arsenie, ajungând fie preoți, fie monahi. Alții, bolnavi fiind erau cercetați mereu de el, iar banii pe care îi făcea din tâmplărie îi dădea milostenie la orfani şi la copiii săraci.

În anul 1945, a fost chemat să-şi îndeplinească stagiul militar. S-a prezentat la recrutare şi a fost repartizat la transmisionişti, mărturisind tuturor că Dumnezeu este Cel care l-a ajutat să ajungă acolo. În armată a dat dovadă de multă bunătate, ținând locul celor care aveau probleme sau al celor care plecau în permisii. De asemenea, el era cel care se oferea să aducă provizii, deşi era o misiune periculoasă sau schimba deseori locul cu cei care aveau familii atunci când mergeau în misiuni. După cinci ani de slujire stagiul său militar a luat sfârşit, rămânând după această experiență cu câțiva prieteni buni, mulți dintre ei devenind monahi ulterior. Unul dintre ei i-a propus să meargă în Kerkyra şi să-şi facă amândoi familie, dar el n-a primit pentru că „dorea să se înroleze într-o altă armată, în tagma monahală, pentru a sluji împăratului Ceresc."

Prima sa vizită în Sfântul Munte o va face curând după eliberarea de armată şi va vizita mai multe chilii, colibe şi schituri. Însă a rămas tot neliniştit pentru că nu găsea un stareț căruia să i se supună. Avea să se întoarcă în lume pentru că fratele său se căsătorise, iar tatăl rămăsese fără ajutor. A început să lucreze iarăşi ca tâmplar şi din banii obținuți îşi ajuta familia, făcându-i surorii sale o mică zestre, iar restul de bani îi dădea la săraci: După ce le-a rânduit pe toate, inima i s-a îndreptat iarăşi spre Sfântul Munte Athos, unde va pleca a doua oară, în primăvara anului 1953. S-a gândit inițial să meargă la Kostamonitu, dar din pricina unei furtuni ce s-a iscat a rămas la Esfigmenu. Aici a fost primit de Sfântul Calinic unde a pus metanie şi a început perioada de încercare. A fost rânduit inițial la trapeză şi ajutor la brutărie. Apoi a fost trimis la tâmplărie, tocmai pentru că el era priceput la aceasta. Avea de asemenea în grijă şi două paraclise din afara mănăstirii, la care aprindea candelele în fiecare zi şi se îngrijea să fie mereu curățenie pentru că se săvârşea în ele, din când în când, Sfânta Liturghie. La un an după venirea sa, când perioada de încercări a luat sfârşit, a fost tuns rasofor şi a primit numele de Averchie. A refuzat schima cea mare pe motiv că nu se simte vrednic şi pentru că nu vroia încă să se lege cu îndatoririle ei, din pricina dragostei pe care o avea pentru viața isihastă. Nevoința sa duhovnicească a devenit şi mai aspră, iar în cele din urmă s-a bucurat de cercetarea harului dumnezeiesc. Iată ce mărturiseşte: „când mi s-au golit tot bateriile, am trăit următorul lucru: într-o noapte, în timp ce mă rugam în picioare, am simțit ceva coborând de sus şi cuprinzându- mă cu totul. Simțeam veselie, iar ochii îmi deveniseră ca două izvoare, din care curgeau continuu lacrimi. Vedeam şi trăiam în chip simțit harul."

După o perioadă a plecat la o anumită chilie, *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului,* unde viețuia un bătrân înțelept pe nume Chiril. A plecat acolo pentru sfat şi povață şi a primit ascultarea de a intra în mănăstirea Filotheu, care pe atunci avea viață idioritmică sau de sine. Aici se nevoia mult, în special iarna, când nu aprindea focul în chilie pentru a face mai multă asceză; iar când timpul îi permitea mergea la părintele Chiril, unde stătea de vorbă despre diferitele probleme apărute. La un an după ce luase rasoforia, a fost tuns în schima mică şi a primit numele de Paisie pe data de 12 martie 1957. A căutat apoi părinții îmbunătățiți ai muntelui şi toate povețele lor le-a păstrat, ca mai târziu să le publice în cartea „Părinți aghioriți".

Când starețul Paisie a vrut să intre în monahism, a făcut o promisiune Maicii Domnului, anume că dacă îl va ajuta să ajungă monah, va reconstrui mănăstirea ei de la *Stomiu,* care fusese arsă. Iar acum, după ce devenise monah, Maica Domnului nu a uitat promisiunea făcută şi l-a trimis să o împlinească. Aşa a ieşit în lume şi a mers la *Stomiu* unde a început lucrările. Dar neavând fonduri, mult s-a rugat *Ocrotitoarei* acelui loc, iar ea i-a trimis multe ajutoare, atât băneşti cât şi materiale. Având un suflet mare, pe acestea din urmă însă nu le păstra, ci pe toate le dădea săracilor şi celor care nu aveau. După ce a rânduit pe toate bune la mănăstire, multe dintre lucruri fiind făcute chiar de el, cum ar fi uşile şi ferestrele, a hotărât să mute moaştele cuviosului Arsenie Capadocianul din Kerkyra. A mers acolo doar după ce a lăsat mănăstirea pe mâinile fratelui său Rafail şi, ajutat de un fost camarad din armată pe nume Pantelis, a dezgropat pe sfântul. A spălat sfintele sale moaşte cu vin şi apă apoi, înfăşurându-le într-o pânză albă, le-a adus în Konița.

Locuitorii din zona mănăstirii aveau cu toții evlavie la „călugăr", căci aşa îi spuneau, dar el a fost mâhnit de comportamentul unora. Căci veneau şi se veseleau cu cântece şi jocuri în preajma mănăstirii. Atunci a luat hotărârea de a pleca în Sfântul Munte, la mănăstirea Filotheu, cea din care era de fel. Dar după ce a ajuns aici, locuitorii Koniței au făcut o scrisoare, semnată de toți prin care solicitau ca el să se întoarcă la Stomiu, deoarece aveau mare nevoie de prezența lui. Dar, deşi era iubit de toți, simțea că locul său nu era în lume. Şi a început să se roage fierbinte la Maica Domnului, care i-a îngăduit să meargă în locul la care tânjea: muntele Sinai. A făcut o scrisoare de cerere către episcopul locului şi primind un răspuns pozitiv a plecat la mănăstirea Sfânta Ecaterina în toamna anului 1962. Cum a ajuns acolo, i-a cucerit pe toți cu bunătatea sa şi cu smerenia de care dădea dovadă, săvârşind, prin rugăciunile sale şi o primă minune: a adus ploaie, pentru că acel an s-a întâmplat să fie foarte secetos. A vrut apoi să încerce minunatele daruri ale sihăstriei şi a mers pe munte pentru a deveni pustnic. Aici diavolul a venit să-l ispitească, promițându-i, ca odinioară Mântuitorului Hristos, că dacă se va arunca de pe stânci nu va păți nimic. însă el l-a alungat şi în urma răspunsului primit diavolul a vrut să-l încerce cu păcatul mândriei. Harul lui Dumnezeu era cu el, *cel viclean* s-a făcut nevăzut. Cu timpul starea sa de sănătate s-a şubrezit tocmai pentru că locul unde sihăstrea el se afla la o mare înălțime, unde aerul era rar şi de aceea s-a îmbolnăvit de astm. A fost silit astfel să revină la Athos, dar perioada petrecută la

Sinai va rămâne cea mai frumoasă din viață, pentru că acolo a putut „să-l slăvească pe Dumnezeu în muntele cel sfânt."

Locul ales de stareț la întoarcerea în Grecia a fost Schitul Ivirului, unde a aflat chilia *Sfinților Arhangheli.* Pe când se afla aici, boala sa s-a agravat şi a fost nevoit să meargă la operație. A stat internat vreme de patru luni, dar când a ieşit era vindecat complet. De dragul isihie s-a mutat iar, la o chilie din pustia Katunakiei care se numea *Coliba lui Ipatie.* Numele venea de la monahul cu acelaşi nume, care era de origine român. Aici nu a stat mult timp şi a mers la mănăstirea Stavronikita, la rugămintea a doi monahi de acolo pe nume Vasile şi Grigorie. Fiind o mănăstire idioritmică se confrunta cu o acută lipsă de personal. Iar după ce a ajutat-o să reintre în rânduială, a ales o chilie pentru mai multă linişte: chilia Sfintei Cruci. Aici va petrece vreme îndelungată, dar va fi perioada în care va face şi o vizită creştinilor din Australia. După cei 11 ani petrecuți la acea chilie, a simțit iarăşi nevoia de a merge în altă parte şi a găsi o altă chilie, pe nume *Panaguda.*

După multe încercări avute aici şi după nenumăratele minuni săvârşite, s-a îmbolnăvit grav şi în 1993 a fost nevoit să părăsească iarăşi Sfântul Munte şi să se stabilească la Suroti, o mănăstire de maici. Avea să fie ultima sa ieşire din munte pentru că nu s-a mai întors nici după moartea sa. A fost operat pentru că avea hemoragii interne, dar după o perioadă post-operatorie scurtă a cerut doctorului să-i oprească tratamentul. Deşi doctorul l-a refuzat, pentru că intrase deja în metastază, iar durerile erau foarte mari, a fost nevoit în cele din urmă să oprească medicamentele. În vara anului 1994 însă boala a ajuns în ultima fază, dar el tot nu accepta ajutorul nimănui, slujindu-se singur până în ultima clipă. Ziua de 12 iulie avea să fie cea în care îşi dădea duhul în mâinile Domnului. A fost îngropat în taină, în spatele bisericii mănăstirii de la Suroti, închinată Sfântului Arsenie Capadocianul, aceasta fiind ultima sa dorință. Deasupra mormântului său se află o piatră pe care este încrustat un poem scris de el însuşi:

Aici s-a terminat viața mea,

Aici şi răsuflarea mea.

Aici trupul mi se va îngropa,

Iar sufletul mi se va bucura.

Sfântul meu aici locuieşte,

Iar aceasta mă cinsteşte.

Şi cred că el se va milostivi şi pe Izbăvitorul îl va îmblânzi, ca sufletul meu cel ticălos să aibă alături pe Maica Domnului Hristos.

Monahul Paisie Aghioritul.

În scrierile sale Cuviosul Paisie Aghioritul arată că prima virtute este dragostea, „dragostea nobilă": „simt pentru toți oamenii aceeaşi dragoste pe care am simțit-o față de rudele mele. Acum îi simt pe toți ca nişte frați". Este dragostea dăruită din toată inima, fără a cere nimic în schimb pentru faptele care izvorăsc din ea. Cea de-a doua mare virtute era smerenia pe care o lega însă tot de dragoste. Căci spune el : „dragostea şi smerenia sunt două gemene strâns unite între ele. Cel care are dragoste, are şi smerenie, iar cel care are smerenie are şi dragoste. Se poate să ne ostenim, să ne nevoim, dar dacă dragostea noastră nu este curată, strălucită şi izvorâtă din smerenie, nu vom găsi roade". „Smerenia deschide porțile Cerului şi vine în om Harul lui Dumnezeu."

Fiind un mare păstor de suflete, după trecerea sa la cele veşnice au apărut multe volume de scrieri cu povețe ale sale, multe din ele traduse şi în limba română. Vom aminti aici ediția ce conține 5 volume, editate de maicile de la Suroti sub titlul : *Cuviosul Paisie Aghioritul. Cuvinte duhovniceşti.* Sfaturile regăsite aici cuprind aproape toate problemele vieții, de la lupta cu patimi, la nevoința duhovnicească, pe care trebuie să o facă fiecare pentru sufletul său, chiar şi povețe pentru viața de familie.

O mărturie deosebită este cea făcută de ucenicul Dionysios Farasiotis, un tânăr care a pribegit mulți ani şi a stat în cumpănă dacă să aleagă viața creştină sau pe cea a religiilor orientale. Părintele l-a convins unde este adevărul şi toate aceste ispite şi încercări fac subiectul lucrării *Mari inițiați ai Indiei şi Părintele Paisie.* Puterea duhovnicească a părintelui este conținută în mărturiile celor care au avut parte de binefacerile sale, adunate într-o colecție numită *Mărturii ale închinătorilor.*

Dialogul dintre cuviosul părinte şi ucenici, cu puțin înainte de plecarea sa la Domnul sintetizează viața sa întemeiată pe smerenie:

- Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca!
- Ce să vă spun? V-am spus atâtea...
- Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!
- Ei, de vreme ce insistați, vă spun... Una

este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este şi dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are şi dragoste?

Chipuri de monahi la Athos

Neamul românesc, deşi prezent încă de la începuturi în Sfântul Munte, se poate număra printre neamurile care au avut de suferit şi care încă suferă mult, pentru lipsa unei mănăstiri athonite. Prezența românească la Athos rămâne una consistentă şi numărul monahilor români este în continuă creştere. Cele două schituri româneşti *Prodromu* şi L*acu* sunt vetre duhovniceşti în care trăiesc mulți părinți râvnitori şi iubitori de isihie.

Schitul Prodromu este în prezent cea mai mare aşezare monahală românească de la Sfântul Munte. Este aşezat pe moşia mănăstirii Marea Lavră, fiind ca mărime poate peste multe mănăstiri athonite. Istoria schitului începe undeva prin veacul al XVIII-lea, pe locul actual aflându-se atunci o mică chilie. Din însemnarea pe care o găsim pe Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin, tipărită la Iaşi în 1806, aflăm că egumen era un anume kir Justin, cel căruia îi aparținea de fapt cartea. În 1853, domnitorul Grigorie Ghica avea să trimită mănăstirii Lavra danii, pentru zidirea bisericii schitului Prodromu. La 15 Martie 1857 ieroschimonahul Nifon, egumenul schitului Prodromul, cere Mitropolitului Nifon al Ungro-Vlahiei sa binecuvânteze noua zidire a bisericii cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, a cărei temelie era pusă încă din luna Ianuarie a acelui an, fiind menită să ridice «ocara întregului neam românesc» şi unde să poată înălța «slavoslovii lui Dumnezeu, curat numai în limba strămoşilor noştri, pe care de atâtea veacuri au dorit-o sihastrii români şi nu s-au învrednicit». În luna Martie 1876, Ioachim III, Patriarhul Constantinopolului, printr-un act sinodal statorniceşte starea de fapt şi cea de viitor a schitului Prodromul față de Marea Lavră: schitul va purta aici înainte numele de românesc, cu obşte de 100 călugări. Monahii de aici s-au distins mereu prin viața duhovnicească şi prin asceză. Tot aici la Prodromu a trăit marele protopsalt Nectarie Vlahul, cel care avea să fie otrăvit de

călugării greci, invidioşi pe calitățile lui vocale. În biblioteca schitului se află numeroase manuscrise şi tipărituri, numărul lor ajungând pe la 7000 de volume.

Una dintre personalitățile duhovniceşti între românii aghioriți, care s-a stins de curând, este **Părintele Petroniu Tănase**. S-a născut în anul 1916 în comuna Fărcaşa din județul Neamț şi a intrat în monahism la marea lavră a Moldovei, Neamț în anul 1930. A absolvit seminarul teologic de la mănăsirea Cernica şi apoi Facultatea de teologie din Bucureşti. Este ales stareț al mănăstirii Slatina iar în anul 1968 se retrage la Sihăstria pentru nevoință. După zece ani petrecuți în rugăciune se va retrage în Sfântul Munte, unde va fi ales egumen în anul 1985. Aici s-a remarcat prin dragostea sa deosebită şi prin blândețea de care dă dovadă în fața tuturor. Este primul la ascultare, primul la slujbe şi "cu Hristos în inimă, cu privirea în jos, cu cugetul la cele dumnezeieşti, îmbrăcat smerit şi înțelept, îşi lucrează mântuirea sa". Tot părintele este cel care i-a ținut pe frați în armonie şi teologul mănăstirii. Activitatea sa cărturărească este cunoscută în întreaga Grecie, fiind apreciat pentru articolele frumoase publicate în multe reviste şi periodice greceşti, dar şi româneşti. Gândurile sale cu privire la viața pe care monahii trebuie să o ducă sunt pline de înțelepciune: "În veacul nostru, prima datorie a monahului este să fie monah, un om al lui Dumnezeu, un om care trăieşte din Dumnezeu şi numai pentru El. În felul acesta , el va păstra cu adevărat ceeea ce este de preț şi vrednic să trăiască în tradiția sa călugărească şi în creştinism."

Un alt mare părinte duhovnicesc este **monahul Gherontie**. S-a născut în Moldova şi a venit în Sfântul Munte de tânăr. Părintele Petroniu îl caracteriza astfel: "Acest monah mi-a rămas în amintire ca o icoană a ascultării, a smereniei, a nevoinței chinoviale. A trăit aproape de ani la schit, dar în ultimii 20 nu mai ieşise. A trecut pe la toate ascultările mănăstirii, la grajduri, bucătar, brutar, grădinar. Când îşi termina slujirea, alerga să-i ajute pe ceilalți părinți în slujirile lor. Dacă îi mai rămânea timp, mergea în chilie şi citea psaltirea, pe care o avea tot timpul deschisă pe analog". Sfârşitul său a surprins pe mulți. S-a retras de la ascultare pentru odihnă, dar când un frate a venit să-l cheme la frământat pâinea, el se mutase ia Domnul, având psaltirea deschisă lângă el, pe pat.

Schitul Lacu este cel de-al doilea mare schit românesc al Athosului. Este clădit pe moşia mănăstirii Sf. Pavel, iar biserica mare, cu hramul Sf. Mucenic Dimitrie, s-a zidit

cu ajutorul împărătesei Elisabeta a Rusiei (1741-1761). Încă din anul 1754 erau aici călugări moldoveni, iar prin 1760 schitul s-a preînnoit prin osârdia starețului român Daniil. La jumătatea sec. 19 vieţuiau aici vreo 32 călugări români, veniți din mănăstirile Cernica şi Căldaruşani, că se aflau cinci chilii cu paraclise şi 16 colibe. Între acestea cea mai de seamă era chilia duhovnicului Leontie, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, în care locuia el şi ucenicii săi: Atanasie, Dositei şi Vlasie. Viața duhovnicească şi cărturărească a acestui schit este şi ea una înfloritoare, mai ales la una dintre chilii, Buna-Vestire, unde sub îndrumarea părintelui Ştefan Nuțescu s-a făcut tipărirea a multe dintre scrierile părinților duhovniceşti, ca Părintele Paisie Aghioritul, Efrem Katunakiotul, precum şi a multor cărți de muzică bizantină.

Chilia Sfântul Gheorghe-Colciu aparține de Sfânta Mănăstire Vatoped şi este locul unde s-au nevoit de-a lungul anilor mulți monahi români. Unul dintre ei este **bătrânul Dionisie Ignat** care s-a născut în județul Botoşani, în anul 1909. La vârsta de 14 ani a plecat cu fratele său cel mai mare, Gheorghe la schitul Măgura. Nu au stat mult aici şi au plecat la Sântul Munte în anul 1926, la doar 17 ani. Au vieţuit o perioadă la chilia Sfântului Gheorghe din Kapsala şi apoi au venit la Colciu. Aici nu au găsit decât biserica, restul clădirilor construindu-le cu timpul. Părintele Dionisie a ajuns superiorul acestei chilii şi s-a aflat în permanență în bune relații cu stareții Vatopedului, mai ales cu cel din urmă, părintele Efrem. Era deseori chemat în obştea cea mare a Vatopedului pentru a vorbi cu părinții şi pentru a le împărtăşi câteva din gândurile sale. Avea o bogăție duhovnicească deosebită care hrănea pe cei din jurul său: "Maica Domnului nu vede neputințele noastre, ci iubirea noastră față de Fiul ei. Atunci ne iubeşte şi ea, ne cercetează şi nu se depărtează de la noi. Pentru a ne lupta cu gândurile avem nevoie de ascultare, de tăierea voii şi de smerită cugetare. Domnul ne iubeşte pe toți şi pe fiecare în parte. Vom fi adevărați creştini când îi vom iubi pe toți, în afară de duşmanii credinței noastre". Sfârşitul vieții l-a prins pe întuneric, căci rămăsese fără vedere. Dumnezeu ne-a încredințat de viața lui cea sfântă, căci după mărturia părintelui Efrem, starețul mănăstirii Vatoped, îndată după adormire şi până la punerea în mormânt trupul său a răspândit o puternică mireasmă. Unul dintre ucenicii săi de la Colciu, monahul Ioan Şova, s-a remarcat tot printr-o viață deosebită, închinată Bunului Dumnezeu. Acesta s-a născut în județul Bacău şi după ce a studiat la două facultăți, Politehnica la Cluj şi Teologia

la Sibiu se hotărăşte să intre în monahism, lucru pe care îl face la mănăstirea Sihăstria. în 1975 va placa definitiv la Athos, stabilindu-se la Colciu. Părintele Ioanichie Bălan îl descrie ca fiind " un om cu chipul blând şi smerit, care radiază bunătate şi pace sufletească". Mărturiseşte că a venit la Athos pentru că ştia starea de paragină în care se aflau chiliile româneşti şi a vrut să-şi aducă o contribuție la reînnoirea lor. Cât despre lucrurile care îi aduc bucurie, acestea sunt în primul rând rugăciunea neîncetată, rugăciunea lui Iisus, privegherile de la hramuri şi agapele de după slujbă. Într-adevăr, acestea sunt bucuriile oricărui monah athonit. Iar nevoințele lor, pe care doar Tatăl el Ceresc le cunoşte, îi ajută să dobândească veşnica împărăție şi viața cea de veci.

Bibliografie

Izvoare patristice

Sfântul Nicodim Aghioritul, *Paza celor cinci simțuri,* Ed. Egumenită (s.a.).

Sfântul Nicodim Aghioritul, *Împărtăşirea continuă cu Sfintele Taine*, *Carte foarte folositoare de suflet despre împărtăşirea continuă cu preacuratele lui Hristos Taine*, Editura Deisis, Sibiu, 2006.

Lucrări, studii şi articole

*** *Viețile celor care au zidit mănăstirile athonite*, Ed. Doxoîogia, Iaşi, 2010.

Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Pelerinaj la Muntele Athos,* Ed. Mănăstirea Sihăstria, 2005.

Idem, *Mărturii româneşti la Locurile Sfinte,* Ed. Episcopiei Romanului şi Huşilor,

1986.

Arhimandritul Carambelas, *Părinți duhovniceşti contemporani de la Sfântul Munte Athos,* voi. I, trad. Felix Truşcă şi Cornel Sava, Ed. Cartea Ortodoxă, Bucureşti, 2005.

Arhim. Vasilios Gondikakis, *Frumusețe şi isihie în viețuirea aghioritică,* traducere şi Cuvânt înainte de Pr. Prof. Ioan Ică, Ed. Epifania, Alba Iulia, 2008.

Idem, *Intrarea în împărăție sau modul liturgic,* traducere de pr. prof. dr. Ioan Ică şi protos. Paisie, Ed. Deisis, Sibiu, 2007.

Arhid. Prof. Dr. Ioan I. Ică jr., *Profil teologic athonit contemporan: monahul Teoclit Dionisiatul*, în *Dialoguri la Athos*, voi. I, Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994.

Idem, *Un Filolog şi canonist uitat - Ierodiaconul Neofit Kavsokalivitul* (1713 -1784), în *Revista Teologică*, rur.4/2006.

Idem*, Sensul teologiei în Ortodoxie sau despre „Căile teologiei greceşti" moderne*, în M*itropolia Ardealului*, nr. 4/1988.

Idem*, „Erezia neoortodocşilor" sau despre eros şi agape în Biserica Ortodoxă din Grecia de azi*, în Mitropolia Ardealului, nr. 6/1988.

Monah Iosif Vatopedinul*, Trăiri ale dumnezeiescului har, O epistolă despre viața lui Gheron Iosif Isihastul,* Ed. Sfântul Nectarie, Arad, 2008.

Pr. Lect. Dr. Ioan Moldoveanu*, Sfântul Nicodim Aghioritul (1749-1809) şi traducerile operelor sale în română*, în *Glasul Bisericii,* Anul LXIII, Nr. 8-9/2004.

Arhim. Sofronie, *Viața şi învățătura starețului Siluan Athonitul,* trad. de pr. prof. dr. Ioan Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 2004.

Cuviosul Siluan Athonitul*, Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei. Însemnări duhovniceşti,* Ed. Deisis, Sibiu, 2001.

Monahul Teoclit Dionisiatul, *Tâlcuire athonită la Filocalie,* trad. rom. de ieromonah Agapie, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2001.

Apostolul Pavel face cunoscute întregii Biserici ispitele şi întristarea sa, care erau atât de mari, „încât nu mai nădăjduia să mai scape cu viață" (2 Cor. 1, 8). Şi mai spune că „peste măsură, peste puteri am fost îngreuiați". În acord cu cele spuse de Sfântul Apostol Pavel, şi în tradiția patristică se vorbeşte despre cruzimea şi mulțimea ispitelor ce se ascund în calea celor ce vor să se mântuiască. Fireşte că şi alte locuri ale Scripturii vorbesc despre acelaşi subiect şi oricine poate spune că principala condiție a mântuirii este răbdarea multelor întristări. În chip minunat ne descoperă taina şi sensul întristărilor Apostolul Pavel, corifeul Sfinților, gigantul Bisericii, pilda cea adevărată a viețuirii în Hristos. Iar dacă Pavel, care ne cheamă să-l urmăm mereu (1 Cor. 11, 1) şi care a făcut toate cele poruncite nouă (Lc. 17, 10), după cuvântul Domnului nostru, se exprimă astfel, încât să spună că ispitele pentru mântuire şi desăvârşire pot ajunge până la deznădăjduirea de această viață, atunci oricine poate înțelege cuptorul prin care au trecut cei ce au intrat în aceeaşi rânduială (Filip. 3, 16), Părinții noştri cei vechi şi cei noi.

Când uneori ne împuținam la suflet pentru puțină osteneală sau pentru o altă pricină neînsemnată, considerându-le pe acestea aspre şi greu de suportat, Starețul clătina capul şi ne spunea ceea ce i-a zis Cuvioasa Maria Egipteanca Avvei Zosima: „Părinte, Dumnezeu să ne acopere de cursele celui viclean". Şi astfel, ne dădea prilej să-l provocăm ca să ne mai spună ceva din viața şi experiența lui.

„În cele trei părți care sunt legate de om, adică în cele lăuntrice, în cele exterioare sau în cele din jurul lui, se află bine adăpostit şi înarmat vrăjmaşul. Nu scapă nici un prilej sau vreo pricină ca să-l asuprească pe om şi să-i încerce credința. Războiul diavolesc nu cruță nici mădulare, nici părți ale lor şi nici situații, împotrivindu-se, după împrejurări, propriilor noastre hotărâri. Însă scopul lui cel mai important este să lovească credința [în sens de credincioşie nezdruncinată şi încredere/încredințare vie şi deplină în mâinile lui Dumnezeu - n.n.] şi astfel să-l facă pe om trădător şi necredincios. Dacă reuşeşte asta, dă o lovitură de moarte, pentru că taie râvna şi osârdia, adică capul, şi astfel stăpâneşte fără osteneală tot trupul. Toate se fac pentru credință, dar şi toate se țin de credință. Dacă credința se zdruncină, atunci toate se clatină şi linia frontului se rupe".

Când l-am provocat să ne explice pentru ce insistă atât de mult asupra credinței şi în ce fel toate depind de ea, el ne-a spus: „Înainte de a vă spune despre

mine, să vă spun ceva din Scriptură: «A crezut Avraam în Dumnezeu şi i s-a socotit lui aceasta întru dreptate» (Gal. 3, 6). Oare Avraam numai a crezut şi n-a mai făcut altceva? Atât de multe sunt încercările din viața sa, precum stă scris în Facere, încât este ceva aproape de necrezut. Dar nimic nu I-a plăcut atât de mult lui Dumnezeu, precum credința sa. «A crezut», spune, şi aşa cum vă aduceți aminte, Sfântul Pa vel repetă de multe ori acest cuvânt. Fireşte, toate încercările lui au urmat credinței. Însă pentru a-şi păzi credința în chip desăvârşit, pe toate le-a lepădat şi le-a jertfit. Tocmai această credință a fost începătura tuturor faptelor sale. Noi credem în Hristos, dar nu numai în măreția Lui dumnezeiască şi în celelalte dogme ale credinței noastre, ci şi în poruncile Lui dumnezeieşti. Poruncile în sine n-au nici o valoare, dacă nu se săvârşesc în numele Aceluia Care le-a poruncit. Nu cumva n-au existat şi înainte şi acum şi nu vor exista şi în viitor fapte de dreptate în lume? Cine a câştigat ceva din ele, dacă nu le-a făcut în numele lui Dumnezeu şi numai pentru El? Aşadar, nu lucrarea poruncilor, ci credința în Dumnezeu, pentru care omul s-a hotărât să lucreze, este cinstită şi încununată. Dacă Dumnezeu nu are nevoie de bunătățile noastre (Ps. 15, 2) şi taina mântuirii nu este un schimb, ci un dar (Ef. 2, 5), atunci ce se ia în considerare la lucrarea omenească afară de credință? Aşadar, cu dreptate este a se socoti din credință dreptatea tuturor Sfinților (Rom. 5, 1), iar nu din faptele lor, căci şi pe ele credința le săvârşeşte. Crezând la început, pornim supunându-ne voii lui Hristos şi, în calea acestei ascultări de El, păzim căi aspre (Ps. 16, 4), precum zice David. Domnul însă ne previne: «Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Slugi netrebnice suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem» (Lc. 17, 10). Iar aceasta ne arată că pricina mântuirii nu este cantitatea şi calitatea faptelor, care în mod simplu sunt o datorie, ci credința pe care Domnul o laudă spunând: «Bine, slugă bună şi credincioasă» (Mt. 25, 21). Avva Marcu spune că Domnul va răsplăti întocmai după credința sau necredința fiecăruia (Marcu Ascetul, Despre cei ce cred că se îndreaptă din fapte, 22).

Aşa cum am spus, am început prin credință şi datorită ei călătorim pe calea noastră duhovnicească. Diavolul, războindu-ne şi stându-ne împotrivă, încearcă să ne arate necredincioşi la Judecată, să ne lipsească de făgăduința: «Bine, slugă bună şi credincioasă!» şi să ne ducă în locul tăierii în două şi al punerii cu cei necredincioşi (Lc. 12, 46). Cheia tainelor este credința, şi pe ca a cerut-o Iisus de la toți cei care cereau darurile Lui. în chemarea Sa cea către toii oamenii, El a

cerut credință, căci credința aduce de la sine şi cele ale legii şi ascultarea. Atunci când cu dinadinsul cereau vreun dar de la El, le răspundea: «De pod crede, toate sunt cu putință celui ce crede» (Mt. 9, 23). Pe cei ce primeau îndată răspuns la rugămintea şi la nevoia lor, El îi lăuda spunând: «Îndrăzneşte, fiule, credința ta te-a mântuit» (Mt. 9, 22). Despre cei ce veneau pregătiți cu o credință fierbinte în măreția Sa dumnezeiască, El mărturisea cu uimire: «Nici în Israel n-am aflat atâta credință» (Mt. 8, 10). Iar în altă parte spune: «Văzând credința lor, spuse slăbănogului...» (Mt. 9, 2). Şi, în general, toată Sfânta Revelație mărturiseşte că mijlocul prin care se dau harismele dumnezeieşti şi prin care se explică tainele este credința.

Împreună cu adaosul de Har şi de răsplată dumnezeiască vin neîndoielnic şi ispite mai mari, după toate mărturiile Părinților noştri. Aici se potriveşte preaînțeleapta apoftegmă: «Ia greşeala ta asupra ta şi aşteaptă ispita până la ultima răsuflare» (Pateric, Avva Antonie 6, 8). «Din afară lupte, dinlăuntru temeri» (2 Cor. 7, 5), aceasta este lupta celui aflat în faza războiului".

Şi, aşa cum ne spunea pururea-pomenitul, „nu exista ceva din cele mi se întâmplau care să nu fie şi cruce. Trupul meu, zdrobit de reaua-pătimire a îndelungatului război trupesc, devenise uşor predispus bolilor şi oboselii.

Apoi, aşa cum am spus, oamenii cu mentalitățile şi cu pretențiile lor, precum şi cei ce aveau intenția să rămână lângă noi, ne pricinuiau probleme, care oboseau duhovniceşte şi sileau spre schimbarea tipicului. Toate acestea mă împiedicau mult în linişte şi rugăciune. Fireşte, nu cedam deloc în fața tuturor acestora, dar războiul devenea tot mai puternic. Singura mângâiere rămânea credința şi rugăciunea. Dar şi acestea, după o iconomie tainică, erau supuse schimbărilor. Atunci se ajunge la un punct culminant, precum spune cuvântul lui Pavel: «încât nu mai nădăjduiam să mai scăpăm cu viață» (2 Cor. 1, 8).

Aflându-mă într-o astfel de stare, cufundat în mâhnirea acestei greutăți, m-am închis în chilia mea şi aşezându-mă pe scaun, mi-am adunat cât am putut mintea în rugăciune ca să mă întremez. Nu ştiu cât a durat această strădanie a mea şi cât am chemat mila dumnezeiască cu multă smerenie. Dar după o vreme am simțit înlăuntrul meu mângâiere şi m-am umplut de lumină, aşa cum se întâmplă întotdeauna în starea aceasta, iar mintea mea a fost inundată de dumnezeiasca dragoste şi am ieşit din mine. Mă aflam într-o lumină abundentă şi înaintea mea se

întindea o câmpie nesfârşită ca marea, fără vreun semn de orizont undeva. Mi se părea că merg spre răsărit, însă nu călcam pe pământ, nici nu simțeam vreo greutate sau vreo împotrivire în mers. Eram îmbrăcat numai cu hainele mele sărace. Mergeam cu mare repeziciune şi mă minunam cum de se întâmplă asta fără efort. Mă întrebam ce este aceasta şi încotro mă îndreptam. Apoi am început să mă gândesc cum mă voi întoarce înapoi, necunoscând pe unde am venit şi ce este acolo unde voi merge. Deodată m-am oprit şi priveam în jurul meu cu uimire, fără frică. Înaintea mea, la o oarecare distanță, mi s-a părut că aud nişte glasuri. M-am îndreptat într-acolo şi mergeam repede ca să ajung la cei ce vorbeau şi să-i întreb ce sunt acestea. îndată m-am aflat în fala unei scobituri a pământului, unde era construită o scară, ca cele din marile oraşe, pe care se coboară în galeriile subterane. De îndată ce m-am apropiat ca să văd mai bine pe unde cobor, am observat că de acolo iese un tânăr îmbrăcat în haine ostăşeşti, care părea că are mare autoritate. M-a privit cu îndrăzneală şi mi-a vorbit cu familiaritate, întocmai ca unui cunoscut apropiat:

- Bine ai venit, Părinte Iosif! Hai, vino şi te închină, căci te aşteptam!

Eu însă mă sfiam şi mă ruşinam, ştiind că sunt îmbrăcat cu rasa mea

cea veche, ruptă şi nespălată. Dar acela s-a apropiat de mine, m-a luat de mână şi am coborât pe acele trepte minunate care mi se păreau că sunt în spirală. În timp ce coboram, jos se auzea o cântare. Când s-a terminat coborârea, care nu mi s-a părut lungă, m-am aflat în fața unei săli uriaşe, care era mai degrabă pronaosul unei biserici, pentru că avea strane preafrumoase pline de tineri luminați, care erau de aceeaşi vârstă şi semănau toți între ei şi care cântau cântarea pe care o auzisem mai înainte. Când am văzut toate acestea, m-am oprit, nemaiputând face nimic. Numai mă minunam de acele măreții şi de acea preafrumoasă cântare. De îndată ce am ajuns acolo, povățuitorul meu m-a lăsat şi a înaintat spre răsărit, unde se vedea că era biserica propriu-zisă. Apoi acei tineri m-au invitat să intru într-una din stranele lor. M-au luat şi m-au dus cu atâta familiaritate, încât mi s-a părut că mă cunoşteau de multă vreme şi că îmi erau prieteni apropiați. Dinăuntru, din biserica propriu-zisă, se auzea altă cântare şi se înțelegea lămurit că este adresată Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu. Eu doream să fiu lăsat să stau acolo, undeva pe pardoseală, şi să admir acea măreție. Dar atunci uşa s-a deschis şi a venit iarăşi

tânărul ofițer care mă adusese până acolo şi mi-a strigat cu bucurie:

- Hai, Părinte Iosif! Vino înăuntru! Mergem să ne închinăm!

Din pricina sfielii nu mă puteam mişca, însă el m-a luat de mână şi, trecând printre acei tineri luminoşi, am ajuns la intrare. Când a deschis şi m-a tras înăuntru, într-o măreție de necrezut, în acea încăpere uriaşă, care nu ştiu dacă era biserică ori Cerul cu tronul lui Dumnezeu, am rămas nemişcat. Toată simțirea mea, toată privirea mea, totul îmi era inundat de slava şi de lumina aceea cu adevărat necreată şi mai presus de toată strălucirea şi finețea. Atunci în fața mea am văzut minunata catapeteasmă a acelei biserici mărețe, din care izvora toată slava şi măreția, precum din soare izvorăşte lumina. In ea am distins două icoane mari, la dreapta şi la stânga Sfintelor Uşi. Una a Domnului nostru Iisus Hristos şi cealaltă a Preacuratei Sale Maici şezând pe tron, care ținea pe genunchii ei pe Domnul nostru Cel mai înainte de veci în chip de Prunc. De îndată ce am putut privi mai bine - căci priveliştea aceea mă orbise cu desăvârşire -, mi-am dat seama că nu erau icoane, ci cu adevărat Domnul şi Maica Sa. Iar Prea Sfântul Prunc a strălucit deodată atât de mult, încât cei ce cântau împrejurul Lui au tăcut. Atunci povățuitorul meu mi-a făcut semn să mă apropii şi să mă închin. M- am îndreptat spre Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu şi mângâietoarea tuturor creştinilor. Nu ştiu dacă m-am mişcat şi cât, dar în timp ce eram îndreptat spre ea şi încercam să admir slava şi măreția ei, povățuitorul meu, care mi se părea că are multă familiaritate şi îndrăzneală, cu un ton rugător şi cu o voce foarte curată - pe care mi-o aduc aminte şi acum - a spus Stăpânei noastre:

- Stăpâna lumii, arată robului tău slava ta, ca să nu mai fie răpus de mâhnire!

Atunci, ce să spun eu, netrebnicul şi mai nevrednic decât toți oamenii? Fața Maicii Domnului a strălucit ca soarele şi am văzut limpede, nu ca în icoană, ci în realitate, vie şi întreagă - după puterea firii mele muritoare -, pe Doamna a toate şi Împărăteasa cum ținea în brațele ei pe Mântuitorul lumii, pe Domnul nostru Iisus Hristos, plină de Har şi măreție. Privind o vreme acea slavă a Stăpânei noastre, n-am mai putut sta în picioare, ci am căzut pe pardoseală şi am început să plâng şoptind: «Stăpâna mea, Stăpâna mea, nu mă părăsi!». Atunci am auzit glasul ei cel fericit şi dulce ca mierea şi care covârşeşte toată mângâierea spunându-i povățuitorului meu:

- Du-l acum la locul lui să se nevoiască! Şi să-şi aibă nădejdea lui în mine.

Şi am simțit că cineva m-a lovit pe umăr. Încercând să mă scol, m-am aflat la locul meu, aşa cum stăteam la început şi mă rugam, cu fața plină de lacrimi. De atunci înainte atâta dragoste şi evlavie am avut față de Stăpâna npastră, încât numai auzind numele ei mă umpleam de bucurie duhovnicească. Cuvintele ei: «să-şi aibă nădejdea sa în mine» au fost de atunci înainte singura mea mângâiere".

Cu toate că stăteau în coliba lor mai mult decât înainte, totuşi din când în când cei doi părinți [Iosif şi Arsenie - n.n.] mergeau, în timpul verilor, în diferite locuri sihăstreşti, unde se nevoiau în mediul liniştit şi potrivit pe care şi-l alegeau în acest scop. Odată au mers şi la Chilia Sfântului Grigorie Palama, aflată deasupra Mănăstirii Marea Lavră, unde este o mică biserică şi în care, potrivit tradiției, a stat cândva Sfântul Grigorie, pe când se afla în hotarele acestei mănăstiri. Când au ajuns acolo era după-amiază şi intenționau să rămână în această chilie vreo săptămână, pentru că Starețul se odihnea mult în locul acela. După ce s-au odihnit şi seara au început privegherea lor, rugându-se fiecare de unul singur ca de obicei, diavolii au început să facă tulburare şi să strige: „Ne-ai ars, ne-ai ars! Fugiți, fugiți, de aici!". Şi rosteau cuvinte murdare. De data asta i-a auzit şi părintele Arsenie şi s-a înfricoşat. A alergat la Stareț şi i-a spus:

- Gheronda, ce strigă ăştia aşa? Cine sunt?

Starețul însă l-a liniştit şi i-a spus:

- Sunt ispititorii. Eu îi şi văd, nu numai că îi aud. Linişteşte-te, că vor fugi! Nu le place ceea ce facem.

A doua zi, mănăstirea l-a trimis pe pădurar să le spună să plece repede de acolo. Părintele Arsenie, cu obişnuita iui simplitate, l-a întrebat pe Stareț:

- Bine, Gheronda, dar de unde ştie Lavra că noi suntem aici? Şi pentru ce ne porunceşte să plecăm, dacă nu deranjăm pe nimeni?

- Arsenie, îi răspunse Starețul, nu deranjăm Lavra, ci i-am deranjat pe cei ce strigau astă noapte. După ce au încetat să mai strige, i-am văzut coborând şi

intrând în curtea mănăstirii, unde au început să facă tulburare. De aceea am bănuit de mai înainte că vom avea o oarecare ispită. Insă este bine că s-a întâmplat numai atât.

Apoi s-au întors la coliba lor şi s-au dăruit, pe cât au putut, rugăciunii şi lipsei de grijă. în perioada aceea, Starețul a încercat un fel de zăvorâre, iar părintele Arsenic îi slujea. Nu ieşea deloc din chilia sa şi, fireşte, nici la Sfânta Liturghie nu mergea. La sărbători numai părintele Arsenie mergea în alte locuri, unde de obicei se adunau părinții.

Odată, la o sărbătoare, părintele Arsenie a mers la chilia vecină să se împărtăşească, iar Starețul se liniştea singur, aşa cum rânduise.

„Toată noaptea aceea, ne spunea, mi-a stăruit în minte gândul că ceilalți părinți se vor împărtăşi, iar eu nu sunt vrednic de acest dar din pricina păcatelor mele. După o vreme, aşa cum stăteam şi țineam pe cât puteam mintea în Rugăciune, m-am oprit şi am luat aminte asupra gândurilor mele. Înlăuntrul meu a început să stăruie acelaşi gând împreună cu o dorință puternică pentru Pâinea Vieții. Am început o rugăciune ca o tânguire, care era mai degrabă o mustrare de sine, până când am simțit o oarecare prezență. Am deschis ochii - pentru că în afară de faptul că totdeauna aveam întuneric, obişnuiam să am şi ochii închişi - şi am văzut înaintea mea un înger cu totul luminos, aşa cum îi descrie Biserica noastră, care a umplut tot locul acela de lumină, o lumină din cealaltă lume. în mână ținea un vas foarte frumos şi strălucitor care era atât de mic cât putea să încapă în palma sa. L-a deschis cu atenție, s-a apropiat de mine atât cât trebuia şi, cu multă evlavie şi atenție, mi-a dat în gură părticica Trupului stăpânesc. Apoi, privindu-mă cu un surâs plăcut, a închis vasul şi s-a înălțat prin acoperiş acolo de unde venise. Toată ziua aceea mintea mea a fost robită de această vedenie, iar inima mea s-a umplut de dragoste față de Hristos, nemaiaducându-mi aminte de ceva pământesc".

***

Deşi au împuținat multele lor ieşiri, precum am spus, stând mai mult timp în coliba lor, nu uitau însă de iubitul lor Athon, mai ales după ce se zăvorau pe durata iernii. După Paşti făceau prima lor vizită pe vârf, de unde se întorceau la iubita lor bisericuță a Maicii Domnului, unde stăteau mai mult.

N-am însemnat data exactă când au mers iarăşi pe vârf după Paşti. Dar ne spunea că sus, pe alocuri, era zăpadă, mai ales în părțile nordice. Aveau un mic vas de aramă în traistă, cojoacele lor ruseşti drept rase şi saltele, şi astfel înnoptau unde cerea nevoia. Când nu aveau apă, încălzeau zăpadă în vasul lor şi aşa îşi potoleau setea. Adesea fierbeau verdețuri şi rădăcini, pe care le aflau în preajmă. Acolo sus aproape întotdeauna suflă vântul, altitudinea fiind mai mare de 2000 de metri. Însă aflau şi diferite Jocuri in care se adăposteau. Uneori stăteau şi în paraclisul de pe vârful Athon, dacă îl găseau în stare bună, pentru că adesea îl stricau trăsnetele, după care, de obicei, îl repara Marea Lavră.

Atunci când au urcat, ne spunea Starețul, timpul era frumos şi au mers direct în vârf. Bisericuța era în stare bună, iar afară se afla şi o mică cisternă cu apă.

„Când am intrat şi ne-am închinat, pe Sfânta Masă am găsit trei mere frumoase, proaspete şi roşii pe care le-am luat. Numai după ce le-am mâncat, părintele Arsenic, simplu ca de obicei, m-a întrebat:

- Bine, Gheronda, dar cine a adus aici merele acestea în acest anotimp, când merii abia acum înfloresc?

Eu însă mi-aduc şi acum aminte de gustul lor şi nu-l pot uita, căci nu ştiu să mai fi mâncat vreodată mere atât de gustoase!".

În acea vreme, înainte de 1935, nu existau mijloacele de transport de azi, nici cele de conservare a roadelor şi a fructelor. De aceea este cu neputință să se presupună că le-a pus acolo cineva. Nici pelerinii nu veneau în Athos ca astăzi, iar părinții ce veneau să se închine cu evlavie urcau numai pe la mijlocul verii, deoarece numai atunci îngăduie condițiile climaterice. Au rămas pe vârf atât cât au putut răbda frigul, apoi însă, ca să se odihnească, au coborât la bisericuța Maicii Domnului, unde au rămas mai mult timp.

***

În continuare vom consemna câteva sfaturi despre răbdare şi credință, din cele pe care ni le-a dat pururea-pomenitul şi pe care le-a păstrat săraca noastră memorie.

„Într-o vreme, pe când stăteam singuri în coliba noastră, au venit şi alții ca

să rămână alături de noi. Aceştia însă pricinuiau neorânduială. Ajunsesem la impas, neştiind ce să fac. Am început să mă rog cu stăruință, deşi eram foarte îngreuiat. E adevărat că n-am făcut nici o alegere, ci, în virtutea dragostei, i-am primit pe toți cei ce mi-au cerut să rămână lângă noi, care, chipurile, erau interesați de linişte şi de viața duhovnicească. Din păcate însă practica a demonstrat contrariul. Erau orice altceva, în afară de iubitori de linişte şi ascultători. Mai degrabă ne împiedicau pe noi să continuăm, decât să se folosească cu ceva. Când cineva împreună cu nepăsarea trage după el şi vechile obiceiuri, îndreptarea se face cu anevoie, ca să nu zic că este ceva de nerealizat. Odată, aşa cum stăteam cu mintea adunată şi invocam dumnezeiasca milă, am fost luminat. Simțurile şi locul strâmtei mele chilii s-au schimbat şi am văzut că de sus coboară Domnul nostru Iisus Hristos răstignit, în mărimea naturală a ipostasului Său divino- uman. A stat înaintea mea cu Crucea Sa, m-a privit liniştit şi mi-a spus:

- Vezi ce am suferit pentru voi, iar voi atât de repede vă împuținați?

De îndată ce am auzit acestea, am căzut înaintea Lui strigând cu lacrimi:

- Doamne, ajută-ne nouă păcătoşilor şi nu ne părăsi!

Şi aşa cum eram jos şi plângeam, S-a înălțat iarăşi acolo de unde venise, lăsând în urma Sa mireasma şi mângâierea dumnezeieştii Lui dragoste. De atunci au încetat şi smintelile şi, încet-încet, au plecat singuri cei ce n-au putut rămâne cu noi".

La coliba lor de la Schitul Sfântului Vasile au zidit şi o bisericuță afierosită Naşterii Cinstitului Inaintemergător. În urma hotărârii lor de a nu mai cutreiera prin alte locuri, ci de a rămâne mai mult în chilia lor, ei au început să facă obişnuitele rucodelii pustniceşti de atunci. Starețul avea un dar deosebit pentru sculptură şi ar fi putut face mari realizări în această lucrare, precum ne-am putut da seama din puținele, dar foarte reuşitele sale sculpturi, însă nu s-a dăruit lucrării fine şi tehnicii amănunțite, pentru că acestea îl distrăgeau şi-i răpeau mintea de la Dumnezeu. De aceea s-a ocupat aproape numai cu un singur fel de sculptură. Făcea o cruce mică care avea pe o parte Răstignirea, iar pe cealaltă parte, pe Stăpâna noastră Născătoarea de Dumnezeu. Părintele Arsenic pregătea materia primă din lemn sălbatic, special pentru această lucrare de mână, iar Starețul se ocupa numai cu

sculpturâ. Mai târziu, când l-am întrebat de ce nu preferă şi alte feluri de sculptură pe care le obişnuiau alți părinți, ne-a spus:

„Pe vremea aceea această rucodelie înflorea printre pustnicii Athonului şi se făcea cu multă finețe. Însă noi, prin această lucrare simplă, nu urmăream decât ca ea să corespundă nevoilor noastre, căci dacă am fi vrut să facem lucrări de mare finețe, am fi intrat în mai multe griji. Aceasta ar fi dus la răspândirea minții, care s-ar fi abătut de la pomenirea lui Dumnezeu. Când monahul lucrează şi lucrul îl împiedică să-şi țină mintea în Dumnezeu, nu trebuie să mai continue, pentru că altfel se păgubeşte în viața lui călugărească".

Starețul avea experiența practică a întoarcerii în sine şi cunoştea modul prin care vrăjmaşul îl prinde în cursă, îl înşeală şi-l abate pe om de la scopul său inițial. Depăşea cu mult măsurile pe care oamenii le consideră absolut necesare şi, vrând să ne ajute, ne spunea:

„Hristos apus grijile deşarte pe aceeaşi treaptă cu desfrâul şi cu beția. Gândiți-vă acum, noi să murim de foame, ca să zicem aşa, şi să avem aceeaşi soartă cu cei ce desfrânează? Pentru că toate trei, deopotrivă, pricinuiesc îngreuierea şi răcirea inimii şi, prin urmare, căderea noastră".

Pururea-pomenitul avea obiceiul să compare grija pentru cele de prisos cu devastatoarea, vătămătoarea şi aducătoarea de moarte boală a tuberculozei, ce predomina în zilele sale. Când încercam să îmbunătățim ceva pentru a deveni mai uşor de folosit şi mai rentabil, adesea ne făcea observația:

- Nu-mi deschideți tuberculoza grijilor, fiilor!

Cât timp au stat la Schitul Sfântului Vasile, Bătrânii au primit în obştea lor trei frați: pe părintele Efrem, pe părintele Ioan din Albania (care a rămas la Sfântul Vasile şi după mutarea Bătrânilor la Sfânta Ana Mică) şi pe părintele Atanasie (fratele după trup al Starețului Iosif).

Aici ne vom referi, pentru folos, la o întâmplare care s-a petrecut cu foarte evlaviosul, dar puțin naivul, părinte Ioan. Ştim cu toții cât de greu de deosebit şi de biruit este războiul „de-a dreapta", mai ales când lipseşte experiența şi discernământul firesc. Pentru o vreme părintele Ioan încetase să mai meargă la

Stareț ca să-i spună gândurile. Starețul însă primise „vestire" în rugăciune că ceva rău se întâmplă cu el. De aceea, într-o zi l-a chemat şi i-a cerut să-şi spună gândurile. Atunci părintele Ioan i-a descoperit că are poruncă de la îngerul său să nu spună nimănui nimic. Starețul a izbutit să-l tragă de limbă pe ucenicul său şi să afle că nu de multă vreme, îngerul său, care se ruga împreună cu el, i-a spus că în noaptea următoare, la un oarecare loc pe care îl stabiliseră, avea să vină proorocul Ilie cu căruță de foc ca să-i ia sufletul. Auzind acestea, Starețul l- a certat cu asprime, apoi cu multă rugăciune şi sfătuire a izbutit să-l izbăvească de înşelare. De atunci părintele Ioan avea şi mai multă evlavie şi recunoştință fată de Staret.

Însă în afară de frații statornici, adesea ne vizitau şi mulți alții, dintre care unii rămâneau mai mult timp, preocupați şi ei de linişte şi rugăciune. Unul dintre aceştia a fost şi pururea-pomenitul Gherasim Menaghias, pe care l-am cercetat când era bolnav în ultimele sale zile la Mănăstirea Sfântul Pavel. Când i-am spus că suntem din obştea Starețului Iosif, s-a ridicat, iar când am vrut să-i fac metanie, m-a strâns în brațe şi a lăcrimat. După un timp mi-a spus cu emoție:

- Nu voi uita niciodată şederea mea la Stareț şi mărturisesc că acelea au fost cele mai frumoase zile ale vieții mele călugăreşti, dar din păcate neputințele mele trupeşti nu mi-au îngăduit să mai continui, ceea ce pentru mine a rămas ca un vis nostalgic.

Starețul, cu rugăciunile şi cu credința sa care „nu ruşinează", îl vindecase pe părintele Gherasim de câteva boli grele care îl chinuiau. Când părintele Gherasim a venit la Stareț, a adus cu el multe medicamente, din pricina cărora trebuia să mănânce de mai multe ori pe zi. Starețul i-a poruncit să arunce medicamentele şi să mănânce o dată pe zi. Părintele Gherasim nu avea încredere în porunca Starețului, dar nici nu voia să facă neascultare şi, fiindcă a rămas nehotărât, a rămas şi nevindecat. Într-o zi însă a auzit o voce înlăuntrul său care i-a spus:

- De ce nu-l asculți pe Stareț ca să te faci bine?

Şi, într-adevăr, nu au trecut trei zile de când a pus în lucrare porunca Starețului, că s-a şi însănătoşit. După câteva zile părintele Gherasim a mers la Stareț şi i-a spus că i-a revenit una din bolile pe care le avusese. Starețul, cercetând gândurile părintelui Gherasim, i-a explicat că aceasta s-a întâmplat deoarece a pus

rațiunea înaintea credinței şi se îndoia dacă a făcut bine că a aruncat toate medicamentele. De aceea Starețul i-a spus:

- Îți ajunge că te-ai vindecat de toate celelalte boli. Lasă să ai una, care să-ți fie ca o mică cruce!

Părintele Gherasim a stat multă vreme lângă Stareț.

De atunci, de când au rămas permanent la chilia lor, Starețul a devenit foarte cunoscut şi mulți părinți mergeau să-i ceară sfaturi.

(din: Monahul Iosif Vatopedinul, Starețul [Cuviosul] Iosif Isihastul. Nevoințe, experiențe, învățături, Editura Evanghelismos, Bucureşti 2009)

Viața fericitului stareț Siluan

Copilăria şi anii tinereții

Viața fericitului stareț Siluan a trecut fără întâmplări deosebite pentru cine priveşte lucrurile din afară. Până la vârsta înrolării în armată, a fost cea a unui sărman țăran rus; apoi, în perioada serviciului militar, a fost viața unui simplu soldat; în sfârşit, la mănăstire, timp de patruzeci şi şase de ani, a fost viata monotonă a unui simplu monah.

Din arhivele mănăstirii aflăm următoarele:

„Părintele Siluan, schimonah. Numele civil: Semion Ivanovjci Antonov, țăran din gubernia Tambov, districtul Lebedinsk, satul Şovsk. Născut în 1866. Sosit la Sfântul Munte în 1892. Monah în 1896, schimomah în 1911. Ascultări; la moară, la Kalamareia [moşia mănăstirii în afara Athosului], la Vechiul Russikon, la economat. Decedat la 24 septembrie 1938."

Între cuvintele „născut" şi „decedat" nimic neobişnuit, nimic de povestit. Iar a ne atinge de viața lăuntrică a unui om înaintea lui Dumnezeu e un lucru în acelaşi timp indiscret şi îndrăzneț. A dezvălui în piața publică a acestei lumi „adâncul inimii" unui creştin e aproape un sacrilegiu. Dar, siguri de faptul că starețul care e ieşit din această lume ca biruitor asupra lumii nu mai are de acum nimic de ce să se teamă, şi că nimic n-ar mai putea tulbura odihna sa veşnică în Dumnezeu, vom cuteza să facem aici povestirea măcar în parte a vieții sale atât de bogate, având în vedere micul număr al celor ce sunt ei înşişi atraşi spre aceeaşi viață în Dumnezeu.

Pentru fiecare om arena în care se desfăşoară lupta sa duho vnicească e înainte de toate propria sa inimă. Cine a învățat să pătrundă în inima sa va şti să aprecieze cum se cuvine cuvântul proroculuiDavid; „Inima omului e un adânc" (Ps 63, 7). Adevărata viață creştină se petrece aici, în adâncul inimii, în acest abis ascuns nu numai de privirile străine, dar, în deplinătatea lui, ascuns şi omului însuşi. Cine a pătruns în aceste tainice palate a simțit fără îndoială o uimire negrăită în fața misterului existenței. Cel care cu o minte curățită s-a dedicat unei intense contemplații a „omului său lăuntric" va înțelege că a observa în totalitate, chiar şi

numai pentru scurt timp, desfăşurarea propriei sale vieți este cu neputință. Va recunoaşte deopotrivă şi neputința de a surprinde pe viu procesele vieții duhovniceşti ale inimii sale, care, în profunzimea ei ultimă, atinge Ființa cea mai presus de mişcare şi proces. Şi totuşi, în paginile ce urumează sarcina noastră va consta tocmai în descrierea procesului creşterii duhovniceşti a unui mare ascet.

Nu, nu ne vom impune o sarcină irealizabilă. Fiindcă nu vom atinge decât în parte etapele vieții sale care ne sunt cele mai bine cunoscute. Cu atât mai mult nu vom fi înclinați să facem psihanaliză, dat fiind că acolo unde lucrează Dunmezeu ştiința încetează de a mai putea fi aplicată.

Din îndelungata viață a starețului am păstrat mai cu seamă amintirea unor episoade semnificative în acelaşi timp atât pentru viața sa lăuntrică, cât şi pentru „istoria" sa. Primul în ordine cronologică a avut loc în copilărie, pe când nu avea mai mult de patru ani. Ca multor țărani ruşi, şi tatălui său îi plăcea să dea ospitalitate pelerinilor. Odată, de ziua unui praznic, a chemat la el cu o plăcere deosebită un negustor ambulant de cărți. Nădăjduia ca de la acest om, pe care-l socotea un „învățat", să afle lucruri noi şi interesante, fiindcă „neştiința" sa îl durea şi dorea să-şi întregească cunoştințele şi învățătura. Acasă i-a oferit invitatului ceai şi ceva de-ale gurii. Micul Semion îl observa pe călător cu o curiozitate de copil, ascultând cu atenție conversația. Negustorul de cărți încerca să dovedească tatălui său că Hristos nu era Dumnezeu şi că, în general, Dumnezeu nu exista. Micul Semion a fost uimit mai cu seamă de aceste cuvinte:

„Unde e acest Dumnezeu?",

şi atunci i-a venit gândul:

„Când voi fi mare, mă voi duce să-L caut pe Dumnezeu în tot pământul!"

Când oaspetele a plecat, micul Semion i-a spus părintelui său;

"Tu mă înveți să mă rog, dar acesta spune că Dumnezeu nu există".

La care părintele său i-a răspuns:

„Credeam că era un om deştept, dar acum văd că e un prost. Nu băga de seamă la ce a spus".

Dar răspunsul tatălui n-a şters îndoiala semănată în sufletul copilului. Mulți ani s-au scurs de atunci. Semion a crescut un băiat mare şi viguros. Lucra nu departe de satul său pe moşia prințului Trubețkoi. Fratele său era angajat aici să lucreze la construcții şi Semion făcea parte din echipa sa ca dulgher. Bucătăreasa echipei era o femeie simplă de la țară. Într-o zi, ea s-a dus în pelerinaj, vizitând printre altele mormântul unui faimos ascet, zăvorâtul loan Sezenoyski (1791-1839). La întoarcere, le-a povestit viața sfântă a zăvorâtului şi a istorisit minunile ce se făceau la mormântul său. Unii dintre bătrânii de față au întărit ceea ce spunea femeia despre minuni şi toată lumea spunea că loan a fost un om sfânt.

La auzul acestei conversații, lui Semion i-a venit gândul:

„Dacă e sfânt, înseamnă ca Dumnezeu e cu noi şi că nu trebuie să străbat tot pământul ca să-L găsesc", şi acest gând a înflăcărat tânăra sa inimă de dragoste pentru Dumnezeu.

Uimitor însă e că un gând ce încolțise în sufletul unui copil de patru ani, atunci când îl ascultase pe negustorul de cărți, i-a rămas întipărit în minte până la vârsta de nouăsprezece ani. Acest gând, care fără îndoială îl tulbura, rămăsese fără răspuns undeva în adâncurile sufletului său găsindu-şi atunci dezlegarea într-un mod la prima vedere destul de naiv.

De îndată ce Semion şi-a dat seama că a găsit credința, mintea i s-a alipit de pomenirea lui Dumnezeu şi se ruga mult vărsând lacrimi. A simțit atunci o schimbare lăuntrică şi o atracție pentru viața monahală. Aşa cum spunea starețul însuşi, de atunci înainte privea la fiicele tinere şi frumoase ale prințului ca la nişte surori, cu drag, dar fără dorințe, în vreme ce înainte vederea lor îl tulbura. Tot acum i-a cerut tatălui său îngăduința să meargă la Lavra Peşterilor din Kiev; dar tatăl său i-a dat un răspuns categoric:

„Fă-ți mai întâi serviciul militar, apoi eşti liber să te duci".

Această stare excepțională a durat trei luni după care l-a părăsit. Semion a început să se întâlnească din nou cu tinerii de vârsta lui, să iasă cu fetele satului, să bea votcă, să cânte la acordeon şi, îndeobşte, să ducă o viață asemenea celorlalți tineri de la țară. Tânăr, viguros şi chipeş, Semion se bucura de viață. Era iubit în sat pentru firea sa blândă, paşnică şi veselă iar tinerele fete îl priveau ca pe

un bărbat de invidiat. El însuşi se legase de una din ele şi, înainte chiar ca să se pună problema căsătoriei, într-o seară târziu li s-a întâmplat ceea ce se întâmplă adeseori.

Dimineață, pe când lucra cu tatăl său, acesta i-a spus cu blândețe: „Copilul meu, unde ai fost aseară? Inima m-a supărat".

Aceste blânde cuvinte ale tatălui său au pătruns în sufletul lui Semion; mai târziu, amintindu-şi de el, starețul spunea:

„N-am ajuns la măsura tatălui meu. Nu era deloc învățat. Chiar şi atunci când spunea «Tatăl nostru», pe care-l învățase pe de rost auzindu-l la biserică, rostea stâlcit anumite cuvinte. Dar era plin de blândețe şi înțelepciune".

Familia era numeroasă: tatăl, mama, cinci fii şi două fiice. Trăiau împreună şi se înțelegeau bine. Fiii mai mari lucrau împreună cu tatăl lor. Într-o zi, la vreme de seceriş, i-a venit rândul lui Semion să gătească prânzul pentru cei aflați la câmp. Uitase că era vineri, şi de aceea a gătit o oală cu carne de porc. Toți au mâncat din ea. Şase luni după aceasta - era deja iarnă - într-o zi de praznic, tatăl său i-a spus lui Semion surâzând cu blândețe: „îți mai aduci aminte, copile, cum ne-ai dat să mâncăm carne de porc într-o zi când eram la câmp? Era o zi de vineri. Să ştii că am mâncat-o ca şi cum ar fi fost ciuperci".

„Şi de ce nu mi-ai zis nimic atunci?"

„Nu voiam să te rănesc, copilul meu".

Povestind şi alte întâmplări asemănătoare petrecute pe când trăia în casa tatălui său, starețul adăuga:

„Iată un stareț cum aş fi vrut să am. Nu se mânia niciodată, avea o fire domoală, mereu blândă. Gândiți-vă, a aşteptat şase luni clipa potrivită ca să mă îndrepte fără să mă rănească".

Starețul Siluan era înzestrat cu o mare forță fizică, cum dau mărturie, între altele, următoarele episoade din viața sa.

Într-o zi de Paşti, pe când era încă tânăr - înainte de serviciul militar - a luat parte în familia sa la un ospăț bogat, cu multă carne. După care frații săi mai

mari au plecat pe la rudenii şi cunoştințe prin sat, iar el a rămas singur acasă cu mama sa care a vrut să-i facă o papară. El n-a spus nu. Şi atunci mama lui a gătit o papară din aproape cincizeci de ouă pe care a mâncat-o toată el singur. Pe atunci el lucra împreună cu frații săi pe moşia prințului Trubețkoi. În zilele de sărbătoare mergea adeseori la cârciumă. I se întâmpla să bea într-o seară până la trei litri de votca, fără să se îmbete totuşi. Într-o zi, pe un ger năprasnic întâmplat după un dezgheț, se găsea în hanul unui popas. Unul dintre călătorii ce-şi petrecuse noaptea acolo, vrând să se întoarcă acasă, a ieşit să înhame cablul , dar s-a întors numaidecât zicând:

„Nenorocire! Trebuie să plec, dar nu pot. Un strat gros de gheață acoperă copitele calului meu, dar din pricina durerii nu mă lasă să o zdrobesc".

Semion i-a zis: „Haide, te voi ajuta".

Ajuns în grajd, a prins calul de gât, aproape de cap, sub braț şi a spus țăranului:

"Sparge acum!"

Şi tot timpul cât a durat acest lucru calul a rămas nemişcat. Țăranul a spart gheața din jurul copitelor, a înhămat şi a plecat.

Semion putea lua cu mâinile goale un cazan de supă fierbinte şi să o aducă de pe cuptor la masa unde mânca echipa sa. Dintr-o singură lovitură de pumn putea zdrobi o scândură destul de groasă. Putea ridica greutăți mari. Era înzestrat cu o rezistență ieşită din comun, atât la frig, cât şi la căldură. Putea să mănânce mult, dar şi să lucreze mult.

Dar această forță fizică, care mai târziu îi va îngădui să împlinească multe nevoințe ascetice excepționale, a fost în zilele acelea pricina păcatului său cel mai mare şi pentru care avea să se căiască mult. Într-o zi, în după- amiaza hramului bisericii păzohiale din sat, când aproape toți sătenii stăteau la taclale pe la casele lor, Semion se plimba pe uliță împreună cu unul din tinerii de vârsta lui şi cânta la acordeon. În întâmpinarea lor veneau doi frați, curelarii satului. Fratele mai vârstnic, un bărbat foarte mare şi puternic, cu faimă de om certăreț, era uşor amețit. Ajuns lângă Semion, a încercat în glumă să-i smulgă acordeonul din mâini. Dar Semion a reuşit să-l dea tovarăşului său şi, stând în fața curelarului, l-a rugat să-şi vadă de

drum. Dar acesta, vrând fără îndoială să se arate cel mai puternic dintre tinerii din sat într-o zi în care toate fetele erau afară şi priveau râzând la întâmplare, a înaintat spre Semion. Şi iată cum povestea starețul ceea ce s-a petrecut atunci:

„La început rn-am gândit să dau înapoi; dar numaidecât am fost cuprins de ruşine la gândul că fetele vor râde de mine, şi l-am izbit cu putere în piept. Lovitura l-a aruncat departe de mine, iar el a căzut greu pe spate în mijlocul uliței; din gură îi curgeau spume şi sânge. Toți s-au înspăimântat, şi eu împreună cu ei. Credeam că l-am omorât, pentru că rămăsese acolo nemişcat. Fratele mai tânăr al curelarului a luat atunci de pe drum o piatră mare şi a aruncat-o înspre mine. Am avut timp să mă feresc şi piatra m-a lovit în spate. l-am zis: «Ce ai? Vrei să pățeşti şi tu la fel?» Şi m-am îndreptat spre el, dar a fugit. Multă vreme curelarul a rămas întins pe uliță; atunci oamenii au alergat, i-au dat îngrijiri şi l-au spălat cu apă rece. A trecut însă mai bine de o jumătate de oră până ce s-a putut ridica şi a plecat cu greu spre casă. Două luni a bolit dar din fericire a rămas în viață. Cât despre mine, multă vreme apoi a trebuit să mă feresc de frații şi prietenii curelarului care, înarmați cu bâte şi cu cuțite, mă pândeau seara pe ulițele satului. Dar Dumnezeu m-a păzit".

Astfel, în vâltoarea tinereții sale, întâia chemare a lui Durrnnezeu spre viața monahală şi ascetică începuse deja să se stingă în sufletul lui Semion. Dar Dumnezeu Care l-a ales l-a chemat din nou trimitându-i o vedenie.

Într-o zi, după ce petrecuse o vreme în necurății, a ațipit şi dormind uşor a văzut în vis un şarpe strecurându-i-se în gură şi intrându-i în trup. Simțind o scârbă puternică s-a trezit, şi atunci a auzit un glas care-i spunea:

„Ai înghițit un şarpe în vis şi te-ai scârbit. Tot aşa nici mie nu-mi place ce faci!"

Semion n-a văzut pe nimeni; n-a auzit decât glasul ce rostea aceste cuvinte. Blândețea şi frumusețea acestui glas erau cu tontul neobişnuite. În ciuda blândeții acestui glas, înrâurirea acestuia asupra sa a fost copleşitoare. Convingerea adâncă şi neclintită a starețului era că glasul pe care-l auzise era cel al Sfintei Fecioare. Până la sfârşitul zilelor sale i-a mulțumit Maicii Domnului pentru că nu s-a scârbit de el, ci a binevoit să-l cerceteze şi să-l ridice din căderea sa.

„Acum, spunea el, văd cât de mare e mila Domnului şi a Maicii lui Dumnezeu față de

oameni. Gândiți-vă, Maica Domnului a venit din ceruri să mă povățuiască pe mine, un tânăr cufundat în păcat".

Faptul că nu se învrednicise să O vadă pe împărăteasa cerurilor starețul îl atribuia necurăției în care se găsea în acel moment. Această a doua chemare petrecută cu puțină vreme înaintea serviciului militar a jucat un rol hotărâtor în alegerea căii pe care avea să meargă de acum înainte. O primă urmare a fost o schimbare radicală a vieții sale care o apucase pe căi rele.

Semion a simțit o adâncă ruşine pentru trecutul său şi a început să se căiască fierbinte înaintea Lui Dumnezeu. Hotărârea sa de a se face monah după serviciul militar a revenit cu putere îndoită. Un ascuțit simț al păcatului s-a trezit în el, provocând o schimbare a atitudinii sale față de tot ceea ce vedea în această viață. Această schimbare s-a văzut nu numai în faptele sale şi în comportamentul său personal, dar şi în convorbirile extrem de interesante pe care le-a avut cu alți oameni. Din păcate nu pot relata aici decât doar câteva care mi-au rămas întipărite în amintire.

Într-o zi de praznic, pe când sătenii jucau hora, Semion a remarcat un țăran de vârstă mijlocie care juca şi el şi cânta la acordeon. Semion l-a luat deoparte şi i-a zis:

„Cum se face, Stepan, că poți cânta şi juca, când ai omorât un om?"

Într-adevăr, într-o încăierare la beție acesta omorâse un om. El l-a tras pe Semion şi mai deoparte şi i-a zis:

„Să ştii că, pe când eram în închisoare, m-am rugat mult lui Dumnezeu să mă ierte. Şi într-o zi, patul pe care mă găseam în genunchi cu capul cufundat în pernă a început să tremure, şi am simțit o mare bucurie în inima mea. Am înțeles atunci că Dumnezeu m-a iertat. Şi acum joc, fiindcă e pace în sufletul meu".

Semion, care cu puțin timp înainte aproape că omorâse un om, a înțeles că Dumnezeu dă aievea iertarea păcatelor celui care o cere. A înțeles şi liniştea sufletească a ucigaşului iertat. Această întâmplare arată limpede ascuțimea conştiinței păcatului, puterea pocăinței şi adâncul simț religios al țăranului rus.

Un tânăr din acelaşi sat cu Semion s-a legat de o fată din saltul vecin şi

a lăsat-o însărcinată. Semion, văzând că nu dădea importanță acestui fapt, a căutat să-l convingă să se însoare cu fata„altfel, spunea, va fi păcat". Multă vreme tânărul n-a vrut să recunoască că era un păcat şi n-a primit să se însoare cu fata. În cele din urmă însă, Semion a reuşit să-l convingă, şi tânărul l-a ascultat.

Auzind această istorie din însăşi gura starețului, l-am întrebat de ce atunci el însuşi nu s-a însurat cu fata pe care o cunoscuse. Starețul a răspuns:

„Când am simțit dorința de a mă face monah, m-am rugat mult lui Dumnezeu să facă în aşa fel încât să-mi pot împlini în pace această dorință, şi Dumnezeu a rânduit toate spre mai bine. Am plecat în armată şi în acest răstimp a venit în satul nostru un negustor să cumpere grâne. La o horă, acesta şi-a oprit privirile asupra tinerei fete şi, văzând că e frumoasă, veselă şi cânta bine, s-a îndrăgostit de ea şi apoi a luat-o de nevastă. Au fost fericiți şi au avut mulți copii".

Starețul a mulțumit fierbinte lui Dumnezeu că i-a ascultat rugăciunile, dar nu şi-a uitat greşeala.

Perioada serviciului militar

Semion şi-a făcut serviciul militar la Sankt Petersburg în batalionul de geniu al gărzii imperiale. Plecat în armată cu o credință vie şi un duh de adâncă căință, nu înceta să-şi aducă aminte de Dumnezeu.

Soldat conştiincios, cu o fire paşnică şi o purtare ireproşabilă, a fost foarte prețuit în armată. Camarazii săi au găsit în el un prieten credincios şi plăcut, lucru care de altminteri nu era rar în Rusia, unde soldații trăiau în chip foarte frățesc.

În ajunul unui praznic, s-a dus în oraş împreună cu trei camarazi din acelaşi batalion. Au intrat într-un mare restaurant popular al capitalei, luminat strălucitor, şi în care cânta o orchestră. Au comandat de mâncat şi de băut şi discutau cu voioşie. Semion însă a rămas tăcut. Unul dintre camarazi l-a întrebat:

„Semion, eşti foarte tăcut. La ce te gândeşti?"

„Mă gândesc că în timp ce noi stăm într-un restaurant, mâncăm, bem votcă, ascultăm muzică şi ne distrăm, la Muntele Athos se săvârşeşte privegherea; iar monahii merg să se roage toată noaptea. Cine dintre noi va da un răspuns mai

bun la Judecata de Apoi: ei sau noi?"

Atunci unul dintre camarazi a zis:

„Ce om Semion ăsta! Ascultăm muzică şi ne distrăm, iar el e cu mintea la Muntele Athos şi la Judecata de Apoi!"

Cuvintele soldatului: „Iar el e cu mintea la Muntele Athos şi la Judecata de Apoi" caracterizează bine starea lui Semion, nu numai în acel moment, în care se găsea în restaurant, ci şi în toată perioada serviciului său militar. Într-adevăr, se gândea mult la Muntele Athos, unde trimitea uneori chiar şi bani.

Într-o zi, ieşise din tabăra Ustiorsk, unde staționa vara batalionul său, şi s-a dus la poşta din satul Kolpino pentru a trimite un mandat la Muntele Athos. Pe drumul de întoarcere, aflat încă aproape de Kolpino, un uriaş câine turbat s-a năpustit drept spre el. Când animalul s-a apropiat şi se pregătea să se arunce asupra lui, cuprins de frică, Semion a strigat: „Doamne, miluieşte!" Şi de-abia a rostit această scurtă rugăciune că o putere nevăzută l-a azvârlit pe câine departe, ca şi cum s-ar fi izbit de ceva. Ocolindu-l pe Semion, s-a năpustit în sat, unde a făcut mult rău la oameni şi animale.

Această întâmplare a făcut o puternică impresie asupra lui Semion. A simțit în chip viu cât de aproape de noi e Dumnezeu şi cât ne păzeşte. Şi cu îndoită înflăcărare s-a alipit de pomenirea lui Dumnezeu.

În timpul serviciului militar, sfaturile sale şi înrâurirea sa bună asupra celor din jur s-au arătat din nou. Într-o zi a văzut în cantonamentul companiei sale un soldat ce-şi încheia serviciul militar, aşezat pe patul de campanie, abătut, cu capul plecat. Apropiindu-se de el, Semion l-a întrebat:

„Ce ai? De ce şezi trist aici şi nu te bucuri ca şi ceilalți că ai terminat armata şi că lt întorci acum acasă".

„Am primit o scrisoare de la familie, a răspuns soldatul, în care mi se spune că femeia mea a avut un copil în timp ce eu eram aici".

A tăcut o clipă, clătinându-şi capul, apoi a adăugat cu voce scăzută, în care se putea simți durerea şi ranchiuna:

„Nu ştiu ce-i voi face... Mi-e frică... Nu-mi vine să mă întorc acasă".

Semion l-a întrebat liniştit:

„Dar tu, în acest timp, de câte ori te-ai dus la bordel?"

„Acest lucru s-a întâmplat, da", a răspuns soldatul ca şi cum îşi amintea de ceva.

„Ei bine! Dacă tu nu te-ai putut înfrâna, a continuat Semion, crezi că pentru ea a fost mai uşor?... Ai noroc că eşti bărbat, pe când ea e de-ajuns sa greşească o singură dată pentru a rămâne însărcinată. Gândeşte-te puțin unde te-ai dus! Eşti mai vinovat înaintea ei decât este ea înaintea ta. Iart-o... Când ajungi acasă, ia pruncul în brațe, ca şi când ar fi al tău, şi vei vedea că totul va fi bine".

Câteva luni s-au scurs de la această discuție când Semion a primit de la acest soldat o scrisoare plină de recunoştință. Îi scria că la întoarcerea sa, tatăl şi mama sa veniseră mâhniți în întâmpinarea lui, iar că femeia, plină de ruşine, stătea lângă casă cu pruncul în brațe. El însă, de la discuția avută cu Semion în cazarmă, îşi simțea sufletul uşor. Cu voioşie şi-a salutat părinții şi, apropiindu-se de femeia sa, a sărutat-o, apoi a luat în brațe pruncul şi l-a sărutat..Toată lumea s-a bucurat şi a intrat în casă. După care s-au dus în sat să viziteze rude şi prieteni. Peste tot el a ținut copilul în brațe, spre bucuria tuturor. După care au trăit în pace.

În scrisoare soldatul îi mulțumea mult prietenului său Semion pentru sfatul cel bun. Şi trebuie să recunoaştem că sfatul nu era numai bun, ci şi plin de înțelepciune. Astfel, încă din tinerețe, starețul Siluan a înțeles că pentru pacea între oameni recunoaşterea de către fiecare a greşelilor proprii este neapărat necesară.

Când şi-a terminat serviciul militar în gardă, puțin înainte de eliberarea soldaților de vârsta sa, Semion s-a dus împreună cu secretarul companiei la părintele Ioan din Kronştadt (1829-1908) să-i ceară rugăciunile şi binecuvântarea. Negăsindu-l pe părintele Ioan în Kronştadt, s-au hotărât să-i lase scrisori. Cu condeiul său bun, secretarul a început să scrie o scrisoare într-un stil căutat. Semion n-a scris însă decât câteva cuvinte:

„Părinte, vreau să mă fac monah. Roagă-te ca lumea să nu mă țină". S-au întors la cazarma din Sankt Petersburg şi, potrivit cimvintelor starețului, la câteva zile a simțit în jurul lui „vuind flăcările iadului".

După ce a părăsit Sankt Petersburgul, Semion s-a întors la familia sa, dar n-a rămas aici decât o săptămână. S-a grăbit să strângă câteva bucăți de pânza şi alte cadouri pentru mănăstire. Şi-a luat rămas-bun de la toată lumea şi a plecat spre Sfântul Munte. Din ziua însă în care părintele loan din Kronştadt se rugase pentru el, „flăcările iadului n-au încetat să vuiască" în jurul lui, oriunde s-a găsit: în tren, la Odessa, pe vapor, şi chiar la Muntele Athos, în mănăstire, la biserică, pretutindeni.

(în: "Viața şi învățătura starețului Siluan Athonitul de arhimandritul Sofronie", Editura Deisis, Sibiu, 1999)

LA MUNTELE ATHOS

Semion a sosit la Sfanțul Munte în toamna anului 1892 si a intrat în mănăstirea Sfântului şi Marelui Mucenic Pantelimon sau Russikon [a ruşilor]. Începea pentru el o nouă viață, o viață de nevoință monahală.

Potrivit tradiției athonite, tânărul novice, sau „fratele Semion", a trebuit sa petreacă cateva zile retras pentru a-şi aduce aminte toate păcatele savârşite în cursul vieții sale, să le Însemneze în scris şi apoi să meargă să se mărturisească unui duhovnic. Chinurile iadului pe care le indura au făcut să se nască în el un simțământ aprins şi nestăvilit de căință. În Sfânta Taină a Spovedaniei a vrut sa-şi elibereze sufletul de tot ce apasă asupra lui şi, de aceea, plin de bunăvoință şi cu frică mare, şi-a mărturisit toate faptele vieții sale, fără să încerce ori să se justifice cu nimic.

Atunci duhovnicul i-a spus fratelui Semion: „Ț-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu, să ştii că toate ți-au fost iertate... De acum înainte începe o viață nouă... Mergi în pace şi bucură-te că Dumnezeu te-a adus în acest liman al mântuirii".

Sufletul simplu şi încrezător al fratelui Semion, auzind duhovnicul spunându-i că toate păcatele i-au fost iertate, a urmat sfatul acestuia: *„Mergi în pace şi bucură-te",* şi s-a predat bucuriei. Lipsit de experiență şi naiv, încă nu ştia că un ascet trebuie să păzească măsura chiar şi în bucurie, şi de aceea a pierdut

numaidecât încordarea în care se găsea sufletul său de la vizita făcută la Kronstadt. În relaxarea care a urmat, a suferit năvala ispitelor trupeşti. A lăsat ca atenția să i se oprească asupra imaginilor seducătoare pe care i le sugera patima. Iar gândul pătimaş îi spunea: *„Du-te în lume şi însoară-te!"*

Ce anume a avut de îndurat tânărul frate în singurătate nu ştim. Când s-a dus să se mărturisească, duhovnicul i-a zis:

„Niciodată să nu mai primeşti, gândurile, ci alungă-le de îndată ce se ivesc!"

Această neaşteptată pierdere a avântului a cufundat sufletul fratelui Semion într-o spaimă grozavă. Făcând experiența înfricoşătoarei puteri a păcatului, s-a simțit din nou în flăcările iadului şi a luat hotararea de a se ruga fără odihnă, până ce Dumnezeu se va milostivi de el.

După ce trăise chinurile iadului, după bucuria pe care o incercase primind iertarea păcatelor în Taina Spovedaniei, împiedicarea de gânduri unită cu conştiința faptului de a fi mâhnit din nou pe Maica Domnului i-au răvăşit sufletul. Credea că ajunsese în limanul mântuirii şi dintr-o dată descoperea că şi aici putea să se piardă.

Această „cădere" cu gândul i-a dat o lecție fratelui Semion facandu-l vigilent pentru tot restul vieții sale. Măsura acestei vigilențe o putem aprecia din faptul că începând din ziua în care duhovnicul său i-a spus: *„Niciodată să nu mai primeşti gândurile!",* în cei patruzeci şi şase de ani ai vieții sale monahale n-a mai primit vreodată un singur gând necurat. Ceea ce alții nu ajung să învețe în ani de zile el îşi însusise încă de la prima lecție făcând dovada unei adevărate culturi duhovniceşti şi a unei mari înțelepciuni, şi verificând astfel proverbul vechilor greci: *„Nu este propriu unui înțelept să păcătuiască de două ori".*

Marea înflăcărare a credinței sale a fost prilejul unei noi lupte. Gândul i-a sugerat:

„Mergi în pustie, îmbracă-te în lanțuri şi mântuieşte-te acolo!"

„Bine, a spus Semion, mă voi duce la egumen să-i cer binecuvântarea să plec."

„Nu te du, fiindcă n-are să-ți dea binecuvântarea", i-a spus gândul.

„După ce ai vrut sa încerci să maăalungi din mănăstire în lume, a răspuns Semion, *acum ăa împingi în pustie. Dacă nu-mi dă binecuvântarea, e semn ca lucrul pe care mi-l şopteşti nu e bun".* Şi cu hotărâre şi-a spus în sinea sa: *„Voi muri aici pentru păcatele mele".*

În viața duhovnicească fratele Semion a fost introdus de tradiția seculară a monahismului athonit pătrunsă de neîncetata pomenire sau aducere-aminte de Dumnezeu: rugăciunea singuratică în chilie, lungile slujbe în biserică, posturile şi privegherile; deasa mărturisire şi cuminecătură; citirea, munca, ascultaltarea. Om simplu şi ramas departe de mulțimea „problemelor" care-i muncesc pe intelectualii contemporani, el s- a adaptat la noua sa viață ca şi ceilalți monahi, mai degrabă printr-o contopire organică cu duhul locului în care se găsea, decât printr-o învățătură teoretică sau orală. În majoritatea cazurilor, povățuirile prin viu grai ale egumenului, ale duhovnicilor şi bătrânilor sunt scurte şi îmbracă forma unor sfaturi pozitive: ce trebuie făcut, cum trebuie acționat în cutare situație dată. Una din aceste povățuiri date tânărului frate îl învața că rugăciunea din chilie cuprinde în principal rostirea cu ajutorul unui şirag de mătănii a „rugăciunii lui Iisus": *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!*". Deasa chemare a Sfântului Nume al lui Iisus a fost dulce sufletului fratelui Semion. Era fericit să afle că mulțumită acestei rugăciuni ii era uşor să se roage pretutindeni şi întotdeauna, în orice situație şi în timpul oricărei munci, că era bine ca ea să fie „păzită" până şi în timpul slujbelor de la biserică şi că *„dacă nu poți merge la biserică, ea ține locul slujbelor dumnezeieşti".* Se ruga mult şi cu înflăcărare, fiindcă sufletul său se găsea într-o adâncă mâhnire şi se avântă cu putere spre Cel ce putea să-l izbăvească.

S-au scurs cam trei săptămani când într-o seară, pe când se ruga înaintea icoanei Maicii Domnului, rugăciunea a intrat în inima sa şi a început să tâşnească de aici singură, zi şi noapte; dar pe atunci fratele Semion nu înțelegea încă măreția şi raritatea darului pe care-l primise de la Maica Domnului.

Fratele Semion era blând, răbdător şi ascultător. În mănăstire era iubit şi apreciat pentru munca sa conştiincioasă şi caracterul său bun; iar acest lucru ii făcea plăcere. Au început sa vină asupra lui gânduri deşarte care-i spuneau: *„Duci o viață sfântă: te-ai căit, păcatele tale ți-au fost iertate, te rogi*

neîncetat, îți împlinești bine ascultarea".

Rugându-se mult şi din toată inima, gusta uneori o anume pace. Dar atunci gândurile ii spuneau: *„Te rogi și poate te vei mântui; dar dacă ajungând în rai, și nu găsești aici nici tata, nici mama, nici pe cei pe care-i iubești, nu vei avea parte de nici o bucurie acolo”.* Aceste gânduri zdruncinau mintea fratelui, şi spaima i se furişa în inimă; fiind însă lipsit de experiență, nu înțelegea ce se întâmplă cu ei de fapt.

Într-o noapte, chilia sa a fost năpădită de o ciudată lumină ce-i străbătea până şi trupul său într-atât, încat îşi putea vedea măruntaiele. Gândul îi spunea: *„Primește-o, e harul!”* Sufletul său însă era tulburat şi foarte nedumerit. Rugăciunea continua să lucreze în el, dar duhul zdrobirii se depărtase de el până într-atât, încât în timp ce se ruga a început să râdă. *Și-a lovit cu putere fruntea cu pumnul, râsul a încetat, dar duhul căinței nu s-a întors, și rugăciunea continua fără zdrobire. A înțeles atunci că era pradă unei înșelăciuni.*

După vederea acestei ciudate lumini, demonii au început să i se arate, iar el, naiv cum era, vorbea cu ei ca şi cu nişte oameni. Puțin câte puțin asalturile lor s-au intensificat. Uneori îi spuneau: *„De acum ești un sfânt”.* Alteori însă ii ziceau: *„Nu te vei mântui”.* Într-o zi, fratele Semion a intrebat un demon: *„De ce vă contraziceți așa: într-o zi spuneți că sunt un sfânt, altă dată că nu mă voi mântui?”* Pe un ton batjocoritor, demonul i-a răspuns: *„Noi niciodată nu spunem adevărul”.*

Schimbarea mereu a sugestiilor demonice, care uneori îl înălțau trufaş până la „cer", iar alteori îl prăvăleau în adâncul osândei veşnice *în trista sufletul fratelui Simeon, împingându-l spre deznădejde.* El însă şi-a îndoit încordarea rugăciunii. Dormea puțin şi cu întreruperi. Robust la trup - era un adevarat atlet -, nu se întindea niciodată în pat, ci îşi petrecea toate nopțile în rugăciune, fie în picioare, fie aşezat pe un scăunel; când nu mai putea, ațipea pentru cincisprezece-douăzeci de minute, rămânând aşezat, după care se ridica din nou la rugăciune. Iar acest lucru se repeta de mai multe ori. În douăzeci şi patru de ore, abia dacă dormea între o ora şi jumătate şi două.

Prima sa „ascultare" a fost să lucreze la moara mănăstirii. Era epoca de înflorire a monahismului rus la Muntele Athos. Mănăstirea crescuse şi ajunsese un adevărat orăşel în mijlocul pustiei. Numărul părinților şi fraților atinsese aproape două mii. Vizitatorii şi pelerinii veneau cu sutele din Rusia şi rămâneau mult timp în marile case de oaspeți ale mănăstirii. Astfel că morarul nu ducea lipsă de lucru. În ciuda scurtimii somnului său, în ciuda înfrânării extreme de la hrană, a rugăciunii sale neîncetate şi înflăcărate, a lacrimilor sale arzătoare şi uneori deznădăjduite, fratele Semion îşi împlinea întocmai sarcina grea care-i fusese incredințată şi care constă din a transporta în fiecare zi un mare număr de saci cu făină.

Lunile treceau, dar chinul atacurilor demonice sporea mereu. *Puterile fizice ale tânărului, frate au început să slăbească, curajul îl părăsea. Frica de pierzanie şi deznădejdea îi năpădeau întreaga făptură.* Cine a trecut printr-un lucru asemănător ştie ca nici un curaj omenesc, nici o putere omenească nu pot rezista mult timp într-o asemenea luptă duhovnicească. Fratele Semion se prăbusea şi el. A ajuns pe ultima treaptă a deznădejdii şi, aşezat în chilia sa, la sfârşitul după amiezii, puțin după vecernie, gândea: *„Dumnezeu este neînduplecat, nimeni nu poate să-L îmbuneze".* La acest gând a încercat un simțământ de părăsire totală; sufletul său s-a cufundat în întunericul unei spaime de iad, petrecând aproape o oră în această stare.

În aceeaşi zi, în timpul săvârşirii vecerniei în paraclisul Sfântului Proroc Ilie de la moară, în dreapta uşilor împărăteşti, în locul în care se află icoana Mântuitorului, L-a văzut pe Hristos.

În nepătrunsa Sa purtare de grijă, Domnul S-a arătat tânărului frate, şi întreaga sa făptură, chiar şi trupul său, s-a umplut focul harului Duhului Sfânt, acel foc pe care Domnul l-a făcut să coboare pe pământ la venirea Sa (Lc 12.49).

Vedenia l-a istovit pe Simeon, şi Domnul a pierit.

Starea în care s-a găsit atunci Semion e cu neputință de descris. Ştim doar din cuvintele şi din scrierile fericitului stareț că atunci l-a luminat o mare lumină dumnezeiască, că a fost luat din această lume şi răpit cu mintea în cer, unde a auzit cuvinte negrăite; că atunci a primit ca o nouă naştere, de sus (In 1, 13; 3,3). Privirea blândă a lui Hristos, plină de bucurie, atoateiertătoare şi nesfârşit de bună, atrăgea

la El întreaga făptură a lui Semion. Vedenia a încetat, dar blândețea iubirii dumnezeieşti a strămutat mintea sa într-o vedere a Dumnezeirii dincolo de orice chip al acestei lumi....

Fapt remarcabil, la această arătare a Domnului fratele Semion, om simplu şi de o mare spontaneitate, *„L-a recunoscut numaidecât"* pe Hristos Care i Se arata si pe Duhul Sfânt Care lucra în el. În scrierile sale el repeta neîncetat că L-a recunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, că L-a văzut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt. Mai spunea şi că atunci când Domnul i se arată sufletului, acesta nu poate să nu recunoască în El pe Făcătorul şi Dumnezeul său. Putem afirma, fără teamă de a ne înşela, că flăcările şi chinurile iadului care au precedat arătarea lui Hristos fratelui Semion, ca şi lumina dumnezeiască care l-a luminat atunci, sunt lucruri necunoscute şi neînțelese pentru majoritatea oamenilor. Ceea ce vede şi simte omul duhovnicesc şi întreaga sa experiență pot adeseori părea omului lipsit de experiență duhovnicească nebunie, demență, rod al unei stări patologice. Lipsit de experiența realităților lumii duhovniceşti, el neagă ceea ce nu cunoaşte. Potențial, fiecare om a fost chemat la plinătatea vieții duhovniceşti, dar orientarea constantă a voinței spre lumea materială, spre realizări de ordin trupesc şi sufletesc, arc drept efect faptul că numeroşi oameni devin atât de insensibili, încât îşi pierd capacitatea de a mai simți realitățile duhovniceşti. În viața de zi cu zi acest lucru îl putem compara cu diferența ce există între cel care, având un aparat de radio, poate capta undele ce umplu atmosfera, şi cel care, neavând un astfel de aparat, nu sesizează prezența lor.

Viața duhovnicească a unui ascet creştin e ciudată şi de neînțeles, înfățisându-se ca un țesut alcătuit din uimitoare contradicții: pe de o parte, atacuri demonice, parasirea de către Dumnezeu, întunericul morții şi chinurile iadului; pe de altă parte, arătarea lui Dumnezeu şi lumina Ființei fără Început.

Dar cuvântul e neputincios când vine momentul să exprimăm aceste lucruri.

Orice om e o apariție unică şi originală; astfel că şi calea fiecărui ascet e unică şi originală. Însă oamenii, în tendința lor de a clasifica fenomenele după cutare sau cutare criteriu, fac acelaşi lucru şi în acest domeniu.

Experiența seculară a Părinților permite clasificarea dezvoltării vieții

duhovniceşti a unui om în trei categorii sau tipuri.

Marea majoritate a oamenilor face parte din prima categorie. Atraşi spre credința de o uşoară atingere a harului, ei işi petrec apoi tot restul vieții într-un efort duhovnicesc moderat, îndreptat spre păzirea poruncilor, şi numai la sfârşitul vieții, în urma suferințelor trăite, cunosc harul într-o măsură ceva mai mare. Unii dintre ei însă fac mai multe eforturi şi astfel primesc un mare har înainte de moarte. E cazul a numeroşi monahi.

A doua categorie cuprinde pe cei atraşi de la început de o atingere relativ uşoară a harului şi care apoi fac dovada unei mari râvne în rugăciune şi în lupta împotriva patimilor, iar în cursul acestui istovitor efort ascetic cunosc la mijlocul căii lor o mare revărsare a harului; petrecându-şi restul vieții într-un efort încă şi mai mare, ei ating o înaltă treaptă a desăvârşirii.

A treia categorie este cea mai rară. Este cea a oamenilor care prin râvna sau mai degrabă prin preştiința lui Dumnezeu primesc încă de la începutul căii lor ascetice un mare har, harul celor desăvârşiti. Calea lor este cea mai anevoioasă, căci într-adevar- pe cât putem judeca după viețile şi isprăvile Sfinților Părinți după tradiția orală a asceților din ultimele secole, şi bazându-ne şi pe experiența contemporanilor noştri - nimeni nu poate păstra în toată plinătatea darul iubirii dumnezeieşti, ci, mai apoi, omul suferă timp îndelungat pierderea harului şi părăsirea lui de către Dumnezeu. În realitate, nu este vorba de o pierdere propriu-zisă a harului, ci sufletul e cel care resimte subiectiv micşorarea efectelor harului ca pe o părăsire a lui de către Dumnezeu.

Asceții din această ultimă categorie suferă mai mult decât toti ceilalți fiindcă, după ce au cunoscut harul şi vederea Luminii dumnezeieşti, în virtutea contrastului cu ceea ce au trăit mai înainte, resimt întunericul părăsirii de către Dumnezeu şi atacurile patimilor într-un mod incomparabil mai acut: ei ştiu ce au pierdut. Pe de altă parte, harul trăit preschimbă omul întreg şi îl face mult mai sensibil la orice fenomen duhovnicesc.

Asceții din această ultimă categorie suferă mai mult decât toti ceilalți fiindcă în această lume iubirea lui Hristos e cufundată într-un extrem de dureros *„cuptor de încercare"* (1 Ptr 4,12); fiindcă în lumea aceasta iubirea lui Hristos e în

mod inevitabil *o iubire răstignită.*

Fericitul stareț Siluan face parte din această ultimă categorie şi acest lucru explică unele din cuvintele sale, cum ar fi: *"Nu puteți înțelege durerea mea*", sau *"Cine n-a cunoscut pe Domnul nu poate să-L caute plângând".* Când descrie durerea nemângâiată şi lacrimile neîncetate ale lui Adam după izgonirea sa din rai, el descrie în realitate propriile sale lacrimi şi durerea sufletului său după pierderea harului.

Sentimentul excepțional de profund al căinței pe care l-a încercat Semion pune însă o problemă: *de ce unii oameni se căiesc de păcatele lor atât de adânc şi cu atâta putere, iar alții se căiesc mai puțin adânc şi, în sfârşit, alții nu se căiesc decât superficial sau chiar deloc?* Cum anume să explicăm diferența înregistrată în ce priveşte intensitatea simțului păcatului la oameni?

Nu este uşor de dat un răspuns la această întrebare, dat fiind că în realitatea cu neputința sa pătrundem în taina vieții duhovniceşti a omului. Singurul lucru pe care-l putem face e să observăm unele din fenomenele vieții lăuntrice a omului religios, atunci când aceste fenomene se manifestă în plan psihologic. Unele trăsături caracteristice ale acestor manifestări sunt accesibile observației noastre, dar chiar şi atunci e cu neputință să stabilim ceva într-un mod categoric, dat fiind că la baza faptelor sufleteşti ale vieții religioase creştine se găseşte lucrarea absolut liberă a Duhului lui Dumnezeu, care scapă oricărei determinări.

„Duhul suflă unde voieşte şi auzi glasul Lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul" (In 3,8).

Mai este un factor care scapă şi el oricărei determinări: acesta este *libertatea omului.* Viața duhovnicească creştină e rezultanta întâlnirii acestor doi factori: manifestarea libertății omeneşti şi lucrarea harului dumnezeiesc.

Astfel, credința că şi căința noastră depind într-o măsură ce n-ar putea fi stabilită mai îndeaproape de libertatea noastră, fiind iîn acelaşi timp un dar al harului dumnezeiesc. În iubirea Sa, Dumnezeu îl caută pe om ca să-i dea nu numai viață, ci mai mult: *viață din belşug,* după cuvântul lui Hristos (In 10,10). Dar această viață nu e dată omului decât cu consimțământul său. Putem, aşadar, spune ca însăşi

măsura harului dumnezeiesc depinde de libertatea omului. Darurile lui Dumnezeu cer un anume efort şi atunci când, în preştiința Sa, Dumnezeu ştie ca omul se va comporta față de darurile Sale aşa cum se cuvine, El i le dă *„fără măsură"* (In 3, 34). S-ar putea spune că răspunsul omului preştiut de Dumnezeu la lucrarea harului Său face ca darul sa fie mai mare sau mai mic. Sfântul Apostol Pavel spune: *„Pe cei pe care i-a preştiut, pe aceea i-a şi prehotărât să fie asemenea chipului Fiului Său" (R*m 8, 29). Sau: *„Dar când a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pântecele mamei mele şi m-a chemat prin harul Său, să descopere pe Fiul Său întru mine... îndată nu am primit sfat de la trup şi de la sânge"* (Ga 1,15-16).

Dumnezeu a ştiut dinainte că Semion - devenit mai apoi schimonahul Siluan - *nu va cere sfat nici de la trup, nici de la sânge,* ci işi va petrece viața într-un efort ascetic vrednic de măreția darului pe care l-a primit, şi de aceea l-a şi chemat la viața sa extraordinară.

N-am deloc intenția de a limpezi aici taina sinergiei sau conlucrării între actul creator absolut liber al Făcătorului lumii, Dumnezeu, şi libertatea creată a omului. Dar legăturile mele cu starețul a cărui viață a fost o uimitoare luptă a iubirii - şi libertatea se manifestă prin excelență în iubire - mi-au atras atenția asupra preştiintei dumnezeieşti: prin ea Dumnezeu cunoaşte dinainte răspunsul liber al omului la chemarea iubirii Lui.

Dacă oamenii aleşi să mărturisească despre iubire sunt extrem de rari e pentru că această mărturie e legată în mod inevitabil pentru fiecare de *jertfa întregii sale existențe.* Şi-mi vine în minte , faptul că în persoana starețului Siluan Pronia dumnezeiască a dat lumii un nou exemplu şi o nouă mărturie a iubirii nesfârşite a lui Dumnezeu, ca, prin Starețul Siluan, oamenii paralizați de deznădejde să redobândească curaj; după cum spunea Sfântul Apostol Pavel: *„Şi tocmai de aceea am fost miluit, ca Iisus Hristos să arate mai întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare ca pildă a celor ce vor crede în ea spre viața veşnică"* (1 *Tim* 1,16).

Pentru starețul Siluan, *porunca lui Hristos nu era o normă etică.* El nu cobora creştinismul la rangul unei învățături morale, aşa cum fac reprezentanții

culturii umaniste lipsiți de o autentica experiența religioasa si care ajung să creadă că „pentru ei" religia nu e necesară, nevăzând în ea decât un *„principiu represiv"* bun pentru cei neştiutori de carte. Ca şi Apostolul Petru, el vedea poruncile lui Dumnezeu ca pe nişte *„cuvinte ale vieții veșnice"* (In 6, 68), ca *duh și viață,* după cum spunea Domnul Însuşi: *„Cuvintele pe care vi le spun sunt duh și viață"* (In 6,63).

Pentru starețul Siluan, cuvântul lui Hristos era duh făcător de viață, viața veşnică însăşi, Dumnezeu Însuşi în actul sau lucrarea Sa.

Îndată după renaşterea care a urmat faptelor relatate mai sus, credința lui Semion s-a adâncit. El credea că Dumnezeu ii va judeca pe oameni, că aceia care au săvârşit păcate şi nu s-au căit vor merge în chinurile veşnice, iar cei care au săvârşit binele potrivit poruncilor lui Hristos vor moşteni Împărăția cerurilor. Potrivit observației perfect adevărate a Sfântului Maxim Mărturisitorul (400 de capete despre iubire I, 2): *„Credința naște frica"* (nu frica naşte credința), credința arzătoare a lui Semion a născut în sufletul său o mare frică de faptul de fi osândit din pricina multelor şi grelelor păcate care apăsau asupra conştiinței lui. Şi cu toate acestea, extraordinara profunzime a sentimentului păcatului pe care o avea Semion nu poate să nu ne uimească. Cu siguranță, ea era un *dar al harului.*

Ce este, aşadar, păcatul în concepția creştină? Păcatul e înainte de toate un fenomen spiritual, metafizic. Rădăcinile păcatului se găsesc în profunzimea mistică a naturii spirituale sau duhovniceşti a omului. Esența păcatului nu este încălcarea unei norme etice, ci o îndepărtare de viața veşnică şi dumnezeiască pentru care a fost creat omul şi la care este chemat în mod natural, adică în conformitate cu natura sau firea sa.

Păcătul se realizează înainte de toate în profunzimea tainică a spiritului sau duhului omului, dar consecințele sale afectează omul în Întregimea lui. Odată săvârşit, păcatul se repercutează asupra stării psihice şi fizice a omului care l-a comis; el se răsfrânge În înfățişarea sa exterioară şi influențează asupra destinului său personal; se revărsă inevitabil dincolo de limitele vieții individuale a păcătosului, pentru a îngreuna şi mai mult povara râului ce apasă asupra vieții întregii umanități şi, prin urmare, afectează astfel destinul întregii lumi.

Nu numai păcatul strămoşului nostru Adam a avut consecințe de amploare cosmică, ci orice păcat, arătat sau ascuns, al fiecăruia dintre noi se repercutează asupra destinului lumii întregi.

Atunci când omul trupesc săvârşeşte un păcat, acesta nu simte în sine consecințele lui în acelaşi fel cum le resimte omul duhovnicesc. Omul trupesc nu simte în sine o schimbare a stării sale după săvârşirea păcatului, fiindcă rămâne în permanență în stare de moarte duhovnicească, fiindcă n- a cunoscut niciodată viața veşnică a Duhului. Dimpotrivă, de fiecare dată când voința sa înclină spre păcat, *omul duhovnicesc constată o schimbare a stării sale lăuntrice în virtutea unei micşorări a harului.*

Extrema finețe a simțirii şi uimitoarea intuiție duhovnicească a starețului Siluan ne uimeşte. Încă înainte de arătarea Domnului, şi încă şi mai mult după această arătare şi în tot restul vieții sale, el a avut un simț deosebit de adânc şi ascuțit al păcatului; păcatul năştea în inima sa suferințe insuportabile, de aceea căința sa amestecată cu lacrimi era atât de intensă, încât n-a slăbit înainte ca sufletul său să simtă că Dumnezeu l-a iertat. Mulți vor găsi acest lucru ciudat şi poate chiar exagerat, dar *exemplul starețului nu este pentru toți.*

Căindu-se pentru păcatele sale, el nu căuta pur şi simplu iertarea, pe care Dumnezeu o acordă cu uşurință, poate chiar şi numai după un simplu suspin de părere de rau. Nu. *El urmărea o iertare desăvârşită a păcatelor, până acolo încât să simtă în sufletul său în chip simțit prezența harului.* El cerea de la Dumnezeu puterea de a nu mai cădea niciodată, dacă e cu putință, în păcat. Îl ruga pe Dumnezeu să fie slobozit de „*legea păcatului" (Rm* 7,23) care lucrează în noi. Simțea într-un mod atât de puternic şi de dureros urmările păcatului - pierderea harului - că se temea cumplit de repetarea unui lucru asemănător. A-şi simți sufletul lipsit de iubirea dumnezeiască şi de pacea lui Hristos era pentru el mai rău decât orice. *Conştiința de a-L fi supărat pe Dumnezeu, un asemenea Dumnezeu, blând şi smerit, îi era de neîndurat.* Încerca cele mai adânci suferințe ale sufletului, suferințele unei conştiințe care a păcătuit împotriva sfintei iubiri a lui Hristos. Cel ce iubeşte în plan omenesc pe cineva, dar a păcătuit împotriva acestei iubiri, de pildă împotriva părinților săi, ştie prin ce chinuri

insuportabile trece conştiința sa; dar tot ce se petrece în sfera relațiilor psihologice nu e decât o palidă umbră a relațiilor duhovniceşti.

Astfel Dumnezeu l-a cunoscut mai-nainte de veci pe Semion/Siluan dându-i să cunoască ființa păcatului cu asemenea pătrundere şi asemenea intensitate, încât el a trăit aievea chinurile iadului şi *„din adâncurile acestui iad"* s-a rugat Domnului până ce Acesta S-a aplecat spre el şi i S-a arătat El însuşi, făcându-l să guste Învierea sufletului şi *să vadă pe Fiul Omului în Împărăția Sa înainte de a fi cunoscut moartea trupească.* (Mt 16, 28)".

(în: "Viața şi învățătura starețului Siluan Athonitul de arhimandritul Sofronie", *Editura Deisis, Sibiu, 1999).*

"Starețul nostru avea o credința şi o dorință. El era pe deplin încredințat că părintelui său duhovnicesc, Sfântului Siluan, i-a fost dat cuvântul lui Dumnezeu pentru generația noastră şi râvnea să vestească acest cuvânt, dacă ar fi fost cu putință, tuturor popoarelor pământului, popoare pentru care sfântul însuşi s-a rugat ca să-L cunoască pe Dumnezeu iî Duhul Sfanț. El voia ca şi noi să Împărtăşim această dorință arzătoare a sa, plinind astfel, pe cât de mult cu putință, sfânta noastră datorie față de cuviosul Siluan.

Într-o zi, în timpul uneia din convorbirile noastre, m-a îndemnat să scriu gândurile pe care, din când în când, i le exprimasem privitor la însemnătatea cuvintelor Sfanțului Siluan. Oarecum nedumerit, căci eram foarte conştient de propria-mi puținătate şi nimicnicie, l-am intrebat: „Dar, părinte, ce pot eu scrie?!". Răspunsul său avea sa fie steaua mea călăuzitoare. Pe un ton hotărâtor mi-a spus: „Repeta ceea ce am spus eu!". Din acel moment am înțeles un fenomen care se observa adesea în istoria monahismului: de fiecare dată când cuvântul lui Dumnezeu se naşte în inima unui monah sfânt, cuvânt prin care Dumnezeu face cunoscute tainicele hotărâri ale voii Sale oamenilor, după aceea, generații de monahi din acea mănăstire vor repeta cuvintele acelui sfânt călugăr, vor cerceta gândul său şi vor răspândi învățăturile sale. Astfel, vor aprinde în sufletele contemporanilor lor adevărata credință, care a fost dată sfinților odată pentru totdeauna (cf. Iuda 1:3). În acest fel, ei vor sluji cuvintelor sfinților, vor zidi Trupul Bisericii şi în acelaşi timp îşi

vor lucra propria mântuire. Un exemplu tipic al acestui fapt a fost lucrător timp de secole în Mănăstirea Studion din Constantinopol.

Prin urmare, îndemnul şi rugămintea Stareţului nostru Sofronie de a ne îndeletnici cu cuvântul sfântului său învăţător, Siluan, sunt deopotrivă cuvenite şi drepte, potrivit Tradiţiei. Singura piatră de poticnire este propria-mi nevrednicie. Stareţul însuşi, smerit şi fără de îndoială, credea că Sfântului Siluan ii fusese dat în chip nemijlocit cuvântul descoperitor al lui Dumnezeu; în timp ce Părintele Sofronie asemăna propria sa lucrare cu cea a poştaşului care aduce o scrisoare pe care nu a scris-o el însuşi. El pur şi simplu transmite cuvântul părintelui său, Siluan, cuvânt care merita toata atenţia şi o adâncă cercetare, nu doar la modul obiectiv, ci cercându-l prin trăire personală.

Cu convingere apostolică, cuvântul Sfanţului Siluan da răspuns problemelor arzătoare şi situaţiilor fără ieşire ale generaţiei sale. De asemenea, defineşte cu o autoritate asemenea celei a lui Hristos criteriul sigur pentru a stabili adevărata cunoaştere de Dumnezeu în Biserica Ortodoxă. Spre exemplu, el spune undeva că criteriul care adevereşte prezenţa Duhului Sfânt, criteriul adevărului, este iubirea de vrajmaşi.

(...) Cuvântul lui Siluan este rodul unei inimi arzând de harul Duhului Sfânt. Cuvântul său este umilicios, dulce şi lucrează în chip tămăduitor asupra sufletului care îl primeşte. Din acest motiv, în imnografia ei, Biserica îl numeşte pe Siluan „cel prea duios între cuvântătorii de Dumnezeu" şi asemenea la inima blândului şi smeritului Hristos, „învăţătorul său în calea smereniei"[2].

Stareţul Sofronie era de acelaşi duh şi a dobândit o experienţă în viaţa duhovnicească similară cu a părintelui său, Sfântul Siluan. Pronia dumnezeiască a descoperit această înrudire prin felul în care s-au intalnit şi s-au cunoscut. Iată pe scurt cum s-a petrecut acea întâlnire. Părintele Sofronie vieţuise deja aproape cinci ani în Mănăstirea Sfântului Panteleimon înainte de a-l cunoaşte personal pe sfânt. El fusese hirotonit diacon în 1930 de Episcopul Nicolae Velimirovici, care era un mare prieten al Sfântului Siluan şi îl vizita adeseori. Părintele Sofronie imi spunea că Sfântul Siluan avea ca ascultare să se ocupe de magazinul de cărţi şi o dată s-a simţit grozav de stânjenit pentru că Episcopul Nicolae a venit şi a cumpărat multe cărţi, cerându-i Sfântului Siluan sa-l ajute să şi le pună în geantă. În felul acesta a

făcut ca fiecare carte să treacă prin mâinile acestuia. Sfântul Siluan a înțeles ce făcea episcopul şi s-a simțit stânjenit. Aşa că, în timp ce făcea precum ii ceruse Episcopul Nicolae, a arătat spre Omiliile Sfântului Macarie şi a spus: „Iată un mare părinte, omiliile sale sunt pline de har". La care Episcopul Nicolae a răspuns: „Şi în zilele noastre există părinți de aceeaşi măsură cu Sfântul Macarie". Şi Sfântul Siluan mărturisea mai târziu: „M-am simțit grozav de stânjenit după cuvântul său", înțelegând că episcopul se referise la el.

Mai târziu, când Nicolae Velimirovici era bolnav la Londra, Părintele Sofronie l-a vizitat şi l-a întrebat: „Cum vi se pare cartea despre Sfântul Siluan?". Părintele Sofronie îi cerea părerea pentru că Părintele Iustin Popovici îi scrisese o scrisoare Părintelui Sofronie spunând că scrierile Sfântului Siluan erau asemenea scrierilor Sfântului Simeon Noul Teolog.Părintele Sofronie i-a repetat Episcopului Nicolae Velimirovici cuvintele Părintelui Iustin Popovici, iar acesta a rămas pe gânduri un răstimp, apoi ridicându-şi capul a spus: „Niet! Niet! Nu! Nu! El este mai mare. Cuvântul lui este tămăduitor". Da, aceasta a fost mărturia acestui sfânt episcop, Nicolae Velimirovici.

(...) Pentru Starețul Sofronie, teologia era starea de a fi în Dumnezeu. Având experiența pe care am descris-o mai sus, teologia era pentru el descrierea evenimentului întâlnirii sale cu Hristos, pe când a fost răpit şi a văzut Lumina dumnezeiască. (Pentru el, teologia era povestirea unui eveniment). Conform scrierilor sale, adevărata teologie nu constă în presupunerile rațiunii omeneşti sau în rezultatele unei cercetări critice, ci în starea de viață în care este adus omul prin lucrarea Duhului Sfânt. Teologia este atunci un har al Sfântului Duh care reaprinde inima omului. Tot cel ce a dobândit acest dar devine ca o lumină în lume, purtând în sine cuvântul vieții. Precum cuvântul Sfanțului Siluan era desăvârşit, pentru că era de la Duhul Sfânt, tot aşa era şi cuvântul ucenicului său. El cerea întotdeauna lui Dumnezeu cuvânt prin rugăciune şi zămislea în inima sa cuvânt plăcut lui Dumnezeu şi mântuitor fraților săi. (Ştiți, ori de câte ori mă duceam sa-l însoțesc într-o plimbare de câteva minute de la casa sa până la mănăstire ca să primească pe cineva care venise sa-l vadă, încercam să profit şi să-l întreb ceva pentru mine, dar el nu mă lăsa, zicând: „Nu imi pune întrebări acum. Acum mintea mea e la persoana aceea". Se ruga tot timpul ca întâlnirea cu acea persoana să fie binecuvântată şi nu voia ca atenția să-i fie abătută nici o clipă).

Părintele Sofronie avea o singură dorință: ca prin pocăință toți să se mântuiască în Hristos şi prin Hristos. El era insuflat de felul şi măreția slujirii ca părinte duhovnic şi dorea într-un duh de pocăință şi smerenie să fie „un împreuna-lucrător cu Dumnezeu" în crearea de dumnezei nemuritori (cf. 1 Cor. 3:9). Găsea lucrarea părintelui duhovnic ca fiind cea mai creatoare lucrare, întrucât omul împreună-lucrează cu Dumnezeu în crearea de dumnezei nemuritori. Când am devenit duhovnic îmi spunea adesea:

„Nu te încrede în ceea ce ai citit sau ai spus cândva, chiar dacă aceasta a ajutat pe careva. Înainte de a spune ceva, adu-ți întotdeauna mintea în inimă, cere binecuvântarea lui Dumnezeu şi apoi vorbeşte. Cere cuvântul lui Dumnezeu şi apoi grăieşte. Trebuie să înveți această cale, altfel totul nu e decât o slujire omenească oarbă". Spunea adesea că dacă ne rugăm înainte de a ne întalni unul cu altul: un preot cu un preot sau o persoană cu părintele său duhovnic, un credincios cu preotul său sau un preot cu episcopul său - atunci întâlnirea poate fi într-adevar profetească, pentru că Dumnezeu va da cuvânt. Spunea că: „dacă există rugăciune de ambele părți, de la cel ce vine şi de la cel ce îl primeşte, cu siguranță atunci Dumnezeu va vorbi".

Se cuvine ca Starețul Sofronie sa-l tâlcuiască pe Sfântul Siluan, întrucât are acelaşi duh. Prin propria sa experiență personală el reciteşte, adică recunoaşte viața duhovnicească a sfântului. Cu alte cuvinte, experiența sa a fost o repetare a experienței sfântului. În viețile sfinților, „repetiția" sau „copierea" este actul cel mai creator: este taina Tradiției Duhului Sfânt. Calea spre dobândirea acestei sfinte Tradiții a fost mai întâi arătată de marele Apostol Pavel: „Următori fiți mie precum şi eu lui Hristos" (1 Cor. 11:1).

Iertați-mă, părinților! Iertați-mă, Preasfințite!

Cuvântul de încheiere al P.S. Vasile: Ştiți, noi toți suntem fii ai veacului al douăzecilea, toți suntem născuți în secolul douăzeci şi dacă ați observat, cu câteva clipe în urmă, Părintele Zaharia, foarte calm, a spus o propoziție în care a amintit patru sfinți: Starețul Sofronie întrebând pe un alt sfânt, Sfântul Nicolae Velimirovici, ce credea despre cartea sa referitoare la alt sfânt, Siluan, în care cita alt sfânt, Iustin

Popovici, toți fii ai veacului al douăzecilea, comentând despre Sfântul Siluan. Ne aduceți mari daruri, Părinte, şi aceasta nu ca să vă laud, ci ca să spun că sunteti un fiu credincios al Părintelui Sofronie şi pentru aceasta noi va suntem foarte recunoscători. Stiti că Biserica înțelege Tradiția (paradosis în limba greaca) ca fiind „o predare mai departe" - o persoană predă mai departe ceva neschimbat, ceva foarte valoros, prețios şi important, chiar deosebit de important, de la o generație la următoarea şi chiar acum noi am primit ceva prețios; suntem părtaşi Tradiției într-un mod foarte „ființial". Şi cerem binecuvântarea lui Dumnezeu peste Părintele Zaharia şi mulțumim lui Dumnezeu care este „minunat întru sfinții Săi" (Ps. 67:36).

[1] Ibid., p. 57; vezi trad. rom. Viața şi învățătura..., p. 60

[2] Prima frază provine din troparul Sfântului Siluan, care se găseste în slujba Sfantului Părintelui nostru, Siluan Athonitul, publicată de Sfânta Mănăstire Simonos Petras (Muntele Athos, 1991), pp. 2 şi 18: Propovăduitor al iubirii lui Hristos, lumii întregi ai fost dat, de trei ori fericite, între cuvântătorii de Dumnezeu cel prea duios. A doua frază vine de la alternativa troparului, care se găseşte pe spatele icoanei sfântului, făcută de Mănăstirea Stavropegica Patriarhală a Sfântului Ioan Botezătorul, Essex, Anglia: Pre Hristos învățător în calea smereniei, rugându-te, ai aflat.

(din: Arhimandritul Zaharia, Lărgiți şi voi inimile voastre!", Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2009)

Din prefața la "Sf. Siluan Athonitul, Între *iadul deznădejdii şi iadul smereniei",* semnată de diacon Ioan I. Ică jr.:

"In această epocă de deplină maturitate duhovnicească, arhimandritul Sofronie îl întâlneşte pe Cuviosul Siluan. În cartea sa, el face un portret fizic şi moral al sfântului şi relatează câteva dintre convorbirile lui Siluan la care a asistat sau despre care acesta i-a vorbit. Aşa cum ne arată şi cele câteva fotografii ale sale, schimonahul Siluan era un om robust, cu trup şi trăsături virile, puternice şi aspre de țăran rus, deprins cu munca fizică. Oferă imaginea unei remarcabile armonii şi a unui echilibru

perfect între forțele fizice şi morale. Asprimea trăsăturilor nu reuşeşte să ascundă întru totul blândețea, delicatețea şi profunda sa sensibilitate (care n-are nimic de-a face cu sentimentalismul morbid, efeminat ori larmoiant).

Refractar la orice minciună, răutate, judecată, vulgaritate sau meschinărie, era de o mare noblețe interioară. Calm, serios (surâdea doar, nu râdea niciodată), blând, era mai presus de toate un om al smereniei, *gata oricând de a ceda celuilalt şi de a asculta.* Vorbea puțin şi atunci simplu, fără echivocuri şi, mai ales, fără nici cea mai mică trufie. Nu contrazicea niciodată, nu judeca niciodată pe nimeni.

Dacă cineva era criticat în prezența sa, îi lua apărarea. Dacă nu era înțeles sau era contrazis tăcea, pentru că nu spera să convingă pe interlocutor cu explicații şi argumente în lucruri în care decisivă e doar *experiența duhovnicească.*

Şi, mai presus de orice, când vorbea, nu vorbea niciodată după mintea sa, ci numai ce-i dădea să vorbească Duhul Sfânt. Într-o discuție avută pe când era la Vechiul Russikon (deci pe la începutul secolului nostru) cu un renumit pustnic din Caucaz, părintele Stratonik, aflat în vizită la Athos pentru un „schimb de experiență" duhovnicească, părintele Siluan a reuşit să-l impresioneze cel mai mult dintre zecile de monahi şi asceți cu care acesta s-a întâlnit. (După două luni de întâlniri cu părinții athoniți, părintele Stratonik era oarecum dezamăgit, căci nu aflase nimic nou.) Cu smerenie, Siluan i-a atras părintelui Stratonik atenția asupra faptului că vorbea prea mult „după mintea sa" şi de aceea discursurile sale, deşi inspirate şi foarte admirate de monahii athoniți ruşi, erau lipsite de claritatea duhovnicească ultimă. După care îi cere ascetului caucazian să răspundă la trei întrebări care atingeau miezul problemei: *„Cum vorbesc cei desăvârşiți?", „Ce înseamnă să te predai voii lui Dumnezeu?", „În ce constă ascultarea?".* După o scurtă tăcere, sesizând importanța întrebărilor şi discreția procedurii lui Siluan, la prima întrebare părintele Stratonik răspunde: *„Nu ştiu. Spuneți-mi sfinția voastră".* Atunci Siluan a zis: *„Nu spun nimic de la ei înşişi, ci numai ce le insuflă Duhul Sfânt."* Ruşinat, părintele Stratonik îşi dă seama că e încă departe de desăvârşire şi că are încă multe de aflat de la Siluan (...) Tăcut şi meditativ, părintele Stratonik a plecat plin de recunoştință şi, de atunci - spre marea uimire a confraților lui Siluan -, când în discuțiile avute cu alți monahi venea vorba de subtilități duhovniceşti, el spunea la

toți: „îl aveți pe părintele Siluan, pe el să-l întrebați". Faptul a produs desigur senzație şi invidie printre monahii de la Russikon, care îl apreciau pe Siluan pentru modestia şi blândețea sa, dar nu le-ar fi trecut vreodată prin minte să-i ceară sfatul, socotindu-l un om simplu, un țăran neînvățat.

Mulți monahi nu-l iubeau. Sobrietatea sa ascetică îi deranja pe monahii neglijenți care nu se dădeau în lături de la câte un pahar de rachiu sau votcă şi care sau nu-i răspundeau la salut, sau îl apostrofau adeseori zicându-i: „Sfânt blestemat!" sau, în batjocură: „Luminatul!" Libertatea cu care vorbea deschis, când era întrebat, despre Dumnezeu ca Tată al său milostiv şoca pe mulți, chiar dintre cei îmbunătățiți, care-l priveau cu rezervă: *„Sau e în rătăcire, sau e mare!",* suspectând în familiaritatea cu care vorbea despre Dumnezeu şi cele duhovniceşti o lipsă de smerenie primejdioasă. (...)

Cu altă ocazie, unul dintre monahi, membru în consiliul mănăstirii, l- a întrebat pe un vizitator ortodox: „Nu înțeleg de ce voi, nişte universitari şi savanți, mergeți la părintele Siluan, un țăran simplu şi neînvățat. Nu e nimeni mai învățat decât el în mănăstire?" *„Pentru a înțelege pe Siluan trebuie să fii un universitar",* a răspuns nu fără ruşine oaspetele. Un alt monah vorbea despre acelaşi lucru cu părintele bibliotecar: *„Mă întreb: de ce se duc la el? Mi se pare că nu citeşte, totuşi, nimic".* La care bibliotecarul a răspuns: *„Nu citeşte nimic, dar face totul, pe când ceilalți citesc totul, dar nu fac nimic".*

În discuțiile avute cu părintele Sofronie sau cu alți monahi, Siluan accentua mereu şi mereu *necesitatea dobândirii Duhului Sfânt pe calea rugăciunii neîncetate şi a smereniei.* Dumnezeu nu poate fi cunoscut însă de mintea care speculează abstract despre El sau în marginea Scripturii, ci numai de mintea care, în stare de rugăciune curată (deci în smerenie!), participă nemijlocit la însuşi modul de existență al lui Dumnezeu şi devine asemenea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt. Pentru a se putea însă uni cu Dumnezeu Cel în Treime, omul trebuie să renunțe la egoismul *său* adamic, la voia *sa* proprie, la conceptele *sale*, la imaginația *sa,* care toate pot deveni vehicul al amăgirii demonice şi autojustificării şi autoedificării omului, ridicând tot atâtea ziduri şi obstacole în calea venirii şi intrării Duhului Sfânt şi a vieții lui Dumnezeu în om.

Rugăciunea curată este rugăciunea Duhului în om şi ea nu are nimic comun nici cu reveria sentimental-pietistă psihologizantă, nici cu meditația intelectual- cerebrală concep tualizată.Duhul Sfânt nu vine însă decât acolo unde întâlneşte ascultarea şi smerenia lui Hristos. Iar singurul criteriu al prezenței Lui este cela dacă se naşte în suflet *străpungerea inimii, smerenie și iubire de vrăjmași.* Dacă în urma experienței sufletul nu simte umilință şi milă, ci, dimpotrivă, orgoliu şi indiferență față de soarta lumii şi a semenilor, e semn sigur că ea este o amăgire primejdioasă şi e inspirată de demoni.

(...) Într-o discuție cu părintele Sofronie care îşi exprima regretul pentru a nu-şi fi terminat studiile teologice care l-ar fi putut ajuta să înțeleagă mai bine scrierile Părinților, Siluan i-a replicat: *"Și credeți că e chiar așa important? După părerea mea, un singur lucru e important: să devenim smeriți pentru că mândria ne împiedică să iubim".*

(din: Diac. Ioan I. Ică jr., "Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei şi iubirii lui Hristos", *prefața la: Sfântul Siluan Athonitul,* "Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei", *Editura Deisis, Sibiu, 1996)*

ÎNTÂLNIREA PROVIDENȚIALĂ A PĂRINTELUI SOFRONIE CU STAREȚUL SILUAN

[...] Aşa cum recunoaşte în mai multe rânduri, Părintele Sofronie nu înțelege natura acestor fenomene duhovniceşti. Pradă acestor paradoxuri, pradă pendulărilor sufletului său între iad şi rai, este muncit de tot felul de întrebări care îl cufundă într-o perprexitate cu atât mai mare cu cât nu găseşte răspunsul:

„Cum se poate, trăind în această lume - extrem de dinamică şi aruncată în deznădejde - a trăi fără păcat? Cum se poate ocoli păcatul? Cum putem fi siguri că Duhul care este şi lucrează în noi este cu adevărat a treia Persoană a Sfintei Treimi, Sfântul Duh, Care purcede de la Tatăl, şi nu altceva? Din moment ce omul este chemat să creeze, care este forma cea mai nobilă a muncii de creator? Care stare a sufletului nostru arată că suntem, cu adevărat chipul Dumnezeului Viu?"

Se mai întreba şi dacă drumul pe care îl urmează este cu adevărat bun, „firesc".

Toate aceste întrebări care îl chinuie nu îşi vor găsi răspunsul şi nici drumul său nu va deveni limpede şi dovedit duhovniceşte decât din momentul în care în Săptămâna Luminată a anului 1931, Părintele Sofronie va trăi ceea ce el a considerat drept „evenimentul de cea mai înaltă însemnătate" din viața sa: întâlnirea - în sensul adevărat şi puternic al cuvântului - cu starețul Siluan. Un dar al proniei divine, care intervine tocmai atunci când are nevoie. O „schimbare hotărâtoare în viața sa lăuntrică":

„Domnul mi-a dat să trăiesc în şuvoaiele milostivirii Sale, dar nimic nu înțelegeam: cu El toate sunt altfel. Dar nu m-a lăsat până în sfârşit în întuneric: m-a adus la picioarele Fericitului Siluan şi atunci am înțeles că toată experiența mea de mai nainte mă pregătise spre a-i primi învățătura."

Părintele Sofronie a povestit adesea întâlnirea sa cu starețul Siluan:

„De mult timp nutream un respect adânc pentru starețul Siluan, însă nu îndrăzneam să îl abordez. În 1931, a doua zi de Paşti, primisem în mica mea chilie pe un călugăr numit Vladimir. Era un om învățat, inginer de formație, care trăia în pustie. În timpul discuției noastre, care era întru totul degajată, îmi spuse dintr-o dată: «Părinte Sofronie, cum ne putem mântui?». Cum tocmai mă pregăteam să îi fac un ceai - ca şi cum aş fi primit un oaspete - i-am spus: «Stai la hotarul deznădejdii şi, când te vor lăsa puterile, şezi şi bea o cană de ceai».

I-am spus asta spontan, fără să înțeleg cu adevărat lucrurile. Părintele Vladimir, ieşind de la mine, a mers să îl viziteze pe starețul Siluan. Nu ştiu despre ce au vorbit.Totuşi, a doua zi, în a treia zi de Paşti, pe când coboram din clădirea mare pentru a intra în curtea mănăstirii, l-am văzut pe stareț venind din direcția opusă. Cum avusesem mereu un simțământ de cinstire pentru el, m-am dat la o parte pentru a-i face loc, ca semn al adâncii mele stime. Însă el a venit drept spre mine şi mi-a zis:«Părintele Vladimir s-a simțit bine ieri pe la dumneata?» - «Da, i-am răspuns. M-am înşelat în ceva?» - «Nu, zise starețul, dar ceea ce i-ați spus nu e la măsura lui. Veniți la mine şi vom sta de vorbă».

Starețul mi-a dat o lămurire nădăjduind ca eu să înțeleg câte ceva. Găsise o anumită analogie între ceea ce îi spusesem părintelui Vladimir - ceea ce oglindea propria mea stare lăuntrică - şi cuvântul pe care îl primise de la Domnul:

«Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui». Spun bine analogie şi nu identitate.

După aceea l-am vizitat destul de des pe starețul Siluan şi uneori, în măsura în care munca fiecăruia o permitea, discuțiile noastre se prelungeau."

UN MARE DUHOVNIC

La acea vreme renumele starețului Siluan nu era foarte mare. Erau bineînțeles şi persoane, precum episcopul sârb Nicolae Velimirovici, cărora le plăcea să vorbească cu Siluan şi care vedeau în el un adevărat purtător al Duhului Sfanț, dar de multe ori acestea trebuiau să înfrunte batjocurile călugărilor şi ale teologilor care se întrebau ce puteau găsi la el.

„Până la sfârşit, simplitatea şi smerenia starețului Siluan i-au acoperit sfințenia în ochii celor mai mulți" scria părintele Sofronie. O situație deloc s u rprinză toare. Intr-adevar, „credinciosul - adesea vreun nevoitor din pustie - poate apărea ca un jalnic sărac în aparența sa fizică, îmbrăcat în zdrențe, fără nici o apărare înaintea stăpânitorului acestei lumi, însă în ce priveşte duhul său lăuntric el poate fi cu adevărat mare. Împărăția căreia aparține după darul cel de Sus nu este a acestei lumi".

Cu alte cuvinte, pentru un observator din afară, care nu a făcut experiența Duhului Sfânt, se poate ca o ființă purtătoare a luminii necreate să nu aibă nimic special, nimic care să atragă atenția.

Însă această orbire aparentă referitoare la sfințenie nu îl interesa pe părintele Sofronie. Întărit de propria sa experiență a vieții în Hristos şi a luminii necreate, a recunoscut imediat statura lui Siluan.

„La acea vreme, era cu adevărat un mare duhovnic", scria Părintele, într-adevăr, după ce fusese cercetat de har - lucru rar în istoria Bisericii -, după ce îl văzuse pe Hristos fără să îl fi căutat şi după ce primi de la El un cuvânt de mântuire -,,Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui" -, după aproape o jumătate de secol de luptă ascetică fără răgaz împotriva mândriei, a demonilor şi a „vântului puternic, a focului ispitei", Siluan „se apropiase de un grad de cunoaştere şi de desăvârşire care făcea din el un sprijin încercat pentru alții, un părinte duhovnicesc de nădejde".

Părintele Sofronie arată că starețul Siluan, ridicat de Sfântul Duh la contemplarea luminii necreate, purtând în sine această lumină, avea darul clarviziunii şi al discernământului. Inspirat de vederea lui Dumnezeu, Care iradiase întreaga lui ființă cu iubirea Lui nesfârşită şi îl învățase smerenia, starețul se ruga şi plângea pentru lumea întreagă ca şi pentru sine, trăind în cel mai înalt grad focul iubirii de vrăjmaşi şi mila pentru fiecare creatură care suferă din lumea aceasta.

„La fel de receptiv şi de spontan ca şi primii apostoli", era credincios tradiției Bisericii nu doar printr-o bună cunoaştere a scrierilor Părinților pustiei, ci şi prin faptul că în el se reînnoise experiența acestor Părinți. Această cunoaştere directă a lui Dumnezeu, experiența veşniciei dumnezeieşti unite cu simplitatea şi cu forța lui duhovnicească „l-a făcut sa fie [...] slobod lăuntric de robia formei".

Pe scurt, aşa cum o va repeta adesea, Părintele Sofronie avea înaintea ochilor un exemplu evident al perfecțiunii [desăvârşirii] umane la care omul este chemat, un ipostas care „înainta cu pas sigur către nepătimire": „Era cu adevărat un om: chip şi asemănare a lui Dumnezeu".

UN PĂRINTE SPIRITUAL

Din momentul acestei întâlniri, starețul Siluan va deveni părintele duhovnicesc al Arhimandritului Sofronie. „Apostol şi ucenic" al lui Hristos, va fi îndrumătorul sigur care îi va răspunde la întrebări, îl va ajuta să rezolve problemele care îl muncesc, îl va duce la o mai bună înțelegere a caracterului paradoxal al stărilor pe care îi e dat sa le trăiască. Siluan, cu experiența sa, îl va salva pe Părintele Sofronie din deznădejdea lui, deoarece el însuşi a cunoscut cele mai extreme stări duhovniceşti: pe de o parte, vederea lui Hristos în lumina sa strălucitoare şi, pe de altă parte, intuirea propriei pierzanii şi osânde veşnice, care duce la deznădejde. După cum scrie Părintele Sofronie, Siluan l-a „dus la izvoarele vieții Duhului":

„Dacă nu m-ar fi luat de mână şi nu m-ar fi pus în preajma izvorului îndrumându-mi mâinile minții mele, niciodată şi nicăieri nu aş fi putut găsi şipotul de apă vie".

Contactele regulate dintre Părintele Sofronie şi starețul Siluan vor continua până la moartea celui din urmă, din 24 septembrie 1938. Opt ani de-a lungul cărora Părintele Sofronie va fi din ce în ce mai apropiat de Siluan, devenindu-i

ucenic şi servindu-i drept secretar: Siluan fusese deja prezent la hirotonia sa întru diacon în 13 mai 1930, la pomenirea Sfântului Iacov după calendarul vechi, slujbă celebrată de episcopul sârb Nicolae Velimirovici, care îi va spune lui şi unui alt călugăr rus hirotonit preot în acelaşi timp: „Amintiți-vă de Sfântul Lucian care a slujit Liturghia pe pieptul său". Un cuvânt pe care Părintele Sofronie îl va păstra mereu în inimă şi care îl va face să spună următoarele mult mai târziu: „Episcopul Nicolae avea dreptate: trupeşte suntem într-o situație mai bună decât Sfântul Lucian, dar pe dinăuntru e groaznic!"

(Maxime Egger, din: "S-A DUS SA-L VADA PRECUM ESTE. 20 de ani de la mutarea in eternitate a Părintelui Sofronie Saharov , Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2013)

[sursa online: Blogul dedicat Sfântului Siluan]

"TEOLOGIE ŞI MONAHISM".

"O a doua pildă a teologiei ca stare a duhului aş vrea s-o aduc prin Sfântul Siluan cel de la Athos. Sfântul Siluan, pe care unul din troparele lui îl numeşte teolog - şi în asta văd că Biserica, conştiința Bisericii acceptă un al patrulea în numărul teologilor ei. În troparul lui care zice: "între cuvântătorii de Dumnezeu cel prea duios" (sau cel prea dulce). Acest Siluan era un țăran, cu două ierni de şcolire în Rusia țaristă, dar din trăirile şi din citirile lui în viața monahicească, Părintele Sofronie spunea că era un om citit, în sensul călugăresc al cuvântului.

[Iar un mare teolog al epocii noastre, care era într-o zi cu noi la mănăstire, la trapeză, când de praznicul Sfântului Siluan, se citea din cuvintele Sfântului Siluan (cuvinte pe care le avem în română traduse de profesorul Ică sub titlul "Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei"), cuvintele acestea auzindu-le acel eminent teolog şi arhiereu al bisericii noastre, a şoptit după masa, părintelui Sofronie, că pentru fiecare cuvânt al acestui țăran cu două ierni de şcolire - ca diplomă - s-ar putea scrie o carte. Şi asta dădea mărturie despre el însuşi, cu siguranță: el ar fi putut să scrie o carte despre fiecare cuvânt al Sfântului Siluan. Fiindcă şi el ca erudit, şi Siluan ca om simplu, dar trăit, trăiau într-o anumită măsură în acelaşi duh, şi se înțelegeau, aş zice, unul pe altul. Siluan era de mult trecut la Domnul, dar cred ca şi Siluan s-ar fi inteles cu acest eminent teolog].

Pentru Sfântul Siluan vreau să dau, mai ales, ca pildă, un moment al vieții lui: criza cea mai mare, în care primeşte cuvântul uimitor de la Mântuitorul: "Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui!". După 15 ani de nevoință extremă, limită, în fiecare noapte, pentru a ajunge, pentru a ieşi din iadul, din starea de înstrăinare de Dumnezeu - ăsta-i iadul, nu importă că sunt draci sau că nu, deşi era împresurat de draci în fiecare noapte - dar vorba era de înstrăinarea de Dumnezeu, de Dumnezeul iubit pe care-L cunoscuse (ÎI văzuse pe Hristos cu 15 ani înainte); 15 ani de nevoință sterilă, cu nopțile lui când dormea poate vreo două ceasuri - majoritatea vieții lui, doar aşezat pe un scaun fără spetează şi numai cu crâmpeie de somn, când adormea în nevointa rugăciunii. Si nu ajunge nicăieri. Şi la un moment dat, vrând sa-I arate lui Hristos intenția lui, vrea să se scoale de pe scaun, să se închine, dar vede un drac în fața lui, aşa că nu se putea închina icoanei, fără să aibă aerul că se închină dracului. Şade inapoi pe scaun zdrobit şi cere Domnului: "Doamne, tu vezi că vreau să mă rog cu minte curată şi diavolii mă împiedică". În 15 ani, pentru prima oară primeşte răspuns; şi aude în inima lui: "cei mândri suferă de draci".

Auzind cuvânt, pe care-l recunoaşte ca dumnezeiesc, în loc să deznădăjduiască - că acuma-i mai trage şi una peste obraz si-l mai face şi mândru - se umple de nădejde şi zice: "Doamne, tu eşti milostiv, sufletul meu te-a cunoscut, spune-mi ce să fac ca să mă smeresc", şi Domnul-i spune (altă palmă peste obraz, am înțelege-o noi):

"Ține-ți mintea în iad, şi nu deznădăjdui!".

Dacă-mi îngădui să parafrazez "Ține-ți mintea în iad", aş zice:

Fii realist!.... Unde vrei să ajungi? Vezi că nu poți! 15 ani te-ai luptat! Asumă-ți iadul, să ştii că asta este veşnica ta moştenire, pentru păcatul pe care îl ai, pe care l-ai moştenit de la Adam şi pe care-l trăieşti şi tu, dar... nu deznădăjdui.

Şi cuvântul important pentru Siluan, a fost acesta: "nu deznădăjdui!". L-a trăit ca pe o făgăduință, aş zice apofatică, a lui Dumnezeu. "Ține-ți mintea in îad" e foarte catafatic, e foarte pozitiv, dar [pentru] "nu deznădăjdui" nu explica de ce. Şi Siluan ştie ce sa facă. Şi ceea ce face, face ca... Mărturiseşte ca "atunci am început să fac aşa precum m-a învățat Domnul"... "Am început" sau "m-am pus să fac"... "Mintea mi s-a curățit şi duhul mărturisea în inima mea mântuirea". De-abia a

început şi teologia care trăia în el l-a adus la luminare. Şi de atunci a devenit ce-am putea numi Siluan cel Mare.

În sensul că acest cuvânt este acelaşi cuvânt pe care l-a primit Antonie cel Mare - de care Sisoe cel Mare zicea "cine poate purta astăzi cuvântul Marelui Antonie... şi ştiu totuşi un bărbat care poate să-l poarte!" Acelaşi cuvânt pe care-l trăia Pimen cel Mare, care zicea: "Să ştiți fraților, că unde este satana acolo va fi aruncat şi Pimen". Şi nu deznădăjduiau!

Însă forma în care a primit-o Siluan, teologic este cea mai desăvârşită. Şi este o formă care ne este şi nouă tuturor de folos - că cine poate gândi fără să deznădăjduiască, aşa ca Antonie: "Toți se vor mântui, numai eu voi pieri"? Dar sub forma pe care a primit-o Siluan: "Ține-ți mintea în iad, fii realist, nu te mândri, nu te înălța în ce crezi că eşti! Dar tu nu deznădăjdui!" Aş parafraza cuvântul lui Dumnezeu: "Tu, de Mine, de dragostea Mea, să nu deznădăjdueşti!"

Părintele Siluan a început să-şi însuşească, să-şi asume starea asta de iad, cu nădejdea la Dumnezeu. Cântul lui cel iubit, zice, era: "aici voi pieri, aici voi petrece veşnic în flacăra asta întunecoasă, şi voi zice: unde eşti Doamne al meu? Unde eşti lumina mea? Unde eşti viata mea?". Cu mintea era în iad, cu inima era în Dumnezeu. Cine credeți ca a biruit? Iată că nu iadul e atotputernic! Teologul Siluan a înțeles ce însemna cuvântul ăsta, scurt şi apofatic al Domnului: "Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui!" Nu deznădăjdui de dragostea Domnului!

Ce vreau să subliniez este că dacă, în criza lui cea mai mare, Siluan a putut sa zică "Doamne, tu eşti milostiv!"- şi să-şi aducă aminte de mila lui Dumnezeu: "Sufletul meu te-a cunoscut!" şi aşa mai departe.... Noi toți ştim într-o măsură sau alta - astăzi probabil foarte mare - ce este o criză. Eu socotesc că terminologia asta - criza, depresiune nervoasă şi altele -, care este o terminologie clinică, ne dezorientează gândirea. Ar trebui să ne reorientăm toată terminologia vieții noastre, după terminologia Părinților şi a Bisericii. Ce este o criză sau o depresiune nervoasă? E o stare a duhului, e o stare duhovnicească. Dacă ne limităm la aspectul clinic, e o stare prost înțeleasă şi prost tratată. Deci de-aia zic că pentru Siluan era criza cea mai adâncă. Dacă oamenii au ajuns în ceva cât de puțin asemănător, de departe asemănător a acelei crize, în general, omul îşi ia viața, cade în deznădejde şi se sinucide. Deci vreau să arăt să nu citim cu închipuire că

momentul ăla este un moment de criză [aşa cum o înțelegem noi]. Dar cine în criza lui îşi mai aminteşte de mila lui Dumnezeu? Cine în criza lui mai poate afla de la sine, adică în sine, în teologia lui, un cuvânt de nădejde ca să-şi iasă din criză şi să reajungă la viață? Iată că Siluan îşi amintea permanent că mila lui Dumnezeu, şi dacă Dumnezeu îi vorbeşte, răspunsul lui Siluan este: "Doamne, tu eşti milostiv! Sufletul meu te-a cunoscut!".

Şi-aş vrea să arăt că asta este un efect al teologiei ca stare a duhului. Starea duhului lui Siluan era neclintită până în criza cea ultimă pe care o poate cunoaşte omul în viața asta pământească".

- extras din: Părintele Rafail Noica despre teologia ca rugăciune la Sfânta Maria Egipteanca, la Sfântul Siluan şi în slujbele Triodului.

"Printre economi se număra şi un monah, părintele P., care se distingea printre confrații săi prin aptitudinile sale, dar care era urmărit în chip ciudat de nenoroc. Cel mai adeseori, inițiativele sale nu găseau ecou la ceilalți părinți şi întreprinderile sale se soldau adeseori cu un eşec. Într-o zi, în urma eşecului uneia din inițiativele lui, a devenit obiectul unor critici la masa economilor. Starețul Siluan era şi el de față, dar n-a luat parte la această „judecată". Unul din economi, părintele M., i-a zis:

„Taci, părinte Siluan, eşti de partea părintelui P.? Oare interesele mănăstirii nu te afectează? Ce pierdere a cauzat mănăstirii părintele P.!"

Părintele Siluan a rămas tăcut, şi-a încheiat repede prânzul, s-a alăturat părintelui M., care părăsise deja masa, şi i-a zis:

„Părinte M. de câți ani eşti în mănăstire?"

„De treizeci şi cinci de ani." „

M-ai. auzit vreodată judecând pe cineva?"

„Nu, niciodată."

„Şi atunci! Vrei să încep acum să-i fac reproşuri părintelui P.?" Părintele M. s-a tulburat şi a răspuns încurcat:

„Iartă-mă".

„Dumnezeu să te ierte".

Când părintele Siluan a fost numit econom, întorcându-sc de la egumen în chilia sa, s-a rugat fierbinte Domnului să-l ajute să-şi împlinească această ascultare, plină de răspunderi. După ce s-a rugat îndelung, a primit în sufletul său acest răspuns:

„Păzeşte harul care ți-a fost dat!"

A înțeles atunci că păzirea harului era mai importantă şi mai prețioasă decât toate celelalte activități. Astfel, îngrijindu-se de noua sa ascultare, a vegheat ca rugăciunea sa să nu sufere vreo întrerupere,

Avea sub ascultarea sa până la două sute de muncitori. Dimineața făcea un tur prin ateliere şi dădea în linii mari instrucțiuni maiştrilor, după care se retrăgea în chilia sa pentru a plânge pentru „poporul lui Dumnezeu". Inima sa suferea pentru aceşti muncitori şi vărsa lacrimi pentru soarta fiecăruia dintre ei.

„Iată-l pe Mihail, care şi-a lăsat femeia şi copiii în satul său şi munceşte aici ca să câştige câțiva bănuți.. Nu e puțin lucru pentru el să fie atât de departe de casa sa, să nu-şi vadă femeia, nici copiii... Iată-l şi pe Nichita, care tocmai s-a însurat şi şi-a lăsat femeia însărcinată şi mama bătrână... ce chin pentru aceste femei să-l vadă plecând de lângă ele pe acest bărbat tânăr, fiu şi soț iubit... Iată-l şi pe Grigorie, care şi-a lăsat părinții bătrâni, soția tânără şi cei doi prunci. A venit aici pentru un codru de pâine... şi ce câştigă aici? Ce mare trebuie să fie sărăcia lor, ca să hotărască să-şi lase familiile, în ce întristare trebuie să fie cufundați cu toții... Ia ce cumplită sărăcie trăieşte această lume... Iată-l şi pe Nicolae, e încă un băiat, ce mare trebuie să fi fost durerea părinților săi când l-au lăsat să plece să muncească atât de de departe, printre străini, pentru un salariu de mizerie; cât de mult trebuie să sufere inima părinților lui... O! în ce sărăcie şi în cate suferințe trăieşte poporul... Sunt toți ca nişte prunci părăsiți, nimeni nu se îngrijeşte de ei, nici să-i crească, nici să-i învețe... învață toate răutățile, ajung sălbatici şi cruzi..."

Aşa se ruga fericitul stareț şi sufletul său suferea pentru toți dezmoşteniții soartei; suferea desigur mai mult decât sufereau ei înşişi, căci vedea în viețile lor lucruri de care aceştia nu erau conştienți din pricina neştiinței lor. „Inima se descoperă inimii" spune proverbul. Starețul se ruga în taină pentru „poporul lui Dumnezeu", iar lucrătorii simțeau aceasta şi-l iubeau.

Nu stătea niciodată în spatele lor în timpul lucrului ca să le supravegheze cele mai mici gesturi, nici nu-i îmboldea; iar ei, tratați astfel, lucrau cu şi mai mult avânt şi mai multa energie decât cu ceilalți economi, care „vegheau la interesele mănăstirii". Dar cine nu ştie oare că, atunci când îți urmăreşti „interesele" nu mai vezi persoana omului? Starețul vedea adevăratul interes al mănăstirii în păzirea poruncilor lui Hristos. "Domnul iubeşte toți oamenii şi are milă de ei", spunea starețul. Şi nu se mulțumea doar să o spună, ci, plin de Duhul lui Hristos, avea şi el o iubire compătimitoare pentru toți. Văzând spectacolul vieții care-l înconjura, aducându-şi aminte de propriul său trecut, mulțumită profundei sale experiențe personale, trăia suferința oamenilor, a lumii întregi şi rugăciunea sa nu se mai sfârşea. Mustrându-se pe sine însuşi, el îşi aducea marea sa rugăciune pentru lumea întreagă. Compătimirea sa pentru oameni îl făcea să dorească să sufere pentru ei; era gata să-şi verse sângele pentru pacea şi mântuirea oamenilor, şi-l vărsa în rugăciunile sale. "A te ruga pentru oameni înseamnă a-ți vărsa sângele" - spunea starețul. Mai e nevoie să subliniem intensitatea rugăciunii şi plânsul pe care îl arată asemenea cuvinte?".

(în: "Viața şi învățătura starețului Siluan Athonitul, scrise de ucenicul său, Arhimandritul Sofronie", Editura Deisis, Sibiu)

Despre păstori şi despre duhovnici

Până în ziua de astăzi sunt monahi care au experiența iubirii dumnezeieşti şi năzuiesc după ea ziua şi noaptea. Şi ei ajută lumea prin rugăciune şi scrieri. Dar această sarcină apasă mai mult asupra păstorilor Bisericii, care poartă în ei un har atât de mare, că dacă oamenii ar putea vedea slava acestui har, lumea întreagă s-ar minuna de el; dar Domnul a ascuns-o, ca slujitorii Lui să nu se trufească, ci să se mântuiască în smerenie.

* **

Domnul cheamă episcopi să păstorească turma Sa şi le dă în dar harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt, se spune, a aşezat în Biserică episcopi [FA 20,28], şi în Duhul Sfânt ei au puterea de a lega şi dezlega păcatele [In 20, 21-22]. Iar noi suntem oile Domnului, pe care El le-a iubit până la capăt [In 13,1], şi ne-a dat sfinți

păstori.

Domnul ne-a iubit până într-atât încât a suferit pentru noi pe cruce; şi suferinţele Lui au fost atât de mari, încât nu le putem pricepe, pentru că iubim puţin pe Domnul. Tot aşa, şi păstorii noştri duhovniceşti suferă pentru noi, deşi adeseori nu vedem suferinţele lor. Şi pe cât de mare e iubirea păstorilor, pe atât de mari sunt şi suferinţele lor. Noi, oile, trebuie sa înţelegem aceasta şi să-i iubim şi cinstim pe păstorii noştri.

Fraţilor, să rămânem în ascultare de păstorii noştri şi atunci va fi pace obştească şi Domnul va rămâne prin Duhul Sfânt cu noi toti.

Duhul Sfânt, se spune, a aşezat în Biserică episcopi ca să păstorească turma lui Hristos [FA 20, 28]; dacă credincioşii şi-ar aduce aminte de aceasta, i-ar iubi cu o mare iubire pe păstorii lor şi s-ar bucura din suflet la vederea păstorilor. Cine poartă în el harul Duhului Sfânt ştie despre ce vorbesc.

Un om smerit şi blând mergea odată cu femeia sa şi cei trei copii ai săi pe o cale şi au întâlnit un arhiereu care călătorea într-o trăsură, şi atunci când ţăranul s-a închinat înaintea lui cu cucernicie, l-a văzut pe arhiereul care-l binecuvânta în focul harului.

Dar poate va întreba cineva: „Dacă Duhul Sfânt a aşezat pe episcopi şi-i călăuzeşte, de ce nu este la noi pace şi nu înaintăm [duhovniceşte]?"

Pentru că nu gândim drept despre puterea aşezată de Dumnezeu şi prin aceasta ne facem neascultători. Dar dacă ne-am preda voii lui Dumnezeu, am înainta degrabă, fiindcă Domnul iubeşte sufletul smerit şi ascultător şi-l călăuzeşte El însuşi, iar pe cel neascultător îl aşteaptă cu răbdare şi milostivire ca el să se îndrepte. Domnul învaţă în chip înţelept sufletul prin harul Său ca un bun învăţător şi un adevărat părinte. Dar chiar şi un părinte adevărat face greşeli şi un învăţător nu ştie totul, dar Domnul e atotştiutor.

Toate nenorocirile vin din aceea că nu întrebăm pe „bătrânii" [„stareţii"] care au fost aşezaţi să ne călăuzească, iar păstorii nu întreabă pe Domnul cum trebuie să procedeze. Dacă Adam ar fi întrebat pe Domnul atunci când Eva i-a dat să guste din rodul oprit, Domnul l-ar fi luminat şi Adam n-ar fi păcătuit. Spun despre

mine însumi: toate păcatele şi greşelile mele au venit pentru că în ceasul ispitei şi nevoilor n-am chemat pe Domnul; dar acum am învățat să cer în rugăciune harul lui Dumnezeu şi Domnul mă păzeşte pentru rugăciunile părintelui meu duhovnicesc.

Tot aşa şi arhiereii: deşi au darul Duhului Sfânt, nu înțeleg totul aşa cum trebuie şi, de aceea, în ceas de nevoie trebuie să caute luminare de la Domnul; ei însă lucrează după mintea lor, fapt prin care întristează milostivirea lui Dumnezeu şi seamănă tulburări. Cuviosul Serafim [din Sarov] spune că, atunci când dădea sfaturi după mintea sa, se întâmpla sa greşească, şi greşelile pot fi mici, dar pot fi şi mari.

Astfel, noi toți trebuie să învățăm să recunoaştem voia lui Dumnezeu; dar dacă nu vom învăța, nu vom cunoaşte niciodată această cale.

Domnul a zis:

„Cheamă-Mă în ziua necazului şi Eu te voi izbăvi şi tu Mă vei preamări" [Ps 49,16].

Domnul luminează pe om prin Duhul Sfânt; dar, fără Duhul Sfânt, nici un om nu poate judeca drept. Până la venirea Duhului Sfânt, apostolii înşişi nu erau nici tari, nici înțelepți, aşa încât Domnul le-a spus:

„Până când vă voi mai răbda?" [Mt 17,17].

***

Domnul a dat Sfintei Biserici păstori şi ei slujesc în chipul lui Hristos şi lor le-a fost dată puterea de a ierta păcatele prin Duhul Sfânt.

Dar poate că vei gândi: cum poate cutare episcop sau duhovnic sau preot să aibă Duhul Sfânt, când îi place să mănânce şi are atâtea slăbiciuni? Dar eu îți spun: e cu putință, dacă nu primeşte gânduri rele; aşa încât, chiar dacă are unele defecte, acestea nu împiedică harul să vieze în sufletul lui, aşa cum un pom verde poate avea şi ramuri uscate fără ca acestea să-l vatăme, şi el aduce roadă; sau, într-o holdă de grâu, chiar dacă grâul este amestecat cu neghină, aceasta nu-l împiedică să crească.

***

În Postul Mare, în timpul vecerniei, la Vechiul Russikon, Domnul i-a dat

unui monah să vadă pe ieromonahul Avraamie în chipul lui Hristos. Bătrânul duhovnic luase epitrahilul şi se pregătea să-l mărturisească. Când monahul acela a venit în locul unde se fac mărturisirile, s-a uitat la duhovnic, un bătrân cu părul alb, şi a văzut că fața lui era tânără ca a unui băiat şi strălucea cu totul şi era asemenea lui Hristos. Atunci monahul a înțeles că duhovnicul stă [îşi săvârşeşte slujirea sa] în Duhul Sfânt şi că prin Duhul Sfânt îi sunt iertate păcatele celui ce se pocăieşte.

Dacă oamenii ar vedea în ce slavă slujeşte preotul, atunci la această vedere ar cădea la pământ; şi dacă preotul însuşi s-ar vedea în ce slavă cerească stă [îşi săvârşeşte slujirea sa], ar deveni un mare nevoitor [ascet], ca să nu întristeze cu nimic harul Duhului Sfânt care viază în el.

Scriu aceste rânduri şi duhul meu se bucură că păstorii noştri sunt asemenea Domnului Iisus Hristos. Dar şi noi, oile, chiar dacă nu avem decât puțin har, suntem însă toți asemenea Domnului .Oamenii nu cunosc aceste taine, dar Ioan Teologul a spus limpede:

„Vom fi asemenea Lui" [1 In 3, 2], şi aceasta nu numai după moarte, ci încă de acum, fiindcă Domnul Cel Milostiv a dat pe pământ pe Duhul Sfânt şi Duhul Sfânt viază în Biserica noastră; El viază în păstorii cei neprihăniți, viază în inima credincio-işiior şi învață sufletul nevoința [asceza], dă puterea de a împlini poruncile Domnului, ne conduce la tot adevărul şi îl face pe om atât de frumos, încât omul se face asemenea Domnului.

Întotdeauna trebuie să ne aducem aminte că duhovnicul îşi săvârşeşte slujirea sa în Duhul Sfânt şi de aceea trebuie să avem evlavie față de el. Credeți, fraților, că dacă s-ar întâmpla cuiva să moară de față cu un duhovnic şi cel ce moare spune: „Părinte sfinte, dă-mi binecuvântare să văd pe Domnul în împărăția cerurilor", iar duhovnicul spune: „Du-te, copile, şi vezi pe Domnul", va fi după binecuvântarea duhovnicului, pentru că Duhul Sfânt în cer şi pe pământ Acelaşi este. Mare putere au rugăciunile unui duhovnic. Am suferit mult din partea demonilor din pricina mândriei mele, dar Domnul m-a smerit şi m-a miluit pentru rugăciunile părintelui meu duhovnicesc, şi acum Domnul mi-a descoperit că peste ei odihneşte Duhul Sfânt şi de aceea îi cinstesc mult pe duhovnici. Pentru rugăciunile lor primim harul Sfântului Duh şi bucurie de la Domnul Care ne iubeşte şi ne-a dat tot ce ne e de trebuință pentru mântuirea sufletelor.

Dacă omul nu spune totul duhovnicului, calea sa e întortocheată şi nu duce la mântuire, dar cine spune totul acela merge drept în împărăția cerurilor.

Un monah m-a întrebat: „Spune-mi, ce să fac să-mi îndrept viața mea?" Îi plăcea să mănânce mult şi în afara soroacelor rânduite. I-am spus: „Scrie în fiecare zi cât ai mâncat şi ce ai gândit, iar seara citeşte ce ai scris duhovnicului". El însă mi-a zis: „Nu pot să fac aceasta". Şi aşa el n-a putut trece peste mica ruşine de a-şi mărturisi neputința şi de aceea nu s-a îndreptat şi a murit de dambla. Domnul să-i dea iertare fratelui nostru şi să ne păzească de asemenea moarte.

Cine vrea să se roage neîncetat trebuie să fie curajos şi înțelept şi în toate să întrebe pe părintele său duhovnicesc. Întreabă-l chiar dacă el însuşi n-a trecut prin experiența rugăciunii şi pentru smerenia ta Domnul se va milostivi de tine şi te va păzi de orice nedreptate; dar dacă gândeşti: „Duhovnicul este neexperimentat şi prins în zădărnicii; mă voi călăuzi eu însumi după cărți", eşti pe o cale primejdioasă şi nu departe de înşelăciune. Cunosc pe mulți care s-au amăgit aşa în gândurile lor şi, din pricina dis-prețului față de părintele lor duhovnicesc, n-au înaintat duhovniceşte. Ei uită că în Sfânta Taină [a Mărturisirii] lucrează harul Sfântului Duh, care ne şi mântuieşte. Aşa amăgeşte vrăjmaşul pe nevoitori [asceți], ca să nu mai fie rugători, dar Duhul Sfânt înțelepțeşte sufletele atunci când ascultăm sfaturile păstorilor noştri.

În Sfânta Taină [a Mărturisirii] Duhul Sfânt e Cel ce lucrează prin duhovnic şi, atunci când vine de la duhovnic, sufletul simte înnoirea lui printr-un simțământ de pace şi iubire față de aproapele; dar dacă pleci de la duhovnic tulburat, aceasta înseamnă că te-ai mărturisit nesincer şi n-ai iertat din suflet fratelui tău greşeala lui.

Duhovnicul trebuie să se bucure atunci când Domnul aduce la el un suflet spre pocăință şi, după harul care i-a fost dat, trebuie sa tămăduiască acest suflet, şi pentru aceasta va primi de la Dumnezeu mare milă ca un bun păstor al oilor Sale.

(în: Cuviosul Siluan Athonitul, Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei, Editura Deisis, Sibiu)

CUVIOSUL SILUAN ATHONITUL ne arată, prin pilde vii, METODELE DUHOVNICEŞTI DE A REZISTA TURBATELOR ATACURI DEMONICE, care sunt roadele amare sau tragice ale ÎNCĂPĂȚÂNĂRII NEASCULTĂTOARE şi până unde poate merge IUBIREA DE APROAPE şi RUGĂCIUNEA PENTRU CEI MORȚI.

"Sufletele celor mândri suferă pururea din pricina demonilor"

"Iubirea lui Dumnezeu dă puterea de a petrece toată noaptea în rugăciune, dar iată că eu, neputincios fiind, nu mai pot aceasta din pricina durerilor de cap şi trebuie să mă odihnesc. Durerile de cap mi s-au dat fiindcă am stăruit în dorința mea şi am lăsat economatul pentru pustie, spre a avea mai multă libertate pentru rugăciune; dar Domnul a vrut ca eu să fiu toată viața econom în mănăstire.

De două ori am fost numit responsabil cu construcțiile, o dată econom-şef, dar am refuzat şi pentru asta Dumnezeu m-a pedepsit. Mai târziu numai am înțeles că de fiecare e nevoie la locul lui şi că toți se mântuiesc fără nici o legătură cu poziția sau rangul lor.

Când soborul mănăstirii m-a numit econom în locul părintelui Severin, după ce am ajuns în chilie, am început să mă rog: „Doamne, Tu îmi încredințezi purtarea de grijă de marea noastră mănăstire, ajută-mă să îndreptez bine acest lucru".

Şi în sufletul meu am primit acest răspuns: „Adu-ți aminte de harul Sfântului Duh şi străduieşte-te să-l ai mereu".

Sufletul meu e întristat. Din pricina bolii nu pot sluji Domnului. Durerile de cap mă chinuie şi harul care biruie durerile nu este cu mine.

Când are în el un har mare, sufletul doreşte să sufere. Astfel în mucenici era un mare har şi trupul lor se bucura împreună cu sufletul când erau chinuiți pentru Domnul Cel Iubit. Cine a făcut experiența acestui har, acela cunoaşte acest lucru: noi însă trebuie să îndurăm bolile.

Boala şi sărăcia smeresc pe om până la capăt. M-am dus să-l vizitez pe părintele S. care era bolnav, şi i-am zis: „Cum îți merge?" El însă, înfuriindu-se din pricina bolii, în loc de răspuns şi-a aruncat fesul la pământ. I-am spus: „Mulțumeşte-I lui Dumnezeu pentru boală; dacă nu, vei muri rău. Iată, vei fi tuns în schima cea mare, şi atunci harul va veni şi te va mângâia în întristarea ta".

În ziua în care a fost tuns în schima cea mare, m-am dus să-l văd ca să-l felicit şi l-am întrebat: „Cum îți merge?" Iar el mi-a răspuns cu bucurie:

- Ca la Sfântul Botez, mi-a dat Domnul în dar harul Său.

Şi începând de atunci a îndurat uşor boala lui şi s-a sfârşit în mare pace, pentru că dulceața Duhului Sfânt covârşeşte toată dulceața lumii.

Domnul dă păcătoşilor harul Duhului Sfânt şi de aceea e tare credința noastră. Şi cum vom mulțumi Domnului pentru iubirea Lui pe care o simțim în flecare zi şi în fieca-ire ceas?

L-am întrebat pe un tânăr schimonah dacă n-a pierdut harul care i s-a dat la tunderea în schima cea mare. Trecuseră douăsprezece zile de la tunderea în schima cea mare. Mi-a spus:

- Deşi sunt bolnav, simt în sufletul meu harul lui Dumnezeu.

Au mai trecut zece zile şi i-am pus din nou aceeaşi întrebare şi el mi-a răspuns cu fața veselă:

- Slavă lui Dumnezeu, simt mila lui Dumnezeu.

Am fost ispitit: când sufletul meu a pierdut smerenia, atunci m-am făcut arțăgos, dar sufletul meu şi-a adus aminte de smerenia lui Hristos şi a însetat după ea; şi am început să mă rog lui Dumnezeu să mă ierte, şi să curețe duhul meu de mândrie şi să-mi dea pacea. Şi când sufletul meu a urât păcatul, Duhul Sfânt m-a învățat rugăciunea neîncetată şi iubirea. Şi am cunoscut cât de mult iubeşte Domnul norodul Său, şi îndeosebi pe cei morți, şi în fiecare seară vărsăm lacrimi pentru ei. Mi-e milă că oamenii se lipsesc pe ei înşişi de un Domn atât de milostiv. Într-o zi am spus duhovnicului: Mi-e milă de oamenii care se chinuie în iad şi în fiecare noapte plâng pentru ei şi sufletul meu se chinuie atât, încât îi este milă chiar şi de demoni.

Şi duhovnicul mi-a spus că această rugăciune e de la harul lui Dumnezeu.

Un nevoitor [ascet] m-a întrebat: „Plângi pentru păcatele tale?" l-am spus: „Puțin, dar plâng mult pentru cei morți". Atunci mi-a zis: „Plânge pentru tine însuți, de ceilalți se va milostivi Domnul. Aşa spunea egumenul Makari". L-am

ascultat şi am început să fac cum mi-a spus; am încetat să mai plâng pentru cei morți, dar atunci au încetat şi lacrimile pentru mine însumi.

Am vorbit despre aceasta cu un alt nevoitor [ascet] care avea darul lacrimilor. Îi plăcea să se gândească la pătimirile Domnului, cum Domnul, Împăratul slavei, a suferit atât de mult pentru noi, şi în fiecare zi vărsa multe lacrimi. L-am întrebat pe acel nevoitor:

- Să mă rog pentru cei morți?

El a suspinat şi a zis:

- Dacă mi-ar fi cu putință i-aş scoate pe toți din iad şi numai atunci sufletul meu şi-ar găsi pacea şi s-ar bucura.

Zicând aceasta a făcut o mişcare cu brațele ca şi cum ar aduna snopi pe câmp, şi lacrimi picurau din ochii lui. După aceea nu m-am mai oprit din rugăciunile pentru morți; lacrimile s-au întors şi suspinam mult rugându-mă pentru ei.

***

Mi-am petrecut viața în lucruri bune şi în păcate, şi timp de şaizeci de ani am cunoscut ce putere are obişnuința. Şi sufletul, şi mintea pot dobândi obişnuințe. Iar omul face ceea ce este obişnuit să facă. Dacă e obişnuit cu păcatul, va fi necontenit atras de păcat, şi demonii îl vor împinge spre el; dar dacă s-a obişnuit cu cele bune, Dumnezeu îl va ajuta cu harul Său. Tot aşa, dacă te obişnuieşti să te rogi neîncetat, să iubeşti pe aproapele şi să plângi în rugăciune pentru întreaga lume, atunci sufletul va fi atras spre rugăciune, lacrimi şi iubire. Şi dacă te obişnuieşti să dai milostenie, să fii totdeauna deschis față de părintele duhovnicesc la spovedanie, atunci vei lucra totdeauna aşa şi îți vei găsi odihna în Dumnezeu".

(din: Sfântul Siluan Athonitul, Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei, Editura Deisis, Sibiu, 2001)

Gheron Iosif isihastul

Monahismul athonit al începutului de secol XX este cunoscut, mai ales,

datorită Sfântului Siluan (+1938), acesta fiind pus la rându-i în lumină de ucenicul său, Cuviosul Sofronie Saharov (+1993). Un itinerar asemănător putem identifica şi în cazul Starețului Iosif Isihastul, contemporan cu cei doi, a cărui personalitate duhovnicească a fost pusă în valoare tot datorită ucenicilor, prin editarea unei părți din corespondență (câteva scrisori), precum şi prin apariția mai multor ediții şi versiuni ale vieții acestuia.

Deşi nu se bucură (deocamdată) de cinstirea (oficială a) Sfântului rus, Starețul Iosif este totuşi cunoscut şi apreciat de un număr relativ mare de clerici, monahi şi mireni, mai ales datorită faptului că opera sa a cunoscut o largă răspândire prin traducerea ei în mai multe limbi moderne. Creştinii din România sunt privilegiați, din acest punct de vedere, întrucât a putut descoperi universul duhovnicesc impresionant al Cuviosului Iosif de mai bine de 20 de ani, prin traducerea *Epistolelor* sale (1996) şi ulterior a întregii sale opere publicate, precum şi a majorității scrierilor dedicate sau care fac referire directă la persoana şi personalitatea Starețului. Cu toate acestea, nu există până în prezent o lucrare academică în limba română [i] despre viața, opera şi învățătura celui supranumit Isihastul, fapt pentru care am purces la redactarea acestei teze de doctorat, sub îndrumarea Arhid. Prof. Univ. Dr. Ioan I. Ică jr., cu speranța de a pune în ordine toate evenimentele legate de devenirea harismatică a acestuia, dar mai ales de a surprinde unitar bogata sa învățătură duhovnicească (ascetică şi contemplativă), precum şi influența exercitată de acesta şi gradul de receptare în mediul ortodox (atât monahal, cât şi laic).

Fiind deci o lucrare de pionierat, sunt conştient de dificultățile inerente unui astfel de demers, dar el trebuia realizat mai devreme sau mai târziu, ținând cont că este vorba de o personalitate duhovnicească de prim rang, care a contribuit în mare măsură la revigorarea spirituală a Sfântului Munte din a doua jumătate a secolului XX.

Planul lucrării este împărțit în cinci părți distincte, dar urmăreşte surprinderea tuturor aspectelor importante (intelectuale, morale, duhovniceşti, teologice etc.) ale vieții Cuviosului, atât în raport cu sine, cu cei contemporani, dar, mai ales, cu posteritatea.

Naşterea, copilăria, adolescența Cuviosului Iosif Isihastul

Insula Paros (a treia ca mărime din arhipelagul Cicladelor) este cunoscută atât pentru faimoasa biserică a Ekatondapilianei (Biserica cu 100 de arcade), construită în secolul IV de Sfânta Elena, mama Sfântului împărat Constantin cel Mare, cât mai ales datorită marilor personalități ale Bisericii: Sfântul Atanasie din Paros (+1813), Sfântul Arsenie Athonitul (+1877), precum şi harismaticul părinte Filothei Zervakos (+1980).

Biserica Ekantontapiliani (sec. IV), insula Paros.

Tot aici, în satul Levskes, s-a născut la 2/14 noiembrie 1897 Francisc (numele de botez al Cuviosului Iosif Isihastul). Mama sa, Maria (născută Rangusi, 1867), s-a măritat pentru prima dată la vârsta de aproape 17 ani cu Leonardo Zumis (a cărui familie provenea din Odesa, Ucraina), împreună având 2 copii: pe Mihai (1885-1965) şi un prunc ce a murit nebotezat. La scurt timp după moartea primului soț (avea doar 20 de ani), se recăsătoreşte cu Gheorghe Kottis (1852-1908), un țăran neînvățat, sărac, dar ,,*foarte evlavios și extrem de smerit”. Î*mpreună au avut 8 copii (Cuviosul Iosif fiind al cincilea [ii]), trăind într-o căsuță cu două camere foarte mici şi modeste. Fiind *„cu adevărat un om al lui Dumnezeu: modestă*, *cu un înnăscut simțământ al prihănirii de sine și al propriilor păcate",* având un caracter „*simplu și integru*" (trăsături moştenite de viitorul Stareț, pe care le va cultiva toată viața), mama sa se învrednicise de mai multe vederi duhovniceşti, mai ales când mergea la biserică (nici nu realiza că sunt minuni, ci credea că aşa văd toți creştinii). Cea mai cunoscută, şi care are legătură directă cu subiectul nostru, este cea consumată la puțin timp după naşterea tânărului Francisc, atunci când i s-a arătat îngerul Domnului care, apropiindu-se de prunc, i-a scris numele acestuia pe o tăbliță, spunându-i mamei că aceasta este hotărârea lui Dumnezeu. Dezlegarea acestei vedenii a venit mai târziu, atunci când tânărul Francisc a ajuns monah la Sfântul Munte Athos, fiind primit de Domnul în „*ceata îngerilor Săi pământești*".

Anul naşterii lui Francisc coincide cu cel al unui eveniment important din istoria poporului elen, cel al *războiului de 30 de zile* cu otomanii, ca urmare a încercării de a unifica Insula Creta cu patria mamă, eşec ce va conduce la sărăcirea şi mai acută a oamenilor de rând, prin obligativitatea plății unei însemnate daune de război. În acest cadru, în 1904 (16 august) tânărul Francisc începe şcoala, sub îndrumarea

Sofiei Pempsiadis-Kantiotis (mama mitropolitului Augustin al Florinei, +2010), dovedindu-se a fi *„foarte isteț'' întrucât „întotdeauna primea note mari".* Locuitorii insulei încă trăiau în duhul Sfântului Arsenie Athonitul (1800-1877), care a exercitat o influentă considerabilă asupra acestora, fapt concretizat prin evlavia arătată de ei sfintelor slujbe, prin respectarea rânduielilor legate de post, rugăciune etc„ mai ales că preotul satului, George Aspropoulos (1863-1929), s-a dovedit a fi un adevărat ucenic în Duh al acestuia. Este nevoit să întrerupă studiile imediat după terminarea clasei a patra primară, din cauza morții tatălui său (+1908, la scurt timp după naşterea lui Nicolae), pentru a putea, astfel, să îşi ajute mama şi frații rămaşi în viață.

Insula Paros

Insula Paros nu oferea prea multe opțiuni de trai, oamenii reuşind să se întrețină prin munca la câmp, prin cultivarea cerealelor şi a legumelor, prin creşterea animalelor şi pescuit, practicându-se trocul. Fiind o perioadă de mare sărăcie (cauzată şi de angrenarea Greciei în cele două războaie balcanice, ce vor duce la declanşarea primului război mondial), în 1914, la vârsta de 17 ani este trimis de mama sa, împreună cu fratele său mai mic, Leonard, la Atena, pentru a găsi ceva de lucru. Fiind sătul de atâta sărăcie şi mizerie, tânărul Francisc şi-a dorit cu orice preț fie să se îmbogățească, fie sa moară încercând dobândirea acestui deziderat. Astfel se pare că mai întâi a lucrat la minele din Lavrio (orăşel din sud-estul provinciei Attica, Grecia, astăzi suburbie a Atenei), fiind găzduiți de mătuşa lor Alexandra, apoi ca bucătar şi brutar în casele boiereşti din Pireu, iar ulterior drept vânzător de bilete în troleibuz. Banii câştigați cu multă osteneală îi folosea pentru întreținerea sa şi a fratelui său Leonard, precum şi a mamei şi a celorlalți frați rămaşi acasă [iii].

În septembrie 1915 se înrolează în Marină, făcând stagiul militar timp de 2 ani (Europa fiind angrenată în Primul Război Mondial - 1914-1918), după care se reprofilează pe negoț. Dovedind calități de bun negustor, va reuşi să strângă o avere însemnată, fapt pentru care mătuşa sa Alexandra îl determină să se logodească. Cununia însă nu va mai avea loc din pricina schimbărilor survenite în viața lui Francisc.

Note:

[i] Exceptând două lucrări de licență la Facultatea de Teologic "Iustinian Patriarhul" din Bucureşti, una susținută în 2013 (Daniel Voitan, „*Principii ale Școlii Duhovnicești la Gheron Iosif”)* şi alta în curs de redactare (Săraru Simona, „*Renașterea isihastă la mijlocul secolului XX în Muntele Athos*"), ambele sub îndrumarea Pr. Lect. Dr. Gheorghe Holbea

[ii] Primii doi au murit la o vârstă fragedă (Erghina, +1888, şi Maruso, +1890) ceilalți şase fiind (în ordine descrescătoare): Erghina (1893-1952), Emanuel (1895-1963), Francisc (Starețul Iosif), Leonard (1902-1945), Maruso (1905-1972) şi Nicolae (viitorul părinte Athanasie Athonitul, 1908-1983). Arhimandritul Efrem Filotheitul vorbeşte de un număr de 9 copii (menționând în plus o fată ce a fi murit înainte de a fi botezată), caz în care Starețul ar fi fost al şaselea în ordinea naşterii.

[iii] Cu timpul, toți frații Starețului (cu excepția lui Nicolae) s-au căsătorit. De asemenea, nepoata sa Varvara (fata surorii sale Erghina) a devenit monahia Vrienia (stareță cu care a purtat constant o corespondență - vezi *Mărturii din viața monahală),* iar cumnata sa Maria (sora fratelui său Leonard) a primit la călugărie numele de Melania (+1997).

Sursa: Pr. Dr. Cristian Groza, *Gheron Iosif Isihastul (1897-1959) - Viața și învățătura* (carte în curs de apariție la Editura Sfântul Nectarie). Fragmente din lucrare apar aici cu îngăduința autorului căruia-i mulțumim şi pe această cale.

Părintele Cristian Groza este Preot Paroh al Catedralei Sfântul Ierarh Nicolae şi Sfântul Mare Mucenic Gheorghe din Sfântul Gheorghe, Covasna şi Doctor în Teolgie al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" -- Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, îndrumător fiind Arhid. Prof. Dr. Ioan. I. Ică jr.

Nevoințele ascetice ale Cuviosului Iosif Isihastul pe când era în lume

Astfel, deşi izbutise în mare măsură să-şi îndeplinească marea dorință, aceea de a avea un trai decent din punct de vedere material, prin lucrarea şi intervenția directă a lui Dumnezeu (un vis), viața sa va lua o altă turnură, decisivă. In acest vis (povestit

de el însuşi ucenicilor săi direcți), *„o rază de har*" trimisă de Dumnezeu *„pentru a-l atrage*" (la Sine), Francisc se vede pe sine trecând pe lângă un palat, fiind luat de doi ofițeri, mai mult forțat (Francisc neînțelegând motivul pentru care era silit să intre), pentru a fi dus înaintea împăratului. Fiind îmbrăcat acolo într-un veşmânt alb şi prețios,,ei i-au spus: *„De acum înainte vei sluji aici",* apoi l-au dus pentru a se închina împăratului (înțelegând că era vorba de Domnul Hristos). După acest vis, starea sa lăuntrică s-a schimbat atât de mult încât, avea să marturisească el mai târziu, *„nu mă mai preocupa nimic din cele ce se aflau pe pământ, dar nici nu știam ce înseamnă ceea ce văzusem și nici ceea ce trebuie să fac”* [1].

Cuviosul Iosif Isihastul în vremea tinereții

Dezlegarea i-a trimis-o Dumnezeu prin intermediul fiicelor proprietăresei unde locuia, întrucât acestea, văzând starea de spirit a tânărului, i-au dăruit spre folos *Noul Martirologiu* al Sfântului Nicodim Aghioritul. Deşi crescut într-o familie evlavioasă, se pare că primul contact cu viețile Sfinților a avut loc atunci, rămânând uimit de modul de viețuire al Sfinților, Cuvioşilor şi Mucenicilor descrişi de învățatul aghiorit. Primul pas în noua direcție a fost acela de a se spovedi [2], căutând apoi locuri şi oameni care să-i învederească cele citite. Visul, dar şi cartea Sfântului Nicodim, l-au schimbat atât de mult, încât a început să nu-l mai preocupe comerțul, pe care ajunsese să-l considere „piedică şi păcat în noua sa cale duhovnicească", de acum înainte mulțumindu-se cu lucrări ce îi puteau oferi hrana zilnică, dar care nu-l împiedicau de la rugăciune.

A dorit să plece în Sfântul Munte, dar prima încercare a fost zădărnicită de incursiunile militare din Balcani, din cauza intrării, în 1917, a Greciei în Primul Război Mondial alături de Antantă, precum şi de izbucnirea în 1918 a teribilei epidemii de gripă spaniolă în toată Grecia, înainte de a face acest pas decisiv şi definitoriu al vieții sale, Francisc împarte o parte din economiile sale ca milostenie, iar cu restul reuşeşte să o căsătorească pe sora sa Erghina, rânduieşte zestre cuvenită şi celeilalte surori, Maruso, îngrijindu-se şi de odihna sufletului tatălui său, plătind pentru acesta 40 de Sfinte Liturghii.

Atena de astăzi văzută de pe Muntele Penteli.

Francisc „a profitat de întârziere pentru a-şi verifica chemarea pentru viata monahală". Mai întâi a mers la cunoscute locuri de închinare (Mănăstirea *Cuviosului Gherasim* din Kefalonia[3], cea a *Maicii Domnului* din Tinos), unde, auzind şi văzând anumite minuni,a înțeles că ceea ce citise în Viețile Sfinților erau lucruri adevărate. A încercat să pună în practică *ad litteram* faptele cuvioşilor descrişi de Sfântul Nicodim, retrăgându-se în afara oraşului, în locuri cât mai izolate, mai ales în Munții Pendeli (la nord de capitală), unde s-a dedat unei asceze aspre, postind mult, împărțind cu săracii din puținul său, priveghind toată noaptea stând în copaci. Despre această perioadă el însuşi mărturisea că fiind „în lume, stăteam ascuns şi duceam lupte pline de sânge. Mâneam la două zile o dată, în ceasul al nouălea. Munții Pendeli şi toate peşterile mă cunoşteau ca pe un cocoş de noapte, flămânzind, plângând şi căutând izbăvire. încercam să văd dacă pot suporta durerile şi suferințele pentru a pleca la Sfântul Munte sa mă fac călugăr. După ce m-am antrenat destul de bine câțiva ani, am rugat pe Domnul să mă ierte pentru că am mâncat la două zile şi i-am spus că atunci când voi fi la Sfântul Munte voi mânca o dată la opt zile, aşa cum scrie în *Viețile sfinților".*

Note:

[1] În relatarea Părintelui Efrem Filotheitul, acesta adaugă o altă cercetare, de data această din partea lui Hristos însuşi (tot în somn, dar acum Se prezintă pe Sine drept Mântuitorul şi Subiectul doririi sale), şi Care îi descoperă vrerea Sa în legătură cu el, aceea de a deveni "negustor" în cele duhovniceşti.

[2] Arhimandritul Efrem Filoteitul este singurul care menționează acest detaliu, accentuând şi faptul că *„era pentru prima dată în viața sa când se spovedea".* Este o afirmație ce inevitabil ridică multe semne de întrebare legate de modul în care a trăit creştineşte în satul natal, ținând cont de cele exprimate mai sus. A se vedea Elder Ephraim, op. cit., p. 33.

[3] Părintele Efrem Vatopedinul notează faptul că Starețul Iosif, aflând că Sfântul Gherasim din Kefalonia a trecut la cele veşnice în ziua prăznuirii Adormirii Maicii Domnului din anul 1579, s-a rugat acestuia să rânduiască în aşa fel încât şi el să aibă parte de acelaşi sfârşit, ceea ce s-a şi întâmplat 40 de ani mai târziu.

Peregrinările Cuviosului Iosif Isihastul prin Sfântul Munte

După această perioadă de „*încercare*", la începutul anului 192E întorcându-se în Atena, s-a întâlnit, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, cu monahul athonit Onufrie, starețul unei chilii din Karyes (capitala administrativă a Athosului). Acesta a ascultat rugămintea tânărului Francisc de a-l lua cu el la întoarcerea sa în Sfântul Munte (recent eliberat definitiv de sub ocupația turcă - 1913), astfel încât la vârsta de 24 de ani (neîmpliniți) Francisc intră pentru prima dată în Grădina Maicii Domnului.

La sosirea sa în Sfântul Munte, acesta era *plin de viață,* ținând cont doar de faptul că se nevoiau aici cinci mii de monahi, majoritatea greci, dar şi ruşi, români, bulgari, sârbi şi georgieni.

Potrivit rânduielii monahale, cel care s-a hotărât să devină monah este dator să-şi aleagă *locul şi felul de viețuire ce i s-ar potrivi cel mai bine caracterului său.* Francisc: căuta un ascet aidoma celor pe care îi descriau cărțile patristice pe care le citise. Caracteristicile acestuia trebuiau să fie privegherea de toată noaptea, înfrânarea extremă (să mănânce ierburi, iar nu pâine [1]), neînşelat în cele duhovniceşti şi destoinic a-l deprinde şi pe el cu adevărata viață monahală, cea care îl duce pe nevoitor la curăție,, iluminare şi desăvârşire. A înțeles mai târziu faptul că *imaginația ca rezultat al râvnei aprinse, se face ispită ascuțită neștiutorilor, până când li se schimbă impresiile prin viața practică.* După perioada petrecută în pustiul din jurul marii metropole elene devenise conştient de faptul că locul în sine (oricât ar fi de retras) nu poate da de la sine nevoitorului rugăciunea adevărată, şi fără un povățuitor duhovnicesc şi experimentat, toată strădania sa era pasibilă de cădere în înşelare.

Pe cât de mari au fost aşteptările, pe atât de mare a fost şi deziluzia de a găsi o lume monahală în care majoritatea zdrobitoare a părinților aghioriți se limitau la slujbele tipiconale, dând o deosebită importanță lucrului de mână, în vreme ce nimeni nu se arăta să se ocupe cu lucrarea minții. Mai mult, cei mai mulți părinți îl descurajau, spunându-i că dascălii rugăciunii minții lipsesc cu desăvârşire.

Cu toate acestea, Francisc îi mărturisea surorii sale, Erghina, într-o scrisoare: Atunci când am venit la Sfântul Munte nu ne-am închis într-o casă, aşa cum

obişnuiesc mulți să facă. Ci am căutat, am strigat, am plâns. Nu am lăsat munte sau peştera neumblată, căutând îndrumător nerătăcit, ca să ascultăm cuvintele vieții, nu cuvinte zadarnice, neroditoare. Nu am lăsat nici un părinte eremit de la care să nu luăm fie şi un pic de folos. Iar unor fiice duhovniceşti le scria: am căutat mult, dar n-am găsit decât rânduiala cu mâncare o dată în zi. Nu vă spun câte lacrimi, câtă durere în suflet, cât am strigat de se cutremurau munții, plângând ziua şi noaptea pentru că nu găseam rânduiala aşa cum citisem în Viețile Sfinților. Toate peşterile Sfântidui Munte m-au avut oaspete, pas cu pas am cercetat totul. Precum cerbul care caută un firişor de apă pentru a-şi potoli setea, aşa căutam să găsesc un duhovnic care să mă învețe vederea şi lucrarea cea dumnezeiască.

Pustia stâncoasă şi abruptă a Viglei, Sfântul Munte

A găsit astfel, în ciuda părerii generale de atunci, *mulți dintre Părinți în «lucrare» și în contemplație, oameni sfinți, venerabili*. Avem de a face cu o aparentă contradicție. Raportându-se la numărul monahilor la momentul sosirii sale în Sfântul Munte, părinți niptici erau foarte puțini, dar comparativ cu cei care mai trăiau în momentul scrierii *Epistolelor* sale, aceia pe care Cuviosul Iosif apucase să îi cunoască, erau superiori numeric. Deşi mărturiseşte că a colindat întreg Sfântul Munte [2], cea mai mare parte a vieții sale athonite s-a desfăşurat în partea de miazăzi a acestuia, între Katounakia şi Marea Lavra, având ca punct de referință Athonul, vârful Muntelui.

Gheronda Daniil Katounakiotul (1864-1929)

La Katounakia l-a cunoscut pe renumitul Stareț Daniil (1864-1929), întemeietorul obştii Daniileilor (în 1875). Acesta era *un bărbat evlavios, cărturar, înțelept, cu o bogată experiență a vieții ascetice,* fiind recunoscut pentru *deosebitul dar al discernământului,* bun prieten al Sfântului Nectarie, Mitropolitul Pentapolei (+1920). Renumele acestuia în tot Sfântul Munte (care s-a dovedit a fi pe deplin meritat), precum şi sfatul dat de maica Teodosia din Atena (căreia Francisc îi făcuse diferite milostenii şi al cărei frate era călugăr aici) l-a

determinat pe Francisc să rămână pentru o vreme în obştea lui. Calea de mijloc hotărâtă de inspiratul Stareț Daniil în ceea ce priveşte nevoința ucenicilor săi (în special legată de mâncare şi rugăciune) nu l-a odihnit, însă, pe tânărul nevoitor, ceea ce l-a determinat pe Bătrân să-i ofere posibilitatea de a se nevoi mai aspru. Astfel, rămânând în permanentă legătură cu acesta şi având binecuvântarea lui, Francisc se va stabili foarte aproape de acesta, la peştera cunoscută drept a Starețului Teodosie.

Gheronda Calinic Isihastul (1853-1930)

Auzind de faima starețului Isihast Calinic [3] (1853-1930), s-a dus la el (aflat în vecinătatea locului său de nevoința) cu gândul de a intra sub povătuirea acestuia. Bătrânul nevoitor i-a refuzat politicos cererea, preferând să rămână fără ucenici, pentru a nu pierde, prin griji şi răspândirea care vine de la acestea, harul lui Dumnezeu. Totuşi, de la acest isihast desăvârşit a primit ca unică învățătură (nu despre rugăciune, ci aceea) să fie cu desăvârşire ascultător.

De aici a plecat spre Vigla, trecând pe la Schitul românesc Prodromu, din apropierea Marii Lavre, ca mai apoi să se stabilească pentru şase luni la chilia *Acoperământul Maicii Domnului,* având statutul de „kaviot" [4] (adică de mirean găzduit), plătind o chirie fictivă bătrânului monah Hariton, în grija căruia se afla susnumita chilie, şi care i-a făgăduit deplină libertate în ceea ce priveşte modul de viețuire. Acest monah fiind foarte des plecat pe la diferite mănăstiri, îi oferea chiriaşului timpul necesar şi posibilitatea de a se nevoi aşa cum dorea: cu priveghere de toată noaptea, cu rugăciunea lui Iisus, multă asceză, studiu duhovnicesc, urmând sfaturile părinților duhovniceşti din locul acela, mai ales cele ale duhovnicului de la Peştera Sfântului Atanasie (aflată la o distanță de 10 minute față de chilia sa). Pentru aceasta, Francisc se retrăgea adesea la o peşteră din apropierea chiliei, unde se ruga cu lacrimi, spunând rugăciunea inimii cu gura (nu cunoştea prin experiență celelalte etape ale acesteia: a minții şi a inimii), rugând pe Domnul Hristos şi pe Maica Sa să îl învrednicească a ajunge să deprindă adevărata rugăciune, aşa după cum citise în cărțile sale duhovniceşti, mai ales în Filocalie.

Chilii atârnate în pustia Viglei.

Note:

[1] Unul ca acesta nu avea să găsească niciodată, întâlnind un singur ascet ce mânca după ceasul al 9-lea, dar nu se limita la verdețuri.

[2] Nu putem stabili şi descrie cu exactitate itinerarul parcurs de Stareț, întrucât nu sunt amintite nominal decât foarte puține locuri (mănăstiri, schituri sau chilii).

[3] Intr-una din Epistolele sale îl descrie ca pe un „*desăvârşit nevoitor. A stat izolat de toți ceilalți timp de patruzeci de ani*, *nevoindu-se cu lucrarea minții şi hrănindu-se cu dulceața dragostei dumnezeieşti. A fost de mare folos multora. Acesta s-a bucurat de răpirea minții*", Gheron Iosif, EME, p. 90. Pentru mai multe detalii a se vedea Prof. Panaiotis Iliopoulos, la http://www.pemptousia.ro/2013/12/kallinikos-aghioritul- isihastul/, unde beneficiem şi de o bibliografie legată de biografia isihastului.

[4] Statut valabil şi pentru monah. Acest lucru îi oferea posibilitatea unei independențe, teoretic, nelimitate în a se nevoi unde şi oricum va dori, ceea ce în cazul lui Francisc nu s-a realizat în mod deplin.

Dobândirea rugăciunii neîncetate de către Cuviosul Iosif Isihastul

Potrivit mărturiei de mai târziu a ucenicilor săi, Francisc *înadins nu a arătat de la început supunere deplină față de cineva până când nu se va fi încredințat că a găsit un om duhovnicesc.* Şi a avut dreptate, pentru că, la scurt timp, bătrânul monah avea să îşi schimbe atitudinea față de el, încercând să i se impună ca stareț, prin îngrădirile şi canoanele la care îl supunea.

Cuviosul Iosif Isihastul pe când era încă mirean

Ispitele provocate de gazda împovărătoare aveau să fie însă, pentru răbdarea arătată, prilejul înaintării în rugăciune a tânărului mirean. Astfel, într-o

dimineață, chemând Francisc pe duhovnicul de la Peştera Sfântului Atanasie spre„a-i face agheasmă în chilia sa, bătrânul monah a răsturnat tava cu ceai chiar în momentul în care tânărul mirean dorea să îl servească pe preot. Cu toate încercările preotului de a-l mângâia pe Francisc pentru supărarea pricinuită de neglijența (răutatea?!) vârstnicului monah, acesta se retrage la peştera sa de nevointă, unde, după multe ore de plâns, spre seară, primeşte mângâiere de la însuşi Dumnezeu, prin dobândirea rugăciunii neîncetate (avea doar 24 de ani şi era încă mirean).

Despre acest episod scria într-o epistolă (ca şi cum ar fi fost vorba de altcineva): *Cunosc un frate care într-o zi a trecut prin multe ispite şi toată ziua aceea a petrecut în lacrimi, fără să guste deloc liniştea. După apusul soarelui, şezând el pe o piatră, privea biserica Schimbării la Față din vârful Muntelui şi plângând, se ruga cu durere şi spunea: «Doamne, aşa cum Te-ai schimbat la față pentru ucenicii Tăi, schimbă-Te la față şi în sufletul meu. Fă să înceteze patimile, linişteşte inima mea cea tulburată! Dă rugăciune celui ce se roagă Ție şi păzeşte mintea mea cea slobodă!». Şi în timp ce spunea el acestea oftând, a venit dinspre biserică o uşoară adiere de aer plin de bun miros, care i-a umplut sufletul de bucurie, de luminare şi de dragoste dumnezeiască. Şi a început în inimă să lucreze ca o dulceață de miere rugăciunea cea neîncetată. Sculându-se apoi, a intrat în adăpostul său, pentru că se înserase deja. Şi aplecându-şi capul pe piept, a început să se hrănească cu dulceața care izvora din rugăciunea ce-i fusese dată. Şi deodată a fost răpit în vederea cea duhovnicească* (theoria)*, fiind cu totul în afară de sine, fără a mai fi înconjurat de pereți şi. de stânci. în afară de orice voință, într-o liniştire de nedescris, în lumina abundenta, o lărgime fără de margini. Fără de Jrug. Iar în mintea lui numai acest gând era: să nu se întoarcă în trup, ci să rămână pentru totdeauna acolo unde era. Aceasta a fost prima vedenie pe care a văzut-o acel frate, după care iarăşi şi-a venit în sine şi a continuat lupta ca să se mântuiască.* Iar în altă parte afirmă că *de atunci, nu a încetat a se spune înăuntrul meu rugăciunea inimii.*

Începând de atunci, stările de har se vor succeda cu ispitele, întreaga sa luptă se va da pentru păstrarea şi înmulțirea harului. Stările de har vor alterna cu cele de „părăsire" a ascetului de către Duhul Sfânt, dobândind astfel o mai mare experiență în lupta duhovnicească.

Cu toate că bătrânul care îl găzduia şi-a cerut iertare, Francisc, mistuit

de dragostea față de Dumnezeu în rugăciunea neîncetată, a plecat de la acesta, cutreierând mai multe luni Sfântul Munte, în căutare de povățuitor neînşelat în lucrarea minții. S-a sfătuit din nou cu Starețul Daniil, căruia i-a descoperit darul primit de la Dumnezeu, şi care, pentru a-l feri de căderea în înşelare sau nepăsare, l-a sfătuit să accepte un împreună-nevoitor, atunci când acesta îi va fi trimis de Dumnezeu.

Schimonahul Arsenie (1886-1983)

Trecuse un an de nevoință solitară până când, cu ocazia praznicului *Schimbării la față* (din anul 1922), la hramul bisericuței de pe vârful Athonului, monahul Arsenie (1886-1983) [1] avea să îl întâlnească pe Francisc [2], devenind fratele de nevoință al Starețului (timp de 37 ani), până la sfârşitul pământesc al acestuia.

Părintele Arsenie era cu 11 ani mai mare ca Francisc şi, la momentul respectiv, monah de 12 ani, astfel încât la începutul însoțirii lor, el şi-a asumat rolul de „stareț" (de îndrumător în viața duhovnicească), dar, la scurt timp, *„văzând că Francisc era nu doar mai înaintat în cele duhovnicești, dar în același timp și mai inteligent decât el, i-a recunoscut autoritatea (întâietatea)"* [3]. Deşi pe deplin conştient de lacunara educație a mai tânărului său împreună-nevoitor (şi pe deasupra încă mirean la acea vreme), schimonahul Arsenie a intuit (şi s-a convins pe deplin mai apoi de) caracterul niptic (*contemplativ*) al acestuia, harismă pe care el nu o avea, ca unul ce era mai mult *„practic",* dar completându-se minunat împreună, după cum însuşi mărturisea: *El avea minte, eu nu aveam... Odată doi oameni au vrut să treacă un râu. Unul era orb, iar celălalt șchiop. Cel orb l-a ridicat pe umerii săi pe cel ce nu avea picioare și au trecut râul. Starețul avea ochii minții, dar nu avea destulă putere trupească. Eu eram practic, aveam picioare, dar nu aveam ochii minții, nu eram niptic. De aceea l-am luat pe umerii mei şi am pornit la drum. Acesta mă povățuia, şi astfel am trecut râul acestei vieți.*

Note:

[1] Monahul Arsenie (Spileotul) s-a născut în Samsunda din Pont, în 1886, primind numele de Anastasie. Din cauza prigoanei otomane, se va refugia cu toată familia în Caucazul ortodox, în 1898. A dorit să devină monah la Locurile Sfinte, ajungând aici în 1910, fiind tuns monah pe muntele Carantaniei, cu numele de Anatolie. După scurte popasuri prin Alexandria şi Constantinopol, va intra în Sfântul Munte în 1918, închinoviindu-se la Mănăstirea Stavronichita, primind marea schimă şi numele de Arsenie. După adormirea Starețului Iosif va prelua Chilia Burazeri, iar după alți 12 ani, în anul 1979, se va muta la Mănăstirea Dionisiu, unde îl va instala ca Stareț pe nepotul şi ucenicul său, ieromonahul Haralambie (tot ucenic al Cuviosului Iosif isihastul). Va trece la cele veşnice în ziua de 2 septembrie 1983. O scurtă biografie poate fi găsită la Monahul Iosif Dionisiatul, *Bătrânul Arsenie Pustnicul (1886-1983), împreună nevoitorul Starețului Iosif Isihastul,* traducerea din limba greacă de Ieroschim. Ştefan Nuțescu, Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2003.

[2] Şi aici relatările diferă. Părintele Efrem notează că starețul Daniil îl trimite direct la Francisc, deci nu leagă evenimentul acesta de sărbătoarea Schimbării la Față (nu excludem varianta ca la acest hram, monahul Arsenie să fi auzit de modul de viețuire isihast al lui Francisc, şi abia apoi să fi mers la starețul Daniil ca să afle exact unde îl poate găsi).

[3] Dacă pe cei ce aveau să li se alăture îi va numi ucenici, pe monahul Arsenie îl va considera permanent *„frate și împreună-nevoitor"*.

Intrarea Cuviosului Iosif Isihastul sub ascultare

O caracteristică evidentă a celor doi (Francisc şi Arsenie), până la sosirea primilor lor ucenici, a fost aceea a căutării insistente de monahi duhovniceşti de la care să deprindă în profunzime viața contemplativă. Erau interesați de rânduiala de viață a acestora, de întâmplările minunate din viața lor (mai ales cele legate de sfârşitul lor pământesc). Despre perioada aceasta, Starețul Iosif

mărturisea: *îi întrebam cum mănâncă, cum se roagă, ce au văzut, ce au simțit, ce văd când sunt în pragid morții. Unul văzuse pe Maica Domnului, altul văzuse un înger în timp ce-i ieșea sufletul. Dar și acum se întâmplă aceste lucruri. Sunt părinți care înainte de moarte au vedenii şi văd cum îi ia Dumnezeu în linişte. Atunci când auzeam că stă să moară vreunul, alergam ca un însetat să aud ce spune.*

În căutarea lor, ei au întâlnit părinți încercați în lupta războiului nevăzut. Aşa a fost, de pildă, Gheron Gherasim: Isihast neîntrecut, lucrător al rugăciunii minții. Avea nouăzeci de ani. Luptat de demoni şi lovit de vremuri grele, a rămas stâlp neclintit de răbdare. Acesta avea darul lacrimilor neîncetate. S-a săvârşit din această viață lipsit de orice grijă lumească şi îndulcit de cugetarea la Hristos._Tot aşa şi Gheron Ignatie: *Nevăzător de mulți ani. Duhovnic foarte mulți ani, a ajuns la vârsta de nouăzeci şi cinci de ani, rugător neîncetat cu rugăciunea minții. în timpul rugăciunii gura lui răspândea mireasmă, încât se bucura nespus cel care vorbea cu el.* Aminteşte de asemenea de un părinte dintr-o peşteră a cărui *lucrare* era aceea de a plânge de şapte ori pe zi, iar noaptea toată o petrecea în lacrimi. Perna lui era totdeauna udă de lacrimi. Ucenicul său, care mergea la el de două-trei ori pe zi - fiindcă nu-l lăsa să stea cu el pentru a nu-i întrerupe plânsul - îl întreba:

- Părinte, de ce plângi?

- Atunci când omul vede pe Dumnezeu, fiul meu, din multă dragoste îi curg lacrimile şi nu le poate opri.

Mai erau şi alții, mai mici. Părintele Cosma şi alții şi alții mai mari, despre care dacă ar fi să scrie cineva ar trebui să consume multă hârtie. Toți aceştia au murit şi trăiesc acum în veci în ceruri.

Cuviosul Iosif recunoaşte în epistolele sale şi faptul că pe mulți alți părinți îmbunătățiți (văzători de Dumnezeu) nu s-a învrednicit să-i cunoască, întrucât trecuseră la cele veşnice cu puțin timp (1-2 ani) înainte de venirea sa în Sfântul Munte, dar ale căror fapte minunate le-a aflat din relatările altor monahi, aceasta fiind pentru el o desfătare ce îl îndemna deopotrivă să umble *din peșteră în peșteră, măsurând pas cu pas Muntele* pentru a găsi astfel de prieteni ai lui Dumnezeu ce nu fuseseră încă chemați la bucuria cea pururea veşnică.

Gheron Daniil Katounakiotul (1864-1929)

Spre sfârşitul anului 1923, la mai bine de un an de când Francisc se nevoia împreună cu monahul Arsenie (şi aproape trei ani de la venirea sa în Sfântul Munte), acelaşi stareț plin de discernământ, Daniil Katunakiotul (pe care îl aveau în continuare ca şi îndrumător duhovnicesc), le-a atras atenția că *fără binecuvântarea unui stareț, nimic nu reușește în monahism,* de aceea pentru a avea permanent harul lui Dumnezeu, ei trebuie să treacă în primul rând proba de foc a ascultării. Urmând sfatul acestuia, au intrat sub ascultarea a doi bătrâni, Efrem şi Iosif, frați după trup [unchi şi nepot, după Iosif Dionysiatul], *doi bătrânei simpli, plini de bunătate", de la* Chilia Buna Vestire, ucenicii scriitorului isihast şi ctitor al Chiliei, părintele Nicodim, având binecuvântarea ca după moarte acestora să se nevoiască unde şi cum doresc.

În această perioadă ei au înțeles în mod practic sfatul dat de Starețul Calinic, anume de a pune ascultarea ca bază a vieții monahale, întrucât *cu cât are cineva mai multă evlavie față de starețul său, cu atât primește mai mult har,* ce se traduce şi prin *mai multă odihnă în rugăciune.*

Francisc şi-a reluat aici vechiul obicei (pe care îl va păstra până aproape de sfârşitul vieții) de a se retrage sub o stâncă, într-o peşteră improvizată din apropierea chiliei (de aici şi numele de Spileotul *[al peșterii]),* pentru mai multă linişte şi neîmprăştiere, spre a se dedica în întregime rugăciunii.

Paraclisul de la peşterile de la Sfânta Ana Mică

Perioada petrecută aici a fost folositoare pentru ambele părți: cei tineri trăiau sub ascultare, dar aveau şi libertatea de a se dedica nevoinței personale aşa cum îşi doreau, iar pe de altă parte, bătrânii monahi se bucurau de râvna acestora, odihnindu-se prin supunerea şi ajutorul primit de ia ei.

Tunderea în monahism a Cuviosului Iosif Isihastul. Ispita calendaristă

Anul 1923 marchează şi importante schimbări în Biserica Ortodoxă, prin trecerea la calendarul nou, fapt agreat - şi de Biserica Autocefală a Greciei prin hotărârea luată la 10 martie 1924. Această piatră de încercare a provocat durere şi dezbinare şi în Sfântul Munte Athos (care aparține v canonic de Patriarhia Ecumenică), astfel încât monahii s-au împărțit în 2 tabere (ambele păstrând calendarul vechi, dar având o viziune diferită asupra relațiilor cu celelalte biserici care şi-au asumat noul calendar): pe de o parte, majoritatea mănăstirilor şi monahilor athoniți au păstrat comuniunea liturgică cu cei ce îşi rânduiau viața liturgică potrivit noului sistem de calcul, iar pe de alta, zelotiştii, (din care făceau parte monahii de la mănăstirea Esfigmenu, precum şi cei din regiunea Katounakiei) au întrerupt orice legătură cu Patriarhia Ecumenică, cu restul monahilor din Sfântul Munte, şi, în general, cu toți cei care acceptaseră noul calendar (fiind convinşi că aceştia, prin acceptarea unei asemenea *inovații*, au decăzut din har).

Obştea bătrânilor Efrem şi Iosif a fost la început de partea zelotiştilor (chiar dacă într-o formă moderată), dar mai târziu Cuviosul Iosif Isihastul, atunci când va avea propria obşte, avea să treacă de partea majorității.

În toiul acestor dispute, s-a adăugat şi alta, personală. Francisc a reuşit treptat să imprime modul de viețuire isihast şi stareților săi, prin tăierea oricăror legături cu monahii aparținând chiliilor învecinate (concretizată prin neparticiparea la hramurile Chiliilor şi mănăstirilor învecinate, precum şi la pregătirile ce se făceau cu prilejul acestora, prin îngrădirea accesului pe proprietatea lor, etc.), pentru a se dedica în exclusivitate rugăciunii şi trezviei, fapt ce i-a adus în situația de a fi considerați înşelați. Dar ceea ce a stârnit şi mai mult indignarea acestora a fost atitudinea lui Francisc de a vorbi de cele mai multe ori în locul stareților săi, pentru aplanarea diferitelor neînțelegeri.

Bătrânul Daniil Katounakiotul

Acest lucru a dus la evitarea săvârşirii slujbei de tundere în schima monahală a lui Francisc de către ieromonahii din împrejurimile Chiliei lor, motiv pentru care Starețul Efrem a fost nevoit să caute rezolvarea acestei probleme în altă parte [1]. Astfel, duminică 31 august/13 septembrie 1925, în vârstă de 27 de ani

(împlinea 28 în 2/14 noiembrie), Francisc a fost tuns schimonah [2] în peştera Sfântului Atanasie, de către preotul locului, Eftimie, primind numele de Iosif (ca cel al unuia din bătrânii la care intrase în ascultare şi care adormise, de curând, întru Domnul). La acest moment unic a luat parte şi starețul Daniil Katunakiotul, povățuitorul dintru început al Cuviosului Iosif.

Necazurile s-au împletit cu mângâierile trimise de Dumnezeu, astfel că, în acea perioadă (între 1926-1928), la praznicul Arătării Domnului (Epifania, Bobotează), când urma să se săvârşească priveghere la Katunakia, Francisc a rămas singur la chilia sa, nevoindu-se în privegherea personală cu rugăciunea inimii, având parte de o *Epifanie* chiar în acel loc. Despre această experiență scria el însuşi; *„în timp ce privegheam tot în coliba mea... atunci am fost iarăși răpit în extaz. Chilia mea se umpluse de lumină ca și când ar fi fost ziua. Și în mijlocul chiliei au apărut trei copii care aveau până la zece ani fiecare. Toți de aceeaşi înălțime, cu acelaşi chip, cu aceeaşi îmbrăcăminte, cu nişte fețe frumoase... Eu mă minunam de acea vedere. Aceia m-au binecuvântat toți trei deodată, aşa cum binecuvântează preotul, şi au început să cânte melodios: «Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați şi-mbrâcat. Aliluia!». Se îndreptau spre mine şi iarăşi mergeau înapoi, apoi iarăşi spre mine şi iarăşi înapoi. Eu îmi spuneam în gând: «Unde au învățat să cânte atât de frumos aceşti copii şi cum de binecuvântează?», fără să-mi vină în minte că la Sfântul Munte nu sunt copii atât de mici. în cele din urmă, au plecat aşa cum au venit, pentru a binecuvânta şi pe alții. Eu am rămas uluit şi zile întregi de atunci aveam în mine o bucurie nespusă şi nu puteam să-mi iau mintea de la ei. Dar nici nu se şterg din memorie vreodată aceste lucruri...*

Pe lângă ispitele primite de la unii monahi, (care îl considerau „rătăcit" pentru faptul că se dedicase în întregime lucrării rugăciunii minții, fiind foarte tânăr şi în felul lui un caz unic în acea vreme), cea mai grea lovitură a primit-o de la diavoli, care timp de 8 ani l-au chinuit cu războiul trupesc (deşi nu cunoscuse plăcerea trupească ca mirean).

Cu toate acestea, lucrul decisiv care i-a determinat să părăsească locul lor de nevoință l-a constituit rucodelia (lucrul de mână, ocupația) bătrânului Efrem. Acesta era cunoscut şi sub numele de *„Dogarul”* fiind renumit şi căutat pentru

confecționarea de butoaie (în special pentru vin). Această ocupație, care îl împovăra mai ales toamna, când se culegeau strugurii, îl ținea ocupat foarte mult, rămânându-i foarte puțin timp pentru isihie. Bătrânul nu refuza pe nimeni, astfel încât au ajuns să profite de bunătatea sa nu doar călugării, ci şi mirenii, care îi plăteau o sumă modică pentru multa sa osteneală. Pentru o mai mare nevoință şi pentru a putea scăpa de griji şi de împrăştiere (condiții necesare păstrării şi înmulțirii harului), cei trei s-au retras la jumătatea anului 1928 la Schitul Sfântului Vasile.

Note:

[1] Arhimandritul Efrem e de părere că adevăratele motive ale acestei amânări erau: 1. Faptul de a aparține grupării zelotiste nu a plăcut conducerii Marei Lavre; 2. Zvonul răspândit de obştea părintelui Daniil Katunakiotul (exceptându-l pe acesta, care îi era povățuitor duhovnicesc, de altfel) cum că ar fi înşelat.

[2] Practica athonită nu cunoaşte treptele monahismului slav, cel de rasofor şi monah, ci doar aceea de (schi)monah.

Marile nevoințe ale Cuviosului Iosif Isihastul

Plecând de la Chilia Bunei Vestiri, cei trei au căutat un loc cât mai retras şi cât mai propice nevoinței tăcerii *întru cunoştință*. Astfel, au ales Schitul Sfântului Vasile. Acesta era format din numai 8 colibe, locuite de călugări isihaşti, care, spre deosebire de cei de la Buna Vestire, *viețuiau de parcă nu ar fi fost acolo*, trăind la o oarecare depărtare unii de alții. Pentru că nu au găsit chilii libere, au fost nevoiți să îşi zidească singuri chilii, cu foarte multă greutate (datorită în primul rând lipsei apei). Mica lor biserică au închinat-o Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul. Au plecat de la Katounakia luând cu sine doar strictul necesar, câteva haine şi puținele cărți ce le aveau.

Bisericuța Înaintemergătorului Ioan de la Schitul Sfântului Vasilie, construită ele Cuviosul Iosif Isihastul.

Bătrânul Efrem a găsit aici odihnă, eliberat fiind de povara rucodeliei, însă, la scurt timp, din cauza vârstei, dar mai ales a condițiilor precare de trai şi a

vieţuirii aspre, a trecut la cele veşnice (+1929), împlinindu-se astfel proorocia făcută de Starețul Daniil Katunakiotul. Şi tot lui dându-i ascultare, după moartea Starețului Efrem, tânărul monah Iosif devine stareț la vârsta de 32 de ani (neîmpliniți), continuând astfel tradiția athonită care spune că *trebuie să îngropi stareț ca să ajungi stareț* moştenind, pentru ascultarea şi smerenia arătată față de cei doi bătrâni monahi, harismele şi binecuvântarea acestora (mai ales pe cel al povățuirii).

Odată cu mutarea la Sfântul Vasile îl vor cunoaşte pe ieroschimonahul Daniil (+1929) [1] de la Chilia Sfântului Petru Atonitul (aproape de locul numit Ape Reci), aflată pe moşia Marii Lavre. Acesta a fost cel care ie-a influențat decisiv modul de vieţuire duhovnicească.

Ieroschimonahul Daniil era considerat de cei doi drept *mai minunat decât toți* şi *următor al Marelui Arsenie.* Starețul Iosif îl descria astfel*: lubitor de tăcere, izolat de toți ceilalți, slujitor permanent. Şaizeci de ani nu s-a gândit că poate lăsa măcar o zi Sfânta Slujbă. În timpul Postului Mare săvârşea în fiecare zi Liturghia Darurilor mai înainte sfințite. A trăit până în ultima zi în trezvie, săvârşindu-se fără să fi fost vreodată bolnav. Sfânta Liturghie săvârşită de el ținea trei ore şi jumătate, uneori chiar patru ore, deoarece întârzia, afundat în priveghere, să spună ecfonisurile. Lacrimile sale erau atât de multe, încât uda pământul acolo unde stătea. De aceea nu voia ca vreun străin să fie de față când slujea Sfânta Liturghie, pentru a nu-i vedea lucrarea. Pe mine m-a primit după multe rugăminți. De fiecare dată când mergeam, trebuia să merg pe jos în miez de noapte cam trei ore pentru a ajunge la ora începerii acelei cu adevărat înfricoşătoare şi dumnezeieşti lucrări. Îmi spunea un cuvânt, două de învățătură, ieşind din Sfântul Altar, apoi dispărea imediat şi nu se mai arăta toată ziua. Întreaga lui viață a avut rugăciunea minții şi priveghere de toată noaptea. De la el am luat şi eu această rânduială şi am avut mare folos. Mânca numai câteva fărâmituri de pâine pe zi, de aceea era la Sfânta Liturghie ca un fulg. Şi până nu uda cu lacrimi locul unde slujea, nu încheia.*

Din cauza izolării şi a programului său strict, mulți îl considerau înşelat, dar a acceptat dorința celor doi de a fi primiți la Sfânta Liturghie şi de a primi sfaturi legate de viața isihastă. Aceste sfaturi erau întotdeauna rare, scurte şi la obiect, fiindcă, aşa cum le reamintea adesea: *Sfânta Singlitichia mărturisea că opaițul luminează, dar are buzele arse.*

Nu s-au folosit doar de prezența şi învățăturile pline de har ale acestui binecuvântat nevoitor, ci au luat rânduiala de viață personală a acestuia (a privegherii de toată noaptea şi cea legată de hrana zilnică), pe care au transmis-o, la rândul lor, ucenicilor lor, şi, prin aceştia, la multe obşti monahale, atât din Sfântul Munte, cât şi în Grecia şi mai târziu în America.

Trebuie menționat faptul că ***deşi tânărul pustnic trăia în ascultare de duhovnic*** (ieromonahul Daniil, n.n.), ***se ruga, plângea şi se nevoia, cu toate acestea războiul nu contenea.*** Intrase în etapa caracterizată drept cuptorul dumnezeieştii părăsiri (adică părăsirea de către harul Duhului Sfânt a nevoitorului pentru o anumită perioadă de timp, cu scop pedagogic). Este perioada cea mai greu de suportat, lucru dovedit şi de cuvintele Cuviosului Iosif: ***dacă este să aflați Harul şi apoi să-l pierdeți, atunci mai bine sa vă rugați nu pentru dobândirea Harului, ci a experienței, fiindcă omul, de unul singur, nu poate să sufere părăsirea de către acesta.*** Lupta aceasta a fost cu adevărat înfricoşătoare. Nu doar că era un război aproape continuu, dar acesta lua de multe ori aspectul unei lupte fața către față, corp la corp: „***În fiecare noapte cete întregi de demoni, cu ciomege, cu securi şi cu orice altceva ar fi putut provoca vătămare, m-au supus la torturi groaznice, opt am la rând. Unul mă apucă de barba mea micuță pe atunci, altul de păr, altul de picioare, de mâini - toate relele şi chinurile posibile. Toți strigau ca ieşiți din minți: «Strângeți-l de gât, omorâți-l»***.Şi continuă, într-un alt loc, spunând că aceştia ***veneau cu săbii, topoare, securi, lopeți. «Pe el cu toții!», strigau. Ce păteam... «Ajută-mă, Maica Domnului!», strigam. Prindeam pe unul dintre ei şi îi loveam cât puteam pe ceilalți. Îmi rupeam mâinile de pereți.*** Cuviosul reuşea să-i alunge cu desăvârşire ***numai cu numele lui Hristos şi al Maicii Domnului.***

Sfântul Antonie cel Mare ciomăgit de draci, detaliu de icoană bizantină

Un lucru deosebit de important de subliniat este faptul că doar trecut prin focul ispitelor, Cuviosul Iosif cunoştea Harul lui Dumnezeu ***în chip simțit.*** De aceea, le spunea mai târziu ucenicilor săi: ***mai întâi beam întristarea cu butoiul şi abia după aceea îmi dădea Dumnezeu Harul cu lingurița.*** Pentru a curma suferința provocată de diavoli prin lupta gândurilor şi a patimilor (în special cea a desfrânării, deşi nu cunoscuse niciodată pofta trupească), născocea tot felul de

nevoințe, pentru a reuşi să-şi strunească mintea şi a potoli pornirile trupeşti: *nu dormeam culcat, ci în picioare, rezemat într-un colț sau şezând pe scăunel. Mă băteam pe mine însumi de două-trei ori pe zi, oftând şi plângând, încât după astfel de chinuri, de lovituri pe care mi le administram în fiecare zi, mie însumi din cauza războiului trupului, de post aspru, priveghere şi alte nevoințe, devenisem ca un cadavru.* Acest fapt, oricât de înfricoşător ar suna, nu este un caz unic în scrierile ascetice. Patericele şi Scara *Sfântului Ioan Sinaitul sunt pline de astfel de nevoințe ascetice, prin care trupul, care este biserica Sfântului Duh, nu este pedepsit, ci este supus minții* stăpânitoare. *Ascetismul ortodox nu este ucigător de trup, ci de patimi.*

Trebuie subliniat faptul că, pe tot parcursul acestei perioade de mari lupte duhovniceşti, tânărul Iosif avea darul/harul rugăciunii neîncetate în inimă. Deci dobândirea rugăciunii nu presupune nepătimirea nevoitorului, ci constituie doar o armă în lupta cu *„stăpânitorul acestei lumi"* (Ioan 12, 31). Însăşi păstrarea rugăciunii curate şi neîncetate, precum şi sporirea în ea, presupune un efort deosebit; *în timpul rugăciunii nu îngăduiam în nici un fel minții să iasă din inimă. Curgea sudoarea de pe trupul meu ca din izvor.*

Notă:

[1] Ucenicii Starețului Iosif regretau lipsa detaliilor legate de acest minunat nevoitor, cu un rol atât de important (chiar decisiv) în modul de viețuire al Cuviosului, cu toate că l-a cunoscut doar pentru o scurtă perioadă de timp, mai exact un an de zile (1928-1929).

Viața Cuviosului Iosif Isihastul. În sânul lui Avraam

Nu împlinise nici măcar 32 de ani când, la sfârşitul celor opt ani de grele încercări (voite şi ne-voite), în care fiecare noapte a fost un martiriu, *deznădăjduit de faptul că după atâta luptă şi osteneală,* patimile lucrau ca şi când ar fi fost în deplină sănătate, *fiind convins că diavolii au reuşit să-l doboare, Domnul Hristos avea să-i dăruiască biruința deplină. Descrierea acestui episod se cuvine a fi redat în întregime:* Într-o zi, însă, şedeam pe scăunel şi s-a deschis uşa. Spuneam rugăciunea minții aplecat şi nu m-

am uitat. Credeam că cel care a deschis uşa este părintele Arsenie. Am simțit după aceea o mână peste mine, care mă îndemna spre pofta trupească. Mă întorc şi văd pe demonul desfrânării. M-am repezit asupra lui ca un câine - astfel de înverşunare aveam în mine - şi l-am apucat. În mâinile mele i-am simțit firele de păr ca cele de porc. S-a făcut nevăzut. Locul acela s-a umplut de miros greu. Din clipa aceea a plecat împreună cu el şi războiul trupului şi am devenit ca un prunc neprihănit *[...]* S-a aşternut pacea în sufletul meu şi am scăpat definitiv de toate patimile cele necurate ale trupului *[...]* Şi mi- a fost dată ca dar curăția, însă într-o măsură atât de mare, încât să nu mai fac deosebire între femeie şi bărbat. Nu mai lucra patima întru mine câtuşi de puțin. Cu Harul lui Dumnezeu, am primit întru simțire darul curăției.

Lupta cu patima desfrânării era câştigată o dată pentru totdeauna, dar războiul avea să continue sub diferite forme. Văzând folosul sufletesc al relei pătimiri, Starețul Iosif avea să o dorească şi să o pună în practică pe aceasta toată viața sa, fiind conştient că prin ea va atrage mila lui Dumnezeu, care îl va slobozi de toata rautatea. In lupta cu mânia, spunea: Dacă ar fi să povestesc câte am pătimit în fiecare zi din cauza acestei patimi, ar trebui să scriu o carte întreagă. Vrând să mă slobozească din legăturile patimii, Dumnezeu a adus asupra mea toate relele: ocări, batjocură, ispitiri, osândiri pe nedrept. Şi nu aşa, numai de încercare, ci în stare să mă ucidă. Dar, îndurând şi înăbuşind înlăuntrul meu pe satana cu nemărginită răbdare, am primit eliberarea de rău.

În lupta cu gândurile, Starețul Iosif a primit constant mângâiere şi îmbărbătare de la Maica Domnului, ocrotitoare şi grabnic ajutătoare a monahilor din „grădina" sa: Odată, mergeam noaptea - era luna plină - la părintele, că să-i spun gândurile *(pr. Daniil Isihastul* -n.n) şi să mă împărtăşesc. După ce am ajuns, m-am aşezat puțin mai departe, pe o piatră, ca să nu-i deranjez în rugăciunea lor. În timp ce stăteam acolo şi spuneam rugăciunea minții, am auzit o voce dulce, ca şi când ar fi cântat o pasăre măiastră. Să fi fost ora patru dimineața. Mintea mea a fost vrăjită de această voce şi m-am sculat să văd de unde vine această voce. Mă uitam atent în toate părțile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniță frumoasă. În fața mea era un drum luminos ca zăpada, cu ziduri de diamant şi de cristal. Dincolo de ziduri erau

flori dintre cele mai variate şi colorate. În fața acestei privelişti, mintea mea a uitat de vocea aceea minunată şi a fost vrăjită de vederea acelui Paradis. înaintând, am văzut un palat înalt, minunat, uimind mintea şi înțelegerea. La intrarea în palat stătea Maica Domnului, ținând în brațe pe Pruncul Iisus. Toată era de un alb strălucitor, ca de zăpadă. Apropiindu-mă şi mai mult, am fost cuprins de o negrăită dragoste. M-a îmbrățişat ca pe un prunc şi mi-a spus ceva. Nu pot uita dragostea aceea pe care mi-a arătat-o Maica cea adevărată. Atunci, fără teamă şi fără vreo reținere, m-am aşezat alături de ea, aşa precum mă apropii de fiecare dată de icoana ei. Şi ceea ce face un copil mic atunci când vede pe mama lui, aşa am făcut şi eu. Cum de am plecat de lângă ea nici eu nu ştiu, întrucât mintea mea fusese copleşită întru totul de privelişte a lucrurilor cereşti. Plecând de acolo pe o altă cale, am ajuns iarăşi în poienița aceea. Am primit o binecuvântare şi mi s-a spus că acolo era sânul lui Avraam şi că este obiceiul ca oricine trece pe acolo să primească binecuvântare. Plecând de acolo, mi-am venit în sine-mi şi eram iarăşi aşezat pe piatra aceea. Şi uitând de ce venisem acolo, am plecat să mă închin cu multă bucurie icoanei Preasfintei Fecioare în peştera Sfântului Athanasie, deoarece aveam multă evlavie la aceasta. Din multă dragoste pentru aceasta icoană, la început am stat şase luni lângă ea, pentru a-i aprinde mereu candelă. Zi şi noapte. Pentru că în noaptea aceea fusesem cuprins întru totul de dragostea cea dumnezeiască, am coborât să-i mulțumesc. Numai ce am intrat şi m-am închinat - stăteam în fața ei şi-i mulțumeam cu cuvintele mele - a ieşit din icoana o aşa mireasmă, ca o suflare răcoritoare, care a umplut sufletul meu şi am fost iarăşi în extaz, pentru a doua oară în noaptea aceea şi pentru mult timp. Când a venit eclesiarhul să aprindă candelele m-am furişat şi am plecat, ca nu cumva să înțeleagă acesta ce se întâmplă şi să înceapă să întrebe. Astfel de momente se vor regăsi, într-o formă sau alta, pe tot parcursul vieții sale, Maica Domnului având un rol şi un loc deosebit în nevoința şi evlavia starețului.

Viața Cuviosului Iosif Isihastul. În sânul lui Avraam

Nu împlinise nici măcar 32 de ani când, la sfârşitul celor opt ani de grele încercări (voite şi ne-voite), în *care fiecare noapte a fost un martiriu,* deznădăjduit de faptul că după atâta luptă şi osteneală, *patimile lucrau ca și când ar fi fost în deplină sănătate,* fiind convins că diavolii au reuşit să-l

doboare, Domnul Hristos avea să-i dăruiască biruința deplină.

Descrierea acestui episod se cuvine a fi redat în întregime: Într-o zi, însă, şedeam pe scăunel şi s-a deschis uşa. Spuneam rugăciunea minții aplecat şi nu m-am uitat. Credeam că cel care a deschis uşa este părintele Arsenie. Am simțit după aceea o mână peste mine, care mă îndemna spre pofta trupească. Mă întorc şi văd pe demonul desfrânării. M-am repezit asupra lui ca un câine - astfel de înverşunare aveam în mine - şi l-am apucat. În mâinile mele i-am simțit firele de păr ca cele de porc. S-a făcut nevăzut. Locul acela s-a umplut de miros greu. Din clipa aceea a plecat împreună cu el şi războiul trupului şi am devenit ca un prunc neprihănit [...] S-a aşternut pacea în sufletul meu şi am scăpat definitiv de toate patimile cele necurate ale trupului [...] Şi mi-a fost dată ca dar curăția, însă într-o măsură atât de mare, încât să nu mai fac deosebire între femeie şi bărbat. Nu mai lucra patima întru mine câtuşi de puțin. Cu Harul lui Dumnezeu, am primit întru simțire darul curătiei.

Lupta cu patima desfrânării era câştigată o dată pentru totdeauna, dar războiul avea să continue sub diferite forme. Văzând folosul sufletesc al relei pătimiri, Starețul Iosif avea să o dorească şi să o pună în practică pe aceasta toată viața sa, fiind conştient că prin ea va atrage mila lui Dumnezeu, care îl va slobozi de toată răutatea. în lupta cu mânia, spunea: *Dacă ar fi să povestesc câte am pătimit în fiecare zi din cauza acestei patimi, ar trebui să scriu o carte întreagă. Vrând să mă slobozească din legăturile patimii, Dumnezeu a adus asupra mea toate relele: ocări, batjocură, ispitiri, osândiri pe nedrept. Şi nu aşa, numai de încercare, ci în stare să mă ucidă. Dar, îndurând şi înăbuşind înlăuntrul meu pe satana cu nemărginită răbdare, am primit eliberarea de rău.*

În lupta cu gândurile, Starețul Iosif a primit constant mângâiere şi îmbărbătare de la Maica Domnului, ocrotitoare şi grabnic ajutătoare a monahilor din „grădina" sa: *Odată, mergeam noaptea - era luna plină - la părintele, că să-i spun gândurile* (pr. Daniil Isihastul - n.n.) *şi să mă împărtăşesc. După ce am ajuns, m-am aşezat puțin mai departe, pe o piatră, ca să nu-i deranjez în rugăciunea lor. În timp ce stăteam acolo şi spuneam rugăciunea minții, am auzit o voce dulce, ca şi când ar fi cântat o pasăre măiastră. Să fi fost ora patru dimineața. Mintea mea a fost vrăjită*

de această voce şi m-am sculat să văd de unde vine această voce. Mă uitam atent în toate părțile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniță frumoasă. În fața mea era un drum luminos ca zăpada, cu ziduri de diamant şi de cristal. Dincolo de ziduri erau flori dintre cele mai variate şi colorate. În fața acestei privelişti, mintea mea a uitat de vocea aceea minunată şi a fost vrăjită de vederea acelui Paradis. înaintând, am văzut un palat înalt, minunat, uimind mintea şi înțelegerea. La intrarea în palat stătea Maica Domnului, ținând în brațe pe Pruncul îisus. Toată era de un alb strălucitor, ca de zăpadă. Apropiindu-mă şi mai mult, am fost cuprins de o negrăită dragoste. M-a îmbrățişat ca pe un prunc şi mi-a spus ceva. Nu pot uita dragostea aceea pe care mi-a arătat-o Maica cea adevărată. Atunci, fără teamă şi fără vreo reținere, m-am aşezat alături de ea, aşa precum mă apropii de fiecare dată de icoana ei. Şi ceea ce face un copil mic atunci când vede pe mama lui, aşa am făcut şi eu. Cum de am plecat de lângă ea nici eu nu ştiu, întrucât mintea mea fusese copleşită întru totul de privelişte a lucrurilor cereşti. Plecând de acolo pe o altă cale, am ajuns iarăşi în poienița aceea. Am primit o binecuvântare şi mi s-a spus că acolo era sânul lui Avraam şi că este obiceiul ca oricine trece pe acolo să primească binecuvântare. Plecând de acolo, mi-am venit în sine-mi şi eram iarăşi aşezat pe piatra aceea. Şi uitând de ce venisem acolo, am plecat să mă închin cu multă bucurie icoanei Preasfintei Fecioare în peştera Sfântului Athanasie, deoarece aveam multă evlavie la aceasta. Din multă dragoste pentru aceasta icoană, la început am stat şase luni lângă ea, pentru a-i aprinde mereu candelă. Zi şi noapte. Pentru că în noaptea aceea fusesem cuprins întru totul de dragostea cea dumnezeiască, am coborât să-i mulțumesc. Numai ce am intrat şi m-am închinat - stăteam în fața ei şi-i mulțumeam cu cuvintele mele - a ieşit din icoana o aşa mireasmă, ca o suflare răcoritoare, care a umplut sufletul meu şi am fost iarăşi în extaz, pentru a doua oara în noaptea aceea şi pentru mult timp. Când a venit eclesiarhul să aprindă candelele m-am furişat şi am plecat, ca nu cumva să înțeleagă acesta ce se întâmplă şi să înceapă să întrebe.

Astfel de momente se vor regăsi, într-o formă sau alta, pe tot parcursul vieții sale, Maica Domnului având un rol şi un loc deosebit în nevointa şi evlavia starețului.

Viața Cuviosului Iosif Isihastul. Cei dintâi ucenici

Deşi nu şi-a propus întemeierea unei obşti, totuşi, ca unul care a cunoscut din experiență durerea de a nu avea un părinte duhovnicesc experimentat dar în acelaşi timp şi capabil de a îndruma pas cu pas spre desăvârşire pe cei aflați la începutul luptei ascetice, Starețul Iosif a început să primească ucenici (mireni şi monahi), însă, deşi *îi primea pe toți cei care doreau... isihia și viața duhovnicească..., nimeni nu putea să rămână lângă stareț dacă nu devenea cu desăvârșire mort pentru această viață. Acesta e motivul pentru care obștea nu a devenit niciodată mare.*

Gheron Iosif Isihastul împreună cu ucenicii

Primul ucenic a fost Ioan, din Epirul de Nord [1], de meserie cărbunar, pe care l-a tuns schimonah, cu numele Ioan. cAcesta le-a rămas alături până la mutarea acestora la Schitul *Sfânta Ana Mică,* el preferând să se nevoiască în continuare la *Sfântul Vasile.* Apoi, în 1933, s-a adăugat obştii Nicolae [2], fratele cel mai mic al Starețului, care va primi la călugărie numele de Atanasie. Tot aici, în pustia de la *Sfântul Vasile,* au venit şi alți ucenici, care nu au putut rămâne alături de Stareț, din cauza neputinței lor trupeşti şi sufleteşti [3]. Printre aceştia s-au numărat atât oameni simpli, fără educație, ca monahul Ermolae, precum şi învățații monahi Atanasie Valsamakis (farmacist), Gherasim Menaghias [4], Athanasie Kabanaos [5], precum şi Efrem, duhovnicul din Volos [6]. Deşi nu au rămas până la sfârşit în obştea inspiratului Stareț, totuşi cu toții s-au folosit într-o mare măsură de felul de viețuire, de sfaturile şi de rugăciunea acestuia, cu unii dintre ei păstrând o bogată corespondență.

Între cei primiți sub mantia sa, merită menționat şi schimonahul Vasile. Acestuia, bolnav fiind de tuberculoză, i se refuzase tunderea în monahism, pentru a nu transmite boala şi altora, fiind alungat de starețul care îl primise de când era doar un copil. În această situație l-a întâlnit Cuviosul Iosif, care, după un scurt moment de şovăială, l-a primit în obştea sa (cu toată împotrivirea celorlalți părinți), îngrijindu-se personal de acesta. L-a tuns schimonah cu câteva ore înainte de a muri, primind apoi înştiințare prin vis de mântuirea acestuia.

Dintre cei care l-au cunoscut pe Stareț în perioada petrecută de acesta la Chilia de la *Sfântul Vasile,* cel mai statornic ucenic avea să fie ieromonahul

Efrem Katunakiotul[7]. Prima lor întâlnire a fost prilejuită de săvârşirea Sfintei Liturghii pe care o făcea, foarte rar de altfel, la bisericuța închinată Sfântului Ioan Botezătorul de la Chilia *Sfântul Vasile,* starețul său Nichifor. Acesta l-a luat într-o zi a anului 1935, pentru a sluji Sfânta Liturghie, şi pe monahul Efrem, moment decisiv în evoluția duhovnicească a tânărului monah. L-a surprins în mod plăcut prima întrebare adresată de Starețul Iosif părintelui Nichifor, şi anume: dacă ucenicul său (adică Efrem) face ascultare. În acea clipă, mărturisea mai târziu părintele Efrem Katunakiotul, mi-a venit sa cad înaintea Starețului Iosif şi să-i sărut picioarele, pentru că, în sfârşit, auzisem şi eu un cuvânt duhovnicesc. Am simțit că în acest Stareț există viață şi Har. Căci datorită nepăsării ce domnea în acea vreme toți întrebau: «Este deştept tânărul monah? Este harnic? Deprinde repede lucrul de mână?».

Părintele Efrem Katounakiotul, la bătrânețe

Nu au putut păstra o legătură neîntreruptă decât după ce a primit Sfânta Taină a preoției (1936), primind binecuvântarea bătrânului Nichifor de a sluji la biserica Starețului Iosif, pentru nevoile obştii sale. Reuşeau astfel să se întâlnească o dată pe săptămână, dar, sporind legătura duhovnicească dintre ei, ajunseseră să liturghisească şi de patru ori pe săptămână. Starețul Iosif şi-a asumat povățuirea tânărului ieromonah Efrem, fără a-l scoate de sub ascultarea bătrânului Nichifor. Aşa cum Starețul Iosif şi-a împropriat programul şi modul de viață a ieromonahului Danii! Isihastul, tot astfel ieromonahul Efrem va urma toată viața sa tipicul Cuviosului Iosif, îmbinând în mod fericit cele două feluri de viață monahicească, cel sihăstresc (practicat de Stareț) şi cel de obşte (caracteristic obştii conduse de Nichifor).

Legătura dintre cei doi a fost una deosebită, întrucât ieromonahul Efrem, deşi nu făcea parte fizic din obştea Starețului, a păstrat, totuşi, permanent legătura duhovnicească cu acesta, fiind unul din puținii săi ucenici autentici.

***

Noua etapă a vieții Starețului Iosif, aceea de îndrumător duhovnicesc i-a creat de multe ori stări de întristare, din pricina ispitelor provocate de neascultarea

celor care doreau a-i fi ucenici înțelegea acum motivul pentru care stareții pe care îi cunoscuse în tinerețea sa (de ex. Gheron Calinic) nu primeau pe oricine ca ucenici şi nu-i învățau meşteşugul mântuirii până ce nu aratau o supunere totală starețului lor. Despre aceasta scria unui ucenic de al său, îmbărbătându-l la rându-i prin povestirea soluționării problemei sale: îmi povestea un frate că odată avea întristare pentru uri alt frate pe care îl sfătuia mereu dar care nu-l asculta, şi se întrista tare pentru aceasta. Şi rugându-se, a căzut în extaz. Şi a văzut pe Domnul țintuit pe Cruce în mijlocul unei lumini. Şi întorcându-şi capul către El, Hristos i-a zis: «Vezi cât am suferit Eu din dragoste pentru tine? Tu cât ai suferit?». Numai ce a auzit cuvântul acesta, şi toată întristarea a dispărut şi s-a umplut de bucurie şi pace şi, vărsând izvoare de lacrimi, s-a minunat şi se minunează de atâta înțelegere din partea Domnului, Care îngăduie necazurile dar mângâie atunci când vede că nu mai putem îndura.

Neînțelegerile iscate din neascultarea repetată a părintelui Ioan, greutățile locului (alimentele şi materialele necesare traiului), precum şi pierderea liniştii prin desele vizite făcute Starețului, l-a determinat pe acesta să caute un loc mai potrivit pentru nevointă.

Note:

[1] Ioan, zis şi *Vlahul:* nu este menționat anul sosirii lui la Sfântul Vasile, dar cel mai probabil în 1933. Acesta avea să nu fie ucenicul potrivit: neascultarea sa față de Stareț, manifestată în repetate rânduri, ducând la despărțirea de obştea nou înființată, odată cu mutarea la *Sfânta Ana Mică.*

[2] Spre deosebire de fratele său, Nicolae avusese parte de o educație aleasă, fiind absolvent de excepție al Şcolii Superioare de Comerț, bun caligraf, înzestrat şi cu un deosebit dar muzical (în lume fiind studiase vioara, iar în Athos deprinzând cu măiestrie muzica bizantină). Pe lângă acestea, avea deosebite calități fizice, care s-au dovedit a fi mai prețioase obştii decât însuşirile intelectuale, el fiind până la moartea Starețului cărăuşul obştii. Nici el nu a excelat în lucrarea niptică, însă a rămas în conştiința celor ce l-au cunoscut ca un mucenic, prin răbdarea pe care a arătat-o în suferințele pricinuite de osteneala cărăuşiei. A adormit în Domnul la 11 septembrie 1983,

la Mănăstirea Filotheu, aflată atunci sub conducerea mai tânărului său împreună nevoitor, Arhimandritul Efrem.

[3] Condițiile de viață duse de multe ori la extrem (şi datorită locului

dar şi datorită dorinței de neagonsiească), cumulate cu un program duhovnicesc foarte strict (privegherea de toată noaptea, tăcerea desăvârşită, hrana minimă), dar mai ales povara ascultării necondiționate tăiau elanul celor ce doreau să devină şi să rămână ucenicii Starețului Iosif.

[4] Gherasim Menaghias s-a născut în 1881, la Atena, într-o familie bogată. îşi face studiile la Zurich, iar în 1920 între ca ucenic la Starețul Ca linie Isihastul. Din cauza problemelor de sănătate, Starețul îl va trimite în 1925 la Schitul Sfântul Vasile, unde clima uscată şi liniştea locului ar fi trebuit să-i aline suferința. Prin 1934 va merge la Starețul Iosif (sosit aici în 1928), care îl va ajuta să scape de suferință pentru o bună perioadă de timp. A fost cel care, cunoscând foarte bine limba germană, a redactat Epistola Sfintei Chinotite a Sfântului Munte către Hitler, în care cerea acestuia protecția împotriva bulgarilor şi italienilor, totodată mijlocind pentru izbăvirea de la moarte a multor părinți athoniți, obținând şi ajutoare umanitare pentru pustnici. Nu a rămas alături de Starețul Iosif până la sfârşit, mutându-se la cele veşnice în 1957, pe când se afla în Mănăstirea Sfântul Pavel.

[5] Athanasie Kabanaos s-a născut în 1867, în Eghina, a studiat la Paris şi Viena, devenind un medic foarte bun. În 1881 se va închinovia la Mănăstirea Marea Lavră, devenind monah în 1901, fiind ales mai târziu stareț al acesteia. A rămas în conştiința athoniților ca un om bun, smerit, binevoitor, iubirea sa față de aproapele devenind proverbială. Îl va cunoaşte pe Starețul Iosif în 1935, dorind să-i devină ucenic (deşi era mai bătrân cu 30 de ani!). Vârsta, pregătirea academică, locul şi programul nu i- au permis şederea îndelungată la Sfântul Vasile, revenind la mănăstirea sa. În 1940 va trece la cele veşnice, Starețul Iosif fiind înştiințat despre aceasta printr-o vedenie.

[6] Părintele Efrem din Volos fost tuns de Stareț cu numele Bătrânului său, dorind să-i fie ucenic nedespărțit. Îmbolnăvindu-se, a dorit să se trateze în afara Sfântului Munte, crezând că are tuberculoză (s-a dovedit a fi doar o hemoragie gastrică). Cu

toate insistențele Stareţului Iosif (care primise înştiințare că odată plecat nu se va mai întoarce), va părăsi definitiv obştea acestuia. A ajuns, un cunoscut duhovnic în Voios, intrând în mişcarea stilistă de acolo. A revenit pentru scurt timp în Athos, pe când Stareţul se afla cu obştea sa la Sfânta Ana Mică, plecând apoi la Montreal, Detroit şi stabilindu-se definitiv în Texas. Îmbolnăvindu-se de cancer la stomac, a murit în 1984, regretând mereu despărțirea de Stareț, care nu l-a uitat în rugăciunile sale, simțindu-i adesea prezența acestuia.

[7] Părintele Efrem Katunakiotul s-a născut în 1912, în satul Ambelohori de lângă Thiva (Theba), unde bunicul său era.preot, primind numele de Evanghelos. Părinții săi, Ioan Papanikitas şi Victoria, se vor muta în Thiva pentru studiile copiilor lor. După terminarea gimnaziului va merge în 1933 în Sfântul Munte, intrând în ascultare la stareții Efrem şi ieromonahul Nichifor, compatrioți de ai săi (pe care îi cunoştea din copilărie), care se nevoiau la Katunakia (partea de miazăzi a Sfântului Munte). A fost tuns Rasofor de bătrânul Efrem, primind numele de Longhin, iar după moartea acestuia, Nichifor îi devine stareț (de care va face ascultare timp de 40 ani). În 1935 va primi schima monahală, fiind tuns cu numele de Efrem, în cinstea Sfântului Efrem Şirul, ocrotitorul bisericuței lor. Un an mai târziu, în 1936, va fi hirotonit diacon şi apoi preot, fiind cunoscut apoi ca părintele Efrem Katunakiotul. După adormirea bătrânului Nichifor (25.09.1973), după 40 ani de grea ascultare, a devenit stareț, întemeind o nouă obşte, pe care a povățuit-o până în anul 1996, iar după o perioadă de pătimire mucenicească (din cauza unui atac cerebral, care l-a imobilizat complet) timp de un an şi jumătatea, a trecut la cele veşnice pe 14/ 27 februarie 1998.

Când am fost cu bătrânul meu la Schitul Nou, exemplul, îndemnul, tactica şi scopul lui erau să ne sfătuiască continuu, cu ştiință, cu pândă prevăzătoare, ca să zicem rugăciunea lui Iisus şi să priveghem în toată vremea. Ne insuflase un simț adânc al rugăciunii şi al trezviei prin priveghere. Ne spunea că pe monahul care priveghează şi se roagă cu luare aminte să nu-l privim ca pe un om pământesc, ci ca pe îngerul lui Dumnezeu. Şi precum îngerii înalță doxologii neîncetat lui Dumnezeu Cel Sfânt, cu o fericire şi o bucurie necuprinsă, contemplând, în acelaşi fel şi călugării trebuie să privegheze, să laude, să postească, să se jeluiască şi să plângă zilele şi nopțile. Bineînțeles, noaptea este mai potrivită prin liniştea firii, în special, la ceasurile în care omul se odihneşte de

grija zilei. Mintea se liniştеşte de flecăreala şi de osteneala de peste zi şi omul mai odihnit şi mai cumpătat are folos mai mult priveghind.

Duhovnicul nostru ne urmărea dacă ne rugăm continuu şi nu ne ținea multe teorii, adică învățături de mai multe ore, ci în puțin timp ne spunea doar ceea ce era necesar.

Câteodată zicea unui frate dintre noi:

- Spune, fiule, rugăciunea, că nu te aud c-o spui!

- Eh, acum, părinte, după atâția ani de călugărie, s-o spunem cu voce tare?

- Te ruşinezi, fiule, să spui rugăciunea cu voce tare, ca să nu te ia ceilalți drept începător? Te crezi îmbunătățit? Este ruşine când nu spunem rugăciunea şi când mintea noastră fuge încoace şi încolo, iar gura nu stă deloc. Aceasta e ruşine, şi înaintea ochilor lui Dumnezeu şi înaintea ochilor oamenilor.

Un frate o spunea continuu, fără încetare, şi într-o zi harul Sfântului Duh l-a vizitat, cu toate că apăruse şi altădată într-un mod diferit. În acea zi, după multă chemare cu glas tare a Numelui lui Iisus, atât i s-au deschis ochii sufletului şi ai trupului încât privea foarte diferit şi nu putea să explice. Toate câte vedea şi auzea erau foarte schimbate şi țineau de nefiresc. Păsărelele care ciripeau, vegetația înflorită, copacii cu floarea şi mireasma lor, soarele, ziua strălucitoare, toate grăiau despre slava lui Dumnezeu. Le vedea ca şi cum ar fi văzut raiul, deveniseră o apocalipsă, o revelație, apariția unei taine atât de ascunsă nouă, care nu putem privi cu ochi duhovniceşti. „Toată suflarea să laude pe Domnul.” Atât regnul animal, cât şi cel vegetal grăiau despre slava, grandoarea, măreția, farmecul şi frumusețea lui Dumnezeu. El se minuna, ieşea din sine, nu putea să ; vorbească, iar ochii i se umpleau de lacrimi, nu pentru păcate, ci pentru frumusețea lui Dumnezeu.

Oare cum putea inima lui să reziste acestei frumuseți şi descoperiri divine?

Cuvântare a părintelui Efrem Filotheitul

Gheron Iosif Isihastul (+ 15/28 August 1959) este fără îndoială una din cele mai impresionante personalități duhovniceşti ale veacului trecut din Sfântul

Munte, dar nu numai. Nevoința sa ascetică exemplară a atras un număr restrâns de ucenici, la rândul lor foarte nevoitori, unii dintre aceştia (Efrem Filotheitul, Iosif Vatopedinul, Haralambie Dionisiatul) preluând mai târziu conducerea câte unei mănăstiri şi povățuirea duhovnicească a mai multora. Şase mănăstiri athonite sunt conduse astăzi de ucenici ai acestora, de aceea putem spune că Gheron Iosif Isihastul este înnoitorul tradiției isihaste aghiorite în veacul trecut. Tot de numele ucenicilor lui Gheron Iosif se leagă renaşterea vieții monahale în mai multe obşti greceşti din afara Sfântului Munte şi de ctitorirea a 17 mănăstiri ortodoxe pe pământ nord-american.

În decembrie 2013, după proslăvirea oficială a Cuviosului Porfirie Kavsokalivitul, a apărut ştirea că în viitorul apropiat va fi proslăvit în rândul sfinților Părintele Paisie Aghioritul (lucru care s-a întâmplat între timp), iar după o perioadă scurtă de timp vor fi canonizați Părintele Amfilohie (Makris) din Patmos, Arhimandritul Sofronie Saharov de la Essex şi Starețul Efrem Katunakiotul. Nu e un lucru îndepărat nici canonizarea lui Gheron Iosif Isihastul, deja cinstit în toată lumea ortodoxă. Aşadar, nu este un secret faptul că în multe locuri din lumea ortodoxă, Gheron Iosif este cinstit ca Sfânt Cuvios, chiar dacă încă nu oficial. El apare de acum pictat în Icoane, iar cinstitele sale moaşte, împărțite prin lume, sunt aşezate la loc de cinste, în racle. După ce m-am sfătuit cu mai mulți iubitori ai Muntelui Athos, am decis a face câteva precizări legate de pomenirea / prăznuirea lui Gheron Iosif Isihastul pentru că an de an, în luna august, apar diverse informații legate de această temă, uneori contradictorii.

Ştim din mărturiile ucenicilor faptul că Gheron Iosif Isihastul s-a mutat la Ceruri în data de 15 august 1959, în ziua de prăznuire a Adormirii Maicii Domnului. Însă această dată corespunde datei de 28 august pe calendarul nou. De aceea, cei ce țin calendarul nou, cum sunt cei din România (cu care, de altfel, Sfântul Munte se află în comuniune liturgică), îl pot pomeni pe Gheron Iosif la această dată, 28 august.

Vatopedinii, nepoții duhovniceşti ai lui Gheron Iosif, îl prăznuiesc pe 16 august după calendarul lor (29 august la noi) pentru a nu se suprapune cu prăznuirea Adormirii Maicii Domnului. Însă cei ce țin calendarul nou, pe 29 august prăznuiesc Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul. Socotim că nu ar fi potrivit ca

în țară să se prăznuiească tot pe 16 august, întâi datorită diferenței de 13 zile dintre cele două calendare, iar în al doilea rând pentru că pe 16 august, în România, sunt prăznuiți Sfinții Martiri Brâncoveni şi ar fi bine să nu se suprapună. Ori, pentru cei ce țin calendarul nou, data de 28 august respectă fidel adevărul istoric (corespunde zilei de prăznuire a Adormirii Maicii Domnului în Muntele Athos, ziua în care Gheron Iosif a adormit întru Domnul) şi nu pare să aibă niciun alt impediment.

"Maica Domnului îți va aprinde flacăra pentru Hristos"

Copilul meu iubit şi binecuvântat, mă rog să fii bine. M-a cercetat bunul nostru Dumnezeu - deoarece mă iubeşte - cu o foarte grea boală, bronhopneumonia. Au crezut că voi pleca. Plângeau copiii mei, dar ceasul morții nu a sosit încă. Mi-au făcut o sută douăzeci de injecții; în cele din urmă mi-am revenit. Am o singură îngrozitoare greutate la respirație, încât, dacă într-o singură zi nu iau medicamentele, sunt în primejdie să mor. Acum suntem mai bine şi am prins iarăşi putere ca să scriu fraților. Aşadar, ai văzut că harul începe să te cerceteze şi, pe cât poți, sileşte-te să spui rugăciunea, şi vei vedea că tot folosul îți va veni în suflet. Puterea întregului suflet stă în rugăciune. Şi după cum trupul se împuterniceşte prin mâncăruri şi prin diferitele îngrijiri pe care i le dăm, tot astfel şi sufletul vrea mai întâi de toate rugăciune, citire, cuvânt duhovnicesc, pildă duhovnicească să vadă, şi astfel, încetul cu încetul, se deşteaptă. Pentru că dacă îl vei lăsa să doarmă, atunci îl va stăpâni uitarea şi nesimțirea. După cum atunci când aprindem focul, suflăm în el ca să-l aprindem, tot aşa are nevoie şi sufletul. Pildele sunt suflările de aer care alungă cenuşa, care este uitarea, şi aceste suflări aprind cărbunii care nasc căldura. Astfel, pleacă nesimțirea care naşte ră-tăcirea, încât omul crede că este bine, fără să fie însă aşa. Aşadar tu, micul meu copilaş, acum că ai vreme, plângi, ca să te umpli de bucurie, străpunge-te, strigă, îmbrățişează icoana Preasfintei, ca şi cum ai îmbrățişa-o pe însăşi mămica ta, şi strig-o ca un micuț copilaş pe maica noastră: „Măicuța mea, ajută-mă, dă-mi ceea ce-mi este de folos sufletului, precum ştii!". Spune-i multe alte cuvinte şi vei atrage harul mângâietor asupra ta de fiecare dată când o vei chema la rugăciune. Vei dobândi astfel iubirea. Ea îți va dărui şi rugăciunea, ea va aprinde flacăra şi iubirea pentru Hristos, pentru că mijloceşte către Fiul ei, şi toate cererile ei El le împlineşte, pentru că este Maica Lui, şi nu îi trece cu vederea nicio dorință. Aşadar, ceea ce vrei de la ea, să ceri ca un copilaş care cere

de la mama lui ceea ce doreşte şi se agață de fusta mamei, îi sărută poalele, o îmbrățişează, o umple de lacrimi.

Fă aşadar precum îți scriu şi, în scurt timp, vei vedea câtă iubire vei afla de la dulcea noastră Măicuță. Cu multă simplitate să mergi înaintea ei, ca să afli curăția sufletului. Simplitatea este reuşita mare a sufletului. Citeşte minunile Preasfintei care sunt scrise în „Mântuirea păcătoşilor", ca să ți se umple sufletul de dragoste, pentru că dragostea este căpătâiul a toate bunătățile. Şi eu, pentru că acum mi-am revenit din boală, mă rog pentru tine, ca să te întărească Domnul şi Preasfânta noastră Stăpână.

[…]

Din „ Trăiri ale Dumnezeiescului Har" (Ed. Sf. Nectarie, 2008)

Starețul Iosif Isihastul - înnoitorul Sfântului Munte (+28 august 1959)

„Hotar între lume şi cele mai presus de lume, Athosul este tărâmul bunelor-săvârşiri", zice Sfântul Grigorie Palama.

Iar cea mai mare comoară pe care o adăposteşte Muntele Athos, adaugă un Părinte duhovnicesc, „nu sunt podoabele aurite ale trecutului, nu sunt veştmintele brodate în aur, nu sunt manuscrisele încărcate de miniaturi", ci predania isihastă a monahilor săi - „de-Dumnezeu-alese albine, care în peşterile şi crăpăturile pământului din Sfântul Munte, ca în nişte stupi înțelegători, preadulcea miere a isihiei o prefac în faguri". Dintre aceştia, nici un alt nume nu a avut o importanța mai covârşitoare pentru soarta Sfântului Munte în veacul al 20-lea precum Gheron Iosif. Zis şi „Spileotul" („cel din peşteri"), după locurile in care s-a nevoit aproape toată viața, sau „Isihastul", după lucrarea sa de căpătâi, Starețul a fost unul din acei îngeri in trup, trăitor pe pământ dar locuitor al Cerului, care, prin harul agonisit, au luminat la mare depărtare şi peste timp, „din neam în neam", arătând calea nerătăcită celor ce „au iubit arătarea lui Hristos" 2 Timotei 4,8. Cărturarul episcop Callist al Diokleei, arătând locul Starețului Iosif în Biserică, spunea că acesta „a prefigurat cursul luat de înnoirea contemporană a Muntelui Athos, înnoire filocalică şi palamită - profund influențată, pe de o parte, de culegerea de scrieri ascetice şi mistice cunoscută sub numele de Filocalia, în care un loc central îl ocupă Rugăciunea inimii şi chemarea Numelui lui Iisus, şi pe de altă parte, deoarece îl are drept pildă şi ocrotitor pe de-

Dumnezeu-cuvântătorul Sfânt Grigorie Palama, el însuşi monah aghiorit, care învăța că adevărata finalitate a rugăciunii lăuntrice este vederea dumnezeieştii Lumini nezidite a Thavorului, Lumina cu care a strălucit Hristos în Schimbarea Sa la Față.

Această linie filocalică şi palamită este urmaşa nemijlocită a învățăturilor

date de Starețul Iosif Isihastul ucenicilor lui".

Cu puțin înainte de fericitul său sfârşit, întrebat de un închinător despre ucenicii săi, Cuviosul răspundea cu grai prorocesc: „Vezi aceşti călugăraşi? Într-o bună zi ei vor cuceri Sfântul Munte". Şi, într-adevăr, prin mlădițe ale viei lui Hristos precum Haralambie Dionisiatul, Iosif Vatopedinul, Efrem Filotheitul sau Efrem Katunakiotul, Sfțntul Munte, care la sărbătorirea unui mileniu de viețuire aghiorită, în 1963, părea să se pustiască, a înflorit din nou in anii ce au urmat, prin lucrarea mântuitoare a Duhului. Ca nişte noi „Colivazi", cu jertfelnicie, ei au adus Bisericii şi celor ce trăiesc în lume cel mai de preț prinos: harul adevăratei pocăințe, întru schimbarea minții, şi al trăirii Ortodoxiei în deplinătatea ei.

„De-acum înainte, aici vei sluji!"

Starețul s-a născut în ultimii ani ai secolului al 19-lea, în insula Paros,

având o mamă cu viață sfântă. Afierosirea duhovnicească a fiului i s-a arătat mamei într-o vedenie, după cum mărturisea mai apoi:

„Când l-am născut şi eram în pat cu pruncul înfăşat alături de mine, am văzut cum se deschide acoperişul casei şi un tânăr înaripat, foarte frumos, pe care abia l-am putut privi din pricina strălucirii lui, a coborât şi, stând alături de prunc, a dat să-l ia. Eu m-am împotrivit: «Ce faci?... îmi iei pruncul?». Tânărul stăruia, zicând că aşa e «hotărârea». Ca să mă încredințeze, mi-a arătat o tăbliță scrisă. Atunci am ştiut că se va face monah".

Tatăl a murit la câțiva ani de la naşterea lui, iar familia era săracă (mai avea şase frați), aşa că tânărul s-a văzut silit să plece la lucru în portul Pireu, unde a rămas şi după împlinirea stagiului militar. Deşi nu avea o înțelegere duhovnicească deosebită, era din fire cumpătat şi omenos, nesuferind nedreptatea şi viclenia. Se logodise cu o fată bună şi trăiau în feciorie - tânărul se temea chiar şi s-o atingă sau s-o sărute. La 23 de ani viața i se schimbă însă din temelii: logodnica sa moare de

tuberculoză şi, din pronie dumnezeiască, îi cade în mână cartea Cuviosului Nicodim Aghioritul „Noul Ekloghion" - o adunare din viețile Sfinților, rămânând impresionat mai cu seamă de Părinții pustiei. Atunci, în chip minunat. Dumnezeu îi descoperă chemarea cea mare a monahismului: „Într-o seară, am văzut in somn şi treceam pe lângă nişte palate. De îndată nişte căpitani din straja palatului m-au luat şi m-au dus în palat. Nu înțelegeam pricina, şi mă împotriveam. Dar aceia mi-au spus cu bunătate să nu mă tem, ci să merg, că aceasta e voia împăratului. Am ajuns într-un palat foarte frumos şi nespus de strălucit. Acolo m-au îmbrăcat cu un veşmânt alb şi foarte scump, şi mi-au spus: «De-acum înainte, aici vei sluji!». Şi m-au dus să mă închin împăratului... M-am trezit de îndată. Atât de mult se întipăriseră în mine cele văzute şi auzite, încât nu mai puteam să fac sau să gândesc nimic altceva. Auzeam mereu în lăuntrul meu acea poruncă, rostindu-se necontenit: «De-acum înainte, aici vei sluji!». Toată starea mea lăuntrică şi dinafară s-a schimbat. Nu mă mai preocupa nimic din cele ce se afiau pe pământ. Nu mă mai puteam gândi la ceva omenesc. Atunci am început să mă gândesc la pustietățile în care Părinții au trăit duhovniceşte. Mă gândeam şi la Athos, unde credeam că voi afla Părinți la " măsura celor despre care citisem". Încă în lume fiind, a început să se nevoiască pustniceşte, mergând adesea în munții Pendeli şi petrecând acolo vreme îndelungată: postea două zile în şir, se urca în copaci unde se strâmtora ca un stâlpnic, cerceta lăcaşurile de închinare din ținut. A întâlnit apoi la Athena un monah athonit, starețul unei chilii din Karies, care l-a ajutat să ajungă în Sfântul Munte pe tânărul ce ardea de „nematerialnic foc". Era anul 1921.

- Mergeți la un Stareț şi faceți ascultare lui"

Prima sa oprire a fost în pustia Katunakiei, la chilia unde vietuia cu obştea sa fericitul Stareț Daniil, nevoitor înzestrat cu danii discernământului, unde a rămas opt luni. Însetând însă după o nevoință mai aspră, a plecat în sălbăticia Viglei, pe moşia Marii Lavre, căutând un povățuitor duhovnicesc care să-l învețe lucrarea Rugăciunii minții. Deşi plin de râvnă, tânărul era totuşi lipsit de experiență şi cu aşteptări prea mari față de neputințele omeneşti ale viețuitorilor pe care-i întâlnise atunci în Sântul Munte, aşa că peregrinarea sa după un loc în care să se aşeze şi să se dăruiască Rugăciunii a mai continuat. După multă durere şi sânge vărsat in rugăciune, Dumnezeu i l-a scos in cale, pe Athon, pe Părintele Arsenie, schimonah de metanie din Stavronikita, mare iubitor de pustnicie, care îi va deveni frate

duhovnicesc şi tovarăş de nevoinţă până la sfârşitul vieţii. Ca să înceapă cu binecuvântare, s-au dus la Starețul Daniil Katunakiotul, care, încredințându-se de buna lor intenție şi de râvna lor nerătăcită, nu i-a oprit, le-a zis:

„Aveți Stareț? Fără blagoslovenia Starețului nimic nu izbuteşte! Fără această pecete a blagosloveniei nici o lucrare nu rodeşte în viața noastră călugărească. De aceea stăruiesc să împliniți această legiuire, ca să vă însoțească toată viața harul lui Dumnezeu. Mergeți la un Stareț şi faceți ascultare lui, chiar dacaă el vi se va părea foarte simplu – iar când va muri şi-l veți pune în mormânt, veți lua binecuvântarea lui Dumnezeu drept moştenire, care vă va însoți şi vă va povățui în toată lucrarea". Zis şi făcut. Aşa au ajuns cei doi la Coliba Buneivestiri din Katunakia, unde au intrat în ascultare la Starețul Efrem dogarul. Bătrânul nu ştia cum să-şi arate bucuria auzind cererea celor doi şi lăcrima de multe ori de emoție văzând râvna şi dăruirea noilor ucenici. De la acesta a primit tânărul tunderea marelui şi îngerescului chip, după rânduiala aghiorită, la Peştera Sfântului Athanasie, luând numele de Iosif. Cu puțin înainte ca Starețul Efrem dogarul să treacă la Domnul, nevoitorii s-au mutat lângă Schitul sfântului Vasilie, un alt ținut vestit pentru ascetism şi isihasm. Rămaşi singuri după moartea Starețului lor, cei doi au hotărât să peregrineze vara din loc în loc, de pe vârful Athonului până jos, spre Marea Lavră, iar iarna să se întoarcă la chilia lor de la Sfântul Vasilie.

În 1938, după aproape 10 ani de astfel de nevoințe, fiindcă ajunseseră de pe-acum prea cunoscuți, s-au mutat în peşterile de la Sfânta Ana Mică, un loc şi mai neprimitor, şi mai izolat, pe o pantă abruptă, cu dese căderi de stânci, unde şi-au zidit o biserică într-una din peşteri şi o chilie împărțite în 3 cămăruțe, cât să cuprindă un om – căci, explica mai apoi un ucenic „mediul unde locuieşte omul îl poate caracteriza cel puțin în parte, pentru că îl alege şi se nevoieşte acolo potrivit cu dispoziția lăuntrică şi cu scopurile sale".

„Unul din cei şapte mari nevoitori pe care i-am întâlnit"

Părintele Iosif ducea o nevoință de neînchipuit de aspră pentru dobândirea harului, la limita puterilor omeneşti (ba uneori şi peste!), într-o sărăcie, strâmtorare şi postire greu de crezut. În această perioadă l-a cunoscut şi un alt mare Stareț aghiorit, el însăşi pe atunci pustnic, fericitul Părinte Sofronie, ucenicul Sfântului Siluan, care îl numea „un ostaş al Duhului, unul din cei şapte mari nevoitori

pe care i-am întâlnit în viața mea. L-am cercetat de trei ori la peşterile de la Sfânta Ana Mică şi mi s-a părut că stau înaintea unui general duhovnicesc”. Starețul Iosif era un bărbat foarte puternic şi curajos, cu o voință de oțel. Arăta mereu aceeaşi râvnă şi îşi trăia monahsimul cu aceeaşi intensitate, lucru rar întâlnit. Dintre toate nevoințele sale, cea mai importantă îndeletnicire era Rugăciunea lui Iisus. Starețul avea rânduiala să rostească noapte de noapte Rugăciunea şase ore la rând, fără să-şi lase mintea să se abată spre altceva. Aşa *a* primit de la Dumnezeu darul Rugăciunii curate a minții în inimă şi vederea duhovnicească:

„Mă rugam, fiind adâncit în mine însumi, şi luam aminte la dulceața rugăciunii. Deodată m-am umplut de o Lumină care, încet-incet, a crescut, incat s-a revărsat peste tot locul acela. Această Lumină nu era firească, aşa cum e lumina zilei pe care o vedem... Singurul lucru de care îmi aduc aminte este ca eram cuprins de o aşa fericire, încât am simțit ceva asemănător cu cele spuse de Apostolul Petru: «Bine este nouă să fim aici» Matei 17,4".

Prin rugăciune, Starețul a atins ceea ce Sfinții Părinți numesc „unimea omului lăuntric", stare binecuvântată în care omul trăieşte ca un întreg, curățit de tot întunericul duhovnicesc. Lucrarea Rugăciunii a fost şi moştenirea sa de căpătâi pentru fiii duhovniceşti, cărora le zicea: „Pe tot cel ce vrea să încerce, lăsați-l. Cine se ține de lucrarea aceasta îndeajuns de mult timp, va afla înlăuntrul său Raiul, se va slobozi de patimi, va fi un alt om". Iubea nespus nevoința, pe care o vedea indispensabilă pentru sporirea duhovnicească. În Postul Mare mânca doar o dată pe zi 75 de grame de făină fiartă cu puțină apă şi sare. În rest, hrana sa zilnică încăpea într-o cutie de conservă. Gătea cu ulei doar în Duminici. Aşa a trăit timp de treizeci şi cinci de ani, până cu puțin înainte să moară. În primii opt ani de nevoință nu a dormit niciodată pe un pat, ci ațipea aşezat pe un scăunel. Stăruia să privegheze toată noaptea, de la asfințit până la răsărit, cat a trăit. Nu se cruța defel şi nu renunța la rânduiala sa de posturi şi privegheri nici când era bolnav. Se strâmtora în acest fel de neînchipuit astăzi pentru că ii era frică, aşa cum zicea, de cel mai mare vrăjmaş al monahului: akediâ. Era atât de aspru cu sine, încât unii, care nu trăiau la aceeaşi măsură duhovnicească, îl țineau de înşelat - aşa cum s-a mai întâmplat, nu de puține ori, cu marii Sfinți. Starețul a avut parte şi de lupte mucenicești cu dracul curviei, ce se stârnise împotriva sa, deşi trăise toată viața feciorelnic. Înfruntând

toate duhurile răutății cu bărbăție şi neclintire, dumnezeiescul har i-a stat alături şi l-a ajutat să biruiască toate patimile, în cele din urmă, spre a dobândi nepătimirea, după cum însuşi mărturiseşte:

„Atâta har dă Preasfânta Fecioară celor care îşi păzesc trupul curat! Pentru că, atât cât am înțeles eu, Maica Domnului iubeşte mult curăția. De aceea şi eu, dincolo de orice altă patimă, m-am luptat împotriva celei a trupului. Şi mi-a fost dată în dar întreaga-cugetare (curăția minții), atâta încât nu mai fac deosebire între bărbat şi femeie. Nu mă mişcă pofta în nici un fel. Cu darul lui Dumnezeu, am primit în chip simțit harul întregii-cugetări".

Iubea smerenia şi o socotea adevărata cunoaştere de sine:

„Smerenia nu înseamnă «vorbă smerită», ca atunci când zici că eşti păcătos, ci să trăieşti în adevăr - să ştii că eşti nimic".

Stăruia în aceeaşi măsură asupra ascultării şi mărturisirii gândurilor:

„Îngrijeşte-te să înveți ascultarea. Taie-ți în fiecare zi şi în fiecare ceas voia ta, şi nu căuta altă cale în afară de aceasta. Aceasta a fost bătătorită de picioarele Cuvioşilor Părinți. Descoperă şi tu Domnului calea ta, şi Acesta te va îndruma. Descoperă Părintelui tău gândurile tale şi acesta te va vindeca".

Deşi era neînvățat lumeşte, Starețului îi plăcea mult să citească şi să cerceteze cărțile duhovniceşti, zicând: „Citirile duhovniceşti funcționează ca o oglindă duhovnicească, în care poți să-ți vezi greşelile şi slăbiciunile, şi să-ți îndrepți viața; aşa te vei umple şi de dumnezeiască râvnă. Sunt ca o lumină în întuneric".

Le cerea anume ucenicilor săi să citească des şi regulat Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinților Părinți, căci, spunea el, „aşa te va lumina Domnul şi te va povățui spre paza poruncilor Sale; te va reumple înlăuntru de dragoste şi te va povățui spre urmarea Sa".

Astfel, în 1947 intră in obşte Părintele Iosif cel tânăr (viitorul povățuitor duhovnicesc al Mănăstirii Vatopedi) şi la câteva luni Părintele Efrem (viitorul igumen al Mănăstirii Filotheu şi întemeietor al Mănăstirii Sfântului Antonie din Arizona, S.U.A.), iar in 1950 vine Părintele Haralambie (care va ajunge igumen al Mănăstirii Dionisiu). Un alt minunat nevoitor, Părintele Efrem Katunakiotul, deşi nu li s-a putut

alătura atunci la Sfânta Ana Mică, a devenit şi el ucenic iubit al Starețului, pe care ii cerceta adesea.

Starețul Iosif i-a spus atunci plin de bucurie Părintelui Arsenie:

„De-astăzi pot zice: «Doamne, acum slobozeşte pe robul Tău!». Am trăit împreună cu atâta osteneală, ne-am vărsat sângele căutând înlăuntru pe Domnul nostru. Dar necazul meu, în toți anii aceştia, era că mulți ne-au venit alături, s-au folosit de la noi, dar apoi ne-au părăsit. N-au putut să urmeze nevoințelor noastre. Mi-am zis că voi trece la Domnul fără să mi se împlinească dorința. Şi iată, acum, la bătrânețe, Domnul ne-a adus pe aceşti călugăraşi. Întregul Munte se va sprijini pe ei. Să ții minte cuvintele mele!".

În 1953, mica obşte s-a mutat la Nea Skiti, pentru a trăi un pic mai lesnicios, căci cei trei ucenici căpătaseră mari probleme de sănătate din pricina nevoințelor şi a condițiilor aspre de viață. Li s-au dat nişte colibe pustniceşti ce țineau de Mănăstirea Sfântului Pavel, deasupra turnului din Nea Skiti, unde şi-au reînceput viețuirea după aceeaşi rânduială duhovnicească.

La începutul lui 1958, Starețul a căpătat o infecție gravă, care i-a cuprins tot organismul mult slăbit de nevoință. Unul din ucenicii săi îşi aminteşte: „Pe când îl chinuia insomnia din pricina bolii, l-am auzit pe Stareț vorbind singur în fundul chiliei sale. L-am găsit ținând în mâini o icoană a Maicii Domnului, pe care o săruta şi cu care vorbea. Atunci mi-a povestit acestea: «Odată, la Sfânta Ana Mică, se înmulțiseră ispitele şi mâhnirile, şi singura mea mângâiere era această icoană. Mă rugam înaintea ei. Deodată văd că icoana Maicii Domnului străluceşte de lumină, iar apoi dumnezeiescul ei chip ia mărime naturală. Nu mai era icoană, ci ea însăşi, vie, întreagă, prealuminată. Preasfântul ei Prunc, Preadulcele nostru Iisus, strălucea în brațele ei mai mult decât Soarele. Nimicnicia mea s-a umplut atât de mult cu dragostea Sa, că nu mai ştiam nimic de mine, ci numai priveam uimit. Atunci am auzit glasul ei cel plăcut şi mai dulce decât mierea, care mi-a spus: Nu ți-am zis să-ți pui nădejdea in mine? De ce te descurajezi? Iată, ia-L pe Hristos! Şi Preabunul Iisus Şi-a întins mânuța Sa şi m-a mângâiat de trei ori pe frunte şi pe cap. Atunci sufletul meu s-a umplut de nemăsurată dragoste şi lumină, încât am căzut la pământ... Iată, acestea îi aduc aminte, şi că n-am uitat făgăduința ei de a mă lua din această viață în împărăția Fiului ei". Cu doar câteva zile înainte de mutarea sa ia Cer, Starețul ii

destăinuia unui alt ucenic: „Fiule, simt înlăuntrul meu tot Raiul. Harul este foarte mare. Rugăciunea merge ceas, şi nu văd nici o patimă care să se mai mişte. Nu mai simt nici un război, nu am gânduri, nici tulburări lăuntrice. O adevărată binecuvântare de la Dumnezeu! Toate acestea nu sunt izbânzi de acum, ci roade ale ostenelilor din tinerețe. Vezi că nimic nu s-a pierdut, ci pe toate ie-a socotit Dumnezeu? Chiar şi pentru un pahar cu apă se învredniceşte creştinul de răsplată, cu atât mai mult sunt răsplătite nevoințele monahale, care înaintea lui Dumnezeu primesc multe daruri cereşti - în lumea aceasta har şi binecuvântare, în cealaltă dobândă in «banca» lui Dumnezeu. Cu cât mai multe a adunat creştinul aici prin ostenelile sale, neasemănat mai multe vor fi cele de cate se va desfăta în împărăția lui Dumnezeu... De aceea, dacă nu vă nevoiți, dacă nu vă osteniți, dacă nu lucrați acum, la tinerețe, nu veți avea la bătrânețe roade, nu veți lua «pensie duhovnicească». Pentru aceasta străduieşte-te şi tu, fiul meu, să te osteneşti, ca atunci când vei spori cu vârsta şi vei ajunge la bătrânețe să ai «depuneri» duhovniceşti". Le spunea fiilor duhovniceşti în acele ultime zile: „Toată osteneala este cum voi trece puntea morții. De acolo înainte, socoteala mea cu Dumnezeu este, cu harul dumnezeiesc, aranjată, atât cât este cu putință unui om". Ştim, din mărturia ucenicilor, că Starețul Iosif aştepta moartea ca pe o zi de prăznuire, de izbăvire din stricăciunea acestei lumi. Ardea de nerăbdare să vadă chipul Stăpânului, să se desfăteze şi să se sature de frumusețea Sa, alături de ceata îngerilor. Cu ajutorul dumnezeiescului har, atât de mult se familiarizase cu moarte, încât să pregătea de ea ca de o simplă călătorie. Astfel, înainte-cunoscându-şi clipa răposării, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, pe 15 august 1959 după calendarul athonit (28 august după cel nou), după ce s-a împărtăşit cu Dumnezeieştile Taine, zicând „Merinde pentru viața veşnică", şi a dat tuturor binecuvântarea sa, fericitul lui suflet a trecut la Domnul, aşa cum işi dorise şi după cum îi făgăduise însăşi Născătoarea-de-Dumnezeu.

„Cel mai trezvitor, străvăzător şi isihast Stareț al vremii noastre"

Prea mici pentru a rosti noi înşine cuvânt de încheiere despre un astfel de „uriaş al Duhului", ne vedem siliți să aducem înainte cuvintele celor mari, care l-au înțeles pe Starețul Iosif la adevărata sa măsură. Pururea-pomenitul Stareț Gavriil Dionisiatul, nevoitor contemporan cu Cuviosul Iosif, îl numea „cel mai trezvitor, străvăzător şi isihast Stareț al vremii noastre, un monah ieşit din comun în cel de-al optulea veac, al generației noastre". Iar proigumenul Mănăstirii Simonopetras, Arhi-

mandritul Emilian, care a cunoscut bine învățăturile Stareţului şi le-a transmis ucenicilor săi, scria acestea: „Fericitul Stareț Iosif Isihastul a devenit mărgăritarul istoriei aghioritice moderne, căci a izbutit în vremi de restrişte să înnoiască experiența isihastă veche de secole şi viața de rugăciune a Sfântului Munte. Prin lucrarea neîncetată şi susținută, prin rânduiala duhovnicească, prin învățarea fiilor săi duhovniceşti, a pregătit o nouă generație de lucrători ai Rugăciunii lui Iisus cea purea-curgătoare, ce se revarsă dincolo de hotarele Greciei".

Nu avem îmbrăcăminte de nunta, de aceea trebuie sa ne curățim

"Am spus că suntem suflare a lui Dumnezeu. Pentru că avem această rudenie cu Dumnezeu şi Dumnezeu este prezent pretutindeni, suntem şi noi mereu aproape de El. Suntem fiii Lui. Şi văzând vrednicia cu care ne-a învrednicit, fiind suflarea Sa, trebuie să ne îngrijim să nu-L întristăm.

Şi pentru că am întinat mintea noastră şi inima noastră şi trupul nostru cu cuvântul, cu fapta, cu cugetul, acum nu mai avem îndrazneală. Nu avem haină de nunta. De aceea trebuie să ne curățim; cu spovedanie, cu lacrimi, cu durere în suflet; şi peste toate, cu rugăciunea, care curățeşte şi desăvârşeşte pe om.

Veşmântul despre care cântăm în Săptămâna Mare: "Cămara Ta, Mântuitorule, o văd împodobită, şi îmbrăcăminte nu am ca sa intru într- ânsa" este harul lui Dumnezeu, pe care îl dobândim prin rugăciune curată.

Mai întâi omul trebuie să se roage, cu simplitatea pe care o are, vărsând multe lacrimi. Acestea sunt harul lui Dumnezeu, care se numeşte har curățitor, care îl încântă pe om si-l conduce la pocăință. Bunul nostru Dumnezeu, Cel ce este întru toate şi peste toate, Acela ne găseşte. Acela ne vede. Acela ne cheamă. Acela ne cunoaşte mai întâi. Apoi ÎI cunoaştem noi, după ce ne va milui cu mila Sa dumnezeiască.

De aceea şi pocăință, şi jelirea, şi lacrimile, şi toate celelalte care se întâlnesc la cel care se pocăieşte. Toate sunt ale harului dumnezeiesc. Este harul curățitor, care îi curățeşte pe om. Nu este lucru bun care să nu fie de la Dumnezeu, nici lucru rău care să nu fie de la diavol. Să nu-ți intre vreodată în minte că ai făcut vreun lucru bun fără Dumnezeu. Deoarece numai ce gândeşti acest lucru, te va părăsi harul si-l vei

pierde, pentru ca să afli starea ta de slăbiciune, sa afli "cunoaşterea de sine". Pentru ca să cunoască cineva slăbiciunea firii, trebuie să întâlnească multe şi mari ispite. Atunci, prin multe încercari, se smereşte şi cunoaşte smerenia adevarată. Dar este nevoie de mult timp pentru aceasta.

Smerenia nu este vorbă goală pe care o spunem noi: "sunt păcătos" şi altele ca aceasta. Smerenia este adevărul. Să afli şi să cunoşti că eşti un nimic. Acel nimic care era înainte de a face Dumnezeu lumea. Acest "nimic " suntem. Rădăcina ta, existența ta începe de la "nimic" , şi maica ta este "țărâna" , iar Creatorul tău este Dumnezeu. Ce ai, să nu fi primit? Iar daca ai primit, de ce te lauzi ca şi când nu ai fi primit? Este mare darul lui Dumnezeu de a cunoaşte adevărul. Şi acest adevar ne-a spus Domnul ca ne eliberează din păcat.

Cunoştința despre Dumnezeu este vederea lui Dumnezeu. Cunoaşterea duhovnicească, nu cea naturală, cunoaşte pe Dumnezeu. Cunoaşterea naturală este distincția dintre bine şi rău, şi o au toti oamenii, iar cunoaşterea duhovnicească este dobândită prin lucrarea duhovnicească, după "cunoaşterea de sine". Toate acestea se dobândesc cu harul lui Dumnezeu, prin rugăciune. Harul lui Dumnezeu se vede tainic şi se cunoaşte în simțirea minții numai în ceasul rugăciunii.

Sunt multe felurile rugăciunii. Toate sunt bune, dacă omul se roagă cu simplitate. Dacă omul este îndrumat de cineva şi nu face ascultare de el, atunci va rătăci.

În afara rugăciunii minții, toate celelalte feluri de rugăciune este posibil să se transforme o dată cu trecerea timpului. Atunci când se pierde simplitatea, şi omul începe să se ia în seama pe sine.

Rugăciunea minții, invocarea numelui lui Dumnezeu nu lasă loc nici indoielii şi nici rătăcirii. În timp ce se invocă numele lui Hristos fără încetare înlăuntrul inimii, Acesta ne curățeşte de întuneric şi ne scoate la lumină". Când se spovedeşte omul, i se curăță sufletul şi devine luminos ca diamantul. "Buna mea doamna, împreună cu bunul dumneavoastră soț vă dorim toți ca Domnul să vă dăruiască pace, sănătate şi zile îndelungate casei şi întregii dumneavoastră familii.

Am primit scrisoarea dumneavoastră, buna mea doamnă şi am văzut cele ce sunt într-însa. Am pătimit împreuna la ispite şi sufăr împreuna cu dumneavoastră la durerile pe care le aveți, după cum mă bucur de bucuria dumneavoastră.

Viața omului, doamna mea, este framântată din aluatul întristărilor şi al chinurilor. Când vezi puțină bucurie iî sufletul tau, să ştii că este o preinştiintare a întristării care va veni.

Cel mai aproape de om este Dumnezeu. Nimeni nu este mai aproape decât Dumnezeu. În El trăim şi ne mişcăm; ne aflăm continuu în brațele Lui. Putem, deci, cu fiecare răsuflare, să strigăm înlăuntrul nostru: "Dumnezeul meu unde eşti? Apără-ma, grăbeşte-Te în ajutorul meu, acoperă-mă! Iisuse al meu, miluieşte-mă!"

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu este Maica milostivirii, izvor al bunătății, iar harul ei ajunge peste tot; oriunde, numai ce deschizi gura să o strigi, se grăbeşte să vină ca o mamă adevărată. Nu ezita, deci, sa o chemi în fiecare clipă şi vei afla rasplată multă şi doctor pentru necazurile tale.

Dumnezeu, fiica mea, este peste tot, şi ochiul Lui vede toate. Iar dacă se face că nu vede, înseamnă că aşteaptă pocăință. Ori de cate ori noi greşim - fie puțin, fie mult - Acela vede deoarece este prezent, dar noi nu-L vedem deoarece suntem ca pruncii în cunoştință. Când ne pedepseşte, pentru a ne întoarce privirea spre El, noi credem ca suferim pe nedrept. Şi totuşi, când ne smerim, se deschid ochii sufletului nostru şi cunoaştem că toate câte le face Domnul sunt bune foarte; atunci Îl vedem ca Tată al nostru Multmilostiv, plin de dragoste şi bunătate.

Nu ştiu, doamna mea, dacă ati făcut până acum o spovedanie generală şi curată, având în vedere viața de până acum, de la şapte ani până astăzi. Priviți cu atenție tot trecutul şi scrieți totul pe hârtie. Veți afla mult folos pentru sufletul dumneavoastră. La fel şi soțul dumneavoastră. Nu numai lucrul despre care mi-ați scris, dar şi orice fel de cădere, care poate să nu fie considerată pacat, atunci când o spovedeşti, se curățeşte sufletul şi devine luminos ca un diamant.

Să începeți de când erați copil; ce păcate ați făcut între opt şi zece ani, între zece şi douăzeci şi după aceea. La fel şi soțul dumneavoastră: lucrurile fireşti, împotriva firii, păcate ce țin de muncă, nedreptăți, fărădelegi. Toate foarte clar, fără ruşine. Daca ați fost totuşi la un duhovnic şi ați făcut acest lucru până acum, atunci nu mai este nevoie.

Dacă vreodată, doamna mea, doriți să faceți milostenie, să faceți cu femeia aceea care şi-a pierdut fiul. Dacă vreți sa faceți milostenie pentru sufletul acela care a murit

de moarte napraznică, atunci nu uitati sa plătiti un Sărindar, pentru patruzeci de Liturghii. Poate că avea şi păcate, ca tânăr. Cu pomenirile la Sfanta Liturghie îl scoateți din iad, şi dumneavoastră veți deveni cauza mântuirii şi a trecerii lui la rai. Sfintele Liturghii mântuiesc şi scot sufletele din iad. Prin urmare, acolo unde dumneavoastră socotiți că ati făcut un rău, iată ca răul se poate preschimba în bine, un mare bine. Prin dumneavoastră s-a mântuit un suflet, iar dumneavoastră, prin pocăință, v- ați apropiat mai mult de Dumnezeu.

Cât despre starea dumneavoastră nervoasă - mânia despre care imi scrieți - să spuneți continuu rugăciunea, în timpul căreia harul va îmblânzi nervii. Dar nu vă îngrijorați prea mult. Toată lumea suferă de aceasta".

Dacă nu te laşi de păcat, orice ai face este în zadar.

"Binecuvântata mea fiică Panaghiota, iți doresc ca totul să fie bine. Am primit, copilul meu, scrisoarea ta, am citit cele ce sunt în ea şi s-a Îndurerat sufletul meu. Ceea ce faci tu nu este bine: sau te ia de soție după rânduială, sau sa-l laşi şi să-ți petreci viața singură, în pocăință.

Aşa cum eşti acum nu faci nimic; nici spovedanie nu poți să faci. Dacă nu te laşi de păcat, orice ai face este în zadar. Numai când te vei lăsa de păcat, toate vor fi iertate după spovedanie. Nu poți să trăieşti, fiica mea? Mergi într-o casă de buni creştini şi cere să faci orice, numai să scapi de păcat. Păcatul este despărțire de Dumnezeu. Veşnic vei fi in iad. În timp ce aici, oricât de mari ar fi, necazurile trec.

Hotărăşte. Dacă vă căsătoriți încetează de a mai fi păcat, intri în rânduială. Atunci să-mi scrii, ca să rânduim cele necesare pentru trecutul tău. Dacă îl laşi, iarăşi să-mi scrii şi-ți voi spune ce să faci. Acum însă, întrucât în fața ta aleargă păcatul, nu se poate face nimic. Sileşte-te, fiica mea. Moartea vine pe neaşteptate şi ar fi mare păcat să-ți pierzi sufletul. Te vom pomeni la Sfânta Liturghie şi vom face rugăciuni ca să te ajute Dumnezeu.

(În: Gheron Iosif Isihastul, "Mărturii din viața monahală", Editura Bizantina, Bucureşti, 2007)

Sufletul meschin [împuținarea de suflet, lipsa de curaj] este mama lipsei de răbdare.

"Iată, iarăşi vin smerit, ca un părinte, să-ți trezesc prin cuvinte voința cea bună. Scoală-te, fiul meu, din somnul nepăsării. Ascultă-mă şi nu mai dormi. Trezeşte-te şi alungă de la tine somnolența nepurtării de grijă. Puneți din nou armura şi stai cu curaj împotriva duşmanilor tăi. Luptă-te cu rabdare. Nu întoarce spatele. Luptă-te piept la piept. Este mai de folos peutru noi să cădem în luptă decât să fim biruiți.

O, minune a minunilor! Cei din lume pentru a pescui doi peştişori se luptă câteodată o noapte întreagă. După aceea îi mănâncă sau ii vând şi merg mai departe. Nu spera mai mult de la meseria lor. Îşi termină viața chinuindu-se cu această meserie o viață întreagă. Noi, care ne plângem tot timpul, suntem vrednici de tot disprețul pentru multa noastra neştiință. Hristos ne hrăneşte în dar şi ne răsplăteşte însutit. Lucram o zi şi ne plăteşte ca pentru o sută. Apoi veşnic ne vom bucura şi ne vom veseli întru Împărăția Lui. Să fim împreuna cu Maica Domnului ca fii adevărați ai săi! Asemenea îngerilor în lumina nesfarşită şi în bucuria de negrăit!

Dar pentru că, nesimțitori ce suntem, nu vedem micul câştig trecător, cei doi peştişori sau orice altceva trecător, ne pierdem răbdarea. Daca ne-am fi născut sclavi, am fi primit şi bătăi şi lovituri în fiecare zi. Acum nu putem îndura nici un cuvânt mai greu venit din partea vreunui frate slab. O, neînțelepți şi netăiați împrejur la inimă! La cea mai mica ispită ne lepădăm. Preferăm despărțirea veşnică de Hristos şi unire veşnică cu Satana decât să îndurăm cu smerenie încercarea unei singure clipe! Ce altceva este ceea ce imi spui, iubit suflet, în ceasul căderii tale sufleteşti? Că vei găsi un mod de a te omorî, de a-ți sfârşi viața. O, orbire şi moarte sufletească! Te vei omorî, sau te vei uni pentru veşnicie cu diavolul? Vei sfârşi cu viața, sau vei coborî pentru totdeauna în iad? Şi nu te temi, suflete mic, de osânda cea veşnică, de despărțirea de dulcele Iisus, de Viață şi de Lumină?

O, cat Se întristează Stăpânul Hristos, cât Se amărăşte Mirele sufletelor când, pentru cea mai mică ispită, punem pe capul deznădăjduirii noastre cununa de spini! Numai ce L-am numit Mire - la slujba de călugărie - şi-l cerem deja divorțul! Nu este această fiere a lepădării amestecată cu oțetul amar al lipsei de răbdare? Să luăm aminte, fiica mea, că în felul acesta întristăm foarte mult pe preadulcele Iisus şi aducem bucurie diavolului răuvoitor. O, cine-mi va da izvor de lacrimi şi doliu fără de mângâiere, să plâng zi şi noapte pentru frații mei cei slabi la suflet! Mă rog, fiica

mea, să te ridici şi să fii mult mai atentă de acum înainte, să nu ți se mai întâmple o astfel de ispită, nici ție, nici vreunei alte surori.

Luați aminte, fiice ale lui Hristos, deoarece acestea se întâmplă tuturor. Nu vă învârtoşați la suflet. Să aveți răbdare şi dragoste deplină față de maica stareță pentru ca rugăciunea ei să vă acopere în vreme de ispită. Acolo unde există învârtoşare este şi mândrie, este şi neascultare şi scandal. Acolo unde este ascultare este şi smerenie, acolo sălăşluieşte Dumnezeu. Spun Sfinții Părinți: "înaintea căderii merge mândria, iar înaintea harului merge smerenia. Iar sufletul meschin este mama lipsei de răbdare". Ai văzut om şi mai ales monah fără de răbdare? Este ca opaițul fără untdelemn, a cărui flacară se stinge foarte repede.

Din micimea sufletească se nasc multe: *cârtirea, neauzirea, neruşinarea, hula, necunoaşterea* şi multe altele. Iar *mandria* şi *deznădejdea* sunt surori bune una cu cealaltă, din care se nasc mii de fii, contribuind cu toții la pierderea sufletului.

Îndepărtarea tuturor relelor, pentru noi, este *smerenia şi ascultarea desavarşită.*

Deci îngrijeşte-te, fiica mea, de fericita ascultare. Supune-te întru totul. Pentru că acum, când duşmanul a invatat că eşti uşor de biruit, se va duce un pic la plimbare şi iarăşi se va întoarce. Să nu te găsească fără purtare de grijă şi să te dea iarăşi peste cap. Pregăteşte-te. Şi, atunci când va veni fa-l să înțeleagă că ai drept paznic puterea lui Hristos şi rugăciunea tuturor.

Nu te obişnui să cazi uşor, pentru că la fiecare cădere se dărâmă şi mai mult cetatea sufletului, şi intrarea duşmanului devine din ce în ce mai uşoară, până când cel învins va fi făcut în întregime captiv.

Adu-ți aminte ce-ți scriam când te-ai dus la mănăstire. Ca ceea ce imi spuneai atunci trebuia sa mi le spui după patru ani şi că aşa cum vedeai atunci, pe surorile de mănăstire, aşa să le vezi şi acum. Dacă te vei uita în primele scrisori, vei găsi acolo toate acestea. Acum iți spun din nou: fii *atentă.* Ai grijă că eşti încă la început şi încă mai poți pune început. Dar dacă acuma nu te sileşti, va veni timpul când, şi să vrei, nu vei mai putea să faci ceea ce acum treci cu vederea. Pune-ți obolul tău, ca să pună şi Dumnezeu mulțimea de talanți. Aruncă-te la pamant. Fă-te țărână ca să calce toți peste tine. Zdrobeşte-ți inima şi plângi cu durere în suflet ca să I se facă lui Dumnezeu milă de tine. Plâng şi eu în fiecare zi, dar Hristos cere şi lacrimile tale.

Scoală-te şi aruncă de la tine descurajarea. Alungă vrăjmaşul ca să te inveti sa-l biruiesti cu puterea Domnului. Biruința este răbdarea, biruind este smerenia, biruința este ascultarea.

Să ştii următoarele: dintotdeauna vrăjmaşul luptă cu mult meşteşug împotriva celor ce se nevoiesc. Dacă după ce îi luptă în multe chipuri, nu reuşeşte sa-l biruie, aduce asupra lui boli pentru toată viața. Adeseori îl doare tot trupul şi omul devine tot o rană şi un vaiet continuu. Atunci însă este aproape sfârşitul şi odihna".

Ai grijă, buna mea fiică, deoarece te-ai mărit deja şi incep gândurile să se schimbe.

"Fiica mea cea iubită, porumbița mea cea bună, fata mea! Doresc să fii bine în suflet şi în trup. Acum câteva zile mi-a venit gândul şi am zis în mintea *mea: cum de a întârziat atât de mult să-mi scrie fiica mea? Cum de a neglijat atâta? Poate că a fost prea ocupată cu învățatul,* imi spuneam.

În sfârşit, am primit scrisoarea ta şi, bucurându-mă pentru sănătatea ta, mă întristez pentru păcatele tale, pe care nu încetezi a le săvârşi. Tu, fată atât de mică, te cerți cu toti. Mă întreb dacă atunci când vei deveni mireasa a Domnului Hristos, când vei imbraca Schima Sfântă a monahilor, te vei îndrepta sau vei continua să te cerți. În fine, acum să fie toate iertate. Numai fii cu mai multă grijă de acum înainte, pentru că altfel îți va da canon aspru! Ca mireasă a împăratului ceresc, tu nu trebuie să faci nimic nesocotit, ci tuturor să fii mai mică, mai cuminte, mai smerită. Să plângi cu multe lacrimi, să te rogi ca să te învredniceşti de bucuria fecioarelor înțelepte împreună cu toți îngerii şi toți sfinții.

Şi ai grijă, buna mea fiică, deoarece te-ai mărit şi încep gândurile să se schimbe. Au început săgețile celui viclean să cadă alături de tine. Tu să-ți păzeşti sufletul, să-ți păzeşti cinstea ta cu multă tărie. Domnul Hristos şi Maica Domnului vor ca noi să fim totdeauna cu grijă şi cu frică de Dumnezeu.

Să nu crezi că vei afla bucurie şi odihnă în cele în care sufletul tău se întristează şi harul dumnezeiesc nu sălăsluieşte. Bucuria este dar al lui Dumnezeu în sufletele noastre şi, dacă o alungi de acolo, nu mai vine decât dacă îți pare tare rău şi te căieşti cu multă durere de toate câte a păcătuit. De ce să alungi, însă, porumbelul harului şi după aceea, cu întristare şi multe suspine, să încerci sa-l aduci înapoi?

Mulți au alungat harul, l-au ruşinat fără de minte, şi acesta nu s-a mai întors niciodată.

Deci ai grijă, buna mea fetiță. Fără mama ta să nu faci nici un pas. Să nu ai prea multe prietene. Să nu iubeşti podoabele. Nu căuta parfumurile. Toate acestea sunt ale lumii; cu cât sunt mai de prisos, cu atât sunt mai păcătoase. Tu să ai frică de Dumnezeu ca podoabă permantă şi ca îmbrăcăminte smerenia. Acoperământ tare pe Preacurata. Păzitor şi îndrumător pe îngerul sufletului tău. Parfum să-ți fie mireasma feciorelnică a sufletului şi a trupului tău.

Da, copilul meu, aceasta să faci, şi vei trăi acum şi în vecii vecilor. Pentru că moartea sufletului merge alături de tine, merge înaintea paşilor tăi, îşi bate aripile în inima ta, zboară înaintea ochilor tăi, luptă în gândurile tale. Ai grijă de viața ta, păzeşte-ți sufletul cu tărie!

Da, neprețuita mea fiică, deoarece lumea s-a stricat mult; şi văzând ispita dragostea dumnezeiască şi zelul vostru către Dumnezeu, va pune în calea vieții voastre "*piatra de poticneală şi de scandal".* Deci, ascultă cuvintele mele şi pazeşte-le, pentru ca acestea să te păzească de orice cădere.

Citeşte cărțile sfinte, pentru a se lumina de acolo înaintea ta, pentru a fi îndreptat sufletul tău spre calea cea duhovnicească. Şi îți va fi această citire a cărților sfinte zestre cerească şi bogăție veşnică. Ai grijă, încă, să nu fii neascultătoare față de tatăl tău sau față de mama ta. Fereşte-te de cele lumeşti. A trecut deja varsta cea mică a nevinovăției. Nu te obişnui sa vorbeşti mult. Vei pierde astfel şi "*rugăciunea lui Hristos"* şi îți vei obosi foarte mult sufletul şi multe altele vei păgubi. *Din vorba cea multă nu lipseşte păcatul.*

În plus, ai grijă, fetița mea, să fii totdeauna cuminte, smerită, ascultătoare, tăcută, răbdătoare, *reținută la toate,* rugându-te neîncetat ziua şi noaptea. Şi vei vedea cât de mult se va lumina mintea ta şi câtă bucurie şi pace va afla inima ta. Toate să le faci cu înțelepciune şi cu sfat bun. Să iubeşti spovedania şi să te împărtăşeşti des. Nu căuta să vezi lumea, pentru ca să te vadă pe tine Dumnezeu. Şi dacă îți vei păstra totdeauna fecioria sufletului şi a trupului, Preasfânta Fecioară te va păzi de tot răul, de toți vrăjmăşii cei văzuți şi nevăzuți.

Îți doresc, fiica mea, să se împlinească cât mai repede voia Domnului cu tine; *"să-ți dea ție Domnul Dumnezeu după inima ta""*

(In: Gheron Iosif Isihastul, *"Mărturii din viața monahală",* Editura Bizantină, Bucureşti, 2007)

Gheron IOSIF: Fă metanie de îndată ce greşeşti, nu pierde timpul!

GHERON IOSIF: Totdeauna Dumnezeu ajută, totdeauna ajunge la timp, dar este nevoie de răbdare!

În timp ce urci Golgota, nu se poate să nu cazi.

"Fiul meu iubit în Domnul, doar ce am *primit,* astăzi scrisoarea ta şi iată, iarăşi plâng, iarăşi jelesc, iarăşi îmi pun sufletul meu pentru tine.

Ridică-te. Îți întind mâna mea tremurândă. Nu te speria. Iarăşi încerc să te țin. Plângi pe umărul meu. Sunt alături de tine, plâng împreună cu tine. Oftez, mă doare, suferă nespus sufletul meu şi inima mea se zbate până când te voi ridica pe Tabor.

În timp ce urci Golgota nu se poate să nu cazi. Este grea crucea. De multe ori vei cadea în genunchi. Tu să nu asculți pe ispititor. Dacă îl asculți, el va ieşi biruitor.

Iată câtă dreptate are duhovnicul tău. Să te strige de două ori şi tu să nu-i dai ascultare? De cine ai făcut ascultare în clipa aceea? Ce spuneau gândurile tale atunci?

Orice s-ar fi întâmplat, nu trebuie sa deznădăjduim. Vom ruga pe părintele duhovnic să ne ierte şi ne vom face canonul. Împreună cu tine voi face şi eu act de căință. Tu vei face pe deasupra douăzeci şi cinci de metanii pe zi. Şi să fii atent în continuare. Pune din nou început şi fereşte-te de neascultare. Dacă va fi biruit de o singură patimă, după aceea va trebui ca omul să fie mult mai atent şi să lupte mult mai stăruitor împotriva ispitelor pentru a nu cădea iarăşi.

Curaj, deci. Oricum şi-ar trimite săgețile sale vrăjmaşul, noi trebuie să le întoarcem împotriva lui. Să înțeleagă că nu eşti singur. Că ai şi păzitorul împreună cu tine, care veghează pentru tine şi care-i strică toate capcanele pe care el le pune înaintea picioarelor tale.

Cu multă plăcere voi posti, nu numai patruzeci de zile, ci de trei ori câte patruzeci, voi priveghea pentru tine, mă voi osteni de dragul tău. Scoală-te numai şi stai cu curaj. Ia bărbăție de la Domnul şi nu te teme de vrăjmaş, pentru ca l-a biruit Hristos şi nu mai are putere. Numai năluciri şi frică trimite, numai gânduri îndrăznețe şi neruşinate. Vei primi har şi putere de sus pentru a lupta împotriva lui şi vei avea putere în mădularele tale, zicând: *"Încetează, vrăjmăşule, sa lupți împotriva mea, pentru că părintete meu duhovnicesc veghează pentru mine şi neputințele mele le plineşte. Pătimeşte pentru mine şi posteşte. Şi chiar de voi cădea de şaptezeci de ori câte şapte*, *tot tu vei fi biruit în cele din urmă".*

Zicând acestea, dă-ți curaj ție însuți şi căieşte-te de îndată pentru ceea ce ai făcut rău ca om. Deoarece toate sunt de la cel rău. Să te facă să deznădăjduieşti, să te facă să te descurajezi, să culegi întristare din orice. Dar să nu-l asculți.

Şi scrisorile care întârzie, sau acelea care se pierd, tot el le face pe toate. El îi pune pe aceia să le deschidă. Acesta este făcătorul tuturor relelor. Nimeni altcineva nu este vinovat în afară de acesta. De aceea şi noi împotriva acestuia trebuie să luptăm cât mai trăim. Nu împotriva fraților noştri, ci împotriva celui care îi îndeamnă pe aceştia să gândească sau să facă orice rău, văzut sau nevăzut.

Dacă ți-arn spus că o sa fiu mereu alături de tine, atunci când te mânii, atunci când eşti gata să faci un lucru care nu trebuie, spune-ți ție însuți: "Pentru dragostea părintelui, care va plânge atunci când va auzi, ceea ce am făcut eu, sa nu mă mânii, să nu fac neascultare. Cine s-a folosit vreodată de neascultare, ca să mă folosesc şi eu acum?"

În legătură cu *"Avva Dorotei",* pe caze mi-l ceri, este uşor să-l găsim; dar nu ne îngăduie să-l scoatem din Sfântul Munte, dacă este carte veche. Într-adevăr, Avva Dorotei este foarte duhovnicesc, aducător de bucurii şi mult folositor sufletului. Voi întreba să văd: dacă este îngăduit să cumpăr şi să-ți trimit Everghetinosul sau Filocalia.

Pentru fratele despre care îmi scrii că suferă vom face rugăciuni. Totuşi, să ştie că vreun păcat ascuns a săvârşit sau săvârşeşte acum, de îngăduie Dumnezeu să sufere în felul acesta. Uneori se săvârşeşte păcatul acolo unde nici chiar omul care-l

săvârşeşte nu ştie. Aşa se întâmplă că merge în întuneric, ca un orb, pentru că nu are curajul să se vadă pe sine la lumină şi să spună: *"Am păcătuit, Doamne!"*

Diavolul, cu cât trece timpul şi se apropie de sfârşitul său, cu atât întăreşte mai mult războiul şi se sileşte ca să ne ducă pe toți în iad.

Acum, mai ales în timpul Postului Mare, care se apropie, neobosiții diavoli ne aduc multe ispite şi nenumărate tulburări. Pentru că şi noi în timpul acesta îi atingem mai mult, prin post şi rugăciune, de aceea aceştia devin mai sălbătici împotriva noastră. Îngrijeşte-te să câştigi cununi pe terenul acesta de luptă. Trebuie să devii mai viteaz. Să te lupți piept la piept cu aceşti netrupeşti vrăjmaşi. Nu te teme de ei.

Tu nu vezi câți cad cu fiecare rugăciune pe care o spui, câți o iau la fugă. Tu vezi numai cât eşti tu de rănit în această luptă, dar să ştii că si ei sunt loviți şi suferă. La fiecare act de răbdare al nostru se îndepărtează în fugă şi la fiecare rugăciune sunt răniți serios. Să nu te aştepti ca, în timpul războiului, tu să arunci asupra lor săgeți şi gloanțe, iar aceştia să arunce spre tine lucum şi ciocolată.

Adu-ți aminte de ceea ce scriai la început. Spuneai că ai îmbrăcat haina monahală ca pe o armură, ca să porneşti la *lupta împotriva începătoriilor şi puterilor întunericului.* Luptă-te ca să nu-ți încalci făgăduințele".

Din nou m-am sculat şi am pornit lupta împotriva tuturor duhurilor rele

"Ceea ce ți s-a întâmplat, fiule, arată că eşti plin de slavă deşartă foarte mare. *Ai o prea bună părere despre tine.* Din această cauză nu poți dobândi *duhul pogorământului, al smereniei. Crezi* despre tine că nu vei mai cădea, că nu vei mai face neascultare, că nu vei mai primi nici un fel de înstrăinare, ci vei trăi, de acum încolo, viața fără de prihană, lucru care nu este în firea oamenilor.

Şi s-a spus deja că boleşti de multă necunoştință, care la rândul ei naşte îngâmfare. Aşadar, ia aminte, fiul meu, şi fugi de necunoştință, căci aceasta este maica oricărui rău. Necunoaşterea binelui este întunecime a sufletului. Şi dacă omul nu luptă împreună cu Hristos, care este Lumina, nu poate să se izbăvească de stăpânul întunericului, Diavolul.

Iată, eu - *martor îmi este Domnul, Cei ce face sa piară mincinoşii şi minciunile lor* - de peste douăzeci şi cinci de ani mă lupt în lume cu tărie până la sânge, cu demonii. Am coborât în adâncul mării, gol de orice iubire de sine şi de orice voință proprie, pentru a afla Mărgăritarul de mare preț

Am întâlnit Pe Satana însuşi, cu toată armata lui, şi am cunoscut toată ştiința şi tot meşteşugul lui. Şi prin smerenie l-am legat şi l-am întrebat: "De ce ai atâta înverşunare împotriva noastră, a oamenilor, şi lupți cu atâta manie pentru a ne birui?" Şi mi-a zis: "Pentru ca să am tovarăşi mulți în iad şi să mă mândresc în fața Nazarineanului că nu sunt eu singurul călcător de lege, ci sunt mulți împreună cu mine".

Am urcat la ceruri prin harul dumnezeiesc şi vederea duhovnicească şi am văzut frumusețea de negrăit a Raiului, pe care l-a pregătit Dumnezeu pentru cei care-L iubesc pe EL.

După toate acestea mi s-a luat harul puțin câte puțin şi picioarele mele s-au înmuiat. Am căzut în puțina nepurtare de grijă şi am fost prins de somn ca într-o închisoare şi am fost lipsit de multe bunuri duhovniceşti. După puțin, iarăşi m-am sculat şi am pornit război şi luptă sângeroasă. Şi biruind, din nou am căzut în somnolență. Iarăşi maica tuturor relelor nepurtarea de grijă, mi-a înmuiat oasele. Cu toate acestea, am reuşit să mă ridic din nou şi să pornesc războiul împotriva tuturor duhurilor rele.

Opt ani m-am luptat la început cu patimile trupeşti. Nu dormeam culcat, ci în picioare, rezemat într-un colț sau şezând pe scăunel. Mă băteam pe mine însumi de două-trei ori pe zi, oftând şi plângând, pentru ce Dumnezeu să-şi facă milă de mine şi să-mi ridice războiul, până când S-a milostivit Cel Atotmilostiv şi a pus capăt înverşunării lui Satan. Ia aminte! Nesfârşitele mele pătimiri povestindu-ți-le acum foarte pe scurt nu-ți dau decât o picătură din mare. În fiecare noapte cete întregi de demoni, cu ciomege, *cu* securi şi cu orice altceva ar fi putut provoca vătămare, m-au supus la torturi groaznice opt ani la rând. Unul mă apuca de barba mea micuță pe atunci, altul de păr, altul de picioare, de mâini - toate relele şi chinurile posibile. Toți strigau ca ieşiți din minți: *"Strângeți*-l *de gât, omorâți-l!"* Numai cu numele lui Hristos şi al Maicii Domnului alungam. Puterea lor se risipea ca fumul. Până când S-a milostivit de mine Dumnezeu şi m-a scos din adâncul şi din prinsoarea chinurilor. Iată acum, fiul meu, devin ca unul fără de minte povestindu-ți toate acestea. Dar cred ca îți va fi de folos să ți le spun pe cele din trecut şi pe cele de acum.

Acum, aşadar, când mă simt bătrân ca şi când aş avea o sută de ani din cauza pătimirilor şi a căderilor mele celor multe, întâi îmi procur painea cu sudoare prin lucrarea mâinilor mele, cum ai văzut din cele ce am trimis. Apoi, vin fraţi de la diferite mănăstiri şi schituri din Munte si, cu harul dumnezeiesc, le spun cele ce-mi sunt date de Domnul. Lucrez rugăciunea şi îmi îndeplinesc fără lipsă îndatoririle melă călugăreşti. Nopţile, după ce mintea oboseşte în rugăciune, scriu scrisori creştinilor care îmi cer cuvinte folositoare. În ciuda tuturor acestora pe care le-ai auzit, cad în deznădejde pentru că nu fac voia lui Dumnezeu?

Oare - plâng şi mă întreb - cine ştie dacă ceea ce fac eu este plăcut lui Dumnezeu, Domnul meu, sau dacă nu cumva mă înşel şi, propovăduind altora, eu rămân în nepricepere? Căci imi este necunoscută voia cea dumnezeiască a Domnului. Cine cunoaşte gândul Celui Atottiitor, sau cine se poate îndrepta înaintea Lui rămânând în fărădelegi? Iar tu, fiul meu. pentru singura neascultare ai aruncat deja armele! Pentru cuvântul unui singur demon ai părăsit lupta? Unde ai văzut, tu, iarna? Unde ai văzut furtuna? Unde plutoanele şi batalioanele de demoni care să te înfricoşeze? De ameninţarea unui singur demon te-ai speriat? Să nu crezi niciodată în ceea ce spune. Nu ştii că el este dintotdeauna mincinos şi că nu are nici un fel de putere asupra noastră, fără numai dacă ne aflăm în necunoaştere plină de sine? Aceştia numai ne ameninţă şi ne înfricoşează, nu au însă putere asupra noastră. Dacă nu au avut putere sa meargă în turma de porci, cum ne vor ispiti pe noi fără îngăduinţa lui Dumnezeu?

Aşadar, învaţă să ai cuget smerit şi nu te teme deloc de cuvintele omului stăpânit de demon. Avem mărturie clară de la Domnul care, auzind pe demoni vorbind şi spunând: *"ştim cine eşti",* desi spuneau adevarul Acesta i-a mustrat, învăţându-ne prin aceasta să nu ascultăm cuvintele celor demonizaţi, oricât ni s-ar parea de adevărate, deoarece prin gura omului vorbeşte demonul. El poate să spună acum adevarul, apoi minciuna, pentru *că dintru început este mincinos şi* nu poate sta în adevăr iar dacă omul va da crezare celor spuse de ei va ajunge foarte repede de râsul şi de batjocura demonilor.

Vino-ţi în fire şi alungă de la tine acest gând. Omul smerit şi de o

mie de ori dacă va cădea, de atâtea ori se va ridica şi va gândi numai la biruinţă. Cel mândru, de îndată ce cade în păcat, cade şi în deznădejde şi, împietrindu-se, nu mai

vrea să se ridice. Deznădejdea este păcat de moarte. De ea se bucură diavolul mai mult decât de orice altceva. Ea se risipeşte de îndată ce va fi mărturisită duhovnicului. Fiul meu, sileşte-te spre tot lucrul bun! Şi dacă încercând noi să lucrăm binele cădem de multe ori, să nu rămânem în cădere, ci, sculându-ne, să cerem iertare de la Mântuitorul nostru. El, care a spus ucenicului său să ierte de şaptezeci de ori câte şapte celui ce greşeşte, cum ar putea sa nu ne ierte? Tocmai El, care a rânduit aceasta! Deci nu te teme. Ori de cate vei cădea, scoală-te şi cere iertare prin preot. Şi Cel Preabun nu va ține minte răul, pentru că El nu ține mânie. *Cât sunt de departe răsăriturile de apusuri, aşa a îndepărtat de la noi fărădelegile noastre!'*

Nu deznadajdui; cu toți se întâmplă la fel

"Mă doare sufletul şi nori grei acoperă inima mea. Mintea mea se opreşte şi inima mea tace iar mâna imi este amorțită din pricina ta. Sunt nedumerit şi mă minunez cum de nu poți să te sileşti un pic.

Ah, dacă ai şi putut vedea durerea mea şi lacrimile mele pentru tine! Şi cât sunt de neliniştit până când voi auzi că te-ai ridicat şi ai biruit pe vrăjmaş. Pentru că nu eşti tu cel care face aceste lucruri, ci cel viclean, răzvrătitul de diavol - Dumnezeu sa-l piardă o dată pentru totdeauna!

Curaj, fiul meu. Ridică-te. Mânie-te împotriva celui ce ispiteşte, ştiind că el este cel care a născocit tot vicleşugul acesta. Nu te lăsa. Luptă împotriva lui. Când îți aduce în minte chipul acela, ia un băț şi loveşte-te tare peste fluierele picioarelor, ca să piară pofta cea trupească. Ai să plângi de durere, dar în felul acesta va dispărea amintirea chipului din mintea ta. Vor dispărea imaginile şi Înşelăciunea imaginației.

Să te temi mult de această ispită, fiul meu. Pentru că aduce murdărirea sufletului. Acest necurat trebuie bătut fără milă. Aici, toți ucenicii mei tineri au un băț la căpătâiul lor şi numai ce le vine gândul cel trupesc încep a se lovi! Numai aşa dispare pofta şi înmugureşte sufletul. Alt medicament nu există. Rugăciune, post şi bătaie. Astfel, mintea se curăță şi sufletul va intra uşor în stare de rugăciune. Se înmoaie inima şi primeşti îndrăzneală în timpul rugăciunii.

Nu deznădăjdui: cu toți se întâmplă la fel. Este război al ispitelor si va trece. Pentru ca te-ai luptat împotriva lui la început, acum, întrucât s-a micşorat zelul tau, el vrea să câştige terenul pierdut. Dar tu nu te lăsa. Ridică-te, căieşte-te şi plângi.

Nu-ți aduci aminte de fratele acela care zicea demonului: *"Chilia mea este ca o fabrică: trimiți un glonte*, *un glonte vei primi".* Deci luptă-te cu îndârjire împotriva patimilor tale şi în curând, cu ajutorul lui Dumneze vei fi izbăvit.

Trebuie însă, mai întâi, să înțelegi care este cauza ispitei. Acest lucru ți s-a întâmplat deoarece ai lăsat în mintea ta gândim împotriva starețului şi a obştii şi a fraților. Diavolul, ca mare meşteşugar în cele viclene, aduce ura împotriva starețului şi a fraților, pentru ca să rupă legătura dragostei. Aduce gând de dispreț față de cei ce trăiesc în virtute, pentru a-i face să înceteze rugăciunea. Pentru că rugăciunea celor mulți îl leagă şi-l face neputincios. De aceea caută în orice fel şi cu orice pretext să-i izoleze pe cei credincioşi şi să-i separe de adunarea fraților. După aceea stăpâneşte şi face cu ei ce vrea. Trebuie să înțelegi că toate acestea sunt viclenii ale celui rău. De aceea, nu trebuie să asculți ce-ți şopteşte în gândurile tale. Ai grijă să nu te scoată din randuială şi din canonul tău pentru că atunci eşti pierdut. Să nu dai nici o sanşă aşteptărilor lui.

Aştept sa-mi faci bucuria spunându-mi că l-ai plesnit chiar peste față. Eu voi pune acum pe toti frații să facă rugăciune pentru ca să primeşti putere de sus, deşi eu nu încetez niciodată a ma ruga pentru tine. Acum o vom face împreună. Tu poarta de grijă celorlalte şi nu deznădăjdui.

Primeşte aceste metanii, roagă-tă şi vei primi putere. Iubeşte pe părintele stareț şi pe frați şi nu te mai amărî pe nedrept din cauza lor. Dragostea este, cu adevărat, mai puternică decât orice meşteşug şi putere ale vrăjmaşului.

Orice s-ar întampla, nu lua în seamă nimic, din moment ce nu eşti tu vinovatul. Nici tu nu i-ai deranjat pe aceia şi nici aceia pe tine, ci ispita, care ne luptă pe toți şi le amestecă pe toate, deoarece aceasta este lucrarea ei. Astăzi ai fost tu ispitit, mâine va fi altul şi poimâine altul, întrucât ispititorul totdeauna va fi prezent în această viață.

Dar iarăşi spun şi te rog să iei seama la cuvântul meu: *împreună vom merge în Rai.* Şi dacă nu reuşesc să te iau şi pe tine, nici eu nu voi putea să fiu acolo. Ia aminte din cuvinte marimea dragostei în Hristos Iisus Domnul nostru".

Tuturor ni se întâmplă aceste căderi

"După mult timp, am primit astăzi scrisoarea ta, fiica mea. Tot timpul acesta am fost foarte trist, pentru că, nefiind tu prea bine în timpul din urmă, te-am certat. Pentru aceasta am avut durere şi tristeţe multă în inima mea cea săracă.

În fine, astăzi m-am bucurat puţin, aflând că ţi-ai revenit un pic ai început să-ţi repari mica ta barcă pentru a putea naviga spre ţărmul liniştit şi fără de valuri al nepătimirii. Într-adevar, fiica mea, este mare lupta împotriva patimilor, dar cu harul lui Dumnezeu ea poate fi dusă la bun sfârşit. Cu ajutorul Lui, cele cu neputinţă sunt împlinite.

Tuturor ni se întâmplă aceste căderi, fiica mea, dar este nevoie de multă răbdare şi stăruinţă în luptă. Toate aceste anomalii, tulburarea, ura, disprețul, mişcările sălbatice ale patimilor, toate sunt de la Satana. Toate trebuie deopotrivă urâte şi îndepărtate. Cu grabă, cu durere, cu suferinţă. De la început, înainte de a intra ele şi a apuca să-ţi taie izvoarele răcoritoare ce vin din cer şi apoi să-ţi ucidă sufletul.

Vezi tu? Când consimţi la gândurile rele pe care le seamănă cel rău, atunci ţi se taie imediat curajul rugăciunii. Dacă au reuşit să-ţi întrerupă apa cea dătătoare de viaţă, hrana sufletului, în câteva zile îţi vor ucide sufletul. La început vei putea să le respingi cu puţină rezistenţă, dar tu stai fără de grijă şi pierzi timp dând atenţie celor spuse de acestea. Când vor pătrunde acestea ne vor lua prizonieri.

Fii atentă şi să nu te încrezi, chiar dacă ţi se pare că au plecat. Pentru puţin numai le alungă rugăciunile celor mai mari ai tai, dar iarăşi se întorc. Harul lui Dumnezeu le răspândeşte pentru ca sufletul să prindă curaj, dar iar se întorc. În timp de pace nu te lenevi, ci roagă-te, îndreptează ce s-a stricat, pregăteşte-te de război... Dă-ţi curaj. Ai răbdare. Fă ascultare desăvârşită. Astfel vei putea într-o bună zi să scapi de toate acestea. Este nevoie însă de multă luptă şi multă rugăciune.

Cu fiecare pas pe care il face, monahul trebuie să verse lacrimi şi picături de sânge. Şi vine diavolul, cel învechit în rele, îi pune o piedică, din cauza căreia, dacă rugăciunile celorlalţi nu sunt imediat ajutătoare, pierde totul. Apoi ia totul de la început şi iarăşi strădanii până la sudoare de sânge.

De aceea este nevoie de răbdare. Nu te descuraja. Nu fi mică la suflet. Îndură, ai răbdare pentru ca să te acopere harul. Sunt mulți cei care te sprijină.

Fiecare pas al tău spre bine imi aduce şi mie bucurie. Învierea ta face sa învieze şi sufletul meu. Din experiența mea şi din chinurile mele cunosc foarte bine ispitele maicii starețe. Ştiu că suferă şi pătimeşte mult, purtând sarcinile fiecăreia dintre voi cu răspunderea pe care o are în fața lui Dumnezeu.

Gustă în fiecare zi amărăciune şi durere cu prisosință. Şi se înveseleşte numai atunci când voi mergeți pe calea cea bună.

Acum vezi că a venit iarăşi harul? Ia aminte că iar va pleca. Iar dacă pleacă, răbdare, curaj, ascultare deplină şi iar va veni. Ti-am spus că la Crăciun va veni. A venit, dar nu te-a aflat râvnitoare. Acum a venit, dar iar va pleca, pentru a te curăți de patimi. Acest lucru se va întâmpla până când vei deveni aşa cum vrea Domnul, pentru a găsi sălaş pentru harul Său. Sileşte-te în luptă. Nu te lenevi şi nu lăsa timpul să treacă. Timpul pe care îl iroseşti în zadar în fiecare zi, nu-l vei mai întâlni. Vei da socoteala pentru toate zilele şi orele şi clipele din viața ta. Omul nu trebuie numai să alerge, ci trebuie să măsoare şi distanțele drumului. Nu cumva să rămână în urmă şi să nu mai poarte grijă.

Mai află şi aceasta: cu dragoste pentru Hristos şi pentru Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, dobândeşti privegherea şi contemplația mai repede decât cu multe lupte. Sunt bune şi toate celelalte când sunt făcute cum trebuie, dar dragostea le depăşeşte pe toate. Când îmbrățişezi icoana Maicii Domnului cea plină de viață şi o săruți cu lacrimi fierbinți, să spui: *“Maica Domnului*, *Preasfânta Fecioară*, *scapă-mă*, *căci mă pierd dacă mă laşi! Doamne Dumnezeul meu, miluieşte-mă pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale şi ale tuturor sfinților Tăi!"*

Şi dacă spunând acestea simți dragoste multă şi vrei să săruti continuu icoana, acesta este semn că ți se răspunde la îmbrățişare. Eu nu pot să sărut numai o singură dată icoana Maicii Domnului şi după aceea să plec. Când mă apropii de ea mă atrage ca un magnet. Şi trebuie să fiu singur, pentru că vreau să o sărut ore întregi. Ceva ca o suflare vie îmi umple sufletul, mă umplu de har şi nu pot să plec. Dragoste, iubire de Dumnezeu, foc care arde. De îndată ce intri în biserică te cuprinde

ca o suflare bine mirositoare şi rămâi ore întregi ca într-un extaz, fără să fii în tine, ci în Raiul desfătător.

Atâta har dă Preasfânta Fecioară celor care îşi păstrează trupul curat. Pentru că, atât cât am înțeles eu, Maica Domnului iubeşte mult curățenia. De aceea şi eu, dincolo de orice altă patimă, m-am luptat împotriva trupului. Şi mi-a fost dată ca dar curățenia, atâta încât să nu fac deosebire între barbat şi femeie. Nu mă mişca pofta în nici un fel. Cu darul lui Dumnezeu am primit în simțire harul curățeniei.

Toate acestea ți le scriu ție şi celorlalte surori pentru ca să vă siliți să faceți la fel. Alt motiv nu am ca să vorbesc despre starea mea duhovnicească şi nici nu vreau laudă de la voi. Dar pentru că va am în suflet ca pe nişte surori adevărate întru Hristos, de aceea doresc, după puțință, să vă ajut. Să încerce fiecare dintre voi. Dacă vă străduiți veți vedea cât ne iubeşte Maica Domnului.

Într-o seară, atât am sarutat icoana Ei că am obosit şi, aşezându-mă în strană, m-a luat somnul puțin. Şi a venit ca în trup, nu icoană, şi m-a sărutat. M-am umplut de atâta bucurie de nedescris şi de mireasma! Iar Pruncul ceresc m-a atins cu fața Lui iar eu Îi sărutam mânuța ca şi când era vie. Să nu crezi că este somn, ci o simțire a unei alte vieți, necunoscută şi negustată de cei care nu văd astfel de lucruri".

(În: Gheron Iosif Isihastul, *"Mărturii din viața monahală",* Editura Bizantină, Bucureşti, 2007)

Pentru Dumnezeu alerg, nu pentru oameni

"[...] Eu caut spre Dumnezeu, nu caut spre oameni, chiar dacă rnă înjură, chiar dacă mă batjocoresc, mă vorbesc de rău, chiar dacă îmi necinstesc numele, chiar dacă zidirea întreagă se va porni să strige împotriva mea.

Căci am văzut şi am trăit în multe feluri. Dacă harul lui Dumnezeu nu luminează pe om, cuvintele pe care acesta le vorbeşte, oricât de multe ar fi, nu sunt de nici un folos nimănui. Sunt auzite pentru moment şi în clipa următoare cel ce le aude se întoarce iarăşi ca un captiv la ale sale. Dacă însă odată cu cuvântul va lucra şi harul, atunci imediat se petrece schimbarea cu voia cea bună a omului, încât se schimbă în chip minunat viața lui din clipa aceea. Aceasta se întâmplă cu cei care nu au auzul

şi conştiința împietrite. Cât despre cei care, auzind, rămân tot în neascultare şi în voia lor cea rea, acestora chiar dacă le vorbeşti continuu zi şi noapte, chiar dacă îți deşerți toată înțelepciunea Părinților în urechile lor, chiar dacă faci minuni în fața ochilor lor, chiar dacă întorci Nilul înapoi, aceştia nu vor avea nici picătură de folos. Ei doresc numai să vină, să stea de vorbă, să le treacă timpul să le fugă plictisul. Din acest motiv le închid poarta. Să mă folosesc rnăcar eu prin rugăciune şi isihie. Pentru că rugăciunea cea pentru toți este ascultată întotdeauna de Dumnezeu iar îndelunga vorbire este întotdeauna neplăcută lui Dumnezeu, oricât de duhovnicească ar fi. După Sfinții Părinți, îndelunga vorbire înseamnă a-ți petrece timpul tău cu cuvinte fără să faci cuvintele tale *fapte.*

Aşadar, nu ascultați când oameni fără simțire vorbesc astfel de lucruri. Cine n-a încercat un lucru este nevoie să-l încerce, şi prin experiența lui proprie va învăța şi va afla ceea ce îi lipseşte. Experiența nu se poate cumpăra, nici nu se împrumută. Ea se dobândeşte de fiecare în parte, în funcție de osteneala, de sudoarea şi de sângele pe care le va da pentru a o dobândi.

Credeți-mă, surorilor, că în viețuirea monahală este nevoie de multă osteneală. Eu nu încetez ziua şi noaptea să strig şi să cer milă lui Dumnezeu. Cu toate acestea, mereu sunt aproape de deznădejde, ca nimic lucrând şi niciodată reuşind să pun *"început bun".* Ba chiar, în fiecare zi punând început, mă aflu mincinos şi păcătos.

Voi însă urmați fecioarelor înțelepte şi priveghind neîntrerupt strigați cu mintea, cerând mila dumnezeiască. Pentru noi a venit sfârşitul. S-a sfârşit poate pacea. Suntem .împreuna cu cei morți. Aşadar, *siliți-vă.* Sunt de ajuns cele ce am spus până acum. Am să vă mai scriu şi altă scrisoare dacă vor da roade cele ce v-am scris aici şi dacă veți arăta dorință. Îmi pare rău de mama maicii celei mici, care cârteşte şi vorbeşte rele, după cum îmi scrieți. Multe mame şi-au pierdut copiii din cauza cârtelii, pentru că nu i-au dat lui Hristos cu tot sufletul. Cele care îi dau cu toată inima se mântui sc, iar celelalte rămân departe.

Voi însă aveți răbdare şi nu vă întunecați de spusele lor. Timpul, cu ajutorul lui Dumnezeu, le va vindeca. Şi aceasta, odată cu trecerea timpului, se va întoarce la Dumnezeu şi-i va părea rău de ceea ce spune şi face acum. Are nevoie de multă îngăduință, de dragoste nefățarnică şi de multă tăcere din partea voastră. Orice ar spune, cuvintele voastre să fie măsurate. Când vorbiți, să aveți rugăciunea mintii, astfel

încât cuvintele voastre să fie îmbrăcate cu putere de sus. Iar fraţia ta, Binecuvântată Maică Stareţă, toate rânduieşte-le în lacrimi şi răbdare multă".

Fericit este cel care ziua şi noaptea îşi aduce aminte de moarte şi se pregăteşte să o întâlnească.

"Fiul meu cel iubit, copilul meu, fiul lui Iosif.

Am primit scrisoarea ta şi mi-am amintit zilele de demult. Şi mi-am plecat genunchii şi am plâns amarnic. Am spus: cât de deşartă este lumea aceasta şi cât de nestatornică! Cum de nu rămâne viaţa aceasta într-o stare ci continuu se schimbă şi se transformă lucrurile! Vai de deşertăciunea omului!

Astăzi suntem împreuna, fiul meu, mâine ne despărţim. Astăzi îmbucuram, mâine ne certăm, ne supărăm. Astăzi trăim şi cântăm cu glas dulce, mâine murim şi ne mănâncă viermii.

Ah, lume deşartă! Ah, omule înşelător!

Mai ieri aveam mulţi fii şi mă osteneam în pieptu-mi, mâine, cine ştie, vor săvârşi pomenirile mele.

Cât de deşartă este viaţa aceasta, cu adevarat, fiul meu! Cât de cheltuitoare şi scurtă!

Iată suntem iarăşi la început de an nou! Iarăşi urări şi speranţe. Undeva însă, ascunsă, ne aşteaptă moartea. O zi sau o noapte oarecare va fi ultima din viaţa noastră. De aceea, fericit este cel care zi şi noapte îşi aduce aminte de moarte ăi se pregăteşte pentru întâlnirea cu ea. Moartea are obiceiul ca la cei ce o aşteaptă să vină lin, iar la cei care nu o aşteaptă să vină amară şi dureroasă.

De aceea, gândeşte-te bine, fiul meu, la minciuna, la ratacirea acestei lumi şi, cu ajutorul harului dumnezeiesc, să nu mai păcătuieşti niciodată.

Lumea aceasta înşelătoare sileşte pe toţi să-i aibă alături de ea, cu nădejdea ca să-i prindă în mrejele sale şi să-i aibă pentru totdeauna cu sine. Oamenii sunt înşelători şi se lasă înşelaţi. Ca muritori ce sunt, lucrează cele muritoare. Tu ascultă ziua şi noaptea vocea dumnezeiască înlăuntrul tău.

"Nu iubiți lumea, toată înşelăciunea lumii, pentru că trece repede şi toate bucuriile ei se duc în vânt. Numai cel care face voia lui Dumnezeu, acela ramane în veac". Aduți aminte în fiecare clipă, fiul meu, că tu ai fost chemat să treci prin viața aceasta ca monah, nu ca om lumesc. Ajung atâția oameni lumeşti.

Mă bucur, dacă tu eşti bucuros; mă întristez, dacă tu eşti trist, bunul meu fiu. Sufăr, dacă tu suferi. Nu te întrista peste măsură de orice lucru. Lasă totul în grija lui Dumnezeu. Acela cunoaşte mai bine chiar decât noi ce este folositor pentru sufletul nostru. Cu grijă prea multă şi cu gândurile mai mult te distrugi decât sa te îndrepți. Relele săvârşite în trecut le îndreaptă numai cainţa adevarată şi schimbarea vieții.

Bucură-te în Domnul şi ai grijă ca restul vieții tale să-l petreci în pocăință".

***

Ah, fiul meu! Omul nu este niciodată cu desăvârşire rău. "Am pătimit mult, bunul meu fiu, pentru ca fiu al iui Iosif cel păcătos să te arăt pe tine. Apoi am suferit nespus de mult pentru că m-ai părăsit. În timpul din urmă iarăşi te-am iubit foarte mult. Şi mă întorc înlăuntrul meu şi de acolo strig: *Fiul meu! Fiul meu! Unde eşti? Unde se îndreaptă fiul meu? Unde se îndreaptă fiul meu? Unde ai lăsat, copilul meu, sarcina mică a ascultării şi de ce ai voit sa iei asupra ta sarcina grea a lui Sisif?*

Acestea spunându-ți, rămân cuprins de tăcere, prin tăcere dorind să te fac să înțelegi restul. Iarăşi îmi amintesc slujirea ta cea buna, de care acum sunt lipsit, si am uitat pelinul pe care mi l-ai dat sa-l beau părăsindu- mă.

Ai venit, ai plecat iarăşi, fiul meu, şi ai spus ca vei scrie. Am aşteptat două rânduri de la tine. Iarăşi a râs de mine iubitul meu fiu, mi-am spus. Cu puțin înainte, numai ce a venit bunul nostru diacon şi mi-a adus plicul: L-am deschis cu mare, nespusă bucurie - ca să văd ce scrii – dar din nefericire în locul scrisorii am găsit ceva cu care mi-ai astupat gura; "cinci sute" la număr. Ca şi când mi-ai spune: *"manancă şi taci"!* Bună şi aceasta copilul meu, şi iti mulțumesc cu adevărat. Dar m-ar fi bucurat mai mult câteva rânduri din partea ta.

Ah, copilul meu! Omul nu este niciodată cu desăvârşire rău. Are lucrurile sale bune şi pe cele rele. Atunci când îți aduci aminte de lucrurile lui bune, ii doreşti tot binele, te bucuri cu tot sufletul, rogi pe Dumnezei pentru el. În cele rele ale sale nu este el de

vină, ci vrăjmaşui nostru diavolul. De aceea îți spun să nu te întristezi, fiul meu, nu-ți mai aduc aminte de trecut. Acelea au trecut. Au venit altele şi mai mari pe capil meu, încât ale tale mi se par ca o bună mireasmă. De atunci mă doare si mă rog mai mult pentru tine.

Deci. nu te întrista. Oameni suntem şi fii ai fărădelegii, având ca temelie a strămoşilor noştri păcatul. De aceea, Domnul Hristos ne va arăta înțelegere şi, *pentru pocăința noastră*, toate ni le va ierta.

Tu nu uita convorbirile noastre pe care le purtam noaptea în coliba mea sărăcăcioasă atunci când ai venit la mine; posturile pline de bucurie, zilele cu linişte şi cu tăcere deplină, rugăciunea neîntreruptă; mireasma îmbietoare la rugăciune şi meditație a crinilor pustiei; pe iubitul nostru Gheron Arsenie, care ți-a făcut dulceața şi care te tachina cu blândețe. Acestea toate să ți le aminteşti. Iar celelalte, ca ne-ai părăsit, nu ți le mai aminti, pentru că îți provoacă amărăciune. Îți ajung cele pe care le tragi acum.

Am uitat să-ți scriu că am mai zidit separat încă o colibioară. Nu am terminat-o încă. Deocamdată stau alături, într-o mică peşteră. Am făcut-o pentru că vorbearn seara cu Gheron Arsenie şi îmi stricam liniştea. Deja, acum, am multă linişte.

Sunt cel mai fericit dintre oameni. Trăiesc fără nici o grijă, mă bucur de dulceața isihiei fără nici o întrerupere. Chiar şi atunci când mă părăseşte harul, ca un alt har, liniştea se aşterne în locul lui şi par mai mici durerile şi necazurile vieţuirii celei rele şi ostenitoare. Amestecul de har şi de necazuri nu va înceta toată viața aceasta, până la ultima suflare.

De aceea şi Filip Macedoneanul, după cum ne spune istoria, când i-au fost aduse trei ştiri pline de bucurie şi de cinste, şi-a scos inelul său de mare valoare şi l-a aruncat în mare pentru a micşora prin pierderea inelului bucuria cea peste măsură, "ca nu cumva să-mi vină împreună şi necazurile şi să nu le pot suporta". Vezi, fiul meu, deşi lipsiți de har, adevarul lucrurilor îi înțelepțea sa răscumpere diferitele situații şi să vieţuiască cu multă măsură.

Cu cât mai mult noi, creştinii, care gustăm din belşug darurile iui Hristos, suntem datori să ne petrecem viața cu măsură dumnezeiască, răscumpărând timpul şi suportând cu răbdare toate relele acestei vieți trecătoare!

Da, fiul meu. Cât trăim în această viață nu avem odihnă, în aluatul său, viața aceasta are frământate şi chinurile. Toate sunt amestecate. Fericit este cel ce are înțelepciunea de a caştiga din toate.

Poate că cele care ne par rele, tocmai acelea ne aduc mai mult caştig în sufletele noastre, atunci când le suportăm fără cârtire.

Oricum, te minunezi cum se întorc, cum se rotesc toate cele trecătoare, toate deşertăciunile acestei vieți. Într-o singură clipă, *cei dintâi devin cei din urmă şi cei din urmă cei dintâi".*

(În: Gheron Iosif Isihastul, *"Mărturii din viața monahală*", Editura Bizantină, Bucureşti, 2007)

Despre discernământ şi străvedere

"Printre treptele sporirii unui suflet ce se nevoieşte, după sloboziea lui de patimi şi după dobândirea luminării dumnezeieşti, află *discernământul* şi *stăvederea,* care sunt cele mai obişnuite harisme care le poate dobândi orice om. Afară de harisma mai presus de fire a străvederii există şi o străvedere firească, pe care o dobândesc cei înzestrați cu înțelepciune, după o experiență deosebită câştigată în nevoințe îndelungate împotriva patimilor şi a diavolilor. Având o astfel de experiență, mulți Stareți pot să vadă de mai înainte şi să descrie fapte şi situații din prezentul sau din viitorul unor oameni, chiar de la prima întâlnire cu ei. Prima impresie, povestirea amănunțită, descrierea faptelor asemănătoare cu cele dobândite prin experiența lor de mai înainte – pot face arătate cu exactitate situații deja existente sau care vor urma. Până aici se poate vorbi despre puterile fireşti ale străvederii, care se mai numeşte si *discernământ.*

Însă discernământul duhovnicesc, care este un dar exclusiv al lui Dumnezeu, rodul ascultării desăvârşite şi al dobândirii unei conştiințe neîntinate în Hristos, este ceva mult mai înalt. Discernământul duhovnicesc, care porneşte de la intuiție şi urcă treptat până la străvedere, la mai înainte vedere şi la proorocie, este rodul Preasfântului Duh. Aceste harisme se dau treptat *lucrătorilor viei înțelegătoare,* celor ce se silesc pentru împărăția Cerurilor, care se ia cu sila, şi care o şi răpesc. Aceştia dobândesc însă harismele ce duc către ea, după cuvântul Domnului: *"Împărăția Cerurilor se ia cu sila şi cei ce se silesc o răpesc pe ea"*

De multe ori intuiția se observă, într-un chip firesc, şi la rudele de sânge, iar aceasta vădeşte că ea este o rămăşiță a stării noastre celei mai presus de fire de dinaintea căderii protopărinților noştri. Uneori unele mame simt când suferă copiii lor. La fel chiar şi unii frați care se iubesc simt când suferă unul dintre ei. Aceasta se petrece de obicei exact în acelaşi timp când suferă celălalt şi nu mai înainte sau după. Dar puterile şi însuşirile mai presus de fire ale străvederii, precum şi harismele legate de ea, rămân în planurile lor suprafireşti nesupuse raționamentelor şi limitelor omului. Desigur, este o mare îndrăzneală să cercetăm astfel de lucruri noi, neexperimentații şi neînsemnații, dar necunoaşterea noastră l-a făcut pe pururea-pomenitul Stareț să ne învețe despre acestea, iar experiența ce a provenit de aici aceasta m-a

îndemnat să spun câteva din numeroasele învățături pe care le-am auzit, spre folosul celor interesați.

Aşa cum există străvederea firească şi cea mai presus de fire, cea din dumnezeiescul Har, *tot astfel există şi una satanică*, *venită din înşelarea - înrâurirea celui viclean,* pe care nu e greu să o observe cineva, mai ales la cei mândri şi neatenți. Din păcate, de multe ori am văzut în Sfântul Munte - mai ales mai demult - astfel de înşelați care, chiar numai prin înfățişarea lor exterioară, mărturiseau tulburarea generală a întregii lor ființe trupeşti si sufleteşti, vădind limpede semnele lucrării diavoleşti.

Diametral opusă acesteia, străvederea duhovnicească este dumnezeiască. Ea este însoțită de blândețe, pace, netulburare şi dragoste. Mai degraba dragostea este toată puterea ei şi se dăruieşte mai ales celor ce au dragoste către aproapele. Cel ce are această harismă a străvederii, dintr-o simțire adâncă față de aproapele, *împreună-pătimeşte cu cel ce suferă sau se veseleşte cu cel ce sporeşte.* Comunică cu bucurie şi cu multă smerenie cu aproapele şi se mâhneşte pentru sine că s-a făcut cunoscut celorlalți, *deoarece doreşte cu înflăcărare tăcerea şi nearătarea. Când* această străvedere harismatică se va uni cu străvederea firească, cea dobândită din experiență, va lua naştere discernământul. Iar acest discernământ este tot firesc, iar nu duhovnicesc precum deja am spus.

Toate acestea îi erau foarte cunoscute Starețului şi le analiza şi le explica cu multă uşurință pe fiecare în amănunt. Deşi de multe ori observam harisma străvederii sale manifestându-se atât în ceea ce ne priveşte pe noi, cât şi în privința altora, care se aflau departe şi pe careîi urmăream, totuşi nu dădea atâta importanță acestora, precum discernământului, despre care vorbea cu multă admirație, îl considera cel mai bun mijloc în neîncetata luptă a războiului nevăzut, mai ales al nostru, al monahilor.

„Sare, fiilor, e trebuință de sare!" ne spunea el înțelegând prin aceasta discernământul. Nu numai când eram prezenți, ci şi atunci când ne aflam departe de ei, la ascultare, aflam în scrisorile pe care ni le trimitea descrierea în amănunt a stării noastre şi a celor ce ni se întâmplau în ascuns şi la arătare. De asemenea observam şi înştiințarea lăuntrică fără de greşeală pe care o primea, atunci când cineva se abătea de la dreapta credință sau chiar de la viețuirea morală. Când ne dădeam

seama, din mişcările sale, că simte neliniște atunci când trebuia să se întâlnească cu cineva, înțelegeam că primeşte o înştiințare lăuntrică, fapt pe care ni-l explica mai târziu, când rămâneam singuri şi-l întrebam. Când se confrunta, de pildă, cu un astfel de caz, ne spunea:

- Acesta nu este ortodox.

Şi lucru de mirare era că nici persoana aceea la care se referea Starețа nu ştia aceasta. Iar asta o depistam atunci când ne apropiam de acela şi îi cercetam cu dibăcie gândirea. Şi într-adevăr, aflam că, fără să-şi dea seama avea convingeri eretice şi nu conştientiza faptul acesta. Starețul cunoştea de asemenea şi greşelile morale, până şi ispita din timpul nopții. Iar pe anumite persoane duhovniceşti cunoscute lui le înştiința despre cele ce aveau să li se întâmple, aşa cum ei înşişi ne mărturiseau. Totuşi, aşa cum am spus, nu dădea atâta importanță acestor lucruri, precum credniciei discernământului.

Odată l-am întrebat:

Părinte, ce este deosebirea duhurilor?

Iar el mi-a răspuns:

-- Mai întâi îți doresc să o dobândeşti. Insă ascultă ce este: este cunoaşterea cu acrivie a harismelor duhovniceşti şi când lucrează fiecare; care harisme o formează şi care o pun în aplicare, când se arată şi ce trebuie să facă atunci omul; când se retrage şi cum trebuie să ia aminte şi să lucreze omul. Cel ce are această harismă cunoaşte de asemenea şi felul înşelării care prin aparențe se nevoieşte să se prezinte ca Har, cu măşti greu de depistat şi cu înfățişări de înger. Este deci foarte greu şi este trebuință de nevoință aspră pentru a o redobândi în cazul când aceasta se retrage din pricini care, din păcate, în mod inevitabil se întâmplă din cauza micimii omeneşti. Pentru voi este mai prețios discernământul decât proorocia. Înainte-vederea şi proorocia ajută şi zidesc în parte Biserica. Discernământul însă zideşte şi desăvârşeşte mai întâi pe cel ce are această harismă şi apoi îi zideşte şi pe ceilalți pentru că ştie şi locurile şi pe vrăjmaşi şi felul războiului. La aceasta se referea Pavel când spunea: *„căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute"*. Ierarhizarea acestei stări duhovnicesc înalte este pusă în valoare prin *sarea discernământului,* pentru că de multe ori cineva rămâne pe loc - mulțumit de simțămintele ce izvorăsc dintr- o are-

care lucrare a sa - şi nu înaintează din pricina acestei lâncezeli a lui. Şi nu numai atât. Unii se întorc înapoi, considerând că ceea ce au întâlnit este de prisos sau nesigur. Noi ne temeam sa înaintăm în subțirimea acestei purtări, însă el glumind, ne zicea: „Cuvântul a luat sfârşit. Ați auzit destul. Faceți-vă şi rămâneți smeriți şi niciodată nu vi se va stinge această făclie a discernământului, pentru că, într-adevăr, celor smeriți Dumnezeu le dă Harul Său". Nu voi niciodată cât de mult insista, atunci când ne sfătuia, să câştigăm stăruința şi răbdarea de care [e nevoie] pentru redobândirea Harului, când acesta se retrage din pricina noastră. Ne spunea: „Nu este atât de mare osteneala fiilor, să dobândească cineva Harul lui Dumnezeu, deoarece ca un Preabun, El «nu dă Duhul cu măsură» . Însă foarte mare este osteneala de a-l redobândi după retragerea lui din pricina vinovăției omului. Şi de aceea mulți l-au aflat când au pornit, dar puțini dintre aceia de la care s-a retras, l-au redobândit". Cât de credincios este Dumnezeu, Care pe toate le dăruieşte omului! În ziua în care "*cel păcătos se va întoarce de la calea cea rea a lui, nu voi mai pomeni păcatele sale"* , spune Domnul. Dar *în ziua în care cel drept se va abate de la dreptatea sa, nu voi mai pomeni dreptatea sa şi voi fi piedică împotriva lui!".* Adică, îngăduință pentru cei care, mai înainte înşelați fiind, caută să intre, şi asprime pentru cei ce ies din neatenție.

Aceasta harismă luminată a discernământului ajută şi la înțelegerea dreaptă a Scripturii şi a tuturor scrierilor Sfinților Părinți. După cuvântul Domnului, „orice astfel de cărturar poate scoate din vistieriile sale noi şi vechi „nu în cuvinte învățate din înțelepciunea omenească, ci ca unul învățat de Dumnezeu".

(În: Monahul Iosif Vatopedinul*, Cuviosul Iosif Isihastul, Nevoințe - Experiențe - Învățături*, Editura Evanghelisrnos, Bucureşti, 2009)